

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE

PROMOCIJAS DARBS

**PUBLISKĀ UN PRIVĀTĀ SEKTORA PARTNERĪBU
VEIDOŠANAS STARPTAUTISKI TIESISKIE ASPEKTI
ILGTERMIŅA STRUKTURĀLO PĀRMAIŅU PROCESĀ**

Juridiskās zinātnes
doktora studiju programmas
doktorants

Imants Muižnieks
st.apliec.numurs: im05010

Promocijas darba vadītājs:
Dr.habil.jur., profesors Juris Bojārs

Rīga 2011

Šis darbs izstrādāts ar Eiropas Sociālā fonda atbalstu projektā «Atbalsts doktora studijām Latvijas Universitātē».

This work has been supported by the European Social Fund within the project «Support for Doctoral Studies at University of Latvia».

Эта работа выполнена при содействии Европейского социального фонда в рамках проекта «Поддержка развития докторантуры ЛУ».

SATURA RĀDĪTĀJS

Ievads	3
1. Publisko un privāto partnerību veidošanas teorētiskie aspekti starptautiskajās tiesībās	6
1.1. Partnerību vēsturiskā attīstība	8
1.2. Globalizācijas strukturālo pārmaiņu ietekme uz partnerību attīstību	24
1.3. Starptautisko partnerattiecību subjekti	34
1.3.1. Publiskais sektors	35
1.3.2. Privātais sektors	44
1.3.3. Pilsoniskā sabiedrība	52
1.4. Partnerību vispārējs raksturojums starptautiskajās un Eiropas tiesībās	54
1.4.1. PPP klasifikācija	64
1.5. Partnerību <i>conditio sine qua non</i>	78
1.5.1. Laba pārvaldība.....	79
1.5.2. Korporatīvās pilsonības koncepcija	90
2. Partnerības ANO sistēmā	94
2.1. Sadarbība ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām	96
2.2. Partnerības ar privāto sektoru	103
2.2.1. Partnerību uzdevumi un kategorijas	110
2.2.2. ANO institūciju un privātā sektora īstenotās partnerības	116
2.2.3. ANO un biznesa sektora sadarbības vadlīnijas.....	124
3. Partnerību īstenošanas īpatnības Eiropas Savienības tiesībās un praksē	131
3.1. Situācijas raksturojums.....	136
3.2. Eiropas Savienības iniciatīvas.....	141
3.2.1. Eiropas ekonomikas atveseļošanas plāna PPP.....	143
3.2.2. ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda izmantošanas iespējas PPP projektos	144
3.2.3. PPP Eiropas pētniecības un attīstības jomā	148
3.2.4. Privātā sektora līdzdalības veicināšana Eiropas transporta tīklu attīstībā	154
3.2.5. Eiropas PPP kompetences centrs	158
3.2.6. ES atbalsts globālajiem PPP projektiem. Pasaules energoefektivitātes un atjaunojamās enerģijas fonds.....	159
3.2.7. ES pirmspievienotās finanšu instrumenti	163
3.2.8. PPP ārējās tirdzniecības nolīgumos	168
3.2.9. PPP loma informācijas sabiedrības izveidē	170

4. Partnerību mehānisma ieviešana un tiesiskais regulējums Latvijā	174
4.1. PPP attīstības teorētiskie un praktiskie aspekti	174
4.2. Tiesiskā ietvara problēmjautājumi	180
Kopsavilkums	192
Anotācija	196
Annotation	198
Annotation	200
Izmantotās literatūras, normatīvo aktu un juridiskās prakses saraksts	202

IEVADS

Straujās tehnoloģiju attīstības rezultātā starptautiskā sabiedrība globalizētajā pasaulē saskaras ar jauniem izaicinājumiem. Industrializācijas laikmetam beidzoties, ir iestājusies ekonomikas un informācijas globalizācijas, informātikas un intelekta ēra, kur visaugstāk tiek vērtēts intelektuālais kapitāls.¹ Tas rada nepieciešamību pārskatīt ilgtspējīgas ekonomiskās un sociālās attīstības pamatnostādnes, jaunajiem izaicinājumiem pretnostatot jaunus risinājumus. Tādēļ pēdējās desmitgadēs popularitāti ir ieguvusi īpaša publiskā un privātā sektora sadarbības forma, kuru parasti apzīmē ar terminu „publiskās un privātās partnerības” (*Public-Private Partnerships*²) vai „partnerības” (*Partnerships*³). Publisko un privāto partnerību (PPP) straujā attīstība pasaulē liecina par to, ka šī sadarbības forma ir kļuvusi par mūsdienu sociālās tirgus ekonomikas (*social market economy*) raksturīgu iezīmi.⁴ Turklāt pēdējos trijos četros gados pasaule saskārusies ar vismagāko ekonomikas krīzi kopš XX gs. 30.gadiem. Šī krīze sagrāvusi arī lielu daļu no panākumiem, kas gūti Eiropas Savienībā (ES) kopš 2000.gada. Tagad ES nākas risināt tādas problēmas kā pārmērīgs birokrātiskais aparāts, lieli parādi, gausa strukturālā izaugsme, zems inovāciju un industrializācijas līmenis un bezdarbs. Lai panāktu spēcīgu un stabilu ekonomiskās situācijas atveseļošanu un saglabātu sociālo modeļu noturību, nepieciešami jauni risinājumi,⁵ kuru īstenošanā PPP var kļūt par nozīmīgu ilgtermiņa strukturālo reformu instrumentu. Kā XXI gs. sākuma dominējošā ideja un jauna filozofija, partnerības ietekmējušas gan starptautisko, gan Eiropas tiesību attīstību.

Ņemot vērā to, ka partnerību attīstība caurvij dažādas tiesību nozares, autors savā darbā nav aprobežojies tikai ar starptautisko privāttiesību aspektu analīzi, kur meklējamas publiskā un privātā sektora sadarbības vēsturiskās saknes, bet arī veicis pētījumus citās tiesību nozarēs, tajā skaitā analizējis Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) sistēmas reformas tiesiskos aspektus un partnerību institūta ietekmi uz Eiropas tiesībām. Tādējādi disertācijai ir starpnozaru raksturs, un tās galvenais mērķis ir partnerību institūta ietekmes izvērtējums uz starptautiskajām tiesībām.

---

¹ Bojārs J. Starptautiskās publiskās tiesības II. Rīga: Zvaigzne ABC, 2006, 213.lpp.

² Kanādā – *P3* vai *AFP* (*Alternative Financing and Procurement*); Vācijā – *ÖPP* (*Öffentlich-Private Partnerschaften*); Lielbritānijā – *PFI* (*Private Finance Initiative*).

³ Nejaukt ar vispārējā tiesību sistēmā senāko uzņēmējdarbības veidu – paju sabiedrību (*partnership*), kas rodama jau senās Babilonijas ķēniņa Hammurapi laika (XVI gs. pirms mūsu ēras) likumos un Senajā Romā. Sk.: Bojārs J. Starptautiskās privāttiesības I. Rīga: Zvaigzne ABC, 2010, 125.lpp.

⁴ Дерябина М. Государственно-частное партнерство: теория и практика, сmp.2. Pieejams: <http://www.institutiones.com/general/1079-gosudarstvenno-chastnoe-partnerstvo.html> [skatīts 2009.gada 5.oktobrī].

⁵ Eiropadomes 2010.gada 25. un 26.marta secinājumi par Eiropas Savienības stratēģiju nodarbinātībai un izaugsmei „Eiropa 2020”, 1.lpp. Pieejams: http://ec.europa.eu/eu2020/index_en.htm [skatīts 2010.gada 7.jūnijā]. Eiropadomes 2010.gada 17.jūnija secinājumi par jauno nodarbinātības un gudras, ilgtspējīgas un integrējošas izaugsmes stratēģiju „Eiropa 2020”, EUCO 13/10, 1.lpp. Pieejams:

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/LV/ec/115357.pdf [skatīts 2010.gada 22.jūnijā].

Pētījuma struktūra pakārtota šī mērķa sasniegšanai, attiecīgi formulējot uzdevumus. Pirmais no tiem ir PPP veidošanas teorētisko aspektu analīze starptautiskajās tiesībās. Risinot šo uzdevumu, autors pētījuma pirmajā nodaļā, izmantojot vēsturisko, analītisko, deduktīvo un salīdzinošo pētniecības metodi, aplūko PPP attīstību starptautiskajās investīciju tiesībās un analizē PPP mehānisma un starptautisko investīciju regulējuma attīstības kopsakarības, piedāvājot principiāli jaunu skatījumu šajā jomā. Autora ieskatā minētie aspekti ir īpaši nozīmīgi un palīdz veidot pareizu izpratni par PPP mehānisma būtību. Šī nodaļa, kas ir apjomīgākā visā pētījumā, sniedz pārskatu par starptautiskās integrācijas strukturālajām pārmaiņām, kuru objektīvo procesu ietekmē attīstās partnerību juridiskais ietvars starptautiskajās un Eiropas tiesībās, kā arī galvenajiem starptautisko partnerattiecību subjektiem un PPP starptautiski tiesiskajiem standartiem. Ņemot vērā plašo viedokļu dažādību PPP izpratnes jautājumā, īpašu uzmanību teorētisko aspektu izklāstā autors veltījis PPP raksturojumam un klasifikācijai starptautiskajās tiesībās.

Otrajā nodaļā „Partnerības ANO sistēmā” autors izvirzījis uzdevumu noskaidrot PPP mehānisma nozīmi ANO reformas kontekstā. Šajā sakarā ir pētītas konkrētas ANO partnerību programmas, izmantojot vēsturisko, analītisko un deduktīvo metodi, kā arī noskaidrotas partnerību kategorijas un sniegts pārskats par ANO un biznesa sektora sadarbības vadlīnijām, kuras šobrīd līdz ar ANO Statūtiem veido galveno ANO sistēmas partnerību juridisko pamatu. Atsevišķi aplūkoti ANO un pilsoniskās sabiedrības sadarbības aspekti, kuriem ir būtiska nozīme ANO un privātā sektora partnerībās. Īpaša uzmanība veltīta praktisko piemēru analīzei, kas autora ieskatā palīdz izprast ANO globālo partnerību programmu būtību, kas atšķiras no partnerībām reģionālajā līmenī. Ņemot vērā, ka akadēmiskajā literatūrā šie aspekti ir maz analizēti, autors izmantojis salīdzinoši lielu skaitu pirmavotu, proti, starptautiskās konvencijas, ANO Ģenerālās asamblejas rezolūcijas, starptautisko konferenču jaunākos materiālus, ANO Ģenerālsēdes ziņojumus partnerības attīstības jautājumos, Starptautiskās tirdzniecības tiesību komisijas, Komercijas, tirdzniecības un attīstības organizācijas, Starptautisko partnerību fonda, Rūpniecības attīstības organizācijas un citu ANO institūciju materiālus.

Darba trešajā nodaļā „Partnerību īstenošanas īpatnības Eiropas Savienības tiesībās un praksē” autors analizējis PPP tiesisko ietvaru Eiropā. Šīs nodaļas uzdevums ir noskaidrot PPP attīstības priekšnosacījumu un šķēršļus ES tiesībās, kā arī turpmākās ES institūciju iniciatīvas šajā jomā, kur īpašu nozīmi pēc 2000.gada ieguvušas ieteikuma tiesības. Līdzīgi kā iepriekšējā nodaļā, teorētisko atziņu ilustrēšanai sniegts pārskats par konkrētām ES iniciatīvām PPP jomā, izmantojot Līguma par Eiropas Savienību un Līguma par Eiropas Savienības darbību konsolidētās versijas, Eiropas Parlamenta un Padomes regulas, Padomes regulas, Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas, Eiropas Parlamenta rezolūcijas, Eiropas Parlamenta lēmumus, Padomes lēmumus,

Eiropas Komisijas paziņojumus, rekomendācijas, Zaļās un Baltās grāmatas, stratēģijas un citus dokumentus, kā arī Eiropas Savienības Tiesas (EST) prakses materiālus. Trešās nodaļas sagatavošanā autors izmantojis vēsturisko, analītisko un deduktīvo metodi.

PPP starptautiski tiesisko aspektu analīze devusi autoram iespēju darba pēdējā – ceturtajā – nodaļā „Partnerības mehānisma ieviešana un tiesiskais regulējums Latvijā” kritiski izvērtēt Latvijas juridiskajā literatūrā paustās atziņas par PPP tiesiskajiem aspektiem, kā arī ierosināt diskusiju par PPP līgumu doktrinālajiem jautājumiem Latvijas tiesību sistēmā. Pamatojoties uz analītisko, salīdzinošo un induktīvo metodi, autors šajā nodaļā risinājis atsevišķus Publiskās un privātās partnerības likuma problēmjautājumus, kā arī uzsvēris PPP mehānisma izmantošanas nozīmību Latvijas pašvaldībās.

Tādējādi darba izstrādāšanā autors izmantojis tradicionālās zinātniskās pētniecības metodes, proti, analītisko, salīdzinošo, deduktīvo, induktīvo un vēsturisko metodi, kopumā izvērtējot 315 literatūras avotus. Būtiska daļa no tiem ir atzītu starptautisko tiesību zinātnieku jaunākie darbi, kas iegūti, izmantojot ne tikai Latvijā pieejamos resursus, bet arī Hāgas Miera pils bibliotēkā (Nīderlandē) esošos materiālus, kas kļuva iespējams, pateicoties Eiropas Sociālā fonda „Atbalsts doktora studijām Latvijas Universitātē” projektam. Darbā paustās atziņas papildina juridiskās prakses materiāli, lai gan to izmantošana ir būtiski ierobežota, jo tiesu praksē PPP juridiskie aspekti ir maz apspriesti un galvenokārt atrodami EST spriedumos publiskā iepirkuma jomā. Pētījumā plaši pielietoti arī internetā pieejamie materiāli. Norādīto avotu analīze ir kopsavilkumā iekļauto secinājumu un priekšlikumu pamatā. Darbam pēc izmantotās literatūras, normatīvo aktu un juridiskās prakses saraksta pievienots izmantoto saīsinājumu saraksts un alfabētiskais rādītājs.

Latvijā, kā arī daudzviet pasaulē, partnerību institūta attīstība ir tikai aizsākumos. Šajā jomā trūkst ne tikai zināšanu, bet arī pieredzes. Nopietns šķērslis ir politiskā tuvredzība. Turklāt šī mehānisma ieviešana prasa filozofijas maiņu un konceptuāli jaunus juridiskus risinājumus. Neskatoties uz to, ka PPP var sniegt ieguvumus ikvienam, kas izmanto publisko infrastruktūru un sabiedriskos pakalpojumus, samazināt nodokļus un publiskā sektora administratīvos izdevumus, kā arī sekmēt efektīvas strukturālās reformas, nepareiza izpratne par PPP būtību, kas neizbēgami atspoguļotos gan likumdevēja darbībā, gan tiesu procesos, var izraisīt nevēlamas sekas un pozitīvā efekta vietā radīt zaudējumus ilgtermiņā attīstības jomā. Tādēļ PPP ieviešanā nav pieļaujama „grožu atlaišana”, jo tās efektivitātes priekšnosacījums ir publiskā sektora, it īpaši pašvaldību, augsta kompetence un atbildība. Autors izsaka cerību, ka disertācijā analizētie PPP starptautiski tiesiskie aspekti palīdzēs dziļāk izprast šī XXI gs. fenomena jēgu un izraisīs turpmākās diskusijas šajā jomā.

1. PUBLISKO UN PRIVĀTO PARTNERĪBU VEIDOŠANAS TEORĒTISKIE ASPEKTI STARPTAUTISKAJĀS TIESĪBĀS

Partnerību jeb PPP mehānisms, par kura eksistenci pirms gadiem desmit piecpadsmit varēja atrast tikai atsevišķas piezīmes, mūsdienās strauji attīstās, izraisot pamatotu interesi visā pasaulē gan nacionālā, gan starptautiskā līmenī. Tā kopējā iezīme ir publiskās varas ilgtermiņa institucionāla un organizatoriska sadarbība ar biznesa aprindām uz abpusēji izdevīgiem nosacījumiem, kuras mērķis ir sabiedriski nozīmīgu projektu īstenošana. Ņemot vērā infrastruktūras fundamentālo nozīmi jebkuras valsts starptautiskās konkurētspējas nodrošināšanā, kas nosaka tās spējas iekļauties globālās ekonomikas procesos, mūsdienās šādi projekti galvenokārt tiek īstenoti transporta, telekomunikāciju, enerģētikas, ūdenssaimniecības jomās un citu tīklu sistēmu un iedzīvotāju aprūpes objektu izveidē, kā arī cīņā pret klimata pārmaiņām, inovācijās un pētniecībā. Privātā jeb biznesa sektora finanšu un citu resursu mobilizēšana šo vērienīgo mērķu sasniegšanai starptautiskajās ekonomiskajās attiecībās ir veicinājusi infrastruktūras projektu internacionalizāciju un pārrobežu investīciju pieaugumu, it īpaši ārvalstu tiešo investīciju (*Foreign Direct Investment – FDI*) veidā, ko reglamentē starptautiskās investīciju tiesības.

Starptautisko investīciju noteikumi izveidojušies globalizācijas procesa un starptautisko (pārrobežu) investīciju straujās attīstības rezultātā.⁶ Tomēr, neskatoties uz pārrobežu investīciju pieaugumu XX gs. otrajā pusē, šo jomu reglamentējošās starptautiskās tiesību normas tikai 90.gados ieguva augstu specializācijas pakāpi⁷ plašākas tiesību nozares – starptautisko ekonomisko tiesību – ietvaros. Tādējādi starptautiskās investīciju tiesības ietver vispārējo (*general*) starptautisko tiesību⁸ un starptautisko ekonomisko tiesību atsevišķus elementus, kā arī speciālās starptautisko tiesību normas investīciju jautājumos. Turklāt vispārēji atzīts, ka šī tiesību joma inkorporē arī atsevišķus investīcijas pieņemošās valsts iekšējo jeb nacionālo tiesību (*domestic law*) aspektus. Līdz ar to pārrobežu investīciju mūsdienu tiesiskais regulējums veicinājis ne tikai starptautisko un nacionālo tiesību tuvināšanos šajā jomā, bet arī mazinājis kontinentālās Eiropas jeb romāņu-

⁶ Bojārs J. Starptautiskās privāttiesības I. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2010, 200.lpp.

⁷ Raksturīgi, ka ANO Starptautiskā tiesa vienā no 1970.gada spriedumiem norādīja uz investīciju starptautiskā noregulējuma lēno evolūciju, neskatoties uz daudz nacionālo korporāciju pārrobežu aktivitātēm (Case concerning the Barcelona Traction, Light, and Power Company, Ltd. Judgment of 5 February 1970, I.C.J. Reports, 1970, p.47, para.89. Pieejams arī: <http://www.icj-cij.org/docket/index.php?p1=3&p2=3&k=1a&case=50&code=bt2&p3=4> [skatīts 2010.gada 15.novembrī].

⁸ Vispārējās starptautiskās tiesības veido vispāratzīto galveno daudzpusējo (*multilateral*) starptautisko līgumu kopums, kuru dalībnieces ir vairums valstu, vispāratzīto starptautisko paražu un vispāratzīto imperatīvo starptautisko tiesību principu kopums. To funkcijas tuvojas valstu iekšējām tiesībām (Bojārs J. Starptautiskās publiskās tiesības I. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2005, 65.lpp.).

ģermāņu tiesību saimes valstīm raksturīgā iedalījuma publiskajās un privātajās tiesībās kategoriskumu,⁹ ko lielā mērā ir sekmējuši investīciju līgumi.

Kā norāda profesors J.Bojārs, investīciju līgumi starp pieņemošo valsti un investoru nav ne starptautiskie, ne arī starpvalstu līgumi, bet pieder pie tā saucamajiem **diagonālajiem līgumiem**, jo tie parasti ir līgumi starp valsti un privātu vai retos gadījumos citai valstij piederošu uzņēmumu. Ar šo līgumu (koncesijas, produkcijas vai peļņas sadales līgumi u.c.) tiek īstenota konkrēta investīcija. Tādējādi līgumā viena puse ir suverēns, kas tomēr nenozīmē, ka šo līgumu noteikumi nav jāpilda, jo uz tiem tāpat attiecas *pacta sunt servanda*¹⁰ princips. Tomēr praksē šādiem līgumiem ir savas īpatnības. Kā uzsvērusi profesore R.Higinsa, „pretēji tam, kā tas varētu būt līgumā starp kapitālu eksportējošo valsti (*home states*) un pieņemošo valsti (*host states*), vienošanās starp suverēnu un privātu personu pēc pašas būtības ir nevienlīdzīga, tā ietver tādus riskus, kas nav raksturīgi privātiem kontraktiem. Tiek prezumēts, ka investoriem *a priori* bija jāzina, ka zināmos ietvaros suverenitāte nozīmē privāto cerību sasaistību”. Tādēļ, kā pareizi argumentē Ņujorkas Universitātes profesors M.Franks, investīciju līgumos ir svarīgi atrast līdzsvaru starp vairāku pušu interesēm, un starptautiskās tiesības dod šāda līdzsvara risinājuma iespēju. Mūsdienu tendences šajā jomā liecina par lielāku uzsvaru uz sabiedrības politiku ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanā, kā arī darba tiesību, cilvēktiesību un vides aizsardzību. Pašlaik šie noteikumi nav plaši apspriesti arbitrāžu nolēmumos, un to darbība nav dziļāk izprasta,¹¹ kas ierobežo juridiskās prakses materiālu analīzes iespējas.

Autora ieskatā minētie faktori sekmējuši īpašu investīciju līgumu kontraktuālos izkārtojumus, kas plašāk pazīstami kā produkcijas vai peļņas sadales līgumi. To īpatnība ir mūsdienu partnerībām raksturīgi risinājumi, kuru turpmākā attīstība veicināja PPP mehānisma attīstību dažādās starptautisko tiesību nozarēs. Šīs tendences sekmēja uz tirgus principiem balstīta XX gs. 80. un 90.gadu liberālā gaisotne, ierobežotais valstu budžets, privātā sektora kapacitātes pieaugums un publiskā un privātā sektora resursu savstarpējā atkarība, kas radikāli izmainīja globālās pārvaldības kārtību. Šos procesus virza ekonomikas pieaugošā transnacionālā integrācija, un tajā dominē daudznacionālās korporācijas (*multinational corporations/enterprises*), kuras ANO dokumentos parasti tiek dēvētas arī par transnacionālajām korporācijām (*transnational corporations*). Tātad galvenie PPP projektu dalībnieki publiskajā sektorā ir valstis, bet privātajā sektorā – daudznacionālās korporācijas. Būtiska nozīme ir starptautiskajām starpvaldību organizācijām un nevalstiskajām organizācijām, kuru ietvaros notiek starptautiski atzītu standartu

---

⁹ Dolzer R., Schreuer C. Principles of International Investment Law. New York: Oxford University Press, 2008, pp.2, 3. Sk. arī: Vicuna F.O. Contracts and Treaties in the Global Market. Max-Planck Yearbook of United Nations Law, 2004, p.341.

¹⁰ Latīn. – līgumi jāpilda.

¹¹ Bojārs J. Starptautiskās privāttiesības I. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2010, 93., 95., 254., 255.lpp. Cit.no Higgins R. The Taking of Property by State. Recueil des cours (1989-III) pp.259, 309.

un procedūru turpmākā attīstība.¹² PPP jomā svarīgākās no tām ir labas pārvaldības un korporatīvās pilsonības koncepcijas, kuras vērstas uz institūciju darbības efektivitātes paaugstināšanu publiskajā sektorā un darba tiesību, cilvēktiesību, vides aizsardzības un ilgtspējīgas attīstības principu vispārēju atzīšanu privātajā sektorā.

Autoraprāt iepriekš minētie aspekti nosaka koncesiju un citu jaunākās paaudzes PPP veidu un modeļu straujo attīstību ne tikai starptautiskajās, bet arī valstu nacionālajās tiesībās. To detalizētai analīzei veltīta šī nodaļa, iesākumā sniedzot salīdzinošu pārskatu par partnerību vēsturisko attīstību un to saistību ar starptautiskajām investīciju tiesībām.

1.1. Partnerību vēsturiskā attīstība

Publiskā un privātā sektora partnerību aizsākumi novērojami jau senā vēsturē starptautisko ekonomisko attiecību attīstības rezultātā. Sakarā ar pārrobežu investīciju plūsmu pakāpenisku pieaugumu un nāciju suverenitātes koncepcijas nostiprināšanos partnerību dažādie veidi tika nepārtraukti pilnveidoti, iegūstot popularitāti arī nacionālajā vidē, līdz XX gs. 90.gadu strukturālo pārmaiņu ietekmē kļuva īpaši aktuāli ilgtermiņa izaugsmes nodrošināšanā gan ANO, gan Eiropas institūciju un citu starpvaldību organizāciju darbībā.

Atsevišķi partnerību veidi bija sastopami jau pirms 2000 gadiem. Senajā Romā uz partnerību pamata būvēja ne tikai ostas, pirtis, tirgus un ceļus, bet arī izveidoja imperatora Augusta Oktaviāna (63.g.p.m.ē. - 14.g.) pastu (*cursus publicus*). Pasta pārvadāšanu (*vehiculatio*) pārraudzīja imperators, bet vietējās municipalitātes kontrolēja pasta atbalsta punktus (*stationes*). Pēc izsoles uzaicinājuma un uzvarētāja noteikšanas tika noslēgts līgums par lielo pasta ēku būvniecību, uzturēšanu, vadīšanu un darbības nodrošināšanu uz 5 gadiem (*lustrum*), kas romāņu tiesībās bija diezgan ierasts termiņš un bieži sastopams terminētiem līgumiem zemes īpašumu jomā.¹³

Šie partnerību veidi dažkārt bija saistīti ar pārrobežu investīcijām, kuru aizsākumi atrodami vēl pirms Senās Romas uzplaukuma. Aptuveni 3000.g.p.m.ē. pirmā Ēģiptes valsts, vēlāk arī Fenīcija un Senā Grieķija, kā arī tirgotāji no šīm valstīm veica investīcijas citās valstīs. Piemēram, ēģiptiešiem nācās investēt ārpus valsts robežām, lai iegūtu bronzas liešanai nepieciešamo alvu un citus metālus. Fenīcieši būvēja ostas saviem tirdzniecības kuģiem Vidusjūras reģionā vienas dienas gājiena attālumā, tajās dibinot kolonistu apmetnes (piemēram, Kartāgu).¹⁴ Viņi veica arī nozīmīgus

¹² Muchlinski P. Policy Issues. In: Muchlinski P., Ortino F., Schreuer C. (ed.) The Oxford Handbook of International Investment Law. New York: Oxford University Press, 2008, pp.4-5.

¹³ Opinion of the European Economic and Social Committee on the role of the EIB in public-private partnerships (PPPs) and their impact on growth. Official Journal, September 22, 2005, C 234, p.0052.

¹⁴ Bishop R.D., Crawford J., Reisman W.M. (ed.) Foreign Investment Disputes. Hague: Kluwer Law International, 2005, p.2.

ieguldījumus Senajā Izraēlā, nodrošinot ķēniņa Zālamana (970.-931.g.p.m.ē.) tempļa būvniecību ar izciliem amatniekiem, kā arī ar 4 tūkstošiem kilogramu zelta un ciedrkoka materiāliem apmaiņā pret 20 pilsētām Galilejā.¹⁵

Starptautiskajās tiesībās ar jēdzienu „ārvalstu investīcijas” parasti apzīmē kustamā vai nekustamā īpašuma transfertu no vienas valsts uz citu valsti ienākumu gūšanas nolūkā, saglabājot pilnu vai daļēju kontroli pār īpašumu.¹⁶ Šajā jomā senākais starptautiskajās tiesībās pieminētais partnerības veids ir **koncesija** (*concession*), ar to saprotot līgumu, ar kuru valsts nodod atsevišķas tiesības ārvalsts uzņēmumam tā turpmākai darbībai valsts noteiktajā jomā (piemēram, izrakteņu ieguvē) savā teritorijā atbilstoši līguma nosacījumiem.¹⁷ Tātad koncesija attiecināma uz tādu saimniecisko darbību, kas parasti nav privātā sektora kompetencē, proti, izrakteņu ieguve, nodokļu un nodevu iekasēšana, pasta pakalpojumi, dzelzceļa satiksmes organizēšana u.tml. Koncesijām ir šādas kopējās iezīmes: līgumisks raksturs; atsevišķu publiskā sektora funkciju nodošana privātajam sektoram vai citas valsts institūcijai; koncesionārs apmaiņā pret ekonomisko ieguvumu maksā koncedentam fiksētu maksu (*royalty*).¹⁸

Mūsdienu jēdziens „koncesija” cēlies no latīniskā *concessio*. Romiešu publiskajās tiesībās ar to saprata publiskās varas tiesību vai privilēģiju piešķirumu indivīdam, tādējādi nošķirot publisko tiesību jomu no privāttiesību transfēra. Pirms Justiniāna šis jēdziens ir samērā reti sastopams,¹⁹ lai gan koncesiju sistēmas attīstība aizsākās jau Romas republikas laikā (no IV gs. līdz I gs.p.m.ē.). Piemēram, pēc Otrā Pūniešu kara (218.-201.g.p.m.ē.) Romas provincēs tika izveidots publikāņu (*publicani*) institūts no jātnieku kārtas (*equester ordo*) bagātajiem tirgotājiem, auglotājiem un uzņēmējiem, kuri savu funkciju veikšanai apvienojās finanšu sindikātos, izveidojot finanšu un tirgotāju aristokrātiju. Noslēdzot līgumu uz 5 gadiem, tie saņēma tiesības iekasēt nodokļus un ostu maksājumus provincēs, kā arī uzraudzīt publiski nozīmīgus darbus vai izmantot valsts zemes īpašumus visa reģiona attīstības interesēs. Nodokļu iekasēšanas jomā, kas bija ļoti ienesīgs bizness, šie sindikāti darbojās koncesijas ņēmēju statusā. Samaksājot valsts kasē (fiskā²⁰) nosolīto naudas summu par plānotajiem nodokļu ieņēmumiem no provinces, publikāņi bija tiesīgi kā atalgojumu par minēto darbu izpildi savā īpašumā paturēt līgumā atrunātos procentus no ieņemtās summas, kā arī visu to, ko izdevās savākt virs valsts noteiktās normas, dažādām metodēm savās interesēs palielinot

¹⁵ Good News Bible. Today's English Version with Concordance. Great Britain: Harper Collins Manufacturing, 1987, 1 Kings 9.10-14.

¹⁶ Sornarajah M. The International Law on Foreign Investment. Third Edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2010, p.8.

¹⁷ Garner B.A. (Ed.) Black's Law Dictionary. Ninth Edition. St.Paul: West, Thomson Reuters, 2009, p.328.

¹⁸ Fischer P. Historic Aspects of International Concession Agreements. In: Alexandrowich C.H. (ed.) Grotian Society Papers. Studies in the History of the Law of Nations. The Hague: Martinus Nijhoff, 1972, pp.224, 225.

¹⁹ Ibid., pp.225, 226.

²⁰ Latīn. – *fiscus*, kas tulkojams kā „grozs, naudas grozs”; sākumā princepa personīgā kase, vēlāk valsts kase.

nodokļu un piegāžu apjomu.²¹ Tomēr šie līgumi tika slēgti kā privāttiesiski nomas līgumi (*locatio conductio*) un nesaturēja mūsdienu koncesijām raksturīgās publiskā sektora ekonomiskās intereses, kas saistītas ar papildus ienākumu gūšanu no koncesijas maksājumiem.²² Jāpiebilst, ka publikāni savu ietekmi uz Romas ekonomisko un politisko dzīvi nezaudēja arī turpmākajos gadsimtos impērijas laikā un mums plašāk pazīstami kā Bībeles Jaunās derības tekstos minētie muitnieki (*tax collectors*).²³

Senajā Romā koncesijas mehānismu sāka pielietot derīgo izrakteņu un dārgmetālu ieguvē. Piemēram, 158.g.p.m.ē. lielas raktuves Maķedonijā tika nodotas koncesijā kādam Amēliusam Paulusam (*Aemilius Paulus*) pret noteiktu koncesijas maksājumu valsts kasē.²⁴ Par koncesiju tiesisko attiecību pastāvēšanu liecināja arī tas, ka atsevišķām pilsētām, piemēram, Atēnām, kuras 146.g.p.m.ē. iekļāva Romas valsts sastāvā, tika dotas tiesības būvēt un ekspluatēt ostas, veicot nodoklim līdzīgu samaksu valsts kasē. Imperators Vespasiāns (*Titus Flavius Vespasianus*), kurš valdīja no 69.gada līdz savai nāvei 79.gadā, ar ediktu šādas tiesības piešķīra arī Saborai.²⁵ Impērijas norieta posmā saskaņā ar Austrumromas imperatora Justiniāna I rīkojumu tika apkopoti juridiskie teksti - Digestu 50.grāmata, kas bija pilnībā veltīta publiskajiem darbiem un publiskā īpašuma licencēšanas nosacījumiem.²⁶

Pēc Romas impērijas sabrukšanas V gs. koncesiju mehānisms turpināja attīstīties viduslaikos, kad līdz ar suverēna tiesību (*iura regalia*) koncepcijas izveidošanos un ekonomisko un fiskālo aspektu iekļaušanu²⁷ ieguva mūsdienu koncesijām raksturīgās iezīmes. Viduslaikos Vācu nācijas svētajā Romas impērijā (*Heiliges Römisches Reich Deutscher Nation*) naudas kaltuves tika nodotas koncesijā amatnieku organizācijām (*Münzerhausgenossenschaften*), kas bija vieni no pirmajiem publisko koncesiju uzņēmumiem. Šis mehānisms tika izmantots arī izrakteņu ieguvē²⁸ un

---

²¹ Louis P. *Ancient Rome at Work: An Economic History of Rome from the Origins to the Empire*. London: Kegan Paul, Trench, Trubner, 1927, pp.23, 114-116.

²² Fischer P. *Historic Aspects of International Concession Agreements*. In: Alexandrowich C.H. (ed.) *Grotian Society Papers. Studies in the History of the Law of Nations*. The Hague: Martinus Nijhoff, 1972, p.226.

²³ Good News Bible. *Today's English Version with Concordance*. Great Britain: Harper Collins Manufacturing, 1987, Matthev 11.19, 21.31, Luke 18.10.

²⁴ Louis P. *Ancient Rome at Work: An Economic History of Rome from the Origins to the Empire*. London: Kegan Paul, Trench, Trubner, 1927, p.179.

²⁵ Abbott F.F., Johnson A.C. *Municipal Administration in the Roman Empire*. Princeton: Princeton University Press, 1926, pp.139, 140.

²⁶ *Ad municipalem et de incolis*. *Corpus Juris Civilis*. The Roman Law Library. Pieejams: <http://www.thelatinlibrary.com/classics.html> [skatīts 2009.gada 28.novembrī].

²⁷ XII gs. šīs tiesības sāka iedalīt no suverēna statusa neatdalāmās *regalia majora*, kas noteica karalisko titulu, tiesības izdot likumus utt., un *regalia minora* jeb fiskālajās prerogatīvās, kuras bija deleģējamas zemākiem vasaļiem, pilsētām vai pat indivīdiem, paturot suverēna kontroles tiesības. Primitīvās finanšu administrācijas apstākļos *regalia minora* bija ērts un ienesīgs instruments, ar kura palīdzību varēja deleģēt tirgotāju aizbildnības (*ius conductus*), naudas kalšanas (*ius monetae*), izrakteņu ieguves (*ius soli*), nodokļu un nodevu iekasēšanas (*ius telonii*) u.c. funkcijas apmaiņā pret noteiktu maksājumu suverēnam.

²⁸ Fischer P. *Historic Aspects of International Concession Agreements*. In: Alexandrowich C.H. (ed.) *Grotian Society Papers. Studies in the History of the Law of Nations*. The Hague: Martinus Nijhoff, 1972, pp.228, 229.

jaunu zemju apgūšanā, kad XII un XIII gs. Francijas dienvidrietumu reģionos uzsāka nostiprinātu pilsētu būvniecību, nododot tās iedzīvotāju apsaimniekošanā pamatojoties uz ilgtermiņa kolektīviem lietošanas līgumiem. XVI un XVII gs. Eiropas suverēni, it īpaši Francijā, saviem „finansiālajiem investoriem”, kurus devēja par antreprenieriem (*entrepreneurs*), uzticēja publiskos darbus: kanālu, ceļu, tirdzniecības vietu un pat operas teātru būvniecību, notekūdeņu savākšanu, apgaismojuma nodrošināšanu, pasta piegādi un transporta pakalpojumu sniegšanu apmaiņā pret tiesībām saņemt lietotāju maksājumus.²⁹ PPP mehānisms sekmēja arī militāras uzvaras. Kad Anglija 1588.gadā pieveica spāņu Lielo armādu, jūras kaujas iznākumu lielā mērā noteica Anglijas valdības un tās privāto partneru sadarbība, kuras rezultātā angļu admirāļa Dreika vadībā tika izveidota spēcīga flote – no 197 kuģiem 163 bija privāti finansēti un aprīkoti³⁰ (tomēr vēsturiskā patiesība pieprasa atzīt, ka pirms Spānijas un Anglijas flotes sastapās atklātā kaujā, uznāca spēcīga viesuļvētra, kurā visvairāk cieta tieši spāņu kuģi sakarā ar kļūdām navigācijas aprēķinos, lai gan šis fakts nemazina apgalvojuma patiesumu par PPP popularitāti).

Kopumā starptautiskajai sistēmai vēlīnajos viduslaikos bija raksturīga liela dažādība resursu avotos un publiskās varas un biznesa cieša sadarbība. Piemēram, Venēcijas Republika būvēja īpašus kuģus – *galere da mercato* – tirgotāju vajadzībām, savukārt XV gs. tirgotāju korporatīvās atbildības koncepcijas aizsākumi noteica sasniegumus Renesanses periodā, kam bija raksturīga daudzpusība un publiskās varas un privātā sektora resursu savstarpējā atkarība. Kā pamatoti norāda S.Tesners un G.Kells, XXI gs. globalizētā pasaule lielā mērā līdzinās Renesanses periodam, pie kura mūsdienu sabiedrība atgriežas pēc varas centralizācijas perioda XVII-XIX gs.³¹

Viena no pirmajām koncesijām ar ārvalstu koncesionāra piesaisti ir XVI gs. sākumā izveidotais Turna un Taksisa pasta dienests (*Thurn und Taxis Postal Services*), kas nodrošināja Habsburgu karaļnama pasta sūtījumu piegādi gandrīz visā Eiropā. 1505.gada 18.janvārī Filipa I nodibināts³² un venēcieša Francisko fon Taksisa (*Francisco von Taxis*) organizēts, tas darbojās gandrīz četrus gadsimtus – līdz 1867.gadam, kad to pārņēma Prūsija par 3 miljoniem tāleru. Šī ir vēsturē ilgākā koncesija, kuras raksturīgākās iezīmes ir feodālajām attiecībām mazpazīstamais pušu līdztiesības institūts, kā arī karaļa tiesības pie zināmiem nosacījumiem iejaukties pasta sistēmas darbībā (autora ieskatā šeit saskatāmi mūsdienu PPP līgumos kreditoriem piešķirto iejaukšanās tiesību (*step-in rights*) aizsākumi. Saskaņā ar šīm tiesībām finansētājs var iejaukties projektā un

²⁹ Public-Private Partnerships. Policy and Experience. Ghobadian A., Gallear D., O'Regan N., Viney H. (eds.) London: Palgrave Macmillan, 2004, p.1.

³⁰ Lawrence L.M., Stutte C.T. Public-Private Partnerships. In: Thai K.V. (ed.) International Handbook of Public Procurement. London: Taylor&Francis Group, 2009, p.705.

³¹ Tesner S., Kell G. The United Nations and Business. A Partnership Recovered. New York: St.Martin's Press, 2000, pp.2, 3.

³² Pēc citiem datiem to nodibināja pēc Filipa I tēva Svētās Romas impērijas imperatora Maksimiliāna I iniciatīvas 1490.gadā.

nepieciešamības gadījumā nomainīt privāto partneri, lai novērstu PPP līguma izbeigšanu privātā partnera maksātspējas vai saistību neizpildes gadījumā). Ņemot vērā pasta dienesta specifiku un turpmāko darbību gandrīz 300 tālaika lielu un mazu suverēnu teritorijās, Taksisa uzņēmums valstu atzīšanas ceļā ieguva *sui generis* starptautiskās juridiskās personas statusu. Vīnes Universitātes profesora P.Fišera ieskatā šis ir vērā ņemams vēsturisks fakts, jo ir pirmais precedents starptautiskajās tiesībās, kad juridisko personu atzīst valstis, kuras nav tās dibinātājas vai dalībnieces. Interesanti, ka vairākus gadsimtus vēlāk Starptautiskā tiesa ANO starptautiskās juridiskās personas statusu³³ cita starpā pamatoja ar nepievienojušos valstu atzīšanu.³⁴

XVII gs. kapitāla pārrobežu kustība saistīta galvenokārt ar Anglijas investīcijām Indijā un Kanādā, nodibinot jauna veida biznesa apvienības – čarterkompānijas. To raksturīgākie piemēri ir Britu Austrumindijas kompānija un Holandiešu Austrumindijas un Rietumindijas kompānijas,³⁵ kuru īpatnība ir plašās pilnvaras suverēna vārdā un pat savā statusā iegūt jaunas teritorijas, noslēgt līgumus, vest karu un noslēgt mieru, kā arī saņemt koncesijas saskaņā ar atsevišķu līgumu, parasti – miera līgumu, kas *stricto sensu* ir „līgums starp suverēniem”. Apveltītas ar suverēna varu, šīs kompānijas tiecās iegūt valsts statusu jaunajās teritorijās, kas minētajām koncesijām piešķir starpvalstu līguma īpašības. Šis koncesiju paveids bija raksturīgs arī Francijas attiecībām ar tā sauktajām barbaru valstīm – Alžīru un Tunisiju, kas bija balstītas uz miera un tirdzniecības līgumiem, kuros iekļāva nosacījums par koncesijām. Piemēram, 1628.gada līgums ar Alžīru paredzēja tiesības Francijas tirgotājiem veidot nostiprinātas ražotnes (*Bastion de France*), iegūstot ekskluzīvas koncesijas koraļļu sēkļa izstrādē un tiesības īstenot tirdzniecību ar vietējiem iedzīvotājiem. No mūsdienu koncesijām tās atšķiras tikai ar to, ka tika iegūtas uz starpvalstu līguma pamata, nevis tieša publiskās varas un privātā koncesionāra darījuma rezultātā.³⁶

Kopumā XVII gs. koncesiju līgumiem bija raksturīgas ilgtermiņa saistības, uzņēmēja liela apjoma ieguldījumi publiskajos darbos un tiesības saņemt maksu no lietotājiem, tādējādi aizvien lielāks pakalpojumu un preču apjoms tika piedāvāts pieaugošam patērētāju skaitam. XVIII un XIX gs. mijā Franču revolūcija (1789.-1799.), kuras rezultātā Francijā tika gāzta absolūtā monarhija, ierobežotas Romas Katoļu baznīcas tiesības un nodibināta republika, visā Eiropā nostiprināja

---

³³ Oriģinālā tas noteikts šādi: „(..) although Member States are under a legal duty to recognize the legal capacity of the United Nations, the United Nations may enjoy legal capacity in non-Member States recognizing such capacity in whole or in part.” ANO Starptautiskās tiesas 1948.gada 28.decembra spriedums lietā: *Reparation for Injuries Suffered in the Service of the United Nations*, p.21. Pieejams: <http://www.icj-cij.org/docket/index.php?p1=3&p2=2> [skatīts 2010.gada 10.decembrī].

³⁴ Fischer P. *Historic Aspects of International Concession Agreements*. In: Alexandrowich C.H. (ed.) *Grotian Society Papers. Studies in the History of the Law of Nations*. The Hague: Martinus Nijhoff, 1972, p.233-250, 261.

³⁵ Bishop R.D., Crawford J., Reisman W.M. (ed.) *Foreign Investment Disputes*. Hague: Kluwer Law International, 2005, p.2.

³⁶ Fischer P. *Historic Aspects of International Concession Agreements*. In: Alexandrowich C.H. (ed.) *Grotian Society Papers. Studies in the History of the Law of Nations*. The Hague: Martinus Nijhoff, 1972, pp.255-258.

liberālisma idejas un veicināja brīvas uzņēmējdarbības attīstību un investīciju pārrobežu kustību. Tas, savukārt, paplašināja koncesiju izmantošanas iespējas, it īpaši dzelzceļu būvniecības jomā un citās nozarēs ar vājāku publiskā sektora administratīvo struktūru.³⁷

Krievijā pirmo partnerības projektu uzsāka 1891.gadā impērijas finanšu ministra grāfa Sergeja Vittes (*Сергей Юльевич Витте*) vadībā, kad imperatoram Nikolajam II ierosināja izbūvēt Krievijā pirmo dzelzceļu – Transsibīrijas dzelzceļa maģistrāli (vēsturiskais nosaukums – Lielais Sibīrijas Ceļš), piesaistot privāto kapitālu sakarā ar līdzekļu trūkumu impērijas kasē. Uzbūvētās maģistrāles kopējais garums ir 9288,2 km.³⁸ Savukārt Padomju Krievijā partnerības mehānisms, piesaistot ārzemju investīcijas koncesiju veidā, pielietots arī XX gs. 20.gados Jaunās ekonomikas politikas (*Новая экономическая политика*) periodā,³⁹ kad, nespējot ar sociālistiskiem un komunistiskiem eksperimentiem pārvarēt ekonomisko krīzi, smagās rūpniecības atjaunošanai tika īslaicīgi pieļauta „atkāpšanās uz valsts kapitālisma pozīcijām (..)”, tādējādi atjaunojot „pareizo ekonomisko attiecību sistēmu”.⁴⁰ 1920.gada 23.novembrī tika pieņemts „Dekrēts par koncesijām”, kas paredzēja daļu iepriekšējo koncesiju atjaunošanu un ārzemju kapitāla plašu piesaisti. Tomēr normatīvās bāzes un kvalificētu speciālistu trūkums, kā arī valsts monopolizētās rūpniecības pretestība un politiskā tuvredzība ierobežoja koncesiju attīstību. Tikai 1924.-1925.gadā, kad bija izsīkuši valstī pirms Oktobra revolūcijas uzkrātie rūpniecības resursi, koncesijas plānus nācās atkal atjaunot. Tādēļ 1926.gada maijā koncesijas ņēmējiem piešķīra priekšrocības rūpnīcu, dzīvojamo māju un citu objektu būvniecībai, kā rezultātā jau 20.gadu beigās radās jaunas, labi apmaksātas darba vietas, tika sagatavoti kvalificēti speciālisti un novecojušās tehnoloģijas koncesiju uzņēmumos aizvietoja ar progresīvām darba metodēm. Valstij koncesiju uzņēmumi tolaik deva ieņēmumus ap 20 miljoniem rubļu un tajos tika nodarbināti aptuveni 20 000 cilvēku.⁴¹ Tomēr īpašu uzplaukumu šie uzņēmumi tā arī neieguva sakarā ar valdošo komunistisko ideoloģiju, tautsaimniecības vājo attīstību, kolektivizācijas procesiem un valsts monopolu ekonomikā.⁴²

Lai gan XIX gs. starptautiskajās tiesībās iezīmējās ar praktiskām, ekspansionistiskām un pozitīvisma idejām,⁴³ otra būtiska iezīme ir neskaidri formulēta intervences doktrīna, kas tika lietota

³⁷ Draft Guidelines for Private Public Partnerships for Infrastructure Development. United Nations Economic Commission for Europe Forum on Public-Private Partnerships for Infrastructure: The Next Steps (PPPs), December 4 and 5, 2000, p.6. Pieejams: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/en-guide2.pdf> [skatīts 2009.gada 15.oktobrī].

³⁸ Сахаров А.Н.(ред.), Боханов А.Н., Шестаков В.А. Транссибирская магистраль - крупнейший финансово-технический проект XIX в. История России с древнейших времен до наших дней. Том 2. Москва: Проспект, 2009, с.205-207. Skatīt: Дерябина М. Государственно-частное партнерство: теория и практика, с.1.

³⁹ Zvorykina Y. Public-private partnerships in the transport sector: a Russian view. Law in transition 2007, p.53.

⁴⁰ Ленин В.И. Полное собрание сочинений. Том 44. Издание пятое. «Доклад о Новой экономической политике, 29 октября.» Москва: Издательство политической литературы, 1964, с.208.

⁴¹ Киселев А.Ф., Щагин Э.М. (ред.) Новейшая история Отечества. Том 1. Москва: Гуманит.изд.центр ВЛАДОС, 1991, с.393-395.

⁴² Щетинов Ю.А. История России. XX век. Учебное пособие. Москва: Фаир-Пресс, 1999, с.136.

⁴³ Bojārs J. Starptautiskās publiskās tiesības I. Rīga: Apģāds Zvaigzne ABC, 2005, 15.lpp.

kopā ar piespiedu pasākumiem, piemēram, represālijām⁴⁴ vai jūras blokādi.⁴⁵ Eiropas lielvalstis koloniālisma ēras kulminācijas periodā un kapitulācijas režīma⁴⁶ apstākļos padarīja savu pilsoņu īpašumu ārvalstīs imūnu pret vietējo jurisdikciju, un šīs imunitātes pārkāpuma gadījumos attiecīgās valstis tika smagi sodītas ar militārām akcijām,⁴⁷ jo tolaik starptautiskajās tiesībās spēka un tā pielietošanas draudiem ierobežojumu nebija. Nostiprinājās princips, ka valstu pienākums ir aizstāvēt savus pavalstniekus ārvalstīs līdz pat reparāciju⁴⁸ pieprasīšanai. Tādēļ savstarpējās attiecības bieži vien tika risinātas ar tā saucamās „lielgaballaivu diplomātijas” palīdzību, kad lielvalsts flote, ierodoties vājā valstī un pavēršot pret tās galvaspilsētu lielgabalus, varēja diktēt tai savus līguma noteikumus.⁴⁹ Labākajā gadījumā tika pielietots diplomātiskās aizsardzības mehānisms, kas balstīts uz pavalstnieku iepriekš minēto aizstāvības principu, bet starptautiskajās investīciju tiesībās ir mazefektīvs. Ņemot vērā to, ka XIX gs. investīcijas tika īstenotas galvenokārt koloniālās ekspansijas rezultātā, nepieciešamība pēc investīciju tiesiskās aizsardzības un starptautiskā regulējuma bija minimāla.⁵⁰ Līdz ar to pieņemošās valsts publiskā sektora un ārvalsts privātā sektora sadarbības iespējas bija ierobežotas, kas nepieļāva abpusēji izdevīgu nosacījumu attīstību.

Tādējādi PPP sākotnēji attīstījās koncesiju veidā, kuras ir tikpat sens institūts kā valsts. Mūsdienu aprises koncesijas ieguva tikai viduslaikos līdz ar suverēna statusu reglamentējošo normu attīstību, kad publisko funkciju nodrošināšana tika piesaistīta iespējai valsts kasē iegūt papildus finanšu ienākumus. Lai gan kapitāla pārrobežu kustības rezultātā starptautiskās koncesijas pastāvēja jau ilgi pirms XIX gs.,⁵¹ agrīnajos līgumos darbus uzticēja pārsvarā vietējiem investoriem, jo brīvās konkurences principu līdz XX gs. pasaules valstis pielietoja nelabprāt. Savukārt pārrobežu investīciju piesaistes gadījumā prevalēja uz spēku balstītas investoru intereses (it īpaši jaunattīstības valstīs).

Neskatoties uz starptautiskā regulējuma nepilnībām, pirmais būtiskākais starptautisko investīciju pieaugums datējams ar laika posmu no 1870. līdz 1914.gadam, kad valstis tiecās īstenot investīciju ieplūdi sekmējošu politiku.⁵² Tomēr galvenais investīcijas veicinošais faktors bija

---

⁴⁴ Represālijas ir valsts tiesībpārkāpējas tiesību ierobežošana vai pārkāpšana no cietušās valsts puses.

⁴⁵ Brownlie I. Principles of public international law. Sixth edition. New York: Oxford University Press, 2003, p.697.

⁴⁶ Kapitulācijas jeb eksteritoriālu režīmu koloniālās lielvalstis noteica saviem pilsoņiem, to īpašumam un savām institūcijām pakļautajās valstīs. Tāds režīms XIX un XX gs. mijā bija uzspiests, piemēram, Kīnai un Turcijai.

⁴⁷ Bojārs J. Starptautiskās privāttiesības II. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2010, 282.lpp.

⁴⁸ Reparācijas ir valsts pienākums pilnībā kompensēt starptautisko tiesību pārkāpuma rezultātā radīto materiālo vai morālo kaitējumu. Tās formas ir restitūcija, kompensācija, satisfakcija.

⁴⁹ Bojārs J. Starptautiskās publiskās tiesības I. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2005, 20.-21.lpp.

⁵⁰ Sornarajah M. The International Law on Foreign Investment. Third Edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2010, p.19.

⁵¹ Fischer P. Historic Aspects of International Concession Agreements. In: Alexandrowich C.H. (ed.) Grotian Society Papers. Studies in the History of the Law of Nations. The Hague: Martinus Nijhoff, 1972, pp.260, 261.

⁵² Dolzer R., Schreuer C. Principles of International Investment Law. New York: Oxford University Press, 2008, p.1.

telekomunikāciju straujā attīstība,⁵³ kā arī daudznacionālo korporāciju un citu uzņēmējsabiedrību skaita pieaugums, kuras meklēja jaunas peļņas iespējas. Ja XIX gs. sākumā investīciju plūsmas notika galvenokārt valdību obligāciju un aizdevumu, proti, netiešā veidā, tad gadsimta vidū sāka prevalēt ārvalstu tiešās investīcijas ne tikai ieguves industrijā, bet arī dažādos infrastruktūras projektos. Piemēram, ASV un Eiropas uzņēmumi būvēja dzelzceļa un telegrāfa sistēmu infrastruktūru Latīņamerikā un citās pasaules valstīs, apkopojot daudznacionālu korporāciju paspārnē lielu projektu būvniecībai un ekspluatācijai nepieciešamās tehnoloģijas, zināšanas un kapitālu. Līdz ar to XIX gs. uz koncesiju līgumu pamata, piesaistot gan nacionālās, gan ārvalstu investīcijas, tika uzbūvēts Eiropas un citu valstu dzelzceļa tīkls, kā arī ūdensapgādes, gāzes, elektrības un sakaru infrastruktūras objekti, organizēta atkritumu izvešana u.c.⁵⁴

Turklāt koncesiju līgumi ar ārvalstu investīciju piesaisti tradicionāli saglabāja savu aktualitāti jaunattīstības valstīs naftas un dabasgāzes ieguves projektos, kuros arī aktīvi darbojās daudznacionālās korporācijas. Ar koncesiju līgumiem tām tika nodotas lielas zemes platības, apmaiņā pret koncesijas maksājumu un fiksētu maksu (*royalty*) investīcijas pieņemšanai valstij par katru iegūto naftas barelu,⁵⁵ piešķirot ilgtermiņa tiesības uz naftas rezervēm (piemēram, 1901.gadā D'Arkija naftas korporācija ieguva koncesiju Persijā uz 60 gadiem, 1933.gadā Saūda Arābijas karalis piešķīra koncesijas tiesības Kalifornijas korporācijai *Standard Oil* uz 66 gadiem, 1939.gadā Abu Dabi valdnieka un 5 naftas uzņēmumu konsorcijs ieguva līguma termiņš bija 75 gadi, paredzot maksu 3 rūpiju apmērā par katru tonnu iegūtās naftas).⁵⁶ Šajos līgumos joprojām dominēja daudznacionālo korporāciju intereses un koloniālisma politiskā ietekme, tie īpaši neierobežoja koncesijas ņēmēja

⁵³ Telekomunikāciju laikmetu aizsāka Semjeuls Morze (*Samuel Finlay Breese Morse*), nosūtot 1844.gada 24.maijā pirmo ziņojumu ar telegrāfa līnijas palīdzību no Vašingtonas uz Baltimoru, un jau pēc nepilniem desmit gadiem telegrāfa pakalpojumi kļuva publiski pieejami. 1876.gadā ASV Aleksandrs G.Bells (*Alexander Graham Bell*) patentē telefona izgudrošanu. Heinrihs Hercs (*Heinrich Hertz*) 1887.-1888.gadā atklāj elektromagnētiskos viļņus, un krievu fiziķis Aleksandrs Popovs (*Александр Степанович Попов*) 1895.gada 7.maijā pierāda to pārraidīšanas un uztveršanas iespēju, izgudrojot radio. 1896.gada 2.jūnijā G.Markoni (*Guglielmo Marconi*) patentē bezvadu telegrāfu, kas ir pirmais radiokomunikāciju veids. 1945.gadā ASV Artūrs Klarks (*Arthur C. Clarke*) paziņoja par ģeostacionāru satelītu sistēmas izveidošanu radiosignālu pārraidei, kas kļuva par būtisku pasaules komunikāciju sistēmas sastāvdaļu. 1947.gadā ASV fiziķi Džons Bardīns (*John Bardeen*), Valters Bretens (*Walter Brattain*) un Viljams Šoklijs (*William Shockley*) izgudro tranzistoru, bez kura nebija iedomājama turpmākā telekomunikāciju attīstība (International Telecommunication Union. Pieejams: <http://www.itu.int/net/about/figures.aspx> [skatīts 2009.gada 20.novembrī]). Savukārt interneta pirmsākumi meklējami 1969.gadā, kad ASV tika izveidots Amerikas Aizsardzības departamenta tīkls - *ARPANET* (*Advanced Research Projects Agency*), lai radītu pret atomuzbrukumiem drošu informācijas apmaiņas sistēmu. Pēc 20 gadiem ASV Nacionālais zinātniskais fonds izveidoja zinātnisku datortīklu un apvienoja to ar *ARPANET*, tādējādi radot pasaules lielāko datortīklu ar tā pašreizējo nosaukumu „internets”, kas sevī apvieno dažādus individuālos datoru tīklus un tiek izmantots kā informācijas transportēšanas mehānisms. 90.gadu vidū, pateicoties globālā tīmekļa (*World Wide Web – WWW*) fenomenālajai veiksmi, tādas kompānijas kā *Netscape*, vēlāk arī *AOL* un *Microsoft*, radīja iespēju no interneta iegūt arī ekonomisku labumu (Marsden T.Ch. (ed.) *Regulating The Global Information Society*. New York: Routledge, 2000, p.4).

⁵⁴ Bishop R.D., Crawford J., Reisman W.M. (ed.) *Foreign Investment Disputes*. Hague: Kluwer Law International, 2005, pp.2, 3.

⁵⁵ Dolzer R., Schreuer C. *Principles of International Investment Law*. New York: Oxford University Press, 2008, p.72.

⁵⁶ Smith E.E. *Concessions, Production Sharing, and Participation Agreements for Developing a Country's Resources*. In: Bishop R.D., Crawford J., Reisman W.M. (ed.) *Foreign Investment Disputes*. Hague: Kluwer Law International, 2005, p.216.

(koncesionāra) darbību un nesaturēja pat pienākumu veikt naftas iegulu izpēti un pārstrādi pieņemošās valsts interesēs.

Ārzemju korporāciju realizētie apjomīgie, uz progresīvajām tehnoloģijām balstītie infrastruktūras projekti radīja paradoksālu situāciju: vienlaikus ar valstu ekonomisko izaugsmi pastiprinājās nacionālā pašapziņa un pat nacionālisms, kura pamatā bija pašsaprotama vēlme saglabāt valsts ekonomikai un drošībai vitāli svarīgos infrastruktūras objektus nacionālo valdību kontrolē,⁵⁷ kā arī antikoloniālisma kustība, kas izraisīja ārvalstu īpašumu nacionalizācijas vilni.⁵⁸ Tādējādi XIX gs. beigās un XX gs. sākumā starptautisko tiesību teritoriālās suverenitātes princips, atsaucoties uz kuru jaunizveidotās neatkarīgās valstis nacionalizēja ārvalstu investīcijas, konkurēja ar „lielgaballaivu diplomātiju”, tā rezultātā vājinot partnerības institūta attīstību.

Šo procesu vēl vairāk padziļināja XX gs. sākumā Eiropā aizsāktais Pirmais pasaules karš, kas apturēja ne tikai ekonomikas internacionalizāciju un ārvalstu investīciju plūsmu, bet arī nacionālo privāto investīciju piesaisti. Sagatavošanās Pirmajam, kā arī Otrajam pasaules karam un to seku novēršana palielināja valsts lomu ekonomikā un pastiprināja jau tradicionālo publiskās un privātās jomas dihotomiju. Karu rezultātā novājinātajās Eiropas valstīs sagrautā ekonomika apdraudēja ilgtermiņa līgumu izpildi. Eiropā pēc Pirmā pasaules kara koncesiju nozīme tautsaimniecībā turpināja vājināties un publiskie darbi tika uzticēti valsts uzņēmumiem. Piemēram, Francijā sociālistu valdības ietekmē koncesijām tradicionāli raksturīgās jomas (dzelzceļu, elektroapgādes un sakaru objektu, kanālu un metro būvniecība) pārņēma valsts struktūras.⁵⁹

Latvijā XX gs. 20. un 30.gados koncesiju attīstību ierobežoja valsts intervence ekonomikā. Valsts monopolu skaits linu, spirta, labības un pat valūtas tirdzniecībā izspieda un sašaurināja privāto sektoru, vājinot neatkarīgus un inovatīvus uzņēmumus. Šos procesus radikāli pastiprināja Kārļa Ulmaņa autoritārais režīms, kas tika nodibināts 1934.gadā.⁶⁰ Tobrīd Latvijas tiesību sistēmā ar koncesiju saprata vienusējā publiska akta un līguma apvienojumu, kura rezultātā publiska uzdevuma izpildīšana tika nodota privātai personai (koncesionāram). Tādēļ svarīgākās koncesijas izdeva likumdošanas kārtībā.⁶¹ Piemēram, 1925.gada „Likums par jaunbūvējamo dzelzceļu

---

⁵⁷ Bishop R.D., Crawford J., Reisman W.M. (ed.) *Foreign Investment Disputes*. Hague: Kluwer Law International, 2005, p.3.

⁵⁸ Sornarajah M. *The International Law on Foreign Investment*. Third Edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2010, p.22.

⁵⁹ Draft Guidelines for Private Public Partnerships for Infrastructure Development. United Nations Economic Commission for Europe Forum on Public-Private Partnerships for Infrastructure: The Next Steps (PPPs), December 4 and 5, 2000, pp.6, 7. Pieejams: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/en-guide2.pdf> [skatīts 2009.gada 15.oktobrī].

⁶⁰ Latvijas vēsture. 20.gadsimts. Bleiere D., Butulis I., Feldmanis I., Stranga A., Zunda A. Rīga: Jumava, 2005, 179.lpp.

⁶¹ Latvijas konversācijas vārdnīca. IX sējums. Rīga: A.Gulbja apgādniecība, 1933, 17265.sleja.

priekšdarbiem un par koncesijām jauniem dzelzsceļiem”⁶² reglamentēja koncesiju piešķiršanas vispārējo kārtību jaunu dzelzceļu projektēšanai un izbūvei; 1931.gada „Likums par Liepājas-Aizputes un Aizputes-Kuldīgas-Tukuma dzelzceļa koncesiju” noteica Liepājas-Aizputes šaursliežu pievadceļa akciju sabiedrības pienākumus uz piešķirtās koncesijas pamata izbūvēt „uz sava rēķina 0,75m platuma šaursliežu dzelzceļu no Aizputes stacijas caur Kuldīgas pilsētu līdz valsts dzelzceļa Tukuma stacijai, apgādāt to ar visiem ceļa ekspluatācijai vajadzīgajiem piederumiem (..) un pēc tam izvest visas dzelzceļa līnijas ekspluatāciju uz sabiedrības statūtu pamata.” Koncesijas kopējās izmaksas bija noteiktas Ls 11 576 734 apmērā⁶³ (diemžēl tālāk par Aizputi šo dzelzceļu tā arī nepagarināja – autora piezīme). Savukārt 1934.gada Noteikumi par elektriskās enerģijas apgādi paredzēja piešķirt īstermiņa (līdz 15 gadiem) vai ilgtermiņa (līdz 50 gadiem) koncesijas no Finanšu ministrijas sabiedrisko vajadzību elektrības uzņēmumiem, kas nodrošina ar elektroenerģiju pagastu administratīvajās robežās.⁶⁴ Tādējādi koncesijas Latvijā pēc valstiskuma iegūšanas izmantoja galvenokārt satiksmes infrastruktūras jomā, elektroapgādē, kā arī gāzes un ūdens piegādēs, tomēr tās nebija izplatītas sakarā ar valsts monopolu ekonomikā un vājo privāto sektoru. Turklāt pasaules ekonomiskās krīzes laiks Latvijā tika pārdzīvots bez īpašiem satricinājumiem, līdz ar to mazinot jaunu mehānismu attīstības nepieciešamību un ārvalstu investīciju piesaisti.

Samazinoties koncesiju nozīmei, lielākajā daļā valstu XX gs. pirmajā pusē attīstījās no PPP mehānisma nošķirama **publisko iepirkumu** sistēma, kuras tiesiskais regulējums cēlies tieši no koncesiju tiesībām. Lai gan to kopējie mērķi ir sabiedrības labklājības celšana, publiskā īpašuma pārvaldīšana, infrastruktūras izveide, kā arī ilgtermiņa publisko pakalpojumu nodrošināšana, laika gaitā ir izveidojusies atšķirīga PPP un publisko iepirkumu līgumiskā struktūra. PPP jomā privātā partnera izvēle tika balstīta uz *intuitus personae*⁶⁵ principu, ņemot vērā uzņēmēja fundamentālo ilgtermiņa intelektuālo, materiālo un tehnoloģisko ieguldījumu. Savukārt publisko iepirkumu jomā prevalēja bezpersoniskāka izvēle sakarā ar iespēju izraudzīties pretendentu no samērā liela piedāvājumu skaita un izpildāmo darbu vienkāršību, kā arī īstermiņa līgumi, investīciju vispārējs raksturs un stingra administratīvā kontrole.⁶⁶ Publisko iepirkumu pamatprincipi tika formulēti Amerikas Savienotajās Valstīs (ASV) pirms Otrā pasaules kara – piegādātāju brīva konkurence un

---

⁶² Likums par jaunbūvējamo dzelzsceļu priekšdarbiem un par koncesijām jauniem dzelzsceļiem. Likumu un ministru kabineta noteikumu krājums, 1.burtnīca. Rīga: Tieslietu ministrijas Kodifikācijas nodaļas izdevums, 1925.gada 30.janvārī, 140.lpp.

⁶³ Likums par Liepājas-Aizputes un Aizputes-Kuldīgas-Tukuma dzelzceļa koncesiju, 1.pants. Likumu un Ministru kabineta noteikumu krājums. Rīga: Saeimas Kodifikācijas nodaļas izdevums, 1931, 766.-769.lpp.

⁶⁴ Noteikumi par elektriskās enerģijas apgādi, 25.-28.punkts. Ministru kabineta 1934.gada noteikumi. Likumkrājuma izvilks par laiku no 1919.g. līdz 1934.g. 15.maijam, Rīga: Tieslietu ministrijas Kodifikācijas departamenta izdevums, 1939, 675., 676.lpp.

⁶⁵ Latīn. – saistībā ar konkrētu personu (tās īpašībām).

⁶⁶ Draft Guidelines for Private Public Partnerships for Infrastructure Development. United Nations Economic Commission for Europe Forum on Public-Private Partnerships for Infrastructure: The Next Steps (PPPs), December 4 and 5, 2000, p.7. Pieejams: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/en-guide2.pdf> [skatīts 2009.gada 15.oktobrī].

valsts budžeta līdzekļu efektīva izmantošana (iepirkuma procedūras uzvarētāja izvēle pēc zemākās līgumcenas). Tomēr šos principus pārsvarā izmantoja attiecībā uz vietējiem piegādātājiem, jo līdz XX gs. beigām pasaules valstis ļoti reti lietoja brīvās konkurences principu publiskajos iepirkumos, īstenojot ārvalstu piegādātāju tiešās un netiešās diskriminācijas politiku. Situācija mainījās tikai XX gs. otrajā pusē globalizācijas procesa, kā arī Eiropas Kopienų un kopējā tirgus izveides ietekmē. Izmaiņas sekmēja 1994.gadā Marakešā parakstītais Nolīgums par valsts iepirkumu (*Government Procurement Agreement*), kas stājās spēkā 1996.gada 1.janvārī. Ar šo nolīgumu Pasaules Tirdzniecības organizācija (PTO)⁶⁷ mēģināja padarīt pieejamus publiskos iepirkumus arī ārvalstu pretendentiem.⁶⁸

Tikai pēc Otrā pasaules kara starptautisko investīciju kopējā plūsma sāka pakāpeniski atjaunoties. Kapitāla pārrobežu kustības pieaugums veicināja investīciju pārnacionālo noteikumu turpmāko attīstību un radīja priekšnoteikumus publiskā un privātā sektora partnerību veidošanai, kas izpaudās objektīvā nepieciešamībā atrast vidusceļu starptautisko investīciju jautājumos. Turklāt pēc 1928.gada Briāna-Keloga pakta pieņemšanas starptautiskajā sabiedrībā bija noticis izšķirošs pavērsiens jautājumā par spēka lietošanu, turpmāk ANO Statūtos nostiprinot vispārēju spēka lietošanas aizliegumu, kas kļuvis par *jus cogens* principu un starptautisko tiesību imperatīvu normu.

Laika posmā no 1945. līdz 1990.gadam ideoloģisko un dekolonizācijas aspektu iespaidā saasinājās konfrontācija starp neatkarību ieguvušajām jaunattīstības valstīm, kuru skaits aizvien pieauga, un kapitāla eksporta valstīm, radot nedrošību jautājumā par starptautisko paražu tiesību statusu⁶⁹ investīciju aizsardzības jomā un plašas diskusijas ANO Ģenerālajā asamblejā. Rezultātā 1962.gadā tika panākts daļējs kompromiss, pieņemot Rezolūciju par valstu pastāvīgo suverenitāti pār tās dabas resursiem, kas pieļāva investīciju nacionalizāciju pret pienācīgu kompensāciju, kā arī noteica, ka investīciju līgumos noteiktās saistības jāpilda labā ticībā. Panākumu iedrošinātas, jaunattīstības valstis rīkojās vēl aktīvāk jaunās doktrīnas īstenošanā, un 1974.gadā ANO Ģenerālā asambleja pieņēma vairākas rezolūcijas, tajā skaitā Valstu ekonomisko tiesību un pienākumu hartu, aicinot uz „Jauno starptautisko ekonomisko kārtību”, kuras viens no stūrakmeņiem bija atteikšanās

---

⁶⁷ Līdz ar PTO izveidošanu 1995.gadā tika noslēgta arī virkne PTO līgumu – par precēm, pakalpojumiem, intelektuālo īpašumu, strīdu izšķiršanu, daudzpusējiem līgumiem, tajā skaitā Valsts iepirkuma nolīgums, kas Latvijai ir spēkā no 2004.gada 1.maija.

⁶⁸ Tiltiņš A. Kompensācijas (offset) darījumi aizsardzības sektora iepirkumos un to izmantošanas pamatprincipi. Grām.: Škapars R., Šumilo Ē., Dunska M. (red.) Nodokļu politikas tiesiskie un ekonomiskie aspekti un to ietekme uz uzņēmējdarbības vidi Latvijā. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010, 152.lpp.

⁶⁹ Saskaņā ar starptautiskajām paražu tiesībām investīciju jomā (starptautiskā standarta minimumu), kas izveidojās XIX un XX gs. Kalvo doktrīnas, Hala formulas un Krievijas revolūcijas iespaidā, ārvalstnieku no pieņemošās valsts prettiesiskās rīcības aizsargā starptautisko tiesību normas, kas ir neatkarīgas no pieņemošās valsts likumiem.

no starptautisko tiesību regulējuma ārvalstu īpašuma nacionalizācijas gadījumā, un tā aizvietošana ar nosacījumu, ka kompensācijas lielumu nosaka nacionalizējošās valsts likums un tiesa.⁷⁰

Pastāvīgās suverenitātes doktrīna pār dabas resursiem, kas izriet no nācijas suverenitātes koncepcijas,⁷¹ savu nozīmi nav zaudējusi, kā tas pārsteidzīgi tiek apgalvots juridiskajā literatūrā. Paplašināti tulkojot, tā tiek attiecināta ne tikai uz dabas resursiem, bet arī uz jebkurām ekonomiskajām aktivitātēm.⁷² Ārvalstu investīciju jomā šī filozofija nostiprināta daudzu valstu konstitūcijās, kā arī starptautiskajās tiesībās un praksē.⁷³

Minētos aspektus atspoguļo otrās paaudzes koncesijas un citi starptautiskie investīciju līgumi, kas tika noslēgti XX gs. 60.un 70.gados ar daudznacionālajām korporācijām ieguves industrijas jomā jaunattīstības valstīs (piemēram, Argentīnā, Peru, Saūda Arābijā, Ekvatoriālajā Gvinejā, Indonēzijā, Irākā, Lībijā, Katarā, Sudānā u.c.) vai pārjaunoti pieņemošās valsts interesēs. Izmaiņas veicināja arī starptautiskās sabiedrības centieni reglamentēt daudznacionālo korporāciju darbību, kas aizsākās 70.gados ar Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas Starptautisko investīciju un multinacionālo uzņēmumu deklarācijas pieņemšanu.⁷⁴

Šo strukturālo izmaiņu rezultātā līgumos tika nostiprināta pieņemošo valstu vēlme paturēt savās rokās kontroli pār resursiem un apgūt nepieciešamās iemaņas un tehnoloģijas. Atšķirībā no pirmās paaudzes līgumiem, pieņemošā valsts saglabāja tiesības uz naftas un gāzes rezervēm, izpētes teritorijas bija ierobežotas un precīzāk definētas. To novitāte bija riska par projekta rezultātu nodošana ārvalsts investoram, kurš izpētes izmaksas atguva peļņu nesošu iegulu atklāšanas gadījumā, produkciju sadalot starp pusēm investīciju līgumā noteiktajā kārtībā. Tādējādi otrās paaudzes starptautiskie investīciju līgumi galvenokārt tika veidoti atbilstoši tā dēvētajam **produkcijas** vai **peļņas sadalīšanas** (*production-sharing or profit-sharing agreement*) kontraktuālajam izkārtojumam,⁷⁵ kas liecina par atsevišķu partnerības institūtu attīstību šajā jomā, it īpaši par jaunu, PPP mehānismam raksturīgu principu ieviešanu, proti, riska nodošanu privātajam partnerim un līdzsvara noteikšanu starp partneru tiesībām un pienākumiem.

Pēc Padomju Savienības sabrukumu un aukstā kara beigām 90.gados ideoloģiskie aspekti zaudēja savu aktualitāti. Klasisko un atkarības teoriju investīciju jomā nomainīja pragmatiska nostāja, un valstis īstenoja ārvalstu investīciju ieplūdi sekmējošu politiku, kura bija daudzu

---

⁷⁰ Dolzer R., Schreuer C. Principles of International Investment Law. New York: Oxford University Press, 2008, pp.13, 14-15.

⁷¹ Bojārs J. Starptautiskās publiskās tiesības I. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2005, 77.lpp.

⁷² Dell S. The United Nations and International Business. London: Duke University Press, 1990, p.49.

⁷³ Sornarajah M. The International Law on Foreign Investment. Third Edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2010, p.41.

⁷⁴ Bishop R.D., Crawford J., Reisman W.M. (ed.) Foreign Investment Disputes. Hague: Kluwer Law International, 2005, p.6.

⁷⁵ Dolzer R., Schreuer C. Principles of International Investment Law. New York: Oxford University Press, 2008, p.73. Sk. arī: Bojārs J. Starptautiskās privāttiesības I. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2010, 214.lpp.

ekonomiskās izaugsmes stratēģiju pamatā. Vienlaikus starptautiskajā līmenī valstis tiecās uzturēt suverēno kontroles ideju pār ārvalstu investīcijām, bet nacionālajā līmenī ar nodokļu politiku un citiem instrumentiem radīja daudznacionālajām korporācijām labvēlīgu vidi investīciju jomā. Šādas pretrunas starp ārpolitiku un iekšpolitiku saistītas ar jaunattīstības valstu debatēm par daudznacionālo korporāciju nozīmi pieņemošo valstu ekonomikā, kurās dominēja viedoklis, ka pat mazas valstis var veiksmīgi izmantot ārzemju privātos resursus ekonomikas izaugsmē (uzskatāms piemērs ir Singapūra un Hongkonga), kas noteica konstruktīvu attieksmi valsts suverenitātes jautājumā. Pragmatisms, valstu ekonomisko attiecību paplašināšanās un ar tām saistītās strukturālās izmaiņas pavēra ceļu starptautisko investīciju līgumu skaita straujam pieaugumam. Šajos līgumos prevalē investīciju garantijas,⁷⁶ ko veicināja jaunattīstības valstu konkurence investīciju jomā, kuru lielākie saņēmēji tagad ir Eiropa un ASV, izmainot bijušo iedalījumu kapitālu eksportējošās un importējošās valstīs, kā arī investīciju kustību reģionālo ekonomiskās integrācijas organizāciju ietvaros.⁷⁷ Turklāt 90.gadu vidū savu apogeju sasniedza ekonomikas liberalizācija, ko sekmēja Pasaules Bankas un Starptautiskā Valūtas fonda darbība, atverot valstu tirgus daudznacionālajām korporācijām, tagad arī no Brazīlijas, Ķīnas un Indijas.⁷⁸

Sākot ar 90.gadiem būtiski palielinājās starptautisko investīciju pielietošana infrastruktūras projektu īstenošanā, kas veiksmīgi attīstījās, izmantojot ne tikai koncesijas, bet arī kopsabiedrības ar ārvalsts investoru, kā arī iekļaujot investīciju līgumos koncepciju „būvē-valda-ekspluatē” (*Build-Own-Operate – BOO*) vai „būvē-ekspluatē-nodod” (*Build-Operate-Transfer – BOT*).⁷⁹ Šāda pieeja dod iespējas sadalīt atbildību un riskus starp publisko un privāto partneri un iezīmē PPP mehānisma nostiprināšanos starptautisko tiesību jomā.

Jāsecina, ka partnerības kļuva īpaši populāras pagājušā gadsimta 90.gados, kad publiskajā sektorā plaši sāka pielietot privātā sektora darba metodes. Daudzās valstīs publiskajā pārvaldē aizvien lielāku ietekmi ieguva tirgus idejās balstīta filozofija. Līdzīgas tendences vērojamas partnerību procesu attīstībā – valdības arvien plašāk publisko funkciju nodrošināšanā sāka piesaistīt gan ārvalstu, gan vietējos privātos finanšu līdzekļus un prasmes, partnerību institūtam kļūstot par būtisku ekonomiskās attīstības stratēģiju. Šo tendenci pastiprināja resursu savstarpēja atkarība, jo

---

⁷⁶ Iepriekšējās desmitgadēs īstenotie centieni ierobežot starptautiskajās paražu tiesībās noteiktos investīciju aizsardzības standartus bija zaudējuši savu aktualitāti, jo pieņemošās valstis atļāvās noteikt garantijas, kuras pārsniedza starptautiskā standarta minimumu. Būtībā par šādu standartu kļuva 1938.gada Hala formula (*Hull's Formula*) par ātru, adekvātu un efektīvu kompensāciju, pret kuru sākotnēji tik ļoti iebilda kapitālu importējošās valstis.

⁷⁷ Vairums šādu organizāciju (piemēram, ES, Eiropas Brīvas tirdzniecības asociācija (*European Free Trade Association – EFTA*), Ziemeļamerikas Brīvās tirdzniecības līgums (*North American Free Trade Agreement – NAFTA*) u.c.) aprobežojas ar iekšējā investīciju režīma noteikšanu, atstājot dalībvalstu ziņā izlemēt, kā tās rīkosies attiecībā uz trešo valstu investīcijām (Bojārs J. Starptautiskās privāttiesības I. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2010, 202., 206.lpp.).

⁷⁸ Sornarajah M. *The International Law on Foreign Investment*. Third Edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2010, pp.25, 28.

⁷⁹ Dolzer R., Schreuer C. *Principles of International Investment Law*. New York: Oxford University Press, 2008, pp.1, 73.

publiskajam sektoram vairs nepietiek līdzekļu, lai mūsdienu globalizētajā un izaicinājumiem pārpilnajā pasaulē patstāvīgi un neatkarīgi no citiem dalībniekiem nodrošinātu pilnvērtīgu pārvaldību.

Investīciju kopējā plūsma īpaši strauji pieauga no 1990. līdz 2000.gadam un maksimumu sasniedza 2007.gadā (2,099 triljonus ASV dolāru⁸⁰), kad izaugsmi ierobežoja globālā finanšu un ekonomikas krīze, liekot pārvērtēt pārlietu lielo ticību tirgus spēkiem. Analizējot situāciju ekonomikā, pasaules valstu un valdību vadītāji 2009.gada 24.-30.jūnijā Ņujorkā ANO Konferencē par pasaules finanšu un ekonomikas krīzi un tās ietekmi uz attīstību norādīja, ka viens no galvenajiem krīzes cēloņiem ir nekonsekventa un nepietiekoši koordinēta makroekonomikas politika un nepietiekamas strukturālās reformas, kas izraisīja negatīvas sekas makroekonomikā globālā mērogā. Šādu situāciju radīja būtiskas kļūdas finanšu regulējuma, uzraudzības un kontroles jomā, kuras pastiprināja pārlietu lielā paļaušanās uz tirgus spēkiem, atklātības un finansiālās godprātības trūkums un bezatbildīga rīcība. Krīzi veicinošās sistēmas nepilnības liecina par valdību efektīvas iejaukšanās nepieciešamību, lai nodrošinātu atbilstošu tirgus brīvības un sabiedrisko interešu līdzsvaru,⁸¹ to nostiprinot arī starptautiskajās tiesībās.

Neoliberālisma idejas sašūpoja arī secīgās ekonomiskās krīzes Krievijā, Meksikā, Āzijā un Argentīnā, kā arī globalizācijas procesa negatīvā ietekme, kuras rezultātā palielinājusies plaisa starp pasaules bagāto un nabadzīgo daļu, nostiprinājās fundamentālisma un etniskās identitātes atziņas. Investīciju jomā starptautiskajā sabiedrībā nostiprinās viedoklis, ka nav pieļaujama pārāk liela koncentrēšanās uz ārvalstu investīciju aizsardzību, lai izdabātu daudznacionālajām korporācijām,⁸² bet starptautiskajās tiesībās nepieciešams akcentēt korporatīvās atbildības, vides aizsardzības, ilgtspējīgas attīstības un cilvēka tiesību aizsardzības jautājumus. Šīs izmaiņas liecina par jauniem aspektiem starptautiskajās investīciju tiesībās⁸³ jautājumā par līdzsvara noteikšanu starp pieņemošās valsts un investora tiesībām un pienākumiem. Tas nozīmē, ka starptautiskajām investīcijām nepieciešams tāds juridiskais ietvars, kas nodrošinātu investīciju vislabāko pielietošanu visas sabiedrības interesēs, ko varētu sekmēt PPP mehānisma efektīva izmantošana. Tādēļ starptautiskajām tiesībām šajā jomā turpmāk būtu jāattīstās līgumisko attiecību virzienā, priekšroku dodot ne tikai divpusējiem līgumiem, bet arī daudzpusējām konvencijām,⁸⁴ ņemot vērā to, ka

⁸⁰ UNCTADstat. Pieejams: <http://unctadstat.unctad.org/TableViewer/tableView.aspx> [skatīts 2010.gada 8.novembrī].

⁸¹ Resolution A/RES/63/303 „Outcome of the Conference on the World Financial and Economic Crisis and its Impact on Development”, adopted by General Assembly on July 9, 2009, pp.1, 4, 5. Pieejams: <http://www.un.org/ga/63/resolutions.shtml> [skatīts 2009.gada 27.novembrī].

⁸² Atsevišķas valstis, piemēram, Malaizija un Argentīna, uzskata, ka kapitāla pārrobežu kustība ir jāpakļauj stingrai publiskās varas kontrolei.

⁸³ Sornarajah M. The International Law on Foreign Investment. Third Edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2010, pp.26-28.

⁸⁴ Карро Д., Жюйар П. Международное экономическое право. Москва: Международные отношения, 2002, с.329-330.

jebkuram jaunam starptautiskajam līgumam, kas rodas paražas regulētajā sfērā, pār to ir neapšaubāma prioritāte.⁸⁵

Partnerību attīstībā un īstenošanā visbagātākā pieredze ir Kanādai un ASV. Piemēram, ASV pirmie privātie lielceļi un maksas tilti tika izveidoti jau 1792.gadā,⁸⁶ kā arī pats jēdziens „publiskā un privātā partnerība” sākotnēji tika ieviests ASV,⁸⁷ kad XX gs. 50. un 60.gados federālā valdība izmantoja PPP mehānismu privāto investīciju piesaistei pilsētu infrastruktūras un reģionālās ekonomikas attīstībā, plašu pielietojumu iegūstot prezidenta Džimija Kārtera (*Jimmy Carter*) administrācijas laikā, kura veicināja PPP „kopējo pasākumu” (*joint venture*) veidā. Arī viņa sekotāja Ronalda Reigana (*Ronald Reagan*) administrācija konsekventi atbalstīja privātā kapitāla piesaisti. Tika uzskatīts, ka privātais sektors var nodrošināt publisko pakalpojumu augstāku kvalitāti un zemākas izmaksas, tādējādi samazinot valdības funkciju apjomu. Savukārt prezidents Bils Klintons (*Bill Clinton*), kurš valdīja Baltajā namā no 1993. līdz 2001.gadam, aktīvi atbalstīja Trešā ceļa politiku (*Third Way policy*), kuras koncepcijā partnerības tika uzskatītas par nozīmīgu publiskās pārvaldes instrumentu. Klintona administrācija partnerības mehānismu iekļāva pilsētu attīstības programmās un uzsvēra nepieciešamību iesaistīt visu vietējo sabiedrību partnerību procesā. Partnerību nozīmi ASV pastiprina arī tas, ka vietējās pārvaldes nesaņem štatu un federālās valdības subsīdijas, un infrastruktūras attīstībā tās lielā mērā atkarīgas no piesaistītā privātā kapitāla. PPP veiksmīgi attīstījās arī citās valstīs. Piemēram, Spānijā pirmie maksas autoceļi izbūvēti jau 1968.gadā. Austrālijā partnerību institūtu infrastruktūras attīstībā sāka izmantot 90.gadu sākumā, kad pirmos projektus īstenoja maksas ceļu, slimnīcu un ūdenssaimniecības objektu būvniecībā, 90.gadu vidū tika būvēti cietumi, jūras ostas un stadioni, bet jaunā gadsimta sākumā – lidostas, skolas un tiesu nami. Partnerību ieviešanu valdība pamatoja ar infrastruktūras objektu būvniecības lielajām izmaksām, kā arī resursu izmantošanas efektivitātes paaugstināšanu un inovāciju ieviešanu, iespējām samazināt būvniecības termiņus, atsevišķu būvniecības un finansēšanas risku nodošanu privātajam partnerim, publisko pakalpojumu kvalitātes uzlabošanu. Savukārt 1979.gadā Lielbritānijas Konservatīvās partijas valdība, iespaidojoties no ASV piemēra, nāca pie slēdziena, ka centrālā valdība ir pārāk iesaistīta ekonomikas procesos, tādēļ tai jāpiekāpjas privāto iniciatīvu priekšā. Tādēļ 80.gados premjerministres Margaritas Tečeres (*Margaret Thatcher*) administrācija izmantoja partnerību mehānismu ekonomikas atjaunošanas procesos,⁸⁸ lai uzlabotu sabiedrisko pakalpojumu kvalitāti, pielietojot efektīvākas privātā sektora darba metodes un kompetenci. Šie

---

⁸⁵ Bojārs J. Starptautiskās publiskās tiesības I. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2005, 69.lpp.

⁸⁶ Tiļļa A. Ieskats publiskās un privātās partnerības izpratnē. Jurista vārds, 2007. 29.maijs, nr.22.

⁸⁷ Yescombe E.R. Public-Private Partnerships. Principles of Policy and Finance. London: Elsevier, 2007, p.2.

⁸⁸ Bult-Spiering M., Dewulf G. Strategic Issues in Public-Private Partnerships. An International Perspective. Oxford: Blackwell Publishing, 2007, pp.1, 7-9.

apsvērumi noteica publiskā sektora reformas nepieciešamību, kas plašāk pazīstama kā „jaunā publiskā pārvaldība” (*New Public Management*), tādējādi nodrošinot PPP teorētisko pamatu.⁸⁹

Pieaugot PPP lomai Eiropas Savienības (ES) dalībvalstīs, lielāka uzmanība partnerības jautājumiem tiek pievērsta mūsdienu Eiropas tiesībās. ES ir īpaša interese publiskā un privātā sektora sadarbības funkcionējošu sistēmu izveidošanā tās finanšu piešķirumu jomā, tajā skaitā pirmsiestāšanās instrumentu izmantošanā, kā arī finanšu un ekonomikas krīzes pārvarēšanā un ilgtermiņa strukturālās attīstības nodrošināšanā. Turklāt pieaugošais slogs uz publiskā sektora budžetu infrastruktūras attīstības jomā dalībvalstīm un ES institūcijām liek meklēt jaunus, netradicionālus finansējuma avotus.

PPP mehānisma vēsturiskās attīstības pārskats starptautisko publisko tiesību jomā būtu nepilnīgs, nepieminot tā nozīmi ANO darbības nodrošināšanā. Pamatojoties uz ANO Statūtiem, partnerības ar privāto sektoru tika veidotas jau ANO dibināšanas konferencē Sanfrancisko 1945.gadā. Tās aizsākās galvenokārt konsultāciju veidā ar biznesa aprindu pārstāvjiem un atsevišķām nevalstiskajām organizācijām, pusgadsimta laikā iegūstot jaunas sadarbības formas, kurām ir īpaša nozīme 1997.gadā aizsāktās ANO reformas un Tūkstošgades deklarācijas mērķu īstenošanā. Ņemot vērā to, ka partnerības ANO sistēmā ir saistītas ar globālu, stratēģisku mērķu īstenošanu, tām ir no citām PPP un starptautiskajām investīciju tiesībām atšķirīgs tiesiskais regulējums, principi un modeļi.

Secinājumi. XX gs. pēdējā desmitgadē un XXI gs. sākumā koncesijas un citi PPP veidi savienojumā ar ārvalstu un vietējām investīcijām nodrošināja ieguves industrijas attīstību, autoceļu un autostāvvietu, ūdens apgādes sistēmu, muzeju, lidostu, tramvaju ceļu un metro būvniecību, kā arī ļāvuši veikt pilsētu dzīvojamo kvartālu ierīkošanu, pilnīgu skolu un slimnīcu renovāciju. Gan nacionālā, gan starptautiskā līmenī partnerību mehānisma pielietošana bez būtiskām sociālām pārmaiņām sniedz iespējas veiksmīgi apvienot abu sektoru spēcīgākās puses, paaugstināt publiskā sektora darbības efektivitāti un veicināt racionālāku resursu izmantošanu visas sabiedrības interesēs. Partnerību dažādie veidi līdz mūsdienām tiek nepārtraukti pilnveidoti, radot nepieciešamību pārskatīt funkciju pārdali, finansēšanas modeļus, vadības metodes un pat filozofiju, kas ietekmējis starptautisko un Eiropas tiesību attīstību.

---

⁸⁹ Yescombe E.R. *Public-Private Partnerships. Principles of Policy and Finance*. London: Elsevier, 2007, pp.16, 17.

1.2. Globalizācijas strukturālo pārmaiņu ietekme uz partnerību attīstību

Lai spriestu par partnerību starptautiski tiesisko regulējumu, nepieciešams noskaidrot ne tikai vēsturiskos, bet arī politiskos un ekonomiskos aspektus, kuru ietekmē attīstījusies publiskā un privātā sektora sadarbība. Galvenie faktori šajā jomā ir publiskā un privātā sektora resursu savstarpējā atkarība, neoliberalisma ideju pārvērtēšana finanšu un ekonomikas krīzes rezultātā, kā arī strukturālās pārmaiņas, ar tām šajā pētījumā saprotot starptautiskās integrācijas veicinātus ilgtermiņa procesus globālajā pārvaldībā mūsdienu politisko, ekonomisko, tiesisko un citu apstākļu ietekmē.

Kā norāda A.Kasēze (*Antonio Cassese*), valstu attiecībām starptautiskajā sabiedrībā ir horizontāls raksturs, kas nozīmē vāji attīstītu organizatorisko struktūru un tiesību sistēmas pamatelementu, proti, lēmējvaras, izpildvaras un tiesu varas, decentralizāciju. Tādēļ mūsdienās, kad globalizācijas procesa rezultātā pasaulē izzūd robežas un nostiprinās dažādu pārnacionālu un nacionālu publiskā un privātā sektora institūciju un organizāciju savstarpējā politiskā, kultūras, ekonomiskā un zinātniskā saikne un atkarība, pārvalde globālajā līmenī ne vienmēr atbilst globalizācijas jaunajiem izaicinājumiem.⁹⁰ Turklāt, kā pamatoti uzskata Pasaules ekonomikas foruma dibinātājs un izpilddirektors profesors K.Švābs (*Klaus Schwab*),⁹¹ pašlaik acīmredzams efektīvas globālās vadības trūkums sakarā ar politiskās varas potenciāla samazināšanās tendencēm, ko cita starpā nosaka arī esošās globālās sistēmas arhaiskā struktūra.⁹²

Šī sistēma, kas vēsturiski izveidojusies valstu sadarbības rezultātā, balstās uz koncepciju par **daudzpusēju pasaules kārtību** (*multilateral world order*). Tās aizsākumi meklējami industriālās revolūcijas periodā, kas nomainīja Jaunāko laiku nacionālā merkantilisma teoriju⁹³ un radīja starptautiskā biznesa līderus. Jauno sistēmu nostiprināja 1919.gada Parīzes konference, kurā tika izveidota Tautu Savienība un iedibināta uz valstu līdztiesības balstīta daudzpusēja kārtība. Daudzpusības princips tika iekļauts arī 1919.gadā izveidotās Starptautiskās Darba organizācijas

---

⁹⁰ Cassese A. *International Law*. Oxford: Oxford University Press, 2001, pp.5, 6.

⁹¹ Profesors K.Švābs 1971.gadā izveidoja Pasaules ekonomikas forumu, kas ik gadu Davosā (Šveicē) pulcē pasaules biznesa, politiskos, akadēmiskos, mediju un pilsoniskās sabiedrības organizāciju līderus. Katru gadu forums tiek veltīts kāda konkrēta notikuma izvērtēšanai, piemēram, 2010.gadā tajā analizēja stāvokļa uzlabošanu pasaulē. K.Švābam par sasniegumiem zinātnē un atbalstu, veicinot Latvijas iesaistīšanos starptautiskajos procesos, piešķirts Latvijas Universitātes Goda doktora nosaukums.

⁹² Schwab K. *Global Corporate Citizenship. Working with Governments and Civil Society*. *Foreign Affairs*, January 2008, nr.1, volume 87, p.108.

⁹³ XVI-XVIII gs. ekonomiskā mācība un ekonomikas politika, kuras piekritēji uzskatīja, ka nācījas bagātība izpaužas naudā (zeltā un sudrabā) un ka peļņa rodas ārējās tirdzniecības rezultātā. Tāpēc tika ieteikts attīstīt ārējo tirdzniecību, veicināt preču izvedumu un ierobežot ievadumu (protekcionisms). Teorijas piekritēji aicināja uz valsts aktīvu līdzdalību ekonomikā, tirdzniecības un ražošanas vadīšanā.

unikālajā trīspusējā struktūrā, kurā līdzdarbojās valstis, darba devēju un darbinieku pārstāvji, kļūstot par pirmo partnerības piemēru pēc ceturtdaļgadsimta radītajā ANO sistēmā.⁹⁴

Ar daudzpusējo pasaules kārtību zinātniskajā literatūrā pamatots viedoklis par **globālās pārvaldības** (*global governance*) nepieciešamību. Termins „globālā pārvaldība“ neattiecas uz kādu formālu institūciju vai hierarhisku pārnacionālu struktūru izveidi, bet gan raksturo autoritatīvu, kolektīvu rīcību globālā līmenī, lai risinātu kompleksas, pārnacionālas problēmas un radītu globālas materiālas un nemateriālas vērtības (finanšu sistēmas stabilitāti un klimata stabilitāti, starptautisko mieru un drošību u.c.). Globālās pārvaldības kritērijs ir valstu un starptautisko institūciju efektīva un leģitīma rīcība. Tomēr pēdējās divās desmitgadēs tās efektivitātes nosacījumi būtiski mainījušies ekonomikas un sabiedrības internacionalizācijas un jaunu nevalstisko organizāciju darbības ietekmē⁹⁵ un pašlaik aptver ne tikai politiskos, bet arī ekonomiskos un juridiskos aspektus.

Lai gan **globalizācijas** jeb starptautiskās integrācijas vēsture iesniedzas tālā pagātnē, īstās globalizācijas ēras pirmsākumi meklējami XIX gs. beigās un XX gs. sākumā,⁹⁶ kad būtiski pieauga pārrobežu investīciju un preču plūsma.⁹⁷ Kvalitatīvas izmaiņas globalizācijas procesā notika XX gs. 60. un 70.gados, kad augstas starptautiskās integrācijas apstākļos praktiski visi tautsaimniecības sektori tika atvērti tirdzniecībai. 1961.gadā šis jēdziens pirmo reizi fiksēts arī akadēmiskajā literatūrā.⁹⁸ ANO dokumentos uzsvērts, ka globalizācija kļuvusi iespējama, pateicoties tirdzniecības un kapitāla kustības ierobežojošu barjeru pakāpeniskas likvidācijas, jaunu tehnoloģiju attīstības, kā arī transporta, sakaru un skaitļošanas tehnikas izmaksu straujas samazināšanās rezultātā. Šo procesu ieguvums ir straujāka ekonomiskā izaugsme, augstāki dzīves standarti, inovāciju attīstība, jaunu tehnoloģiju un prasmju apgūšana, jaunas ekonomiskās iespējas ikvienam indivīdam un valstīm kopumā.⁹⁹

Globalizācijas procesa loģisks turpinājums mūsdienās ir informācijas sabiedrības attīstība informācijas un komunikāciju tehnoloģiju (IKT, *information and communication technology – ICT*)

---

⁹⁴ Tesner S., Kell G. *The United Nations and Business. A Partnership Recovered.* New York: St.Martin's Press, 2000, pp.4, 5.

⁹⁵ Kruck A., Rittberger V. *Multilateralism Today and Its Contribution to Global Governance.* In: *The New Dynamics of Multilateralism. Diplomacy, International Organizations, and Global Governance.* Muldoon J.P., Aviel J.F (Jr.), Reitano R., Sullivan E. (ed.). Boulder: Westview Press, 2010, pp.44-47.

⁹⁶ Bojārs J. *Starptautiskās publiskās tiesības I.* Rīga: Zvaigzne ABC, 2005. 696.lpp.

⁹⁷ Piemēram, Harvardas Universitātes politologa Mihaela Sandela (*Michael J. Sandel*) ieskatā pirmo reizi pasaules „saraušanās” procesi aprakstīti 1848.gadā Kārļa Marksa un Fridriha Engelsa darbā „Komunistiskais manifest”. K.Markss tehnoloģiju attīstībā un kapitāla kustībā saskatīja spēku, kura darbības rezultātā globālās komercijas priekšā atkāpsies visas robežas, šķēršļi un ierobežojumi. K.Markss bija pirmais, kurš uzsvēra globālā tirgus iespējamību, kuram neeksistē nacionālās robežas (Friedman L.T. *World Is Flat: A Brief History of the Twenty-First Century.* New York: Farrar Straus & Giroux, 2006, pp.201, 202).

⁹⁸ *Globālā dienaskārtība.* Rudzīte K., Irbīte I., Novicka S., Ignatāne G., Rostoks T. Rīga: Zinātne, 2006, 17., 20.lpp.

⁹⁹ Report of the Secretary-General „We the peoples: the role of the United Nations in the twenty-first century”, General Assembly, 54th session, agenda item 49 (b), document no.A/54/2000, March 27, 2000, para.21. Pieejams: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan000923.pdf> [skatīts 2009.gada 26.decembrī].

iespaidā.¹⁰⁰ Lai gan vienota un vispārēji atzīta informācijas sabiedrības definīcija nepastāv,¹⁰¹ to varētu raksturot kā sabiedrību, kurā informācijas iegūšanas, radīšanas, analīzes un apmaiņas procesam ir izšķiroša nozīme ekonomiskajā, politiskajā, kultūras un juridiskajā sfērā. Informācijas sabiedrībai raksturīgi, ka tā izveidojusies kā jauna veida sabiedrība, kurā galvenais indivīda un valsts labklājības avots ir zināšanas un spējas tās saprātīgi izmantot.¹⁰² Viens no galvenajiem informācijas sabiedrības kritērijiem ir informācijas iegūšanas izmaksu samazināšanās, kā arī datu uzkrāšanas un pārraides vispārēja izmantošana. Kopš 1995.gada G7 Briseles konferences termins „informācijas sabiedrība” iegājis arī starptautiskajā apritē,¹⁰³ apliecinot, ka XXI gs. pamatoti varētu saukt par informācijas gadsimtu, kurā angļu filozofa F.Bēkona (*Francis Bacon*) pirms četriem gadsimtiem izteiktais apgalvojums „zināšanas ir spēks” ieguvis jaunu jēgu.

Tomēr globalizācija rada arī jaunus draudus un izaicinājumus. Tā ierobežo valstu iespējas samazināt tirgu atvēršanas negatīvās sekas, kas iedzīvotājos izraisa neaizsargātības un nedrošības sajūtu; pastiprinās starptautiskā noziedzība, kura izmanto jaunākās tehnoloģijas nelegālā narkotiku, ieroču, dārgmetālu un pat cilvēku tirdzniecībā; atvērtās robežas un personu mobilitāte veicinājusi dažādu slimību, tajā skaitā HIV/AIDS, bezprecedenta izplatību; industrializācijas kumulatīvās ietekmes rezultātā radušās klimata izmaiņas. Turklāt ANO dokumentos īpaši uzsvērts, ka informācijas tehnoloģiju, interneta un e-komercijas straujā izaugsme cilvēces vēsturē var izraisīt ne mazākas pārmaiņas kā industriālā revolūcija.¹⁰⁴ Šiem izaicinājumiem pievienojas atsevišķu pasaules reģionu masveida atpalcība, galēja nabadzība un cilvēka tiesību pārkāpumi, kas ir labvēlīga augsne politiskā ekstrēmisma un terorisma attīstībai, ekonomisko un etnisko konfliktu izraisītās migrācijas, ko nevar uzturēt pat visbagātāko valstu sociālās nodrošināšanas sistēmas, starptautisko valūtas un biržu spekulantu „uzbrukumī”, kas satricina ne tikai atsevišķu lielvalstu, bet pat veselu reģionu

---

¹⁰⁰ Friedman L.T. *World Is Flat: A Brief History of the Twenty-First Century*. New York: Farrar Straus & Giroux, 2006, pp.203, 204.

¹⁰¹ Par termina „informācijas sabiedrība” autoru tiek uzskatīts austriešu un amerikāņu ekonomists F.Mahlups (*Fritz Machlup*), kurš 1962.gadā publicēja darbu „Zināšanu ražošana un izplatīšana Amerikas Savienotajās Valstīs”, ieviešot zināšanu industrijas konceptu. Saskaņā ar citu viedokli termina pamatlēcis ir Tokijas tehnoloģiskā institūta profesors J.Hajaši. Būtisku ieguldījumu informācijas sabiedrības izpratnē deva amerikāņu sociologa D.Bella (*Daniel Bell*) 1973.gadā publicētais darbs „Nākamā pēcindustriālā sabiedrība. Sociālās prognozēšanas pieredze”, kurā autors cilvēces vēsturi iedalījis trijos posmos: agrāro, industriālo un pēcindustriālo. Trešajam posmam raksturīga pāreja no materiālo vērtību ražošanas uz pakalpojumu sniegšanu izglītībā, veselības aizsardzībā, pētniecībā un vadībā, kur zināšanas un informācija kļūst par stratēģisku resursu. Līdzīgi arī amerikāņu sociologs M.Kastels (*Manuel Castells*) norāda, ka informācijai un tās apmaiņai vienmēr ir bijusi būtiska nozīme jebkurā sabiedrības attīstības posmā, bet mūsdienu sabiedrībā informācijas apkopošana, analīze un apmaiņa ir kļuvusi par būtisku varas un produktivitātes avotu.

¹⁰² Чернов А.А. Становление глобального информационного общества: проблемы и перспективы. Москва: Дашков и К°, 2003, с. 30-34, 37, 38. Pieejams: http://window.edu.ru/window_catalog/files/r49327/chernov.pdf [skatīts 2010.gada 10.maijā].

¹⁰³ Marsden T.Ch. (ed.) *Regulating The Global Information Society*. New York: Routledge, 2000, pp.1, 2, 5.

¹⁰⁴ Report of the Secretary-General „We the peoples: the role of the United Nations in the twenty-first century”, General Assembly, 54th session, agenda item 49 (b), document no.A/54/2000, March 27, 2000, paras.31-39. Pieejams: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan000923.pdf> [skatīts 2009.gada 26.decembrī].

tautsaimniecību, kā arī uz virspelņu orientētu daudznacionālo korporāciju darbību.¹⁰⁵ Turklāt, kā norāda Eiropas Komisija (EK), jaunākā finanšu krīze apliecinājusi pasaules valstu savstarpējo atkarību. Bažas rada apjoms un ātrums, ar kādu uzticības zudums vienā pasaules daļā drīz vien ietekmēja finanšu tirgus un pārņēma pasaules tautsaimniecības.¹⁰⁶

Šo globālo procesu tiešā ietekme uz Latvijas politiskā un ekonomiskā potenciāla izmantošanu uzsvērtā hierarhiski augstākajā Latvijas valsts ilgtermiņa attīstības plānošanas dokumentā – 2010.gada 10.jūnijā Saeimā apstiprinātajā „Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030.gadam” (Stratēģija „Latvija 2030”). Dokumentā norādīts, ka globālā ekonomika mainās un kļūst visaptveroši inovatīva, publiskās pārvaldības ierastās formas pārdzīvo dziļas strukturālas izmaiņas (galvenais faktors, kas rada šīs izmaiņas, ir publiskā un privātā sektora savstarpējā atkarība starptautiskajā un nacionālajā līmenī – autora piezīme), sabiedrība noveco, enerģijas resursu cenas un pieejamība sāk noteikt sabiedrības dzīvi jau mājsaimniecību līmenī. Ņemot vērā, ka Latvija ir salīdzinoši maza valsts ar ierobežotiem ekonomiskajiem un dabas resursiem, valsts konkurētspēja un attīstība vistiešākajā veidā ir saistīta ar spēju sekot un ātri pielāgoties šīm izmaiņām, izvairoties no fizisko resursu tālākās intensīvas izmantošanas.¹⁰⁷

Tādējādi starptautiskās integrācijas problēmas (tās pietiekami plaši analizētas zinātniskajā literatūrā un šajā pētījumā raksturotas tikai tiktāl, ciktāl nepieciešams tēmas izklāstam) aktualizējās pēc Otrā pasaules kara, it īpaši 70.gados, kad valstis individuāli vairs nespēja vadīt pārnacionālos procesus un sāka uz savstarpējās vienošanās pamata meklēt politiskā noregulējuma iespējas ārpus nacionālajām robežām. Pārvaldības internacionalizācija izpaudās tādu daudzpusēju starptautisko institūciju izveidē, kuru ietvaros valstis apvienoja (kā ANO Drošības padome) vai kurām deleģēja (kā Eiropas Komisija) savu suverēno varu atsevišķos jautājumos lēmumu pieņemšanas jomā. Tomēr mūsdienās, neskatoties uz institūciju skaita pieaugumu un to kompetences paplašināšanos, pārsvarā publiskā sektora institūcijās balstīta globālā pārvaldība ir mazefektīva, lai veiksmīgi risinātu globalizētās pasaules kompleksos, pārnacionālos uzdevumus, kuru cēlonis bieži vien meklējams nevalstiskā sektora aktivitātēs.¹⁰⁸ Uzrunājot Pasaules Ekonomikas foruma (*World Economic Forum*) dalībniekus Davosā 2009.gada 29.janvārī ANO Ģenerālsēkretārs Bāns Kimūns uzsvēra, ka mūsdienās nepieciešama principiāli jauna izpratne par starptautiskās sadarbības modeli, kurā

¹⁰⁵ Bojārs J. Starptautiskās publiskās tiesības II. Rīga: Zvaigzne ABC, 2006, 213., 214.lpp.

¹⁰⁶ Communication from the Commission to the European Council „European Economic Recovery Plan”, COM (2008) 800 final of 26 November 2008, p.17. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0800:FIN:EN:PDF> [skatīts 2010.gada 13.aprīlī].

¹⁰⁷ Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam, 14., 41., 269., 270.punkts. Pieejams: <http://www.latvija2030.lv/page/319> [skatīts 2010.gada 25.jūlijā]. Stratēģija aktualizē un izvērš Saeimas apstiprinātā konceptuālā dokumenta „Latvijas ilgtermiņa izaugsmes modelis: cilvēks pirmajā vietā” pamatnostādnes.

¹⁰⁸ Kruck A., Rittberger V. Multilateralism Today and Its Contribution to Global Governance. In: *The New Dynamics of Multilateralism. Diplomacy, International Organizations, and Global Governance.* Muldoon J.P., Aviel J.F (Jr.), Reitano R., Sullivan E. (ed.). Boulder: Westview Press, 2010, pp.48, 50.

kopējās globālās interesēs savus spēkus apvieno valstis, pilsoniskā sabiedrība un privātais sektors.¹⁰⁹ B.Kimūns norādīja, ka privātais sektors mūsdienu globālās ekonomikas apstākļos iegūst aizvien lielāku nozīmi, tajā skaitā arī starptautiskajā sfērā, bieži vien ietekmējot svarīgu politisku lēmumu pieņemšanu. Lai gan jaunu institūciju un tiesību subjektu skaita strauja pieauguma apstākļos svarīgākie konstitucionālie, juridiskie un citi resursi joprojām saglabājas valstu rīcībā,¹¹⁰ kuras ir galvenie starptautisko attiecību dalībnieki un starptautisko tiesību subjekti,¹¹¹ publiskā un privātā sektora varas un interešu savstarpējā atkarība starptautiskajā līmenī rada strukturālās izmaiņas ne tikai globālās pārvaldības modelī, bet arī nacionālā līmenī.

Starptautiskā integrācija un privātā sektora ietekmes pieaugums rada jaunas globālās pārvaldības formas – **publiski privātās sistēmas**,¹¹² liekot pārvērtēt sociālo zinātņu tradicionālo uzskatu par publiskās un privātās jomas dihotomiju,¹¹³ - koncepciju, kas atbalstīta arī starptautisko attiecību teorijā, kura pārsvarā orientējas uz starpvalstu un starpvaldību organizāciju attiecībām. Lai gan galveno starptautisko attiecību teoriju – reālisma (arī neoreālisma), kas raksturīgs vairumam pētījumu un kura piekritēji uzskata, ka politiku pasaulē ar varu un militāro spēku nosaka valstu valdības,¹¹⁴ un institucionālisma, kas akcentē valstu sadarbības ideju varas nostiprināšanai un par sabiedrības progressa izšķirošo nosacījumu uzskata institūciju attīstīšanu,¹¹⁵ – nostādnes ir atšķirīgas, to kopējā iezīme ir privātā sektora ietekmes ignorēšana.¹¹⁶

---

¹⁰⁹ United Nations and Civil Society. Pieejams: <http://www.un.org/en/civilsociety/index.shtml> [skatīts 2009.gada 29.decembrī].

¹¹⁰ Pollack M., Shaffer G. The Challenge of Reconciling Regulatory Differences: Food Safety and GMOs in the Transatlantic Relationship. In: Pollack M., Shaffer G. (ed.) Transatlantic Governance in the Global Economy. Lanham, Md.: Rowman&Littlefield, 2001, p.302.

¹¹¹ Cassese A. International Law. Oxford: Oxford University Press, 2001, p.3.

¹¹² Ideja par publisko funkciju realizēšanu publisko un privāto dalībnieku partnerības rezultātā nav jauna, jo bija pazīstama jau pagājušā gadsimta 80. un 90.gados. Piemēram, sk.arī: Macaulay S. Private Government. In: Lipson L., Wheeler S. (ed.) Law and Social Sciences. New York: Russell Sage Foundation, 1986, pp.447-449. Horwitz M. The History of Public/Private Distinction. University of Pennsylvania Law Review, 1982, nr.30, pp.1423-1428. Turkel G. Dividing Public and Private: Law, Politics and Social Theory. Westport, Conn.: Praeger, 1992. Cutler C. Artifice, Ideology and Paradox: The Public/Private Distinction in International Law. Review of International Political Economy, 1997, nr.4, p.261, u.c.

¹¹³ Vācu sociologs, vēsturnieks un ekonomists M.Vēbers (*Maximilian Carl Emil Weber, 1864.-1920.*) ar dihotomiju pamatoja savu koncepciju par racionālu un hierarhisku valsti, kurai ir monopols leģitīmi lietot spēku noteiktās kārtības nodrošināšanai. Atbilstoši šai koncepcijai valsts tiesīga pārvaldīt pilsonisko sabiedrību, neveidojot ar to sadarbības attiecības. Līdzīgi arī viens no ievērojamākajiem XX gs. politikas zinātnes speciālistiem, amerikāņu demokrātijas teorētiķis R.Dāls (*Robert Dahl*) valdību definē kā institūciju, kurai ir ekskluzīvas tiesības lietot spēku savu noteikumu ieviešanā noteiktā teritorijā. Lai gan Dāla poliarhijas koncepcija, kurā valdības darbību pārrauga tautas vēlētas amatpersonas, ir pretēja Vēbera hierarhijai, kurā valsts vienpusēji īsteno kontroli pār saviem pilsoņiem, abu koncepciju pamatā ir principiāla valdības (publiskā) un tās sabiedrības daļas, kura tiek pārvaldīta (privātā), nodalīšana (Shafer G.C. Defending Interests. Public-Private Partnerships in WTO Litigation. Washington: Brookings Institution Press, 2003, pp.10-11. Cit.no Weber M. The Theory of Social and Economic Organization. Oxford University Press, 1947, p.154. Dahl R. Modern Political Analysis. 3-d ed. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1976, p.10).

¹¹⁴ Piemēram, Grieco J. Cooperation Among Nations: Europe, America, and Non-tariff Barriers to Trade. Ithaca: Cornell University Press, 1990.

¹¹⁵ Sk.arī: Keohane R. After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy. Princeton University Press, 1984. Abbot K. Modern International Relations Theory: A Prospectus for International Lawyers. Yale Journal of International Law, Nr.14, 1989, pp.335-411. Snidal D. Coordination Versus Prisoners' Dilemma: Implications for

Savukārt publiski privāto sistēmu ietvaros valdības tiecas apvienot publisko un privāto partneru resursus un deleģēt privātajam sektoram tradicionāli publiskās funkcijas.¹¹⁷ Piemēram, profesors R.Rouds (*Rod Rhodes*) mūsdienu rietumu sabiedrību raksturo kā „pašorganizētu, starpinstitucionālu sistēmu”, kurā kopēju mērķu īstenošanas interesēs sadarbojas publiskie un privātie dalībnieki. Turklāt R.Rouds publiskajam sektoram nepiešķir ekskluzīvas kontroles tiesības: nevalstiskais sektors nevis šauri ietekmē valsts varu (kā Dāla poliarhijā) vai pakļauts pārvaldes rīkojumiem (kā Vēbera hierarhijā), bet gan publiski privātās sistēmas ietvaros līdzdarbojas valsts politikas formulēšanas un īstenošanas procesā.¹¹⁸ Kā norādījis Mērilendas Universitātes dekāns D.Ketls (*Donald Kettl*), valdību loma ir mainījusies, kā rezultātā tās mazāk iesaistās tiešā publisko pakalpojumu nodrošināšanā, bet vairāk uzņemas šo funkciju pārraudzību un kontroli.¹¹⁹

Noteicošais faktors publiski privāto pārvaldības sistēmu pastāvēšanai ir resursu savstarpēja atkarība un to difūzija (resursu teorija). Publiskajam sektoram vairs nepietiek resursu, lai mūsdienu globalizētajā un izaicinājumiem pārpilnajā pasaulē patstāvīgi un neatkarīgi no citiem dalībniekiem nodrošinātu pilnvērtīgu pārvaldību.¹²⁰ Cits aspekts ir *per capita* ieguvumi no sadarbības salīdzinājumā ar izmaksām, kas saistītas ar šādas sadarbības organizatorisko un informatīvo nodrošinājumu.¹²¹ Piemēram, pārvaldības jautājumu eksperta, profesora J.Koimana (*Jan Kooiman*) ieskatā ne publiskā, ne arī privātā sektora dalībniekiem katram atsevišķi nepiemīt visas nepieciešamās zināšanas un informācija, lai sekmīgi risinātu kompleksas, dinamiskas un plaša spektra problēmas. Tādēļ J.Koimans PPP attīstību pagājušā gadsimta 80.gadu vidū izskaidro ar valdības un privātā sektora kopēju atziņu par nepieciešamību izmantot savstarpējo atkarību sadarbības nolūkos.¹²² Kā norādījis amerikāņu sociologs, Stanfordas Universitātes profesors

---

International Cooperations and Regimes. *American Political Science Review*, Nr.79, 1985, p.923. Šajā koncepcijā tiek izmantota arī tā saucamā „spēļu teorija” kā racionālas uzvedības modelis. Kopumā gan reālisma, gan institucionālisma skolai ir dažādi novirzieni un paveidi (Hasenclever, Mayer, Rittberger u.c.).

¹¹⁶ Shafer G.C. *Defending Interests. Public-Private Partnerships in WTO Litigation*. Washington: Brookings Institution Press, 2003, p.11.

¹¹⁷ Cerny P. *Paradoxes of the Competition State: The Dynamics of Political Globalization*. *Government and Opposition*, 1997, nr.32, p.251.

¹¹⁸ Rhodes R.A.W. *The New Governance: Governing without Government*. *Political Studies*, 1996, nr.44, p.660.

Rhodes R.A.W. *Understanding Governance: Policy Networks, Governance, Reflexivity and Accountability*. Philadelphia: Open University Press, 1997, p.15.

¹¹⁹ Kettl D. *Sharing Power: Public Governance and Private Markets*. Brookings Institution Press, 1993, p.21.

¹²⁰ Shafer G.C. *Defending Interests. Public-Private Partnerships in WTO Litigation*. Washington: Brookings Institution Press, 2003, pp.14, 16.

¹²¹ Komesar N. *Imperfect Alternatives: Choosing Institutions in Law, Economics and Public Policy*. University of Chicago Press, 1994, pp.3, 8, 868. Olson M. *The Logic of Collective Action: Public Goods and the Theory of Groups*, Harvard University Press, 1965.

¹²² Kooiman J. *Findings, Speculations and Recommendations*. In: Kooiman J. (ed.) *Modern Governance: New Government-Society Interactions*. Calif.: Sage Publications, 1993. Sk. arī: Kouwenhoven V. *The Rise of Public Private Partnership: A Model for the Management of Public-Private Corporation*. In: Kooiman J. (ed.) *Modern Governance: New Government-Society Interactions*, ed. by Newbury Park, Calif.: Sage Publications, 1993, pp.119, 123. Citi viedokļi pausti K.Katleres, V.Haufleres un T.Portera darbos, kuri privātā sektora ietekmes pieaugumu starptautiskajā jomā un sadarbības nepieciešamību izskaidro ar efektivitātes, spēka un vēsturiskajiem aspektiem (Cutler C., Haufler V., Porter

V.Pauels (*Walter Powell*), pārvaldības sistēmas pastāvēšanas nepieciešamību nosaka tas, ka viens sistēmas dalībnieks ir atkarīgs no resursiem, kurus kontrolē cits dalībnieks, un šo resursu apvienošana var sniegt abpusēju ieguvumu.¹²³ Atsevišķi autori pat apgalvo, ka arī lobismu tādēļ varētu uzskatīt par PPP paveidu¹²⁴ (šāds apgalvojums ir apšaubāms, jo ignorē sabiedrības intereses – autora piezīme).

Tomēr iepriekš minētais nenozīmē, ka publiski privātās struktūras aizvieto tradicionālās publiskās institūcijas. Viena no vadošajām starptautiskās sistēmas institūcijām ir ANO Drošības padome, kas nes galveno atbildību par starptautiskā miera un drošības saglabāšanu pasaulē un darbojas visu ANO valstu vārdā. Drošības padome var pieņemt valstīm juridiski saistošas rezolūcijas, kuru izpildi ANO var garantēt ar spēka pielietošanu.¹²⁵ Drošības padomes īpašais statuss un kompetence ierobežo nevalstiskā sektora līdzdalību tās darbībā un saskaņā ar Arrija formulu (*Arria Formula*) pieļaujama tikai atsevišķos gadījumos.¹²⁶ Atšķirībā no Drošības padomes ANO Ekonomiskā un sociālā padome nevalstiskajām organizācijām piešķir konsultatīvo statusu, dodot iespēju līdzdarboties tās kompetencē esošo jautājumu apspriešanā. Savukārt 2001.gadā izveidotā IKT īpašā grupa un Globālais fonds cīņai ar AIDS, tuberkulozi un malāriju ir iekļaujošas, daudzpusējas institūcijas, kurās nevalstiskajam sektoram tika piešķirtas valdībām līdzvērtīgas balsstiesības lēmumu pieņemšanas procesā, liecinot par tendenci iesaistīt nevalstisko sektoru globālās politikas veidošanā.

V.Ritbergers (*Volker Rittberger*) un A.Kruks (*Andreas Kruck*) mūsdienu strukturālo pārmaiņu apzīmēšanai starptautiskajā jomā ievieš terminu „hetarhija” (kā anarhijas un hierarhijas alternatīvu), ar to saprotot publiskā un nevalstiskā sektora kopīgi izveidotu globālās pārvaldības modeli, kurā valstis, starpvaldību organizācijas, pilsoniskā sabiedrība un privātais sektors sadarbojas kopēju mērķu sasniegšanā, apzinoties resursu savstarpējo atkarību un respektējot visu iesaistīto pušu intereses. Šajā sadarbībā iniciatīvu uzņemas tas partneris, kura resursi, zināšanas un spējas konkrētajā situācijā dod iespējas sasniegt labākos rezultātus. Hetarhija prezumē publiskā un

---

T. The Contours and Significance of Private Authority in International Affairs. In: Cutler C., Haufler V., Porter T. (ed.) *Private Authority and International Affairs*. New York: State University of New York Press, 1999.

¹²³ Powell W. Neither Market nor Hierarchy: Network Forms of Organization. In: Frances J., Levacic R., Mitchell J., Thompson G. (ed.) *Markets, Hierarchies and Networks: The Coordination of Social Life*. Calif.: Sage Publications, 1991, p.272.

¹²⁴ Piemēram, Degregorio C. Assets and Access: Linking Lobbyists and Law-makers in Congress. In: Herrnson P., Shaiko R., Wilcox C. Chatham, N.J. *The Interest Group Connection: Electioneering, Lobbying and Policy Making in Washington*. Chatham House, 1998, p.272. Cit.no Shafer G.C. *Defending Interests. Public-Private Partnerships in WTO Litigation*. Washington: Brookings Institution Press, 2003, pp.12-18.

¹²⁵ Bojārs J. *Starptautiskās publiskās tiesības II*. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2006, 201.lpp.

¹²⁶ Tā kā Drošības padomes sēdēs savu viedokli paust var tikai dalībvalstu pārstāvji un ANO amatpersonas, 1992.gadā ANO vēstnieks Djego Arrija ierosināja starptautiskā miera un drošības jautājumos viedokļu uzklaušīšanai organizēt neformālas tikšanās ar ekspertiem no pilsoniskās sabiedrības. Šī sadarbības forma vēlāk ieguva „Arrija formulas” nosaukumu.

privātā sektora partnerību, kurā savu noteicošo nozīmi saglabā valstis un starpvaldību organizācijas.¹²⁷

Tādējādi starptautiskā sabiedrība atzinusi, ka valstu valdībām un citiem politiskās varas pārstāvjiem, kā arī pilsoniskajai sabiedrībai un privātajam sektoram jātiecas apvienot spēkus starptautiskajā līmenī, lai vienotos par kopēju sadarbību globālu jautājumu, problēmu un izaicinājumu risināšanā.¹²⁸ Nacionālo valstu, privātā sektora un pilsoniskās sabiedrības savstarpējā atkarība tika atzīta arī autoritatīvā starptautiskā līmenī Pasaules ekonomikas foruma 2010.gada 27.-31.janvāra sanāksmē, kurā piedalījās 2500 dalībnieku – valstu un valdību vadītāji, pilsoniskās sabiedrības un biznesa sektora pārstāvji.¹²⁹

Samazinoties publiskā sektora varas sfērai, privātā sektora ietekme turpina paplašināties, sākot no sociālās nodrošināšanas, nodarbinātības un vides aizsardzības līdz pat valstu un veselu reģionu politiskās stabilitātes jautājumiem. Kopš 1992.gada Riodežaneiro Konferences par vidi un attīstību starptautiskajos procesos aktīvi iesaistās arī pilsoniskās sabiedrības organizācijas, izvēloties sadarbības, nevis konfrontācijas ceļu ar privāto sektoru,¹³⁰ jo mūsdienās aizdomīguma un neuzticības stereotipus, kas valdīja starp publisko un privāto sektoru un pilsonisko sabiedrību līdz aukstā kara beigām, ir nomainījusi sadarbību sekmējoša reālistiska gaisotne.

Vienlaikus jāapzinās, ka pilsoniskās sabiedrības un privātā sektora atbildība un saistības aprobežojas ar konkrētā projekta vai iniciatīvas ietvariem. Tādēļ šādas partnerības neaizvieto suverēnās publiskās varas autoritāti un leģitimitāti. Partnerību iespējas nedrīkst pārvērtēt un pieļaut publiskā sektora atbildības un kompetences samazināšanos,¹³¹ lai gan kopumā šie procesi liecina par ilgtermiņa strukturālām pārmaiņām, kuru rezultātā gan nacionālās valstis, gan arhaiskā globālā sistēma zaudē monopoli pārvaldības, politikas un ekonomikas jomā. Kā norāda S.Tesners, starpnacionālā sistēma, kas prevalēja starptautiskajās attiecībās un starptautiskajās tiesībās kopš Vestfālenes miera līguma noslēgšanas 1648.gadā, globalizācijas laikmetā ir zaudējusi nozīmi un valstīm nākas dalīt savas monopoltiesības ar daudznacionālajām korporācijām, pilsonisko sabiedrību un citām daudzpusējām organizācijām.¹³²

---

¹²⁷ Kruck A., Rittberger V. Multilateralism Today and Its Contribution to Global Governance. In: The New Dynamics of Multilateralism. Diplomacy, International Organizations, and Global Governance. Muldoon J.P., Aviel J.F. (Jr.), Reitano R., Sullivan E. (ed.). Boulder: Westview Press, 2010, pp.58, 59.

¹²⁸ Hill T. Three Generations of UN-Civil Society Relations: A Quick Sketch, p.6. Pieejams: <http://www.un-ngls.org/orf/UNreform.htm> [skatīts 2009.gada 3.oktobrī].

¹²⁹ World Economic Forum Annual Meeting 2010: „State Leadership: An Opportunity for Global Action”

¹³⁰ Schwab K. Global Corporate Citizenship. Working with Governments and Civil Society. Foreign Affairs, January 2008, No.1, volume 87, p.109.

¹³¹ Jordan S., Bird T. The Private Sector and the Business of Global Governance. In: The New Dynamics of Multilateralism. Diplomacy, International Organizations, and Global Governance. Muldoon J.P., Aviel J.F. (Jr.), Reitano R., Sullivan E. (ed.). Boulder: Westview Press, 2010, p.204.

¹³² Tesner S., Kell G. The United Nations and Business. A Partnership Recovered. New York: St.Martin's Press, 2000, p.24.

Savukārt PPP ekonomiskie aspekti, autora ieskatā, saistīti ar XX gs. beigās starptautiskajā sabiedrībā prevalējošo neolibēralisma ideju pārvērtēšanu 2007.-2010.gada globālās finanšu krīzes iespaidā, kas likusi atgriezties pie Keinsa ekonomikas teorijas atziņām par publiskā sektora lomu ekonomikā, pieprasījuma veicināšanu, investīciju stimulēšanu un infrastruktūras attīstību,¹³³ tādējādi līdzsvarojot Pasaules Bankas un Starptautiskā Valūtas fonda proponētās neolibēralisma idejas, kas plašāk pazīstamas kā „Vašingtonas vienošanās”.¹³⁴ Par to liecina pasaules lielāko ekonomiku līderu paziņojums *G-20 (The Group of Twenty Finance Ministers and Central Bank Governors – G-20)* samitā, kas norisinājās 2008.gada 14.-15.novembrī Vašingtonā. Deklarācijā teikts, ka krīzes pārvarēšanai nepieciešams ar fiskāliem pasākumiem stimulēt iekšzemes pieprasījuma strauju pieaugumu,¹³⁵ kas tika apstiprināts arī ekonomikas līderu *G-20* samitā Pitsburgā 2009.gada septembrī.¹³⁶ Piemēram, Francijas prezidents Nikolā Sarkozī paziņoja, ka atbilde uz šo krīzi būs investīcijas, jo tās ir labākais līdzeklis izaugsmei un šodienas darbavieta saglabāšanai, kā arī vienīgā iespēja darbavieta nodrošināšanai nākotnē.¹³⁷ Savukārt Baraks Obama, noslēdzot savu pirmo gadu ASV prezidenta amatā un 2010.gada 27.janvārī uzstājoties ar tradicionālo uzrunu par stāvokli valstī, paziņoja, ka 2010.gadā viņa galvenā prioritāte cita starpā ir izklūšana no krīzes, nodokļu sloga samazināšana un ieguldījumi infrastruktūras projektos, kas rada daudz darbavieta.¹³⁸ Līdzīgu nostāju puda arī ANO Ģenerālsekretārs Bāns Kimūns Ģenerālās

---

¹³³ Līdz XX gs. 70.gadiem Rietumvalstu politika galvenokārt balstījās uz Keinsa ekonomikas teoriju (*Keynesian economics*), kas radās 1929.-1933.gada Lielās ekonomiskās depresijas iespaidā. Tās pamatā ir atziņa, ka brīvā tirgus saimniecība nespēj automātiski nodrošināt tautsaimniecības stabilitāti, tāpēc valstij jāiesaistās ekonomikas vadīšanā. Paļaušanos uz brīvā tirgus pašregulēšanas spējām, ko sludināja klasiskā teorija, angļu ekonomists un makroekonomikas teorijas pamatlicējs Džons Meinards Keinss (*John Maynard Keynes*) uzskatīja par visbīstamāko kļūdu un novecojušu politiku. Teorijas pamatā ir atziņa, ka izšķirošā nozīme ekonomikā ir pieprasījumam: tieši pieprasījums nosaka ražošanas pieauguma un nodarbinātības pakāpi. Tāpēc valsts uzdevums ir saglabāt un veicināt pieprasījumu. Keinss secina, ka pagrimuma pārvarēšanai nepieciešama ekonomikas stimulēšana un investīcijas (Ekonomikas skaidrojošā vārdnīca. Rīga: Zinātne, 2000, 219.-220.lpp.).

¹³⁴ Par „Vašingtonas vienošanos” dēvē koncepciju, kuru 1989.gadā Latīņamerikas valstīm izstrādāja ekonomists Dž.Viljamsons. Tās pamatā ir ASV virzītas ekonomikas liberalizācijas idejas, privatizācija, nacionālās reformas, privāto investīciju nozīmes palielināšana un atteikšanās no ekonomiskā protekcionisma. Mūsdienās šī koncepcija savu nozīmi nav zaudējusi, bet tiek papildināta ar sociālajiem un vides aizsardzības jautājumiem, kas palielina publiskā sektora nozīmi ekonomikā.

¹³⁵ Declaration. Summit on Financial Markets and the World Economy, Washington, USA, November 15, 2008, p.2. Pieejams: http://www.g20.org/Documents/g20_summit_declaration.pdf [skatīts 2009.gada 10.oktobrī].

¹³⁶ Leader's Statement. The Pittsburgh Summit, September 24-25, 2009. Pieejams: http://www.g20.org/Documents/pittsburgh_summit_leaders_statement_250909.pdf [skatīts 2009.gada 10.oktobrī]. Skat arī: Communiqué. Meeting of Finance Ministers and Central Bank Governors, London, September 4-5, 2009, p.1. Pieejams: http://www.g20.org/Documents/FM__CBG_Comm_-_Final.pdf [skatīts 2009.gada 10.oktobrī].

¹³⁷ Giles C., Atkins R., Guha K. The undeniable shift to Keynes. *The Financial Times*, December 30, 2008. Pieejams: <http://www.ft.com/cms/s/0/c4cf37f4-d611-11dd-a9cc-000077b07658.html> [skatīts 2009.gada 9.oktobrī].

¹³⁸ The 2010 State of the Union Address. Joint session of Congress pursuant to House Concurrent Resolution 228 to receive a message from The President. *Congressional Record*: January 27, 2010, pp.H415, H416. Pieejams: http://frwebgate.access.gpo.gov/cgi-bin/getdoc.cgi?dbname=2010_record&docid=cr27ja10-109.pdf [skatīts 2010.gada 7.februārī].

asamblejas 63.sesijā 2008.gada 23.septembrī, norādot, ka mums nepieciešama jauna darījumu ētikas un pārvaldes izpratne, vairāk līdzjūtības un mazāk aklas ticības tirgus „brīnumiem”.¹³⁹

Lai gan starptautiskajā ekonomikā joprojām dominē neoliberalisms, Keinsa ekonomikas teorija nav zaudējusi savu aktualitāti, un tās piekritēji dažādu viedokļu daudzveidībā ir vienoti vismaz jautājumā par valsts aktīvāku rīcību ekonomikā un investīciju un izaugsmes stimulēšanu,¹⁴⁰ kas paver ceļu publiskā un privātā sektora plašākas sadarbības iespējām, tajā skaitā infrastruktūras objektu būvniecībā.

Kā principiāli jauns risinājums tautsaimniecības attīstībai, PPP mehānisma efektīva izmantošana stimulētu investīcijas infrastruktūrā, kā arī ļautu palielināt publiskā sektora izdevumus citās jomās un uzturēt stabilu pieprasījumu. Būtisks ieguvums būtu valsts budžeta atslogošana un iespēja atteikties no publisko funkciju finansēšanai nepieciešamās nodokļu paaugstināšanas, kas jau Senajā Romā un Ēģiptē bija ierasta un labi pazīstama valsts kases papildināšanas metode. Jāatceras, ka nodokļu likmju palielināšanas gadījumā valsts budžeta papildināšanas iespējamo efektu var mazināt patēriņa un investīciju apjoma krišanās. Nodokļu likmju izmaiņas nerada tik lielu efektu, kā tieši valsts izdevumu pieaugums,¹⁴¹ kuriem ir lielāka pozitīvā ietekme uz pieprasījumu nekā nodokļu samazinājumam, jo patērētāji var izvēlēties ietaupīt, nevis tērēt, ja vien nodokļu samazinājumam nav laika ierobežojuma.¹⁴²

Šādu inovatīvu mehānismu ieviešanas priekšnosacījumi ir lēmumu īstenošanas pēctecība un mērķtiecība. Diemžēl Latvijai tas tradicionāli rada grūtības,¹⁴³ par ko vēl 1927.gadā Latvijas sabiedriski politiskais darbinieks, statistiķis un publicists Marģers Skujenieks darbā „Latvija. Zeme un iedzīvotāji” rakstīja šādas rindas: „Lielrūpniecības attīstību aizkavē nenokārtotā likumdošana (..), kas bieži tiek grozīta un nedod uzņēmējam pārliecību, ka tas var rēķināties ar noteiktiem nosacījumiem. Galvenais šķērslis mūsu lielrūpniecības attīstībai ir pirkšanas spējas pamazināšanās pašā Latvijā. Šie apstākļi aizkavē ārzemju kapitāla ieplūšanu Latvijā.”¹⁴⁴

---

¹³⁹ Report of the Secretary-General on the work of the Organization (A/63/1), General Assembly, 63th session, document no. A/63/PV.5, September 23, 2008, p.5. Pieejams: [http://disarmament.un.org/Library.nsf/11298c5c8b17d907852573f40068d2a7/73037a5decc34b4d8525752700692209/\\$FILE/A-63-PV5.pdf](http://disarmament.un.org/Library.nsf/11298c5c8b17d907852573f40068d2a7/73037a5decc34b4d8525752700692209/$FILE/A-63-PV5.pdf) [skatīts 2009.gada 12.decembrī].

¹⁴⁰ Сломан Дж. Экономикс. 5-е издание. СПб: Питер, 2005, стр.500.

¹⁴¹ Šenfelde M. Makroekonomika. 3.izdevums. Rīga: RTU izdevniecība, 2009, 115., 119., 120.lpp.

¹⁴² Communication from the Commission to the European Council „European Economic Recovery Plan”, COM(2008)800 final of 26 November 2008, p.8. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0800:FIN:EN:PDF> [skatīts 2010.gada 13.aprīlī].

¹⁴³ Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam, apstipināta Saeimā 2010.gada 10.jūnijā, 450.punkts. Pieejams: <http://www.latvija2030.lv/page/319> [skatīts 2010.gada 25.jūlijā].

¹⁴⁴ Skujenieks M. Latvija. Zeme un iedzīvotāji. Trešais pārstrādātais un papildinātais izdevums. Rīga: M.Gulbja apgādniece, 1927, 642.lpp.

Secinājumi. Starptautiskā integrācija, resursu savstarpēja atkarība un privātā sektora ietekmes pieaugums ir radījis jaunas globālās pārvaldības formas – publiski privātās sistēmas, kā rezultātā mainās valdību loma, kuras tiecas apvienot publisko un privāto partneru resursus un deleģēt privātajam sektoram tradicionāli publiskās funkcijas. Valdības mazāk iesaistās tiešā publisko pakalpojumu nodrošināšanā, bet vairāk uzņemas šo funkciju pārraudzību un kontroli. Šie procesi liecina par objektīvām strukturālām pārmaiņām mūsdienu starptautiskajā sabiedrībā. Pārmaiņām ir ilgtermiņa raksturs, un to norisi ietekmē politiskie, ekonomiskie un juridiskie aspekti, kas kopumā nosaka inovatīvu mehānismu, tostarp PPP, objektīvu nepieciešamību gan starptautiskajā, gan arī nacionālajā vidē.

Publiski privātās sistēmas neaizvieto tradicionālās publiskās institūcijas. Jāapzinās, ka pilsoniskās sabiedrības un privātā sektora atbildība un saistības aprobežojas ar konkrētā projekta vai iniciatīvas ietvariem. Tādēļ partnerību iespējas nedrīkst pārvērtēt un nav pieļaujams, ka šādas partnerības samazina suverēnās publiskās varas autoritāti un leģitimitāti.

1.3. Starptautisko partnerattiecību subjekti

Kā secināts pētījuma iepriekšējā nodaļā, mūsdienās publiskā un nevalstiskā sektora interešu, varas un resursu savstarpējā atkarība politisko, ekonomisko un sociālo problēmju risināšanā pieņēmusi globālus apmērus. Turklāt uzņēmējdarbībā par svarīgāko kļuvis starptautiskais aspekts. Nacionālās un ārvalstu jomas vairs nav nodalītas un agrākie starptautiskās konkurences veidi jau XX gs. pēdējā desmitgadē bija novecojuši. Pašlaik kapitāla tirgi kļuvuši mobili un tehnoloģiju attīstība – pārsteidzoša. Parādījušās jaunas koncepcijas,¹⁴⁵ tajā skaitā partnerības starptautisko ekonomisko attiecību jomā, kuru ietvaros savu nozīmi nezaudē valstis un daudznacionālās korporācijas, pieaug starptautisko institūciju loma, kā arī rodas jauni subjekti – valdību kontrolētas investīciju grupas, pilsoniskās sabiedrības organizācijas un citi dalībnieki.

Starptautiskajās partnerattiecībās šie subjekti veido trīs plašus sektorus (sk.1.attēlu): **publisko sektoru** (*public sector*), kas apvieno valstis un starptautiskās starpvaldību organizācijas; **pilsonisko sabiedrību** (*civil society*), kas apvieno starptautiskās un nacionālās nevalstiskās organizācijas un dažādu valstu privātās personas; **privāto jeb biznesa sektoru** (*private sector, business sector*), kurā peļņas gūšanas nolūkā darbojas komercsabiedrības un citi subjekti.

---

¹⁴⁵ Bojārs J. Starptautiskās privāttiesības I. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2010, 201.lpp. Cit.no Nordström Kjell A. The Internationalization Process of the Firm – Searching New Patterns, and Explanations. Stockholm: Stockholm School of Economics, 1991, p.1.

Starptautisko partnerattiecību subjekti

Lai gan pilsonisko sabiedrību un privāto sektoru starptautiskajos dokumentos dažkārt apzīmē kā „nevalstisko sektoru” (*non-governmental sector, non-public sector*), šie jēdzieni, autoraprāt, ir savstarpēji nodalāmi, jo privātā sektora galvenais mērķis un uzdevums ir veikt uzņēmējdarbību peļņas gūšanas nolūkā. Par šāda sadalījuma pamatotību liecina pētījumā turpmāk norādītie ANO un citi starptautiskie dokumenti PPP jomā.

1.3.1. Publiskais sektors

Suverēnas **valstis** ir starptautiskās sistēmas pamatelements un tās neatņemama sastāvdaļa. Vestfālenes miers (1648.g.), kas izbeidza Trīsdesmitgadu karu Eiropā, vienu no ilgstošākajiem kariem starp katoļu un protestantu valstīm, iedibināja uz neatkarīgu valstu plurālismu balstītu suverēnu un līdztiesīgu valstu kolektīvo drošības sistēmu, kuras neatzina pār sevi nekādu augstāku varu. Uz reliģiju balstītās kontinentālās sistēmas vietā radās uz valsts virsvadību un suverenitāti balstīta sistēma.¹⁴⁶ Ņemot vērā, ka valstis joprojām saglabā galvenās globālās sistēmas pārvaldītājas un uzturētājas fundamentālo lomu, ANO dokumentos uzsvērts, ka neviens cits veidojums nevar konkurēt ar valsti vai to aizvietot.¹⁴⁷ Mūsdienu valsts pamatfunkcijas ir garantēt savu pilsoņu tiesības, aizsargāt tos no noziedzības, vardarbības un agresijas, atbilstoši likumam nodrošināt pilsoņu pamattiesību ievērošanu, kas garantē katras personas un visas sabiedrības brīvu attīstību. Tādēļ, iesaistot pilsonisko sabiedrību un privāto sektoru, kas aizvien aktīvāk piepilda to jomu, kas agrāk bija tikai valstu ekskluzīvajā kompetencē, XXI gs. jānodrošina, lai visas pasaules valstis būtu

¹⁴⁶ Bojārs J. Starptautiskās publiskās tiesības I. Rīga: Zvaigzne ABC, 2005, 6.un 14.lpp.

¹⁴⁷ Report of the Secretary-General „We the peoples: the role of the United Nations in the twenty-first century”, General Assembly, 54th session, agenda item 49 (b), document no.A/54/2000, March 27, 2000, para.43. Pieejams: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan000923.pdf> [skatīts 2009.gada 26.decembrī].

pietiekami spēcīgas un spētu efektīvi risināt globalizētās pasaules problēmjautājumus.¹⁴⁸ Šo uzdevumu risināšana nebūs pa spēkam vājām valstīm, kuras var būtiski aizkavēt ekonomikas ilgtspējīgu attīstību un radīt draudus arī pārējām valstīm,¹⁴⁹ kas starptautiskajā sistēmā ir savstarpēji saistītas. Turklāt valstu spējas nodrošināt mieru un stabilitāti tieši ietekmē arī starptautiskā biznesa intereses. Lai gan aukstā kara beigās apturēja lielvaru konfrontāciju, tās iezīmēja lokālo konfliktu un terorisma draudu saasināšanos, radot nopietnas problēmas gan pārrobežu, gan vietējo investīciju drošībai. Šajā situācijā privātais sektors nevar izvairīties no savas atbildības globālās ekonomikas risku samazināšanā.¹⁵⁰

Starptautiskās tiesības nereglamentē valstu izvēli PPP jomā nodrošināt projektu īstenošanu vai publiskos pakalpojumus patstāvīgi, vai arī uzticēt šos uzdevumus trešajai personai – ārvalsts vai vietējam investoram. Turklāt, saskaņā ar starptautiskajām paražu tiesībām, valsts ekskluzīvajā kompetencē ir noteikt un kontrolēt investīciju ienākšanu ekonomikā vai atsevišķās tautsaimniecības nozarēs. Tā ir valsts suverenitātes izpausme,¹⁵¹ kas nosaka valsts augstāko varu iekšējās attiecībās un neatkarību starptautiskajā arēnā.¹⁵² A.Kasēze norāda, ka suverenitāte iekļauj šādus pamatelementus: jurisdikcija pār valsts iedzīvotājiem, jurisdikcija pār valsts teritoriju un tiesības īstenot jebkuras aktivitātes iedzīvotāju interesēs, teritoriālā neaizskaramība; valsts pārstāvju funkcionālā imunitāte; valsts imunitāte pret ārvalsts tiesas jurisdikciju par suverēna statusā veiktajām darbībām; tiesības uz valstspiederīgo personu un valsts oficiālo pārstāvju respektēšanu ārvalstīs.¹⁵³ Savukārt ekonomikas jomā suverenitāte nozīmē tiesības patstāvīgi noteikt valsts ekonomisko sistēmu, kā arī brīvas un vienlīdzīgas tiesības piedalīties starptautiskajās ekonomiskajās attiecībās,¹⁵⁴ kas nostiprināts ANO Statūtos, 1966.gada Starptautiskajā paktā par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām, Starptautiskajā paktā par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām un 1974.gada Valstu ekonomisko tiesību un pienākumu hartā.

Lai gan valstu suverenitāte nav absolūta, jo to ierobežo starptautisko tiesību normas un globalizācijas process, atsevišķu autoru apgalvojumi par globālās pārvaldības strukturālo izmaiņu

---

¹⁴⁸ Report of the Secretary-General „In larger freedom: towards development, security and human rights for all” General Assembly, 59th session, agenda item 45 and 55, document no.A/59/2005, March 21, 2005, paras.19, 20. Pieejams: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/270/78/PDF/N0527078.pdf?OpenElement> [skatīts 2010.gada 5.februārī].

¹⁴⁹ Šī apgalvojuma patiesumu uzskatāmi pierādīja 2001.gada 11.septembra uzbrukumi Pasaules tirdzniecības centram un Pentagonam, kad ekonomiski un politiski vājās valstīs bāzēti teroristi pasažieru lidmašīnas izmantoja kā kaujas raķetes. Pēc šī bezprecedenta uzbrukuma ASV pasludināja globālu karu pret terorismu, iesaistot koalīcijā arī citas valstis. Diemžēl šo akciju rezultātā tika rupji pārkāptas starptautiskās tiesības, novirzoties no pašaizsardzības standartiem un apliecinot gatavību realizēt praksē prettiesisku Dž.V.Buša preventīvās aizsardzības doktrīnu.

¹⁵⁰ Bennett J. Public Private Partnerships: The Role of the Private Sector in Preventing Funding Conflict. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, 2002, vol.35, issue 2, pp.713, 714.

¹⁵¹ Dolzer R., Schreuer C. *Principles of International Investment Law*. New York: Oxford University Press, 2008, p.7.

¹⁵² Bojārs J. *Starptautiskās publiskās tiesības I*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2005, 86.lpp.

¹⁵³ Cassese A. *International Law*. Oxford: Oxford University Press, 2001, pp.89, 90.

¹⁵⁴ Карпо Д., Жюйар П. *Международное экономическое право*. Москва: Международные отношения, 2002, с.15.

un jaunu starptautisko un nacionālo subjektu varas kapacitātes postošo ietekmi uz suverenitātes koncepciju nav korekti.¹⁵⁵ Attīstība pēc 2007.gada finanšu krīzes liecina par pretējām tendencēm: starptautiskajā sabiedrībā valda liela vienprātība jautājumā par publiskā sektora lomas palielināšanu politikas veidošanas un ekonomikas procesos, kas aktualizē valsts suverenitātes jautājumus atbilstoši tām izmaiņām, kas norisinās starptautiskajā sabiedrībā.¹⁵⁶ Tātad suverenitātes koncepcijai nepiemīt dogmatisks raksturs. Kā filozofiska un juridiska kategorija tā papildāma ar konkrētu saturu, kas precizējams ārējo faktoru un starptautisko tiesību progresīvas attīstības ietekmē. Piemēram, līdz pat XX gs. 20.gadiem spēka pielietošana savstarpējo strīdu risināšanā tika atzīta par neatņemamu valsts suverenitātes sastāvdaļu. Šādus uzskatus atspoguļoja arī Tautu Savienības Statūti, kas neaizliedza karu, bet tikai ieviesa procedūras ierobežojumus kara uzsākšanai. Briāna-Keloga pakts, kas pasludināja spēka lietošanas aizliegumu, un ANO Statūtu 2.panta ceturtdā daļa, kas imperatīvi nosaka visām dalībvalstīm savās starptautiskajās attiecībās atturēties no spēka draudiem vai tā lietošanas, liecināja par suverenitātes koncepcijas jaunu izpratni, nevis tās nozīmes samazināšanos. Tātad, neskatoties uz saturiskām izmaiņām, suverenitātes koncepcija saglabā *jus cogens* principa un starptautisko tiesību imperatīvas normas nozīmi, no kuras nav pieļaujama atkāpšanās.

PPP jomā tas nozīmē valsts galveno atbildību par ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanu, PPP politikas un tiesiskā ietvara izstrādi un savas kapacitātes nostiprināšanu, kā arī valsts tiesības noteikt kādā veidā tiks nodrošināti sabiedriskie pakalpojumi un infrastruktūras objektu izveide – patstāvīgi vai piesaistot trešās personas. Par kritēriju šajā jautājumā varētu kalpot Horgena premise, kas nosaka, ka uzdevumi ar augstu pievienoto vērtību, kas neietilpst institūcijas pamatfunkcijās, vislabāk ir realizējami sadarbībā ar ārējo partneri.¹⁵⁷

Vistiešāk lokālu un globālu problēmu risināšanā mūsdienās ir iesaistītas starptautiskās organizācijas jeb institūcijas. No organizāciju dalībnieku viedokļa starptautiskās organizācijas iedala starpvaldību un nevalstiskajās starptautiskajās organizācijās, pēdējās no kurām ir pilsoniskās sabiedrības pamatelements.

Starptautiskās starpvaldību organizācijas ir suverēnu valstu organizācijas, kas izveidotas uz starptautiskā līguma pamata to statūtos paredzēto mērķu sasniegšanai un valstu darbības koordinācijai līgumā noteiktās kompetences ietvaros ar tajā formulētā sadarbības mehānisma palīdzību. Starpvaldību organizācijas ir to dalībvalstu politikas īstenošanas instrumenti.

---

¹⁵⁵ Ideja par valsts suverenitātes nozīmes samazināšanos ir izplatīta starptautiskās tirdzniecības jomā (piemēram, Jackson H. *Sovereignty, the WTO and the Changing Fundamentals of International Law*, 2006) un nav sveša arī Latvijā.

¹⁵⁶ Sornarajah M. *The International Law on Foreign Investment. Third Edition.* Cambridge: Cambridge University Press, 2010, p.34.

¹⁵⁷ Bult-Spiering M., Dewulf G. *Strategic Issues in Public-Private Partnerships. An International Perspective.* Oxford: Blackwell Publishing, 2007, p.198.

No šī viedokļa starpvaldību organizācijas nav pilnīgi neatkarīgas starptautiskās juridiskās personas un nav atraujamas no valstīm, kas tās radījušas. Galvenā starptautisko institūciju atšķirība no valstiskajām struktūrām ir to koordinējošais un „sekmējošais” raksturs (*promotional activities*). Vairums starptautisko organizāciju ir pilnvarotas pieņemt nevis obligātus, bet gan dalībvalstīm rekomendējošus lēmumus.¹⁵⁸ Valstu griba ir suverēna un nedalīta, turpretī starptautisko organizāciju gribai ir kumulatīvs raksturs, jo tajā pastarpināti apkopota organizācijai deleģētā dalībvalstu kopējā griba.¹⁵⁹

Nozīmīgu vietu attīstības jautājumu un ekonomiskās globalizācijas procesu pārvaldībā ieņem tādas starptautiskās finanšu institūcijas kā **Pasaules Banka** (PB, *World Bank*), kuras uzdevums pašlaik ir ilgtspējīgas attīstības sekmēšana ar aizdevumu, garantiju un analītisko pakalpojumu palīdzību, un **Starptautiskais Valūtas fonds** (SVF, *Internationally Monetary Fund – IMF*), kurš ir dalībvalstu monetārās un valūtas apmaiņas kursa politikas galvenais uzraugs.¹⁶⁰ Abas institūcijas tika izveidotas 1944.gada konferencē Bretonvudas ciematā Jaunhempšīrā (ASV) un kļuva par ANO specializētajām iestādēm un starptautiskās ekonomiskās sistēmas sastāvdaļu. Šajā sistēmā par noslēdzošo elementu bija jāklūst Starptautiskajai tirdzniecības organizācijai, kuras statūti (Havannas harta) tā arī netika ratificēti sakarā ar ASV Senāta pretdarbību. Havannas hartas pamatnostādnes tirdzniecības politikas jautājumos daļēji pārņēma 1947.gada Vispārējā vienošanās par tirdzniecību un tarifiem (*GATT*), kas uzsāka daudzpusējās tirdzniecības liberalizāciju, tarifu barjeru samazināšanu un paredzēja tirdzniecību atvieglojošas savstarpējās koncesijas un atsevišķus noteikumus. Iecerētās sistēmas izveidi noslēdza Pasaules Tirdzniecības organizācijas (PTO, *World Trade Organization – WTO*)¹⁶¹ izveidošana 1995.gadā, kas aizvietoja *GATT*.¹⁶²

Pašlaik PB ir ietekmīgākā no starptautiskajām bankām,¹⁶³ kuras darbības pamatā ir neoliberāla, privātās investīcijas veicinoša politika, balstīta uz klasisko teoriju par ārzemju kapitāla pozitīvo ietekmi uz jaunattīstības valstu ekonomisko izaugsmi. Pretendējot uz tiesībām noteikt globālās ekonomikas organizācijas kārtību, PB, SVF un ASV valdība šīs idejas ir iemiesojusi

---

¹⁵⁸ Izņemot ANO Drošības padomi, kura var pieņemt valstīm juridiski saistošas rezolūcijas, to izpildi garantējot ar spēka pielietošanu.

¹⁵⁹ Bojārs J. Starptautiskās publiskās tiesības II. Rīga: Zvaigzne ABC, 2006, 179., 184., 204.lpp.

¹⁶⁰ Turpat, 237.lpp. Sk. arī: Bojārs J. Starptautiskās privāttiesības I. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2010, 98., 100.lpp.

¹⁶¹ Urugvajas sarunu raunda (1986.-1993.) rezultātā 123 valstis Ženēvā vienojās par PTO dibināšanu, par to 1994.gadā parakstot Marakešas līgumu (oficiālais dibināšanas datums ir 1995.gada 1.janvāris). PTO ir starptautiska organizācija, bet atšķirībā no PB un SVF nav ANO specializētā iestāde. PTO galvenais mērķis ir brīva un atvieglota tirdzniecība, balstīta uz vienlīdzīgiem noteikumiem, vienlaicīgi ņemot vērā jaunattīstības valstu iespējas. PTO ir pārstāvētas 153 dalībvalstis, 29 atrodas iestāšanās procesā. Kā novērotājas PTO piedalās arī vairākas starptautiskās organizācijas – PB, SVF, Pasaules Muitas organizācija u.c. (World Trade Organization. Pieejams: <http://www.wto.org> [skatīts 2010.gada 7.jūnijā]). Latvija uzsāka iestāšanās sarunas 1993.gadā un kļuva par pilntiesīgu PTO dalībvalsti 1999.gada 10.februārī. PB Latvija iestājās 1992.gadā.

¹⁶² Карпо Д., Жюйар П. Международное экономическое право. Москва: Международные отношения, 2002, с.19.

¹⁶³ Papildus PB nozīmīga loma pasaules ekonomikā ir arī četrām reģionālās attīstības bankām: Āfrikas Attīstības bankai, Āzijas Attīstības bankai, Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības bankai un Vidusamerikas Attīstības bankas grupai.

„Vašingtonas vienošanās” koncepcijā. Investīciju plūsmas veicināšanas nolūkos PB izmanto juridiskus un citus instrumentus risku samazināšanai pieņemtajā valstī. Viens no šādiem veicināšanas instrumentiem ir PB izveidotā Daudzpusējā investīciju garantiju aģentūra (*Multilateral Investment Guarantee Agency – MIGA*) politisko, terorisma un citu risku apdrošināšanai pieņemtajā valstī, kā arī Starptautiskais investīciju strīdu izlīdzināšanas centrs (*International Centre for Settlement of Investment Disputes – ICSID*) strīdu izskatīšanai starp investoru un pieņemošo valsti, ja tā ir *ICSID* konvencijas dalībvalsts. PB kopā minētajām institūcijām, kā arī Starptautisko attīstības asociāciju (*International Development Association – IDA*) un Starptautisko finanšu korporāciju (*International Finance Corporation – IFC*) veido Pasaules Bankas grupu.¹⁶⁴

Tomēr *MIGA* nodrošinājums un dalība *ICSID* konvencijā pati par sevi negarantē investīciju plūsmas pieaugumu, kā tas atzīts PB vecākās ekonomistes M.Holvardas-Dreimeieres (*Mary Hallward-Dreimeier*) pētījumā.¹⁶⁵ Turklāt mūsdienu zinātniskajā literatūrā vairs netiek pausts viennozīmīgs atbalsts ārvalstu investīciju pozitīvajam efektam to iespējamo nevēlamo seku dēļ, piemēram, videi nedraudzīgu vai pat bīstamu tehnoloģiju eksporta gadījumā.¹⁶⁶ Investīciju nozīmi ekonomikas izaugsmē liek pārvērtēt arī 2008.gada finanšu krīze, vairāk uzmanības pievēršot citiem faktoriem, piemēram, cilvēkresursu attīstībai.¹⁶⁷ Tādēļ starptautiskajām finanšu institūcijām nākas meklēt jaunus, inovatīvus risinājumus investīciju apgūšanā. Kā viena no šādām mūsdienu alternatīvām tiek popularizēts PPP mehānisms, palīdzot ieviest atbilstošas programmas dalībvalstīs, veicinot tiesiskā ietvara sakārtošanu, investējot konkrētos partnerības projektos un sekmējot privātā sektora produktivitāti.¹⁶⁸ Tādējādi ārvalstu vai nacionālo investīciju piesaistīšana nedrīkst kļūt par pašmērķi. Mūsdienās nepieciešama jauna filozofija finanšu līdzekļu apguvē, kas daļēji sakņojas partnerību institūtā.

Pragmatiskāka nostāja ekonomikas liberalizācijas jautājumos ir 1964.gadā izveidotajai **ANO Tirdzniecības un attīstības konferencei** (*United Nations Conference on Trade and Development – UNCTAD*), kuras sākotnējais mandāts bija jaunattīstības valstu interešu pārstāvība.

---

¹⁶⁴ Sornarajah M. *The International Law on Foreign Investment*. Third Edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2010, pp.65, 66.

¹⁶⁵ „Do bilateral investment treaties attract foreign direct investment?” World Bank Development Research Group. Policy Research Working Paper No.WPS3121, 2003.

¹⁶⁶ Viens no traģiskākajiem piemēriem ir 1984.gada avārija daudznacionālās korporācijas ķīmiskajā rūpnīcā Bopalā, Indijā, kad izplūdušās gāzes nogalināja ap 16 000 cilvēku. Sekas ir jūtamas arī tagad, jo ķīmiskās gāzes un toksīni ir nogulsējušies augsnē un nonākuši gruntsūdeņos, tādējādi piesārņojot ūdens resursus.

¹⁶⁷ Sornarajah M. *The International Law on Foreign Investment*. Third Edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2010, pp.57, 58,

¹⁶⁸ Lee D., Clegg F., Roper M. (eds.) *Global Guide to Public-Private Partnerships*. London: Allen&Overy LLP, 2010, p. 321.

UNCTAD ir būtiski ietekmējusi starptautisko investīciju tiesību attīstību,¹⁶⁹ tajā skaitā veicot pētījumus, kas apkopoti Pasaules investīciju ziņojumos (*World Investment Report*). Kopš 2008.gada tajos īpaša uzmanība tiek veltīta PPP institūta attīstībai.¹⁷⁰

PPP jomā aktīvi darbojas arī Starptautiskā finanšu korporācija, Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banka un Eiropas Investīciju banka, sniedzot atbalstu ekonomikas izaugsmē nozīmīgiem, bet komerciāli mazāk izdevīgiem infrastruktūras projektiem, it īpaši PPP projektiem jaunattīstības valstīs un megaprojektiem.

Starptautiskā finanšu korporācija (*International Finance Corporation – IFC*) ir PB grupas locekle, kas izveidota 1956.gadā ekonomiskās attīstības un privāto investīciju pieplūduma sekmēšanai un projektu atbalstīšanai ANO dalībvalstīs (jaunattīstības un Austrumeiropas valstīs). 2010.gadā tās sastāvā ir 182 dalībvalstis, tajā skaitā Latvija kopš 1993.gada. *IFC* prioritātes ir tirgu attīstība, kuros ir paaugstināts investīciju risks, mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) atbalsts, privāto investīciju sekmēšana infrastruktūrā, inovatīvu finanšu produktu ieviešana u.c. Līdzdalība projektos notiek, izsniedzot aizdevumus vai piedaloties pamatkapitālā, finansējot līdz 25% no projektu vērtības, bet nelielos projektos izņēmuma gadījumos – līdz pat 35%.¹⁷¹

Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banka (*ERAB, European Bank for Reconstruction and Development – EBRD*) ir starptautiska finanšu institūcija, kas izveidota 1990.gadā. Tā apvieno 61 dalībvalsti, ES un Eiropas Investīciju banku. Latvija piedalās kopš 1992.gada 18.marta. Pašlaik tā finansē projektus (tajā skaitā PPP) 29 valstīs, veicinot tirgus ekonomikas attīstību un atbalstot privātās investīcijas. *EBRD* var finansēt projektus līdz 35% no to vērtības, investējot no 5 miljoniem līdz 230 miljoniem eiro aizdevumu pašu kapitāla vai garantiju veidā.¹⁷²

Eiropas Investīciju banka (*EIB, European Investment Bank*) kā Eiropas Kopienas ilgtermiņa aizdevumu banka tika izveidota 1958.gadā ar Romas līgumiem.¹⁷³ *EIB* sniedz ilgtermiņa aizdevumus galvenokārt pamatlīdzekļu iegādei publiskajam un privātajam sektoram Eiropas nozīmes projektu īstenošanai, tajā skaitā PPP. Banka pieder 27 ES dalībvalstīm, kuras veic

---

¹⁶⁹ Sornarajah M. *The International Law on Foreign Investment*. Third Edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2010, p.66.

¹⁷⁰ *UNCTAD* ziņojumi starptautisko investīciju jautājumos tiek publicēti katru gadu. Kopš ANO Daudznacionālo korporāciju komisijas funkciju pārņemšanas tajos tiek atspoguļoti pētījumi daudznacionālo korporāciju jomā, kuros iekļauti arī PPP attīstības aspekti (sk.: 2008.gada ziņojums „Daudznacionālās korporācijas un infrastruktūras problēmjautājumi”, 2009.gada ziņojums „Daudznacionālās korporācijas, lauksaimniecības ražošanas un attīstība” un 2010.gada ziņojums „Investīcijas ekonomikā ar zemu oglekļa emisiju”).

¹⁷¹ International Finance Corporation. Pieejams: <http://www.ifc.org/about> [skatīts 2010.gada 10.decembrī].

¹⁷² European Bank for Reconstruction and Development. Pieejams: <http://www.ebrd.com/pages/homepage.shtml> [skatīts 2010.gada 20.decembrī].

¹⁷³ Romas līgumi ir 1957.gada 25.martā Romā parakstītie Eiropas Ekonomikas kopienas (EEK) dibināšanas līgums (stājās spēkā 1958.gadā) un Eiropas Atomenerģijas kopienas (EAK jeb *Euratom*) dibināšanas līgums. Treaty of the Establishing the European Community, art.129 (amended by the Treaty of Nice, consolidated version 2002, art.9, 266). Official Journal, C 325 of 24 December 2002.

iemaksas kopējā kapitālā atbilstoši katras valsts ieguldījuma apjomam ES ekonomikā. Tā kā EIB akcionāri ir ES dalībvalstis, tai ir visaugstākais iespējamais kredītvērtējums naudas tirgos, un tā var iegūt lielu kapitāla apjomu uz ļoti izdevīgiem noteikumiem. EIB neizmanto ES budžeta līdzekļus un atšķirībā no komercbankām nepārvalda privātos kontus, nepiešķir mērķfinansējumu, kā arī neveic klātienē darījumus vai konsultācijas privāto ieguldījumu jautājumos. Bankas darbības pamatā ir pašfinansēšanās un aizņēmumi finanšu tirgos. Sakarā ar to, ka EIB ir bezpeļņas organizācija, arī tās aizdevumu nosacījumi ir ļoti izdevīgi. Bankas atbalstītajiem projektiem jāsekmē ES mērķu sasniegšana, jābūt ekonomiski, finansiāli un tehniski drošiem, videi draudzīgiem, kā arī orientētiem uz citu finansējuma avotu piesaisti, jo EIB nevar aizdot vairāk par 50% no projekta kopējās vērtības. Izmantojot PPP mehānismu, banka pašlaik darbojas ES un vēl aptuveni 140 valstīs visā pasaulē, ar kurām ES ir sadarbības līgumi, sešās prioritārās jomās: transporta infrastruktūrā, veselības aizsardzībā un izglītībā, vides aizsardzībā (13,6 miljardi 2009.gadā), pētniecībā un attīstībā, MVU atbalstīšanā (12,5 miljardi eiro 2009.gadā), kā arī reģionālajā attīstībā. Turklāt EIB nodrošina atbalstu ilgtspējīgai attīstībai kandidātvalstīs, potenciālajās kandidātvalstīs, ES kaimiņvalstīs dienvidos un austrumos, kā arī partnervalstīs citur pasaulē.¹⁷⁴

Kā ES ilgtermiņa aizdevumu sniedzēja institūcija EIB ir aktīvi centusies atbalstīt efektīvu PPP programmu izveidi visā Eiropā, jo īpaši transporta infrastruktūru jomā. EIB ir arī galvenā Eiropas transporta tīklu finansētāja (10,7 miljardi eiro 2009.gadā). Paredzams, ka laikā no 2007. līdz 2013.gadam banka ieguldīs 14% no kopējā tīkliem paredzētā ieguldījuma. Kopš 80.gadu beigām EIB piešķirusi gandrīz 30 miljardus eiro PPP paredzētiem aizdevumiem vairāk nekā 120 projektiem, no kuriem nozīmīgākie ir ātrgaitas dzelzceļš Nīderlandē, pilsētas transporta tīkla attīstība Francijā un Spānijā, tilti un tuneļi Francijā un Grieķijā, ūdenssistēmu un vides projekti Beļģijā, Nīderlandē un Spānijā, veselības aizsardzības objekti Itālijā, Francijā, Lielbritānijā un Spānijā, investīcijas izglītības sistēmā Īrijā un Lielbritānijā. Turklāt Eiropas Komisija uzsvērusi, ka ekonomikas atveseļošanas pasākumos cieši sadarbosies ar EIB un privāto sektoru, lai palielinātu EIB finansējuma izmantošanas kopējo efektivitāti, piemēram, apvienojot ES budžeta dotācijas un EIB aizdevumus.¹⁷⁵ Tādējādi, lai sekmētu ES mērķu īstenošanu, EIB sniedz būtisku atbalstu publisko pakalpojumu uzlabošanā, veicinot privātā sektora līdzdalību šajos procesos un aktīvi līdzdarbojoties PPP projektos.¹⁷⁶

---

¹⁷⁴ European Investment Bank. Pieejams: <http://www.eib.europa.eu/> [skatīts 2010.gada 24.aprīlī].

¹⁷⁵ Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the Regions „Mobilising private and public investment for recovery and long term structural change: developing Public Private Partnerships”, COM (2009) 615 final of 19 December 2009, pp.7, 8. Pieejams: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/european-economic-recovery-plan/ppp_en.pdf [skatīts 2010.gada 13.aprīlī].

¹⁷⁶ Lee D., Clegg F., Roper M. (eds.) Global Guide to Public-Private Partnerships. London: Allen&Overy LLP, 2010, pp.306, 307.

EIB ir galvenais un lielākais **Eiropas Investīciju fonda** (EIF, *European Investment Fund*) akcionārs. 1994.gadā izveidotā fonda uzdevums ir MVU atbalsts, nodrošinot riska kapitālu, īpaši tikko darbību uzsākušajiem un uz jaunām tehnoloģijām orientētiem uzņēmumiem. EIF arī sniedz garantijas finanšu iestādēm (piemēram, bankām) attiecībā uz aizdevumiem MVU. Fonds nav kredītiestāde, tas nepiešķir un nepārvalda dotācijas vai subsīdijas uzņēmumiem, bet darbojas ar banku un citu finanšu starpnieku palīdzību. EIF izmanto savus vai arī EIB un ES piešķirtos līdzekļus. EIF darbojas ES dalībvalstīs, Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas (EBTA, *European Free Trade Association – EFTA*)¹⁷⁷ valstīs, kā arī Horvātijā un Turcijā.¹⁷⁸ EIB un EIF kopā veido EIB grupu, kura vada ES centienus inovāciju un uzņēmumu finansēšanā. Izmantojot EIB zināšanas un MVU finansēšanas mehānismu, EIF sniedz būtisku atbalstu jaunu PPP izveidei ES.¹⁷⁹

PPP jomā infrastruktūras projektu (ceļu un dzelzceļu) būvniecībā aktīvi iesaistās arī **eksporta kredītu aģentūras** (EKA, *Export Credit Agencies*), kas parasti ir atsevišķu valdību izveidotas institūcijas, kuru uzdevums ir veicināt konkrētās valsts eksporta tirgus, piešķirot aizdevumus, sniedzot garantijas vai apdrošināšanu, to rezultātā padarot pieejamas EKA valsts preces un pakalpojumus citās valstīs. Lai gan šobrīd ir pāragri runāt par EKA aktivitātes pieaugumu PPP infrastruktūras projektos, to varētu veicināt G-20 un Pasaules Tirdzniecības organizācijas politiskā ietekme, ņemot vērā vispāratzīto nostāju, ka infrastruktūras objektu atjaunošana un attīstība ir viens no galvenajiem ekonomiskās recesijas pārvarēšanas nosacījumiem un nacionālā eksporta veicināšanas instrumentiem. Vispārējie starptautiskie EKA darbības nosacījumi iekļauti 1978.gada „Vienošanās par oficiāli atbalstītu eksporta kredītu vadlīnijām” (*Arrangement on Guidelines for Officially Supported Export Credits*),¹⁸⁰ pēdējie grozījumi kurā veikti 2010.gada 28.janvārī. Lai gan tā ir „džentelmeniska” vienošanās un nav juridiski saistoša, tajā piedalās daudzas OECD dalībvalstis (Latvija nepiedalās). Pazīstamākās EKA, kuras aktīvi darbojas projektu

---

¹⁷⁷ EBTA sakarā ar Lielbritānijas ierosinājumu tika izveidota 1959.gadā. Savu darbu tā uzsāka 1960.gada 3.maijā Ženēvā. EBTA ir brīvās tirdzniecības zona (*free trade area*), kuras ietvaros visas plaša patēriņa preces tiek pārdotas bez muitas nodokļiem (*customs duties*). Konkurējot ar Eiropas Ekonomikas kopienu, EBTA valstīm ir atšķirīgi muitas nodokļi salīdzinājumā ar valstīm, kas nav EBTA locekles. Sākotnēji EBTA iekļāvās Austrija, Dānija, Norvēģija, Portugāle, Zviedrija, Šveice un Lielbritānija, vēlāk pievienojās Somija (1961), Islande (1970) un Lihtenšteina (1991). Šobrīd EBTA locekles ir tikai Norvēģija, Islande, Šveice un Lihtenšteina. Norvēģijai, Islandei un Lihtenšteinai pašlaik ar ES parakstīta Eiropas ekonomikas zonas vienošanās (*EEA-agreement, European Economic Area agreement*), bet Šveicei ir septiņas dažādas divpusējas vienošanās ar ES (European Free Trade Association). Pieejams: <http://secretariat.efta.int/> [skatīts 2010.gada 19.martā]).

¹⁷⁸ European Investment Fund. Pieejams: <http://www.eif.europa.eu/> [skatīts 2010.gada 18.oktobrī].

¹⁷⁹ Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the Regions „Mobilising private and public investment for recovery and long term structural change: developing Public Private Partnerships”, COM (2009) 615 final of 19 December 2009, p.7. Pieejams: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/european-economic-recovery-plan/ppp_en.pdf [skatīts 2010.gada 13.aprīlī].

¹⁸⁰ 2010 Arrangement on Guidelines for Officially Supported Export Credits. Pieejams: <http://www.oecd.org/trade/xcred/arrangement/text> [skatīts 2010.gada 12.jūlijā].

finansēšanas jomā, ir *SINOSURE/China Exim* (Ķīna), *COFACE* (Francija),¹⁸¹ *Hermes* (Vācija), *SACE* (Itālija),¹⁸² *JBIC*, *NEXI* (Japāna),¹⁸³ *K-EXIM*, *KEIC* (Dienvidkoreja), *Atradius* (Nīderlande), *EKN* (Zviedrija), *ECGD* (Lielbritānija), *EXIM BANK* (ASV).¹⁸⁴

Mūsdienu publiskā sektora īpatnība ir **valstu labklājības fondu** (*Sovereign Wealth Funds* – *SWF*) darbība. Lai gan *SWF* nav jauns fenomēns un pastāvēja jau kopš XX gs. 50.gadiem (piemēram, Kuveitā un Singapūrā), pašlaik to aktivitāte starptautisko investīciju jomā manāmi pieaugusi, it īpaši Ķīnā. *SWF* kā valdības investīciju instrumenti sākotnēji tika veidoti jaunattīstības valstīs, kuras akumulēja no naftas un citu dabas resursu tirdzniecības iegūtās ārvalstu valūtu rezerves investīcijām attīstītajās valstīs ar mērķi nodrošināt savas valsts labklājību.¹⁸⁵ Lai gan *prima facie* šo fondu investīcijas līdzinās privātā sektora investīcijām citā valstī, pašlaik uzmanību piesaista Ķīnas, Apvienoto Arābu Emirātu, Krievijas, Kuveitas *SWF* aktivitātes ASV un citu attīstīto valstu uzņēmumu, kuri nodarbināti vitāli svarīgos valsts sektoros, pārrobežu apvienošanās un pirkšanas (*merger and acquisition* - *M&A*) darījumi, kas rada pamatotas bažas par valsts nacionālās drošības saglabāšanu.¹⁸⁶ Ar naudu bagātie *SWF* no Krievijas, Ķīnas un Tuvajiem Austrumiem, kuru finansiālās iespējas ir sasniegušas grandiozus apmērus augsto naftas cenu dēļ, pēdējā laikā aktīvi uzpērk arī ES valstu uzņēmumus. ES, īpaši Vācijā, pirms dažiem gadiem radās bažas, ka *SWF* aktivitātes saistītas ar politiskiem, nevis biznesa apsvērumiem. Tādēļ ES rūpniecības un uzņēmējdarbības komisārs Antonio Tajani 2010.gada decembrī paziņoja, ka ES stratēģiskās nozares būtu jāaizsargā no pārņemšanas darījumiem, kādus varētu īstenot investori no trešajām valstīs, īpaši no Ķīnas.¹⁸⁷ Pēc viņa teiktā ES nepieciešama institūcija, kas izvērtētu ārvalstu investīcijas ES valstīs un to iespējamo saistību ar zināmiem riskiem. Šāda iestāde būtu jāveido pēc ASV valdības Ārvalstu investīciju komitejas parauga. Tajani norādīja, ka tas ir jautājums par investīcijām, taču aiz tā stāv arī stratēģiska politika, uz kuru Eiropai būtu jāatbild politiskā veidā.¹⁸⁸

Iespējams, ka šīs tendences varētu liecināt par izmaiņām ASV neoliberālajā politikā, ko pastiprina publiskā sektora nozīmes pieaugums finanšu un ekonomikas krīzes seku pārvarēšanā, kā

---

¹⁸¹ *COFACE* 2009.gada līdzdalība PPP projektā „Autoceļš Maskava - Sankt-Pēterburga būvniecība” 1 miljarda eiro vērtībā.

¹⁸² *SACE* 2008.gada garantijas 250 miljonu eiro apmērā Stambulas metro līnijas celtniecībai.

¹⁸³ *JBIC* 2008.gada garantiju programma 95 miljonu ASV dolāru apmērā metro būvniecībai Brazīlijā.

¹⁸⁴ Lee D., Clegg F., Roper M. (eds.) *Global Guide to Public-Private Partnerships*. London: Allen&Overy LLP, 2010, pp.315, 316, 318, 320.

¹⁸⁵ UNCTAD. *World Investment Report 2008: Transnational Corporations and the Infrastructure Challenge*. Geneva: United Nations Publication, 2008, pp.21, 22.

¹⁸⁶ Sornarajah M. *The International Law on Foreign Investment*. Third Edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2010, p.69.

¹⁸⁷ Ķīna 2010.gada decembra sākumā paziņoja, ka varētu iegādāties ES valstu obligācijas, lai palīdzētu tām tikt galā ar parādu krīzi.

¹⁸⁸ BNS. Trešo valstu investoriem jāliedz pārņemt stratēģiskus ES uzņēmumus. 2010. 27.decembris. Pieejams: <http://www.financenet.lv/zinas/359652> [skatīts 2010.gada 30.decembrī].

arī kārtējo protekcionalisma vilni investīciju jomā. Autora ieskatā *SWF* aktivitātes aktualizēs valstu diskusijas par daudzpusējā investīciju līguma noslēgšanu, kura nepieciešamība aizvien pieaug ekonomikas straujās internacionalizācijas rezultātā. Ņemot vērā, ka šobrīd šāds regulējums nepastāv, kā arī *SWF* iespējamus politiskos apsvērumus starptautiskās konkurences apstākļos, tomēr nācās atzīt, ka *SWF* iesaistīšana PPP projektos būtu apšaubāma.

No minētā var secināt, ka starptautiskajā jomā PPP projektu likviditāti pozitīvi ietekmē galvenokārt starptautisko starpvaldību organizāciju un eksporta kredītu aģentūru līdzdalība. Tā ļauj samazināt arī komerciālo aizdevumu īpatsvaru projektos un politiskos riskus, paverot iespējas īstenot megaprojektus, kuru finansēšana komercbankās mūsdienā ekonomiskajos apstākļos būtu apgrūtināta. Vienlaikus jāatzīst, ka nozīmīgāko starptautisko finanšu institūciju darbību pasaulē joprojām nosaka lielvaru neoliberālā, starptautisko biznesu atbalstošā politika, kuras standartizētie risinājumi dažkārt konfliktē ar ilgstspējīgas attīstības, cilvēktiesību un vides aizsardzības aspektiem un visas sabiedrības interesēm, tā rezultātā apdraudot PPP mehānisma efektīvu izmantošanu. Būtisku ieguldījumu šo interešu līdzsvarošanā sniedz nozīmīgākās starptautiskās starpvaldību organizācijas – ANO un Eiropas Savienība, kuru raksturīgākās iezīmes partnerību veidošanas jomā tiks apskatītas darba nākamajās nodaļās.

1.3.2. Privātais sektors

Definējot privāto jeb biznesa sektoru, ANO tajā iekļauj:

- 1) komerciālos uzņēmumus vai sabiedrības (komercsabiedrības), kas ražo preces vai sniedz pakalpojumus peļņas gūšanas nolūkā (lielās nacionālās un daudznacionālās korporācijas, MVU), kā arī kooperatīvi;
- 2) biznesa asociācijas un koalīcijas¹⁸⁹ (tirdzniecības palātas, uzņēmēju organizācijas, tirdzniecības un rūpniecības asociācijas, ar īpašu mērķi izveidotas biznesa grupas, kā arī starpnozaru daudzfunkcionālās grupas; starpnozaru iniciatīvas konkrētu rezultātu sasniegšanai; nozares iniciatīvas);
- 3) korporatīvus labdarības nodibinājumus, kurus finansē vai pārvalda biznesa struktūras.¹⁹⁰

---

¹⁸⁹ Piemēram: International Chamber of Commerce, International Organisation of Employers, International Federation of Business and Professional Women, World Assembly of Small and Medium Enterprises, International Council of Chemical Associations, International Air Transport Association, World Energy Council, World Coal Institute, World Business Council for Sustainable Development, Global Business Council for HIV/AIDS, International Petroleum Industry Environmental Conservation Association, International Council on Metals and the Environment, Rotary International, Soroptimist International, Junior Chamber International.

¹⁹⁰ Guidelines on Cooperation between the United Nations and the Business Sector, para.7. Pieejams: http://www.unglobalcompact.org/docs/news_events/9.1_news_archives/2009_11_23/un_business_guidelines.pdf [skatīts 2009.gada 11.decembrī]. Report of the Secretary-General „Cooperation between the United Nations and all relevant partners, in particular the private sector”, General Assembly, 56th session, agenda item 39, document

PPP jomā svarīgs apstāklis ir uzņēmējdarbības (biznesa) organizācijas veida norādei. Lai gan uzņēmējdarbībā par nozīmīgāko kļuvis starptautiskais aspekts, tās reglamentācija ir valstu iekšējo tiesību jautājums,¹⁹¹ kas attīstās ekonomisko, politisko un sociālo apstākļu ietekmē. Tādēļ dažādu valstu komerciesībās terminoloģija var atšķirties atkarībā no piederības kādai no tiesību saimēm. Kā norāda Vašingtonas Universitātes profesors R. Augusts, vairums nacionālo komerciesību ir atvasinātas vai nu no vispārējo tiesību (*common law*) saimes (it īpaši no Lielbritānijas tiesībām), vai arī no romāņu-ģermāņu tiesību (*civil law*) saimes (no Francijas un Vācijas tiesībām).¹⁹² Jāatzīst, ka Latvijā, kas pieder pie romāņu-ģermāņu tiesību saimes valstīm, juridiskajā literatūrā un normatīvajos aktos terminoloģija netiek lietota konsekventi. Tādēļ, raksturojot privāto sektoru, autoraprāt nepieciešams sniegt vispārēju pārskatu par nozīmīgākajiem uzņēmējdarbības veidiem minētajās tiesību saimēs.

Romāņu-ģermāņu tiesību saimē galvenais uzņēmējdarbības veids ir **sabiedrība** (*company*) jeb komercsabiedrība, kas ir publiskā reģistrā ierakstāma personu apvienība.¹⁹³ Atkarībā no tā, kā tiek risināts jautājums par dalībnieku mantiskās atbildības norobežošanu no pašas komercsabiedrības mantiskās atbildības, komercsabiedrības var iedalīt paju sabiedrībās un korporācijās.¹⁹⁴

Paju sabiedrība (*partnership*) ir vēsturiski senākais uzņēmējdarbības organizācijas veids, kurš bija pazīstams jau senās Babilonijas laikā. Tās tika izmantotas arī Senajā Grieķijā un Senās Romas impērijas augstākās attīstības laikā, kā rezultātā izplatījās visā Eiropā.¹⁹⁵ Paju sabiedrība nav juridiskā persona, un tās biedri ir pilnībā atbildīgi par sabiedrības saistībām. Šīs sabiedrības specializēts veids ir paju sabiedrība ar ierobežotu atbildību (*limited partnership*), kurā apvienojušās divas vai vairākas personas (biedri), ja vismaz viena biedra atbildība attiecībā uz sabiedrības

---

no.A/56/323, October 9, 2001, pp.7, 8, 45, 46. Pieejams: <http://www.un.org/documents/ga/docs/56/a56323.pdf> [skatīts 2009.gada 27.novembrī].

¹⁹¹ Izņemot ES, kurā veikti komercsabiedrību tiesību unifikācijas un harmonizācijas pasākumi iekšējā tirgus funkcionēšanas nodrošināšanai.

¹⁹² August R. International Business Law. Fourth Edition. Text, Cases and Readings. New Jersey: Pearson Prentice Hall, 2004, pp.188, 189.

¹⁹³ Latvijas zinātniskajā literatūrā šis termins tiek tulkots gan kā „sabiedrība”, gan „uzņēmums” vai „kompānija”. Šajā sakarā jāatceras, ka angļu terminam „*company*” tuvākais tulkojums latviešu valodā ir „komercsabiedrība”. Latvijas komerciesības pieļauj tikai 4 komercsabiedrību veidus: sabiedrības ar ierobežotu atbildību un akciju sabiedrības ar juridiskās personas statusu, un pilnsabiedrības un komandītsabiedrības, kurām nav juridiskās personas statuss. Saskaņā ar Komerclikuma 1.panta pirmo daļu komercsabiedrības un komercreģistrā ierakstītas fiziskās personas (individuālie komersanti) ir komersanti. Atbilstoši Kooperatīvo sabiedrību likuma 6.pantam par komersantu atzīstamas arī kooperatīvās sabiedrības, bet ar likumā noteiktajiem izņēmumiem. Turklāt komersanta jēdziens Latvijas komerciesībās nav identisks jēdzienam „uzņēmums”, ar ko saprot organizatoriski saimniecisku vienību, kurā ietilpst komersantam piederošas ķermeniskas un bezķermeniskas lietas, kā arī citi saimnieciski labumi (vērtības), kurus komersants izmanto komercdarbības veikšanai (Komerclikuma 18.pants).

¹⁹⁴ August R. International Business Law. Fourth Edition. Text, Cases and Readings. New Jersey: Pearson Prentice Hall, 2004, p.189.

¹⁹⁵ Bojārs J. Starptautiskās privāttiesības I. Rīga: Zvaigzne ABC, 2010, 125.lpp.

saistībām ir ierobežota ar investīcijas apmēru un vismaz viena biedra atbildība nav ierobežota.¹⁹⁶ Latvijā paju sabiedrību jēdzienam varētu atbilst personālsabiedrības (pilnsabiedrība un komandītsabiedrība).¹⁹⁷

Korporācija (*corporation*) ir komercsabiedrība, kuras dalībnieku atbildība ir ierobežota mantiskā ieguldījuma apmērā. Tā pastāv akciju sabiedrības (*stock corporation*) vai sabiedrības ar ierobežotu atbildību (*limited liability company*) veidā.¹⁹⁸ Korporācijām Latvijā saskaņā ar Komerclikumu varētu atbilst kapitālsabiedrības – akciju sabiedrība (AS) un sabiedrība ar ierobežotu atbildību (SIA), kurām raksturīga personu piedalīšanās un kapitāla apvienošana¹⁹⁹ (Latvijā kapitālsabiedrību organizācijas pamatprincipiem līdzīgā veidā ir veidotas arī kooperatīvās sabiedrības. Tomēr atšķirībā no kapitālsabiedrībām, kuru mērķis ir peļņas gūšana, kooperatīvās sabiedrības pamatuzdevums ir pakalpojumu nodrošināšana saviem biedriem²⁰⁰).

Romāņu-ģermāņu tiesību saimē korporācijas ir juridiskās personas. Šis jēdziens radies pandektu doktrīnā (*Die juristische Person*) kā pretstats fiziskajām personām. Senās Romas juristi šo mākslīgo tiesību subjektu apzīmēšanai lietoja izteicienu „funkcionē personas vietā” (*personae vice fungitur*), ar to saprotot dažādas biedrības, valsts un privātās iestādes, labdarības fondus utt., kuriem pieder sava manta un kuri var ar pārstāvju starpniecību noslēgt līgumus un būt lietas dalībnieki tiesā. Pirmās juridiskās personas radās republikas perioda beigās, kad prētors sāka dot pilsētu pašvaldībām tiesības uzstāties tiesā savā vārdā kā patstāvīgam tiesību subjektam. Ar laiku dažādas personu apvienības iemantoja tiesības veidot korporācijas juridiskās personas statusā.²⁰¹ Tālāko attīstību juridiskās personas ieguva kanoniskajās tiesībās, kuras nošķīra vienas personas (parasti augstu stāvoša baznīcas amatpersonas) izveidotu *corporation sole*, no *corporation aggregate*, kas sastāvēja no vairākām personām. Tādējādi teorija, pēc kuras korporācija ir mākslīgi radīta, no tās dalībniekiem nodalīta juridiska persona, attīstījās no pāvesta vēlmes dot iztiku priesteriem, kuri paši nevarēja turēt īpašumu atbilstoši nabadzības noteikumam. Korporācijas jēdziens deva iespējas apiet šo aizliegumu. Šī fizisko personu nodalīšana no juridiskajām personām radīja mūsdienu koncepciju,

¹⁹⁶ August R. International Business Law. Fourth Edition. Text, Cases and Readings. New Jersey: Pearson Prentice Hall, 2004, p.189.

¹⁹⁷ Saskaņā ar Latvijas Komerclikumu 77.pantu pilnsabiedrība ir personālsabiedrība, kuras mērķis ir komercdarbības veikšana, izmantojot kopīgu firmu (komersanta nosaukumu), un kurā uz sabiedrības līguma pamata, neierobežojot savu atbildību pret pilnsabiedrības kreditoriem, apvienojušās divas vai vairākas personas (biedri). Savukārt komandītsabiedrība ir personālsabiedrība, kura nodibināta komercdarbības veikšanai, izmantojot kopēju firmu, un kurā uz sabiedrības līguma pamata apvienojušās divas vai vairākas personas (biedri), ja vismaz viena sabiedrības biedra (komandīta) atbildība attiecībā uz sabiedrības kreditoriem ir ierobežota ar viņa ieguldījuma apmēru, bet pārējo sabiedrības biedru (komplementāru) atbildība nav ierobežota (Komerclikuma 118.pants). Tātad abu personālsabiedrību biedriem jāuzņemas atbildība par sabiedrības saistībām un tām nav juridiskās personas statusa.

¹⁹⁸ August R. International Business Law. Fourth Edition. Text, Cases and Readings. New Jersey: Pearson Prentice Hall, 2004, p.190.

¹⁹⁹ Saskaņā ar Komerclikuma 134.pantu kapitālsabiedrība ir komercsabiedrība – akciju sabiedrība un sabiedrība ar ierobežotu atbildību, kuras pamatkapitāls sastāv no pamatkapitāla daļu vai akciju nominālvērtību kopsomas.

²⁰⁰ Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2007, 100., 101.lpp.

²⁰¹ Kalniņš V. Romiešu civiltiesību pamati. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2010, 73., 74.lpp.

ka korporācijām, nevis dalībniekiem pieder korporatīvais īpašums un ka tās dalībnieki nav atbildīgi par korporācijas parādiem. Tirgotāju tiesību (*law merchant*) – mūsdienu komerciesību priekšteces – turpmākā attīstība nostiprināja šo viedokli,²⁰² par juridisko personu atzīstot noteiktu mērķu īstenošanai nodibinātu un likumā par tiesību subjektu atzītu organizāciju vai mantisko vērtību kopumu, kas par savām saistībām atbild tikai ar savu, no dibinātāju un dalībnieku mantas nošķirtu mantu.²⁰³

Vispārējo tiesību saimē ne visas komercsabiedrības pakļautas reģistrācijas prasībām. Tikai korporācijas ir inkorporētas sabiedrības, proti, tās ir juridiskas personas ar savām tiesībām, kuras spējīgas turēt īpašumu un būt dalībnieces tiesā. Turpretim paju sabiedrības nepieder pie inkorporētajām sabiedrībām un tām nav juridiskās personas statusa. Anglijā saskaņā ar 1890.gada „Paju sabiedrību likumu” paju sabiedrība ir „divu vai vairāku cilvēku apvienība, kas izveidota ar mērķi veikt uzņēmējdarbību, lai iegūtu peļņu”. Tās var uzskatīt vienīgi par indivīdu apvienību līdzīgi asociācijām (*associations*) un kopējiem pasākumiem (*joint ventures*). ASV paju sabiedrības reglamentēja līdzīgi Anglijas vispārējām tiesībām, bet pēc tam šo jomu kodificēja „Vispārējā paju sabiedrību likumā” vispārējām paju sabiedrībām (*general partnerships*) un „Likumā par vispārējām paju sabiedrībām ar ierobežotu atbildību”. Vispārējā paju sabiedrība saistīta ar neierobežotu atbildību par tās radītajiem zaudējumiem trešajām personām. ASV par paju sabiedrību var uzskatīt arī kopuzņēmumu vai cita veida organizāciju, kas nav inkorporēta, izņemot korporāciju, trastu vai zemes īpašumu. Tomēr vairumā gadījumu izvēle notiek starp paju sabiedrību vai viena īpašnieka uzņēmumu (*proprietorship*), paju sabiedrību ar ierobežotu atbildību (*limited partnership*) vai korporāciju.²⁰⁴

Tādējādi gan vispārējo, gan romāņu-ģermāņu tiesību saimē uzņēmējdarbības organizācijas veidu ir ļoti daudz. Turklāt dažādu valstu tiesībās sabiedrību tiesiskais statuss var būtiski atšķirties, tirgus ekonomikā veidojot dažādas apvienības. Piemēram, kapitālsabiedrību kopumu, kurā Latvijas vai ārvalsts uzņēmumam (valdošajam uzņēmumam) ir izšķirošā ietekme vienā vai vairākās sabiedrībās, kuras atrodas Latvijā (atkarīgajās sabiedrībās), sauc par **koncernu** (*concern*). Saskaņā ar LR Koncernu likumu izšķirošā ietekme var rasties fiziskajai personai vai komercsabiedrībai kā valdošajam uzņēmumam uz koncerna līguma vai līdzdalības (dalības sabiedrības pamatkapitālā ar ieguldījumu) pamata. Koncerna līgums ir tāds līgums, ar kuru sabiedrība pakļauj savu vadību citam uzņēmumam (pārvaldes līgums) vai arī apņemas nodot visu savu peļņu vai tās daļu citam uzņēmumam (peļņas nodošanas līgums). Izšķirošā ietekme uz līdzdalības pamata veidojas tad, ja

²⁰² Bojārs J. Starptautiskās privāttiesības I. Rīga: Zvaigzne ABC, 2010, 154., 155.lpp.

²⁰³ Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2007, 88.lpp.

²⁰⁴ Bojārs J. Starptautiskās privāttiesības I. Rīga: Zvaigzne ABC, 2010, 107.lpp. (cit.no Oxford Dictionary for the Business World, p.163119), 125.-127., 134.lpp. (cit.no Partnership Act, 1890; Uniform Partnership Act (UPA); Uniform Limited Partnership Act (ULPA); Revenue Code, sect.761 (a)).

uzņēmumam sabiedrībā ir balsstiesību vairākums; uzņēmumam kā sabiedrības dalībniekam ir tiesības iecelt vai atcelt sabiedrības izpildinstitūcijas vai pārraudzības institūcijas locekļu vairākumu; uzņēmums ir sabiedrības dalībnieks un, izmantojot vienīgi savas dalībnieka tiesības, pārskata gada laikā ir iecēlis sabiedrības izpildinstitūcijas vai pārraudzības institūcijas locekļu vairākumu; uzņēmums ir sabiedrības dalībnieks un, pamatojoties uz vienošanos ar citiem dalībniekiem, viens pats kontrolē balsstiesību vairākumu sabiedrībā.²⁰⁵ Izšķirošā ietekme uz līdzdalības pamata koncernu tuvina holdinga sabiedrības jēdzienam. **Holdinga sabiedrība** ir sabiedrība, kas kontrolē citu sabiedrību vai sabiedrības. Īpašuma tiesības var būt pilnas (100%) vai daļējas (51% + akcijas ar balsstiesībām (*voting shares*)), kas nosaka tiesības kontrolēt meitas sabiedrību politiku. Holdinga sabiedrības visbiežāk izmanto kā līdzekli diversificētu uzņēmumu vai **konglomerātu**²⁰⁶ veidošanai ar citām sabiedrībām, kas darbojas dažādās ražošanas jomās, kuras tomēr pakļautas dažādu pakāpju centralizētai kontrolei no mātes sabiedrības puses.²⁰⁷

Neskatoties uz uzņēmējdarbības veidu plašo klāstu, kopš XX gs. vidus centrālo vietu privātajā sektorā un starptautiskajā ekonomikā ieņem **daudznacionālās korporācijas**, kuras dēvē arī par transnacionālām korporācijām vai pārnacionālām sabiedrībām. Akadēmiskajā literatūrā terminu „daudznacionālās korporācijas” iesāka lietot XX gs. 60.gados Harvardas Universitātes un Pensilvānijas Universitātes pētnieki, tās klasificējot etnocentriskās, policentriskās un ģeocentriskās. Pie šāda apzīmējuma sākotnēji pieturējās arī ANO Sekretariāts, ar to saprotot uzņēmumu, kuram pieder īpašumi vai kurš kontrolē saražoto pievienoto vērtību un sniedz pakalpojumus ārpus savas valsts robežām. 70.gados šādu uzņēmumu apzīmēšanai, pamatojoties uz Eminentu personu grupas ziņojumu, tika ieviests termins „transnacionālās korporācijas”, tādējādi uzsverot to pārrobežu darbību raksturu un aktivitātes tiešo ārvalstu investīciju jomā.²⁰⁸

Daudznacionālās korporācijas koncentrē savu darbību svarīgākajās nozarēs: finansēs, telekomunikācijās, transportā, ražošanā un izrakteņu ieguvē. Turklāt kopš XX gs. 80.gadiem ekonomikas liberalizācijas procesu ietekmē valstis sāka atvērt savus tirgus privātajam sektoram, tajā skaitā daudznacionālajām korporācijām, svarīgu infrastruktūras objektu būvniecībā un apsaimniekošanā.²⁰⁹ Tādēļ teorētiskās diskusijas par daudznacionālo korporāciju ietekmi, kas sakņojas starptautiskajās investīciju tiesībās, nerimst jau gadu desmitiem, kā rezultātā ir

---

²⁰⁵ Koncernu likums, 1.panta 6.un 8.punkts, 2.panta pirmā, otrā un trešā daļa, 3.panta pirmā, otrā un trešā daļa. Latvijas Vēstnesis, nr.131/132, 2000. 13.aprīlis.

²⁰⁶ Komerksabiedrība, kas darbojas vairāku atsevišķu produktu tirgos.

²⁰⁷ Bojārs J. Starptautiskās privāttiesības I, op.cit., 295., 352.lpp. Cit.no Collins Dictionary of Economics, p.226.

²⁰⁸ Sagafi-nejad T., Dunning J.H. The UN and Transnational Corporations. From Code of Conduct to Global Compact. Bloomington: Indiana University Press, 2008, pp.2, 3.

²⁰⁹ UNCTAD. World Investment Report 2008: Transnational Corporations and the Infrastructure Challenge. Geneva: United Nations Publication, 2008, p.94.

izveidojušās gan daudznacionālo korporāciju darbību atbalstošas (klasiskā teorija), gan arī pilnībā noraidošas (atkarības teorija) doktrīnas.

Kopsaucējs šo viedokļu dažādībā ir atziņa par daudznacionālo korporāciju dominējošo lomu, kuru ietekme starptautiskajā ekonomikā pielīdzināma valstu ietekmei. Nevar noliegt daudznacionālo korporāciju ietekmi arī uz starptautiskajām tiesībām, jo investīciju aizsardzības principi attīstījušies galvenokārt privāto investoru interesēs, kas tika panākts ar manipulācijām starptautiskajā arbitrāžas sistēmā un lielvaru atbalstošo politiku, kuras šobrīd nosaka arī galveno starptautisko finanšu institūciju darbību. Attīstītajām valstīm (tajā skaitā ASV, kura ir īpaši labvēlīga daudznacionālajām korporācijām) ir lielākas iespējas ietekmēt tādu institūciju darbību kā PB un SVF, kuras īsteno neolīberālu, daudznacionālajām korporācijām izdevīgu politiku.²¹⁰

Lai gan daudznacionālo korporāciju darbība pārsvarā tiek reglamentēta valstu iekšējās tiesībās, starptautiskajās tiesībās aktualizējas jautājumi par daudznacionālo korporāciju atbildību par cilvēktiesību pārkāpumiem, vides degradāciju un kukuļošanu. Piemēram, 1976.gada 25.jūnijā Parīzē Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (*Organisation for Economic Cooperation and Development – OECD*)²¹¹ dalībvalstis pieņēma Starptautisko investīciju un daudznacionālo uzņēmumu deklarāciju, kuras pārskatīšanas procesā vienas no pēdējām izmaiņām veiktas 2000.gada 27.jūnijā, pievienojot deklarācijai *OECD* Vadlīnijas daudznacionālajiem uzņēmumiem. Tās ir valdību rekomendācijas daudznacionālajām korporācijām, kas paredz brīvprātīgus principus un standartus atbildīgai biznesa praksei, kurās noteikts, ka uzņēmumiem cita starpā jāviecina ilgtspējīga attīstība, cilvēktiesību ievērošana un nodarbinātības iespējas, jāatturas no jebkādas neatbilstošas iesaistīšanās vietējās politiskajās aktivitātēs, kā arī jāpiemēro efektīva pašregulatīvā prakse un labas korporatīvās vadības principi.²¹²

---

²¹⁰ Sornarajah M. *The International Law on Foreign Investment*. Third Edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2010, pp.61-63.

²¹¹ *OECD* ir starpvaldību organizācija, kuras sastāvā ir 31 valsts, to skaitā arī ES dalībvalstis. Tā tika izveidota 1948.gadā Māršala plāna ietvaros ar ASV un Kanādas atbalstu, kuras funkcijas 1961.gadā pārņēma jaundibinātā *OECD* – NATO ekonomiskā līdziniece. 1960.gada 14.decembra *OECD* dibināšanas konvencija kā prioritāros darbības virzienus nosaka valstu ekonomisko attīstību, finansiālo stabilitāti, dzīves līmeņa paaugstināšanu, starptautisko tirdzniecību. Pašlaik *OECD* valstis ir: ASV, Austrālija, Austrija, Beļģija, Čehija, Čīle, Dānija, Dienvidkoreja, Francija, Grieķija, Islande, Itālija, Īrija, Japāna, Jaunzēlande, Kanāda, Lielbritānija, Luksemburga, Meksika, Nīderlande, Norvēģija, Polija, Portugāle, Slovākija, Somija, Spānija, Šveice, Turcija, Ungārija, Vācija, Zviedrija. 2010.gada 10.maijā organizācijai pievienoties tika uzaicinātas Igaunija, Izraēla un Slovēnija. *OECD* darbā piedalās arī EK. Organizācijas galvenais mērķis ir veicināt demokrātijas un tirgus ekonomikas principu ievērošanu un izplatīšanu, sekmējot valstu ilgtspējīgu tautsaimniecisko attīstību globalizācijas apstākļos. *OECD* palīdz valstīm apzināt iespējamās ekonomiskās un sociālās problēmas sektorālā griezumā un palīdz noteikt stratēģijas to risināšanai (*OECD*. Pieejams: <http://www.oecd.org/home> [skatīts 2009.gada 15.novembrī]; LR Ārlietu ministrija. Pieejams: <http://www.mfa.gov.lv/lv/Arpolitika/Ekonomiskas-attiecibas/Tirdzniecibas-politika/Starpt-ekon-org/OECD/OECD/> [skatīts 2009.gada 15.novembrī]).

²¹² *OECD Guidelines for Multinational Enterprises*, art.1, II: paras.1-11. Pieejams: http://www.oecd.org/document/24/0,2340,en_2649_34887_1875736_1_1_1_1,00.html [skatīts 2010.gada 27.jūnijā]. Latvija *OECD* deklarācijai pievienojās 2004.gada 9.janvārī.

Neskatoties uz daudz nacionālo korporāciju ietekmi, par Eiropas ekonomikas pamatu tiek uzskatīti **mazie uzņēmumi**, kā tas noteikts Eiropadomes Santamarijas da Feiras 2000.gada 19. un 20.jūnija sanāksmē apstiprinātajā Mazo uzņēmumu hartā. Šīs komercsabiedrības sastāda 99% no uzņēmumu kopskaita, un ir galvenais darba vietu, jauninājumu un kapitāla avots.²¹³ Īpaša nozīme Eiropas spējām izmantot MVU izaugsmes un inovāciju potenciālu piešķirta arī 2008.gada iniciatīvā „Mazās uzņēmējdarbības akts” (*Small Business Act*), kurā uzsvērts, ka mainīgajā pasaulē ar nepārtrauktām strukturālajām izmaiņām un pieaugošu konkurenci MVU nozīme kļuvusi vēl lielāka vietēja un reģionāla mēroga labklājības nodrošināšanā.²¹⁴ Definējot mazos uzņēmumus, EK 2003.gada 6.maija ieteikuma Nr.2003/361/EK²¹⁵ pielikuma 2.pantā noteica, ka MVU un mikrouzņēmumu kategorijā ietilpst uzņēmumi (ar to saprotot jebkuru saimnieciskās darbības subjektu neatkarīgi no tā juridiskās formas), kuriem ir mazāk nekā 250 darbinieku un kuru gada apgrozījums nepārsniedz 50 miljonus eiro, un/vai gada bilance kopumā nepārsniedz 43 miljonus eiro. Uzņēmumu definē kā mazu, ja tam ir mazāk nekā 50 darbinieku un tā gada apgrozījums un/vai kopējā gada bilance nepārsniedz 10 miljonus eiro, savukārt uzņēmumu definē kā mikrouzņēmumu, ja tam ir mazāk nekā 10 darbinieku un tā gada apgrozījums un/vai kopējā gada bilance nepārsniedz 2 miljonus eiro. Papildus minētajam LR Saeimā 2010.gada 9.augustā tika pieņemts Mikrouzņēmumu nodokļa likums, kura 1.panta 1.punktā, EK 2003.gada 6.maija ieteikuma Nr.2003/361/EK ietvaros, mikrouzņēmums definēts kā individuālais komersants, individuālais uzņēmums, zemnieka vai zvejnieka saimniecība,²¹⁶ kā arī fiziskā persona, kas reģistrēta Valsts ieņēmumu dienestā kā saimnieciskās darbības veicējs, vai SIA, kuri atbilst šādiem kritērijiem: a) dalībnieki (ja tādi ir) ir fiziskās personas. SIA dalībnieki - fiziskās personas - vienlaikus ir arī valdes locekļi, b) apgrozījums kalendāra gadā nepārsniedz 70 000 latu, c) darbinieku skaits jebkurā brīdī ir

---

²¹³ Eiropas Mazo uzņēmumu harta, 4.lpp (apstiprināta Eiropadomes 2000.gada 19. un 20.jūnija sanāksmē). Pieejams: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/files/charter/docs/charter_lv.pdf [skatīts 2010.gada 26.jūnijā].

²¹⁴ Komisijas 2008.gada 25.jūnija paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai „Vispirms domāt par mazākajiem”, Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akts („*Small Business Act*”), COM(2008) 394 galīgā redakcija. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52008DC0394:en:NOT> [skatīts 2010.gada 26.jūnijā].

²¹⁵ Commission Recommendation of 6 May 2003 concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises, Annex, art.1, 2. Official Journal, L 124 of 20 May 2003.

²¹⁶ Līdz 2013.gada 1.jūlijam saskaņā ar LR likumu „Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu un zemnieka vai zvejnieka saimniecību” (Ziņotājs, 1992. 13.februāris, nr.6) individuālais uzņēmums ir tiesību subjekts, kas izveidots vienas fiziskās personas īpašuma organizēšanai, lai veiktu saimniecisko darbību; zemnieka saimniecība ir individuālais uzņēmums, kas ražo lauksaimniecības produkciju, izmantojot speciāli šim mērķim galveno ražošanas līdzekli – zemi; zvejnieka saimniecība ir individuāls uzņēmums, kas veic saimniecisko darbību, izmantojot šim nolūkam iedalītos zivju resursu limitus. Atbilstoši Zemnieku un zvejnieku saimniecību likuma (Latvijas Vēstnesis, 2008. 19.februāris, nr.27), kas stāties spēkā 2012.gada 1.janvārī, Pārejas noteikumu prasībām minētie tiesību subjekti likumā noteiktajā termiņā būs jāpārreģistrē par SIA vai cita veida komersantu, vai arī jāpiesaka likvidācija.

ne lielāks par pieciem (darbinieku skaitā neiekļauj prombūtnē esošus vai no darba atstādinātus darbiniekus).²¹⁷

Komerscābiedrību tiesības pieder pie tām praktiski nozīmīgajām jomām, kurās ES ir veikusi unifikācijas un harmonizācijas pasākumus, jo tās ir īpaši svarīgas iekšējā tirgus sekmīgai funkcionēšanai. Sabiedrību tiesībām būtiskākā norma primārajos tiesību aktos ir Līguma par ES darbību 54.pantam, kurš uz sabiedrībām attiecina 49.panta nosacījumus par aizliegumu ierobežot kādas dalībvalsts pilsoņu brīvību veikt uzņēmējdarbību citā dalībvalstī.²¹⁸ Komerscābiedrību izveidošanas un darbības tiesiskos aspektus reglamentē regulas un direktīvas,²¹⁹ kuru galvenais mērķis ir nodrošināt lielāku caurskatāmību komerscābiedrību darbībā un optimālāk aizsargāt mazākuma dalībnieku un trešo personu intereses, kā arī noteikt dalībvalstīm vienotus minimālos standartus sabiedrības darbībai nozīmīgu ziņu un dokumentu publiskošanā, sabiedrību reorganizācijā un citās funkcionēšanai svarīgās jomās. No pieņemtajām regulām svarīgā ir Padomes 2001.gada 8.oktobra regula 2157/2001/EK par Eiropas uzņēmējsabiedrības (*Societas Europaea – SE*) statūtiem, kura papildināta ar Padomes regulu 885/2004.²²⁰ Regula paredz iespēju nodibināt AS, kas bez likvidācijas var pārcelt savu juridisko adresi no vienas ES dalībvalsts uz citu, nedibinot jaunu sabiedrību dalībvalstī, uz kuru juridiskā adrese tiek pārcelta. Šādu „pārnacionālu” sabiedrību izveide apliecina virzību uz lielāku sabiedrību tiesību unifikāciju ES.²²¹

---

²¹⁷ Mikrouzņēmumu nodokļa likums, 1.panta 1.punkts. LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2010. 19.augusts, nr.131. Likums stājās spēkā 2010.gada 1.septembrī.

²¹⁸ Līguma par ES darbību 54.pants (bijušo EKL 48.pantu) attiecas uz sabiedrībām, kas izveidotas saskaņā ar civiltiesībām vai komerciesībām, kā arī kooperatīviem un citām juridiskām personām, kas ir publisko tiesību vai privāttiesību subjekti, izņemot bezpeļņas sabiedrības. Šādām sabiedrībām jābūt izveidotām saskaņā ar kādas dalībvalsts tiesību aktiem un kuru juridiskā adrese, galvenā vadība vai galvenā uzņēmējdarbības vieta ir ES.

²¹⁹ Padomes 1968.gada 9.marta pirmā direktīva 68/151/EEK par to, kā vienādošanas nolūkā koordinēt nodrošinājumus, ko dalībvalstis prasa no sabiedrībām Līguma 58.panta otrās daļas nozīmē, lai aizsargātu sabiedrību dalībnieku un trešo personu intereses; Eiropas Parlamenta un Padomes 2009.gada 16.septembra direktīva 2009/101/EK par to, kā vienādošanas nolūkā koordinēt nodrošinājumus, ko dalībvalstis prasa no sabiedrībām Līguma 48.panta otrās daļas nozīmē, lai aizsargātu sabiedrību dalībnieku un trešo personu intereses; Padomes 1978.gada 9.oktobra trešā direktīva 78/855/EEK, kas pamatojas uz Līguma 54.panta 3.punkta „g” apakšpunktu un attiecas uz akciju sabiedrību apvienošanu; Padomes 1982.gada 17.decembra sestā direktīva 82/891/EEK, kas pamatojas uz Līguma 54.panta 3.punkta „g” apakšpunktu un attiecas uz akciju sabiedrību sadalīšanu; Padomes 1989.gada 21.decembra vienpadsmitā direktīva 89/666/EK par informācijas sniegšanas prasībām attiecībā uz filiālēm, ko kādā dalībvalstī atvērušas noteiktu veidu sabiedrības, uz kurām attiecas citas valsts tiesību akti; Eiropas Parlamenta un Padomes 2009.gada 16.septembra direktīva 2009/102/EK par viena īpašnieka sabiedrībām ar ierobežotu atbildību; Padomes 1986.gada 18.decembra direktīva 86/653/EEK par dalībvalstu tiesību aktu koordināciju attiecībā uz pašnodarbinātiem tirdzniecības pārstāvjiem (komercāģentiem); Padomes 2003.gada 15.jūlija direktīva 2003/58/EK, ar ko groza Padomes direktīvu 68/151/EEK attiecībā uz atklātības prasībām dažāda veida uzņēmējsabiedrībām; Eiropas Parlamenta un Padomes 2005.gada 26.oktobra direktīva 2005/56/EK par kapitālsabiedrību pārrobežu apvienošanu; Eiropas Parlamenta un Padomes 2007.gada 13.novembra direktīva 2007/63/EK, ar ko Padomes direktīvas 78/855/EEK un 82/891/EEK groza saistībā ar prasību par neatkarīga eksperta ziņojumu akciju sabiedrību apvienošanās vai sadalīšanas gadījumā.

²²⁰ Council Regulation (EC) 2157/2001 of October 8, 2001 on the Statute for a European Company (SE), as amended by Council Regulation 885/2004 (Official Journal, L 168 of 1 May 2004).

²²¹ Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2007, 55.lpp.

1.3.3. Pilsoniskā sabiedrība

Globalizētajā pasaulē pilsoniskā sabiedrība aicināta ar politiskajām aktivitātēm un ierosmēm aizpildīt to pārrāvumu, kas veidojas starp internacionalizācijas procesa straujo attīstību un starptautiskā biznesa normatīvā regulējuma nepilnībām. Pilsoniskās sabiedrības ietekmes palielināšanās ir viena no mūsdienu raksturīgākajām iezīmēm, kura pelnījusi atsevišķus pētījumus. Šajā darbā tās aktivitātes aplūkotas tiktāl, ciktāl tas nepieciešams partnerību ar privāto sektoru vispusīgam apskatam.

ANO dokumentos norādīts, ka pilsonisko sabiedrību veido starptautiskās un nacionālās nevalstiskās organizācijas un dažādu valstu privātās personas. Tā iekļauj dažādas pilsoņu brīvprātīgi izveidotas apvienības savu interešu, ideju un ideoloģijas virzībai un attīstībai, izņemot ģimenes, draugu un darījumu attiecības, kā arī uz peļņas gūšanu orientētu darbību (privāto sektoru) un pārvaldi (publisko sektoru). Pilsoniskajā sabiedrībā īpaša nozīme ir masu organizācijām, kas apvieno sievietes, pensionārus, lauksaimniekus, arodbiedrības, profesionālās asociācijas, sociālās aktivitātes, reliģijas, vietējo iedzīvotāju un zinātniskās organizācijas.²²²

Pilsoniskās sabiedrības starptautiskā nozīme aktualizējās sakarā ar aktivitātēm, kas bija vērstas pret Daudzpusējā investīciju līguma pieņemšanu, kurā prevalēja daudznacionālo korporāciju intereses, ignorējot to atbildību par vides degradāciju un cilvēktiesību pārkāpumiem, kā arī protestiem Sietlā (ASV) un Kankūnā (Meksika) pret PTO darbību, PB un citu institūciju sanāksmēm, kas saistītas ar rietumu kapitāla neoliberālās politikas ekspansiju. Tādējādi pilsoniskās sabiedrības darbība apliecina, ka mūsdienās starptautisko tiesību attīstība bez sociālās dimensijas nav pieļaujama.²²³

Pilsoniskās sabiedrības mehānismi ļauj tieši piedalīties interesējošo politisko jautājumu apspriešanā, līdz ar to arvien aktīvāk iesaistot pilsoņus politiskajā darbībā. Viena no būtiskākajām politiskās pārvaldības tendencēm visā pasaulē ir pārstāvības demokrātijas (*representative democracy*) institūciju popularitātes mazināšanās. Pat tā dēvētajās „vecajās demokrātijās” pilsoņu neuzticēšanās politiķiem un skepse pret demokrātiskajām institūcijām pieaug.²²⁴ Tā rezultātā

---

²²² Report of the Panel of Eminent Persons on United Nations – Civil Society Relations „We the peoples: civil society, the United Nations and global governance”, General Assembly, 59th session, agenda item 59, document no.A/58/817, June 11, 2004, p.8. Pieejams: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/376/41/PDF/N0437641.pdf?OpenElement> [skatīts 2010.gada 2.janvārī].

²²³ Sornarajah M. The International Law on Foreign Investment. Third Edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2010, pp.67, 68.

²²⁴ Pearce J. Toward a post-representational politics?: Participation in 21st century. World Futures, 2007, vol.63, pp. 464-478. Cit.no Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam, 423.p. Pieejams: <http://www.latvija2030.lv/page/319> [skatīts 2010.gada 25.jūlijā].

pārstāvības demokrātija, kas apvienoja pilsoņus pēc dzīvesvietas (vēlēšanu iecirkņa), pakāpeniski transformējas līdzdalības demokrātijā (*participatory democracy*), kas sakarā ar IKT straujo attīstību pilsoņus apvieno interešu kopienās - gan vietējās, gan globālās.²²⁵ Komunikāciju tīkli veido jauna veida sabiedriskos grupējumus, kuriem ir kopīgas intereses un kas arvien mazāk saistīti ar ģeogrāfisku atrašanās vietu.²²⁶

Organizēta pilsoniskā sabiedrība ir svarīgākais attīstības un demokrātijas instruments, kā arī cilvēktiesību ievērošanas garants, kuras nozīmīgākā forma ir starptautiskās un nacionālās nevalstiskās organizācijas. ES Padome nevalstiskās organizācijas definējusi Ministru komitejas 2007.gada rekomendācijā Nr.14, saskaņā ar kuru tās ir brīvprātīgas pašpārvaldes organizācijas, kas dibinātas to biedru nekomerciālu (*non-profit-making*) mērķu sasniegšanai. Pie šīm organizācijām nav pieskaitāmas politiskās partijas.²²⁷ Uz konkrēta mērķa sasniegšanu orientētas nevalstiskās organizācijas (brīvprātīgas grupas, asociācijas, fondi, nodibinājumi, kopienas, interešu grupas u.c.), kuras apvieno cilvēkus ar kopējām interesēm, aicinātas pildīt visdažādākos uzdevumus un humanitārās funkcijas (piemēram, informēt valdības par cilvēku vajadzībām, īstenot starptautisko līgumu izpildes sabiedrisko kontroli, iesaistīt plašas masas politiskajā dzīvē, sniegt eksperta slēdzienu, risināt jautājumus cilvēka tiesību, vides un veselības aizsardzības jomās).²²⁸

Latvijā ir divi nevalstisko (sabiedrisko) organizāciju veidi – biedrības un nodibinājumi. Saskaņā ar Biedrību un nodibinājumu likumu biedrība ir brīvprātīga personu apvienība; savukārt nodibinājumi ir par juridisko personu atzīts mantas kopums.²²⁹ Šīm organizācijām nav peļņas gūšanas rakstura un tās darbojas kādu noteiktu mērķu sasniegšanai. Piemēram, biedrība ir piemērots apvienošanās veids personām, kuras vēlas sadarboties savu interešu īstenošanai profesionālajā, izglītības, zinātnes, mākslas, sporta, darbinieku sociālo un ekonomisko interešu aizstāvības (arodbiedrības) un citās jomās. Nodibinājumi ir sevišķi lietderīgi, lai sakopotu naudas līdzekļus ilglaicīga rakstura vispārnoderīgiem un labdarīgiem mērķiem (zinātnes, izglītības, kultūras un sporta attīstībai, trūkumcietēju atbalstam, citiem sociāliem mērķiem).²³⁰

---

²²⁵ Report of the Panel of Eminent Persons on United Nations – Civil Society Relations „We the peoples: civil society, the United Nations and global governance”, General Assembly, 59th session, agenda item 59, document no.A/58/817, June 11, 2004, p.13. Pieejams: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/376/41/PDF/N0437641.pdf?OpenElement> [skatīts 2010.gada 2.janvārī].

²²⁶ Rifkins Dž. Jaunās ekonomikas laikmets. Rīga: Jumava, 2001, 199.lpp.

²²⁷ Recommendation CM/Rec(2007)14 of the Committee of Ministers to member states on the legal status of non-governmental organisations in Europe, adopted by the Committee of Ministers on 10 October 2007 at the 1006th meeting of the Ministers' Deputies, para.1. Pieejams: <https://wcd.coe.int/> [skatīts 2010.gada 8.augustā].

²²⁸ United Nations Department of Public Information. Pieejams: <http://www.un.org/dpi/ngosection/index.asp> [skatīts 2009.gada 28.decembrī].

²²⁹ Biedrību un nodibinājumu likums: LR likums, 2.pants. Latvijas Vēstnesis, 2003. 14.novembris, nr.161.

²³⁰ Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007, 101., 104.lpp.

Secinājumi. Starptautisko partnerattiecību subjekti veido 3 plašus sektorus: publisko sektoru, privāto sektoru un pilsonisko sabiedrību, kur centrālo vietu ieņem valstis kā galvenās globālās sistēmas pārvaldītājas un uzturētājas kopā ar to izveidotajām starptautiskajām starpvaldību organizācijām. Kopš XX gs. vidus strauji pieaugusi daudznacionālo korporāciju nozīme, kā arī pilsoniskās sabiedrības aktivitātes, kas ir viena no mūsdienu raksturīgākajām iezīmēm, apliecinot, ka mūsdienās starptautisko tiesību attīstība bez sociālās dimensijas nav pieļaujama.

1.4. Partnerību vispārējs raksturojums starptautiskajās un Eiropas tiesībās

Partnerību nodibināšana ir tās dalībnieku interešu un vajadzību praktiskā izpaušme. Valdību un privātā sektora partnerības parasti tiek veidotas infrastruktūras attīstībai vai svarīgāko publisko pakalpojumu nodrošināšanai, savukārt partnerībās globālu, universālu mērķu sasniegšanai iesaistās nozīmīgākās starptautiskās organizācijas, biznesa aprindas un pilsoniskā sabiedrība,²³¹ kļūstot par populāru instrumentu starptautiskajā un nacionālajā līmenī. Kā norāda Vatenhols, PPP ir viena no XXI gs. sākuma dominējošām idejām.²³²

PPP jēdziens iekļauj dažādas koncepcijas un īstenošanas praksi atkarībā no konkrētās darbības jomas. Piemēram, ANO dokumentos partnerības definētas kā brīvprātīgas sadarbības attiecības starp dažādām pusēm – gan publisko, gan nevalstisko sektoru, - kuru ietvaros visi tās dalībnieki apņemas apvienot spēkus kopēju mērķu sasniegšanā vai konkrēta uzdevuma izpildē, sadalīt riskus, pienākumus, resursus un ieguvumus.²³³ ANO uzdevumus PPP jomā nosaka Statūtos formulētie universālie globālās attīstības mērķi,²³⁴ tādēļ ANO sistēmā partnerību potenciāls tiek saskatīts galvenokārt globalizācijas problēmjaudājumu risināšanā, nabadzības izskaušanā un ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanā.

Citas starptautiskās organizācijas un valstis vieno interese izmantot PPP infrastruktūras izveidošanā un uzturēšanā, kā arī sabiedrisko pakalpojumu nodrošināšanā. Tā, piemēram, Eiropas Parlaments 2006.gada 26.oktobra rezolūcijā PPP raksturo kā ilgtermiņa, ar līgumu noregulētu

---

²³¹ Brenninkmeijer O.A.J. Business and Civil Society Partnerships with the United Nations: Public Policy Challenges under the Impact of Globalization and Implications for International Order. In: Stivachtis Y.A. (ed.) International Order in a Globalizing World. Hampshire: Ashgate, 2007, p.21.

²³² Lawrence L.M., Stutte C.T. Public-Private Partnerships. In: Thai K.V. (ed.) International Handbook of Public Procurement. London: Taylor&Francis Group, 2009, p.704.

²³³ Resolution A/RES/60/215 „Towards global partnerships”, adopted by General Assembly on December 22, 2005, para.2. Pieejams: <http://www.un.org/Depts/dhl/resguide/r60.htm> [skatīts 2010.gada 18.janvārī]; Resolution A/RES/62/211 „Towards global partnerships”, adopted by General Assembly on December 19, 2007, para.2. Pieejams: <http://www.un.org/ga/62/resolutions.shtml> [skatīts 2009.gada 27.novembrī].

²³⁴ Saskaņā ar Statūtu 1.pantu ANO mērķi ir uzturēt starptautisko mieru un drošību; attīstīt draudzīgas attiecības starp nācijām; īstenot starptautisko sadarbību starptautisko ekonomisko, sociālo, kultūras un humanitāro problēmu risināšanā un cilvēka tiesību un pamatbrīvību cieņas veicināšanā un attīstībā visiem bez rases, dzimuma, valodas vai reliģijas atšķirības.

publiskā un privātā sektora sadarbību publisko funkciju realizēšanā, apvienojot nepieciešamos resursus un sadalot projekta riskus atbilstoši partneru spējām tos pārvaldīt.²³⁵ Savukārt Eiropas Komisija (EK), uzsverot partnerību funkcionālos aspektus un izvērtējot partnerību iespējas ekonomikas recesijas procesu pārvarēšanā, 2009.gada 19.decembra paziņojumā PPP formulē kā sadarbību starp publisko un privāto sektoru, lai modernizētu infrastruktūru un sniegtu stratēģiskos sabiedriskos pakalpojumus.²³⁶ *OECD* nosaka, ka PPP attiecas uz privātā sektora projektētiem, būvētiem, finansētiem un ekspluatētiem infrastruktūras objektiem, kurus tradicionāli nodrošina publiskais sektors. SVF definē PPP kā vienošanos, atbilstoši kurai privātais sektors nodrošina infrastruktūru un pakalpojumus, kurus tradicionāli garantē publiskais sektors. Līdzīga pieeja ir valstu iekšējās tiesībās un politikā, kur PPP izmantošanas iespējas definē vai nu ļoti plaši, kā, piemēram, Lielbritānijā, vai arī tiek noteiktas konkrētākas tautsaimniecības nozares, kā to praktizē Čīlē un Itālijā.²³⁷

Lai gan starptautiskajās tiesībās nav vienotas, vispārpieņemtas partnerību definīcijas, to kopējā iezīme ir ilgtspējīgas attīstības mērķu akcentēšana, kas dod iespējas valstīm pašām izvēlēties precīzu formulējumu starptautiski atzītu standartu ietvaros. Acīmredzot šāda pieeja ir atbalstāma, ņemot vērā katras valsts ekskluzīvās tiesības noteikt privātā kapitālā iesaistīšanas nosacījumus publisko funkciju nodrošināšanā, kā arī konkrētos ekonomiskos, ģeogrāfiskos, kultūras, politiskos un citus aspektus. Starptautiskie un ES tiesību akti PPP jomā, tajā skaitā par publiskajiem līgumiem un koncesijām, pašlaik nereglementē valstu izvēli nodrošināt publiskos pakalpojumus patstāvīgi vai uzticēt šo uzdevumu trešajai personai. Tā kā PPP ir viens no publiskā sektora uzdevumu izpildes organizēšanas veidiem, valsts iestādēm arī turpmāk jābūt iespējai patstāvīgi noteikt PPP tiesiskos ietvarus un izlemt, vai tās savus uzdevumus veic pašas vai uztic to trešajai pusei. Tātad ir iespējami dažādi sabiedrisko pakalpojumu nodrošināšanas varianti: sākot no šo funkciju uzticēšanas tikai publiskā sektora institūcijām līdz pilnai privatizācijai,²³⁸ kad publiskais sektors daļu atbildības, riskus un ieņēmumus nodod privātajam sektoram.

PPP šajā plašajā spektrā var kļūt par optimālāko risinājumu starptautisko un nacionālo privāto investīciju piesaistīšanā un „infrastruktūras deficīta” novēršanā, ko nav iespējams izdarīt tikai ar nodokļu ieņēmumiem valsts budžetā. Pārslogoti autoceļi un dzelzceļi, izglītības un veselības

---

²³⁵ Eiropas Parlamenta 2006.gada 26.oktobra rezolūcija par publisko un privāto partnerību un Kopienas tiesību aktiem attiecībā uz publisko iepirkumu un koncesijām (2006/2043(INI)), P6_TA(2006)0462, C punkts. Oficiālais Vēstnesis, C 313 E, 2006. 20.decembris.

²³⁶ Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the Regions „Mobilising private and public investment for recovery and long term structural change: developing Public Private Partnerships”, COM (2009) 615 final of 19 December 2009, p.2. Pieejams: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/european-economic-recovery-plan/ppp_en.pdf [skatīts 2010.gada 13.aprīlī].

²³⁷ Lawrence L.M., Stutte C.T. Public-Private Partnerships. In: Thai K.V. (ed.) International Handbook of Public Procurement. London: Taylor&Francis Group, 2009, p.706.

²³⁸ Yescombe E.R. Public-Private Partnerships. Principles of Policy and Finance. London: Elsevier, 2007, p.2.

iestāžu, ūdensapgādes sistēmu un citu objektu trūkums un to remonta nepieciešamība rada ne tikai starptautiskās konkurētspējas zaudēšanu, bet arī pasliktina iedzīvotāju veselības stāvokli, samazina dzīves ilgumu utt. Turklāt mūsdienās aktualizējas arī sociālo projektu finansēšanas jautājumi sakarā ar sabiedrības novecošanās procesiem.

Uzsverot šo problēmu aktualitāti Latvijā, īpaši transporta infrastruktūras jomā, Stratēģija „Latvija 2030” par pirmo prioritāti izvirza esošās infrastruktūras atjaunošanu un rekonstrukciju, bet nākotnē – dzelzceļa transporta attīstību,²³⁹ kas līdz ar starptautiskās nozīmes autoceļu, ostu un lidostu infrastruktūras attīstību uzlabotu valsts ārējo sasniedzamību. Savukārt iekšējās sasniedzamības nodrošināšanā galvenā loma joprojām ir autoceļiem, kuru kvalitāte Latvijā ir ievērojami zemāka par Eiropā pieņemto.²⁴⁰ Valstī nav neviena automaģistrāle, un autotransporta maksimālais atļautais pārvietošanās ātrums ir mazāks nekā citās valstīs. Neapmierinošs ir arī citu transporta veidu infrastruktūras nodrošinājums, netiek veikti gaisa pārvadājumi no Liepājas, Ventspils un Daugavpils lidostām, nelabvēlīgi ietekmējot attālāku teritoriju sasniedzamību un pasliktinot to attīstības iespējas.²⁴¹

Šajos apstākļos tradicionālais publiskā iepirkuma mehānisms, kad publiskais sektors savu funkciju nodrošināšanai piešķir privātajam sektoram īstermiņa tiesības izveidot konkrētu infrastruktūras objektu vai sniegt pakalpojumus, atbildību ierobežojot ar šo uzdevumu izpildi, nav pietiekami efektīvs. PPP gadījumā šī sadarbība iegūst no tradicionālā iepirkuma atšķirīgas iezīmes, kuru raksturo publiskās varas un biznesa aprindu institucionāla un organizatoriska sadarbība ar mērķi īstenot sabiedriski nozīmīgus projektus uz abpusēji izdevīgiem nosacījumiem. Šajā sadarbībā privātais sektors kļūst par publiskā sektora ilgtermiņa partneri, apvienojot būvniecības, apsaimniekošanas, finansēšanas un citus pienākumus, kā rezultātā publiskais sektors savus resursus var vairāk koncentrēt uz vadību, plānošanu un citu pamatfunkciju veikšanu, sabiedriski nozīmīgās funkcijas nodrošinot ar privātā sektora palīdzību.²⁴²

PPP mērķi var būt dažādi – finansēt, izveidot, atjaunot, pārvaldīt vai uzturēt infrastruktūras objektus vai sniegt pakalpojumus, kurus tradicionāli nodrošina publiskais sektors, kā arī veicināt šo pakalpojumu efektivitāti, izmantojot risku pārdali un privātā sektora kompetenci. Publiskā sektora

---

²³⁹ Latvijai kopā ar Poliju, Lietuvu un Igauniju jāīsteno starptautiska dzelzceļa projekts „*Rail Baltica*”, kas veidotu dzelzceļa satiksmi starp Baltijas valstīm, Centrālo un Rietumeiropu, nodrošinot sasaisti ar citiem transporta veidiem. Lai dzelzceļa transporta potenciāls tiktu izmantots arī iekšzemes vajadzībām, jāatjauno slēgtās dzelzceļa līnijas, kur tas ir ekonomiski pamatoti, un jāuzlabo dzelzceļa infrastruktūra maršrutos starp Rīgu un nacionālās nozīmes centriem.

²⁴⁰ Kā atzinis Latvijas Autoceļu direkcijas Tehniskās pārvaldes direktors V.Laukšteins, savu laiku ir nokalpojusi puse valsts ceļu un, lai brauktuves atkal būtu teicamā stāvoklī, nepieciešami 4 miljardi latu. Pieejams:

<http://www.delfi.lv/archive/print.php?id=36922801> [skatīts 2011.gada 19.februārī].

²⁴¹ Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam, 279.-282., 283., 288., 296.-298.punkti. Pieejams: <http://www.latvija2030.lv/page/319> [skatīts 2010.gada 25.jūlijā].

²⁴² Guidelines for Successful Public-Private Partnerships (PPP Guidelines). European Commission, Directorate-General, March 2003, p.17. Pieejams: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/ppp_en.pdf [skatīts 2010.gada 20.augustā].

dalība šajā mehānismā nodrošina sociālās priekšrocības un vides aizsardzību, kā arī sniedz nozīmīgas garantijas privātajiem investoriem, tajā skaitā stabilitāti ilgtermiņa publiskā finansējuma gadījumā,²⁴³ kas galvenokārt nosaka valsts institūciju un privātā sektora pastiprināto interesi par PPP mehānisma iespējam infrastruktūras objektu izveidošanā, apsaimniekošanā, finansēšanā un pakalpojumu nodrošināšanā. Visbiežāk PPP projekti tiek realizēti nozarēs, kas prasa apjomīgas publiskā sektora investīcijas – enerģētika (koģenerācija, centralizētā siltumapgāde), transports (autoceļi, tilti, lidostas, sabiedriskais transports, ostas, transporta infrastruktūra, stacijas ēkas utt.), vide (ūdenssaimniecība un atkritumu apsaimniekošana), veselības aprūpe (slimnīcas, poliklīnikas u.c.), izglītība un kultūra (izglītības iestādes (skolas, bērnudārzi, kopmītnes) koncertzāles, muzeju, bibliotēku būvniecība un uzturēšana), tieslietas (tiesu namu un ieslodzījuma vietu būvniecība un uzturēšana), informācijas tehnoloģijas (infrastruktūras izveide) u.c.²⁴⁴ Tātad PPP tiek īstenotas galvenokārt visas sabiedrības labuma iegūšanai publiskā sektora pārvaldes funkciju jomā.

Jebkuru PPP raksturīga pazīme ir abu sektoru potenciālu apvienošana, sniedzot iespējas izvairīties no negatīvajām sekām, kuras veicina publiskā sektora vienpusēja darbība sabiedrisko pakalpojumu nodrošināšanā vai, gluži pretēji, tautsaimniecības nozaru vai atsevišķu objektu pilna privatizācija. Apvienojot privātā sektora resursus, vadības prasmes, jaunākās tehnoloģijas ar publiskā sektora pieredzi koordinācijas un normatīvajās jomās un funkcijām sabiedrisko interešu aizsardzībā var panākt sintēzi, kas ANO Ekonomikas komisija Eiropai (ANO EKE)²⁴⁵ ieskatā nodrošina šādus sabiedrības ieguvumus: optimālu cenu (PPP mehānisms sniedz lielāku atdevi sabiedrībai, jo spēj nodrošināt zemākas izmaksas, pakalpojumu kvalitātes paaugstināšanu un risku samazināšanu); pieeju resursiem (publiskajam sektoram tiek dota iespēja izmantot alternatīvus privātā kapitāla resursus, tādējādi realizēt aktuālākos projektus, kuru īstenošana citā gadījumā nebūtu iespējama); augstāku pārlicību par rezultātiem (būtiski pieaug pārlicība par projekta īstenošanu noteiktajā termiņā, jo privātais partneris ir ieinteresēts pabeigt projektu pēc iespējas ātrāk sākotnēji aprēķināto izdevumu (tāmes) ietvaros, samazināt savus izdevumus un uzsākt maksājumu saņemšanu); ārpusbilances finansējumu (nododot riskus privātajam partnerim, publiskā sektora

---

²⁴³ Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the Regions „Mobilising private and public investment for recovery and long term structural change: developing Public Private Partnerships”, COM (2009) 615 final of 19 December 2009, p.2. Pieejams: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/european-economic-recovery-plan/ppp_en.pdf [skatīts 2010.gada 13.aprīlī].

²⁴⁴ Vadlīnijas līgumisko valsts un privātās partnerības projektu īstenošanai. Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra, 2006, 10., 11.lpp. Pieejams: <http://www.em.gov.lv> [skatīts 2009.gada 23.augustā].

²⁴⁵ ANO Ekonomikas komisija Eiropai (*United Nations Economic Commission for Europe - UNECE*) 1947.gadā izveidoja EKOSOP kā vienu no piecām ANO reģionālajām komisijām. EKE pašlaik piedalās 56 valstīs no Eiropas un Ziemeļamerikas, kā arī vairāk nekā 70 nevalstiskās organizācijas. Komisijas pamatuzdevums ir veicināt Eiropas ekonomisko integrāciju, sniedzot atbalstu valdībām atbilstoši ANO pilnvarām ekonomiskās attīstības jomā un sadarbojoties ar citām ieinteresētajām pusēm, it īpaši privāto sektoru. Latvija piedalās EKE kopš 1991.gada 17.septembra. Pieejams: <http://www.unece.org/about/about.htm> [skatīts 2010.gada 12.februārī].

parādsaistības neatspoguļojas bilancē (*off balance sheet borrowing*);²⁴⁶ inovācijas (privātā un publiskā sektora motivācijas un pieredzes saliedēšana un konkursa rezultātā noslēgts līgums palielina inovāciju izmantošanas iespējas).²⁴⁷

ANO un ES dokumentos uzsvērtas šādas PPP kopējās iezīmes:

- publiskā un privātā partnera ilgtermiņa sadarbība (10, 20 vai pat 30 gadi);
- risku (finanšu, būvniecības, pieejamības, pieprasījuma, politiskā u.c.) pārdale starp publisko un privāto partneri atbilstoši partneru spējām novērtēt, kontrolēt un novērst konkrēto risku;
- privātā partnera nozīmība katra projekta posma (projektēšana, būvēšana, finansēšana, ekspluatācija) realizēšanā²⁴⁸ (*intuitus personae* princips);
- publiskā sektora galvenā atbildība par atbilstošas kvalitātes pakalpojumiem;
- kontraktuālo izkārtojumu daudzveidība;²⁴⁹
- privātā sektora kompetences un resursu piesaistīšana;
- iespēja projektu daļēji finansēt no privātā partnera līdzekļiem;
- iespējama mērķsabiedrības (*special purpose project company*) nodibināšana projekta finansējuma piesaistīšanai.²⁵⁰

PPP parasti tiek iesaistīti pakalpojumi vai objekti, kurus valsts nevēlas privatizēt un grib paturēt savā kontrolē, bet to uzturēšanai ir nepieciešami kapitālieguldījumi. Ja privatizācija nozīmē pilnīgu resursa un visas atbildības nodošanu privātajam uzņēmējam, kā rezultātā publiskā sektora kontroles iespējas ir salīdzinoši zemas, tad PPP projektos publiskais sektors iesaistīts visā projekta ciklā un nezaudē kontroli pār resursiem. Partneru savstarpējās attiecības un pienākumus regulē detalizēti izstrādāti līgumi, atbilstoši kuriem privātais partneris iesaistās plānošanā, būvniecībā, apsaimniekošanā, kā arī uzņemas riskus, saņem daļu ieguvumu utt., atšķirībā, piemēram, no līzinga

---

²⁴⁶ Kopš 2004.gada 11.februāra Eurostat pieļauj *DBFO* projektu ārpusbilances finansējumu (2005.gada februāra Pastāvīgās komitejas ziņojums par investīciju ietekmi uz valsts kopējo bilanci (Standing Committee on the impact of Investment on the General Government Balance, p.3)).

²⁴⁷ United Nations Economic Commission for Europe (UNECE). Guidebook on Promoting Good Governance in Public-Private Partnerships. Geneva: United Nations, 2007, pp. iv-xi, 5, 6.

²⁴⁸ Green Paper on Public-Private Partnerships and Community Law on Public Contracts and Concessions. European Commission, COM (2004) 327 final of 30 April 2004, para.3. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2004:0327:FIN:EN:PDF> [skatīts 2010.gada 23.aprīlī].

²⁴⁹ United Nations Economic Commission for Europe Guidebook on Promoting Good Governance in Public-Private Partnerships. Geneva: United Nations, 2007, pp.iv-xi.

²⁵⁰ Šajā gadījumā raksturīgas šādas iezīmes: augsta aizņemto līdzekļu un pamatkapitāla attiecība (*high ratio of debt to equity*) - minimālais projekta īstenošanai izveidotās komercsabiedrības pamatkapitāls, kas nepieciešams parādzīmju emitēšanai ar pamatotu vērtību, kura kopumā veido 10%-30% no infrastruktūras būvniecībai nepieciešamā kapitāla; kreditēšana balstīta uz specifiskām naudas plūsmām (*lending based on project specific cash flow*) - kreditors, piešķirot finanšu līdzekļus projektu īstenojošai komercsabiedrībai, izvērtē paredzamos ieņēmumus un komercsabiedrības aktīvus, nevis korporatīvās finanšu iespējas; finanšu garantijas - šādas garantijas kreditoriem var sniegt projektā iesaistītās komercsabiedrības, tās ierobežojot ar savas līdzdalības apmēru (UNECE Guidebook on Promoting Good Governance in Public-Private Partnerships. Geneva: United Nations, 2007, p.6).

līguma²⁵¹ vai aizdevuma²⁵². Ja privātais partneris nepilda PPP līgumā noteiktās saistības, līgums var tikt izbeigts. Turklāt pēc līguma termiņa beigām publiskais sektors pilnībā atgūst resursus, bet privatizācijas gadījumā nodoto resursu atgūšana ir problemātiska.²⁵³

Tātad PPP jānodala no privatizācijas, kā arī no publisko iepirkumu procedūras.²⁵⁴ Partnerību projektos, nenododot īpašumtiesības, atbildību par sabiedrisko pakalpojumu nodrošināšanu joprojām saglabā publiskais sektors, bet privatizācijas gadījumā atbildība pāriet privātajam sektoram (valsts var saglabāt sabiedriskā regulatora funkcijas cenu noteikšanā). Publisko iepirkumu procedūrā pasūtītājs – publiskā sektora institūcija – atlasa piegādātājus un piešķir tiesības noslēgt publiskus būvdarbu, piegādes vai pakalpojumu līgumus, lai iegādātos tirgū plaši pieejamas preces vai pakalpojumus un līdzekļu efektīvas izmantošanas nolūkos izvēlētos optimālāko piegādātāju. Savukārt PPP ir finansiāli sarežģītāks un ilgstošāks mehānisms, kurā privātais partneris var iegūt ekspluatācijas un lietotāja maksas iekasēšanas tiesības, kā arī uzņemties finansēšanas, projektēšanas, būvēšanas un citus pienākumus. Vienlaikus PPP mehānisms ir cieši saistīts ar tradicionālo publiskā iepirkuma procedūru, kura tiek izmantota partnerības līguma tiesību ieguvēja noteikšanai.

Lai gan publiskā un privātā sektora sadarbība ļauj īstenot izdevīgus un sabiedrības interesēm atbilstošus projektus, kā arī sniegt mikroekonomisku ieguvumu, PPP izmantošanu nevar uzskatīt par universālu līdzekli un visu problēmu risinājumu. Pieredze liecina, ka katrs projekts jāvērtē individuāli un jānoskaidro, vai partnerība sniegs patiesu pievienoto vērtību salīdzinājumā ar citām iespējām, piemēram, tradicionāla līguma noslēgšanu.²⁵⁵ Turklāt pastāv maldīgs priekšstats, ka PPP ieviešana publiskajam sektoram paver iespējas samazināt savu pienākumu apjomu un atbildību. Realitātē partnerības pieprasa augstu publiskā sektora kompetenci un profesionalitāti,²⁵⁶ jo šādus projektus ir grūtāk plānot, īstenot un pārvaldīt, kā arī nepieciešams ilgāks laiks „taustāma” rezultāta sasniegšanai. Tādēļ jau iepriekš detalizēti jāizvērtē, vai publiskajam sektoram vajag uzņemties PPP un kā to veidot. Pirms piemērot PPP, valdībām vispirms būtu jāuzlabo pārvaldības spējas, jānodrošina adekvāta risku pārdale un efektīva privātā sektora kompetences izmantošana. Ignorējot

---

²⁵¹ Saskaņā ar LR Komerclikuma 463.panta pirmo daļu līzings ir tāds līgums, ar kuru komersants (līzings devējs) apņemas iegūt īpašumā līzings ņēmēja izraudzītu lietu no līzings ņēmēja izraudzītas trešās personas (pārdevēja) un nodrošināt šīs lietas nodošanu līzings ņēmēja lietošanā, bet līzings ņēmējs apņemas pieņemt šo lietu un samaksāt nolīgto atlīdzību.

²⁵² Saskaņā ar LR Civillikuma 1934.pantu ar aizdevuma līgumu saprot zināma daudzuma atvietojamu lietu nodošanu īpašumā, ar pienākumu atdot saņemto tādā pašā daudzumā un tādas pašas šķiras un labuma lietās.

²⁵³ Vadlīnijas līgumisko valsts un privātās partnerības projektu īstenošanai. Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra, 2006, 11.lpp. Pieejams: <http://www.em.gov.lv> [skatīts 2009.gada 23.augustā].

²⁵⁴ Yescombe E.R. Public-Private Partnerships. Principles of Policy and Finance. London: Elsevier, 2007, p.3.

²⁵⁵ Green Paper on Public-Private Partnerships and Community Law on Public Contracts and Concessions. European Commission, COM (2004) 327 final of 30 April 2004, art.5. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2004:0327:FIN:EN:PDF> [skatīts 2010.gada 23.aprīlī].

²⁵⁶ UNCTAD. World Investment Report 2008: Transnational Corporations and the Infrastructure Challenge. Geneva: United Nations Publication, 2008, p.153.

šīs prasības, publiskais sektors var bez pamatota iemesla uzsākt PPP projektus, piemēram, lai īslaicīgi uzlabotu budžeta situāciju, bet rezultātā negatīvi ietekmēt ilgtermiņa finansiālo stabilitāti.²⁵⁷ Lai gan PPP sniedz iespēju izmantot tā saucamo „ārpusbilances finansējumu”, jāatceras, ka šīm saistībām būtībā ir tāda pati ietekme uz budžetu kā ilgtermiņa aizņēmumam, kas jau tā smago budžeta situāciju var pasliktināt vēl vairāk. Īpaši rūpīgi šie aspekti būtu jāizvērtē salīdzinoši nelielām valstīm, īstenojot apjomīgus partnerību projektus (piemēram, Portugāle nonāca finansiālās grūtībās saistībā ar steidzīgi īstenotiem PPP projektiem autoceļu būvniecības un apsaimniekošanas jomā).²⁵⁸ Turklāt jāņem vērā, ka projekta neizdošanās gadījumā ekonomisku vai politisku šķēršļu dēļ privātais partneris var atteikties no tā izpildes, bet publiskais partneris savu atbildību saglabā nemainīgi.²⁵⁹ Tādēļ, kā uzsver G.Devulfs, vēlme pārvarēt budžeta deficītu nedrīkstētu kļūt par PPP projektu ieviešanas vienīgo un noteicošo argumentu, lai gan vēsturiski tieši koncesiju mehānisma izmantošanu valdības ir plaši atbalstījušas ekonomikas recesijas apstākļos.²⁶⁰

Līdz ar to tikai saprātīga un pamatota PPP izmantošana var radīt sinerģiju²⁶¹ un ieguvumus visai sabiedrībai. Nepietiekama valsts finansējuma gadījumā šis mehānisms ir alternatīva privatizācijai, tas sniedz iespējas piesaistīt privāto kapitālu un efektīvāk izmantot valsts finanšu līdzekļus. Izmantojot privātā sektora zināšanas, prasmes un administrēšanas metodes, PPP sniedz būtisku ieguldījumu valsts pārvaldes modernizācijā un uzlabo pakalpojumu kvalitāti,²⁶² kā arī dod iespējas publiskajam sektoram vairāk uzmanības pievērst plānošanai un uzraudzībai.²⁶³ Tādējādi PPP mūsdienās var kļūt par efektīvu finansēšanas instrumentu, noteicošo faktoru tautsaimniecības starptautiskās konkurētspējas paaugstināšanā, sabiedrisko pakalpojumu kvalitātes nodrošināšanā un infrastruktūras attīstībā, līdz ar to veicinot ekonomikas līdzsvarotu izaugsmi un tautsaimniecības starptautisko konkurētspēju.

Parasti partnerības īstenošanai tiek veidots speciāls uzņēmums, kura uzdevums ir nodrošināt konkrēto pakalpojumu vai objekta būvniecību un apsaimniekošanu (sk.2.attēlu).

---

²⁵⁷ Eiropas Parlamenta Iekšējā tirgus un patērētāju aizsardzības komitejas 2006.gada 18.augusta Ziņojuma projekts par Komisijas Zaļo grāmatu par valsts un privāto partnerību un Kopienas tiesību aktiem attiecībā uz publisko iepirkumu un koncesijām (Pagaidu 2006/2043(INI)). Vispārīgās piezīmes. Pieejams: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/pr/626/626826/626826lv.pdf [skatīts 2010.gada 19.jūnijā].

²⁵⁸ Yescombe E.R. Public-Private Partnerships. Principles of Policy and Finance. London: Elsevier, 2007, p.17.

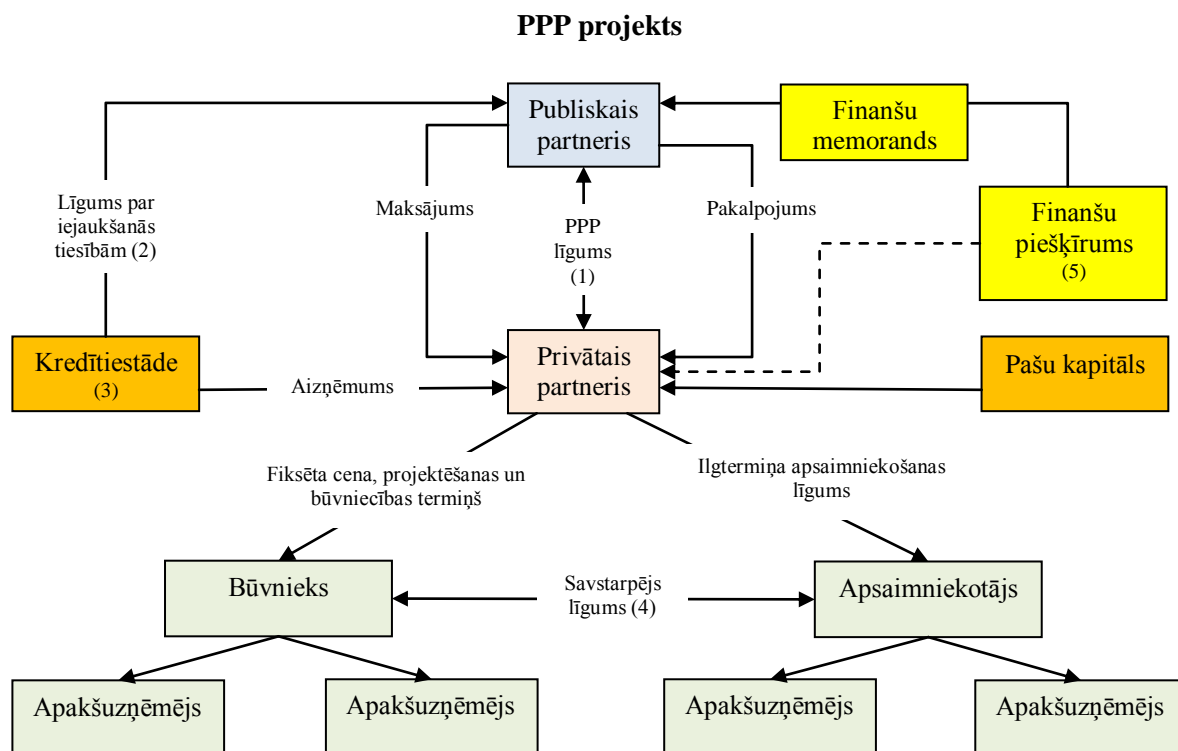
²⁵⁹ Lawrence L.M., Stutte C.T. Public-Private Partnerships. In: Thai K.V. (ed.) International Handbook of Public Procurement. London: Taylor&Francis Group, 2009, p.721.

²⁶⁰ Bult-Spiering M., Dewulf G. Strategic Issues in Public-Private Partnerships. An International Perspective. Oxford: Blackwell Publishing, 2007, p.104.

²⁶¹ Jēdziens tādas situācijas apzīmēšanai, kurā sadarbojas divi vai vairāki subjekti kopēju mērķu īstenošanai (proti - „kopējais lielāks par atsevišķu daļu summu”).

²⁶² Eiropas Parlamenta 2006.gada 26.oktobra rezolūcija par valsts un privāto partnerību un Kopienas tiesību aktiem attiecībā uz publisko iepirkumu un koncesijām (2006/2043(INI)), P6_TA(2006)0462, H punkts. Oficiālais Vēstnesis, C 313 E, 2006. 20.decembris.

²⁶³ Vadlīnijas līgumisko valsts un privātās partnerības projektu īstenošanai. Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra, 2006, 5.lpp. Pieejams: <http://www.em.gov.lv> [skatīts 2009.gada 23.augustā].

Avots: *Vadlīnijas līgumisko valsts un privātās partnerības projektu īstenošanai*, 10.lpp.

Līgumiskās partnerības gadījumā tiek noslēgts PPP līgums (1) starp publiskā sektora institūciju kā pasūtītāju un privātu uzņēmumu kā izpildītāju par projektēšanu, būvniecību, finansēšanu un apsaimniekošanu vai pakalpojuma sniegšanu. Publiskais sektors veic maksājumus, ņemot vērā pakalpojumu sniegšanas kvalitāti vai objekta pieejamību. Līdztekus ar PPP līgumu publiskais partneris noslēdz līgumu (2) ar privātā partnera finansētāju (kredītiestādi). Šis līgums pieļauj **iejaukšanās tiesības** (*step-in*) privātā partnera maksātnespējas gadījumā finansētājam vai publiskajam partnerim, ja kredītiestāde tās neizmanto. Privātais partneris nodrošina projekta īstenošanu saskaņā ar PPP līguma nosacījumiem – projektē, būvē, finansē un apsaimnieko objektu vai sniedz pakalpojumu noteiktu laika periodu. Tā kā projekta īstenošanai nepieciešamo finansējumu jānodrošina privātajam partnerim, tad parasti tam tiek piesaistīts bankas aizdevums, daļu sedzot no saviem un citu partneru līdzekļiem (3). Projekta realizāciju var nodrošināt privātais partneris ar saviem spēkiem, bet ņemot vērā specializāciju (vieni būvē, citi apsaimnieko utt.), tad parasti projekta realizēšanai izveidotais uzņēmums ietver vairāku uzņēmumu apvienību (konsorciju), kuras ietvaros tiek sadalīta uzdevumu izpilde – būvniecība un apsaimniekošana vai pakalpojuma sniegšana (4).²⁶⁴ Sabiedriski nozīmīgu projektu īstenošanā, kuriem grūti piesaistīt

²⁶⁴ *Vadlīnijas līgumisko valsts un privātās partnerības projektu īstenošanai*. Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra, 2006, 9., 10.lpp. Pieejams: <http://www.em.gov.lv> [skatīts 2009.gada 23.augustā].

citus finansējuma avotus sakarā ar paaugstinātu risku vai apjomu, iespējams ES finanšu piešķirums (galvenokārt pirmspievienšanās instrumentu un Kohēzijas fonda ietvaros). EK interešu nodrošināšanai tiek parakstīts Finanšu memorands (kandidātvalsts un EK vienošanās), kurā EK patur tiesības pārskatīt palīdzības summu (5). Saistībā ar recesijas pārvarēšanu un jaunu tirgu attīstību pašlaik aktualizējas jautājums par ES finansējumu, izmantojot struktūrfondus, Eiropas Investīciju bankas vai Eiropas transporta tīkla instrumentus, kas varētu palīdzēt mobilizēt PPP risinājumus ieguldījumiem projektos pat apstākļos, kad valstīs mazinājusies publisko vai privāto līdzekļu pieejamība.

PPP un ārvalstu tiešās investīcijas. Mūsdienu biznesa mobilitāte ir veicinājusi infrastruktūras un citu PPP projektu internacionalizāciju un pārrobežu privātā kapitāla kustības pieaugumu, it īpaši ārvalstu tiešo investīciju (*Foreign Direct Investment – FDI*) veidā, kuras reglamentē starptautiskās investīciju tiesības. Ar jēdzienu „ārvalstu investīcijas” parasti apzīmē kustamā vai nekustamā īpašuma transfertu no vienas valsts uz citu valsti ienākumu gūšanas nolūkā, saglabājot pilnu vai daļēju kontroli pār īpašumu.²⁶⁵ Neiedziļinoties viedokļu dažādībā par jēdziena skaidrojumu, kas nav šī pētījuma uzdevums, jāuzsver, ka akadēmiskajā literatūrā pastāv samērā liela vienprātība par to, ka papildus jau minētajam starptautiskās investīcijas raksturo nozīmīgi resursu ieguldījumi projektā un ilgtermiņa attiecības (līdz 30 gadiem un ilgāk) starp investori, proti, privāto sektoru, un pieņemošo valsti jeb publisko sektoru,²⁶⁶ kā arī risku sadalīšana. Atsevišķi autori piemin arī investīciju pozitīvo ietekmi uz pieņemošās valsts ekonomiku jaunas infrastruktūras izveidošanas rezultātā.²⁶⁷

Tādējādi, ņemot vērā PPP un investīciju kopējās iezīmes, jāsecina, ka starptautisko investīciju tiesību kontekstā partnerību mehānisms ir viens no starptautisko investīciju piesaistīšanas veidiem un starptautisko investīciju projektu organizatorisks un kontraktuāls izkārtējums, kas sekmē atbildības, risku un ieguvumu līdzsvarotu sadalījumu starp ārvalsts privāto investori un pieņemošo valsti, nodrošinot visas sabiedrības ieguvumus.

Tātad viena no PPP priekšrocībām ir iespēja savienot šo instrumentu ar *FDI*. EK ieskatā mūsdienu *FDI* ir galvenais ekonomiskās izaugsmes virzītājspēks, kas rada darbavietas, optimizē resursu sadalījumu, padara iespējamu tehnoloģiju nodošanu, sekmē tirdzniecību un infrastruktūras attīstību. Šo investīciju drošību valstis garantē ar divpusējiem investīciju nolīgumiem (*Bilateral Investment Treaties – BIT*), kuros nosaka vienas valsts valstspiederīgo (*nationals*) un komercsabiedrību ieguldījuma noteikumus un nosacījumus citā valstī un izveido juridiski saistošu

²⁶⁵ Sornarajah M. *The International Law on Foreign Investment*. Third Edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2010, p.8.

²⁶⁶ Dolzer R., Schreuer C. *Principles of International Investment Law*. New York: Oxford University Press, 2008, pp.3.

²⁶⁷ Bishop R.D., Crawford J., Reisman W.M. (ed.) *Foreign Investment Disputes*. Hague: Kluwer Law International, 2005, p.9.

aizsardzības līmeni, lai rosinātu ieguldījumu plūsmu starp abām valstīm. Cita starpā *BIT* nodrošina taisnīgu, vienlīdzīgu un nediskriminējošu attieksmi pret ieguldītājiem, aizsargā tos no nelikumīgas atsavināšanas un paredz iespēju vērsties starptautiskā šķīrējtiesā. ES saskaņā ar grozījumiem pamatlīgumos, kas tika veikti ar Lisabonas līgumu, ieguldījumu politiku izstrādā un pārvalda Eiropas līmenī,²⁶⁸ lai piešķirtu ES spēcīgāku pozīciju pārrunās un panāktu labāku ieguldījumu aizsardzību visiem Eiropas uzņēmumiem. Turklāt ES valstis ir nozīmīgākās tirgus dalībnieces pasaulē *FDI* un *BIT* jomā (jau noslēgti aptuveni 1200 divpusējie nolīgumi. 2008.gadā uz āru vērstie ārvalstu tiešā ieguldījuma krājumi bija 3,3 triljoni eiro, savukārt ES iekšējie krājumi bija 2,4 triljoni eiro).²⁶⁹

Šo starptautisko investīciju instrumentu un atsevišķu mūsdienu partnerībām raksturīgu elementu apvienošana aizsākās XX gs. 60. un 70.gados naftas un dabasgāzes ieguves nozarēs, liecinot par jauniem diagonālo līgumu (konkrētas investīcijas līgums starp valsti un privāto investoru) aspektiem starptautiskajās investīciju tiesībās. Līdz ar pieņemošo valstu vēlmi palielināt kontroli *FDI* jomā, pastāvīgas suverenitātes doktrīnas pār dabas resursiem attīstību un 70.gadu naftas krīzi vecā parauga koncesijas nomainīja otrās paaudzes investīciju līgumi, kas tika veidoti atbilstoši produkcijas vai peļņas sadales kontraktuālajam izkārtojumam. Šie līgumi, kas kļuva populāri daudzās valstīs, it īpaši Irānā un Indonēzijā,²⁷⁰ paredzēja daudznacionālo korporāciju tiesības saskaņā ar līgumu veikt iegulu izpētes darbus konkrētā teritorijā, atgūt ieguldīto un saņemt peļņu apmaiņā pret daļu no saražotās produkcijas vai peļņas.²⁷¹ No agrīnajām koncesijām tos atšķir riska nodošana ārvalsts investoram un atbildības sadalīšana, lielāka valdības ietekme, īsāks termiņš (līdz 35 gadiem), tehnoloģiju nodošana, īpašu apmācību programmu ieviešana u.c., līdz ar to samazinot daudznacionālo korporāciju dominējošo lomu.²⁷²

Sākot ar 90.gadiem būtiski palielinājās starptautisko investīciju pielietošana arī infrastruktūras projektu īstenošanā, izmantojot ne tikai koncesijas, bet arī kopsabiedrības ar ārvalsts

---

²⁶⁸ Lai izveidotu visaptverošu Eiropas starptautisko investīciju politiku, EK 2010.gada 7.jūlijā nāca klajā ar divām iniciatīvām. Pirmā ir politikas dokuments „Ceļā uz visaptverošu Eiropas starptautisko ieguldījumu politiku” (Towards a comprehensive European international investment policy), kurā apskatīts, kā ieguldījumu politika varētu vislabāk sekmēt gudru, ilgtspējīgu un integrējošu izaugsmi saskaņā ar stratēģijas “Eiropa 2020” mērķiem. Otrā ir regulas priekšlikums, ar ko noteiktu pārejas pasākumus tiem *BIT*, ko ES valstis noslēgušas ar citām pasaules valstīm pirms Lisabonas līguma stāšanās spēkā. EK šajā jautājumā ES un ārvalstu investoriem nodrošinājusi tiesisko noteiktību, neierobežojot ES iespējas noslēgt jaunus investīciju nolīgumus ES līmenī.

²⁶⁹ Paziņojums presei „Jauna ES ieguldījumu pakete, lai veicinātu tirdzniecību un stiprinātu ieguldītāju tiesības”, IP/10/907, 2010. 7.jūlijs. Pieejams: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/907&format=HTML&aged=0&language=LV&guiLang uage=en> [skatīts 2010.gada 26.jūlijā].

²⁷⁰ Indonēzijas Valsts naftas aģentūra *Pertamina* bija pirmā, kas noslēdza šādu līgumu.

²⁷¹ Smith E.E. Concessions, Production Sharing, and Participation Agreements for Developing a Country's Resources. In: Bishop R.D., Crawford J., Reisman W.M. (ed.) Foreign Investment Disputes. Hague: Kluwer Law International, 2005, p.219.

²⁷² Sornarajah M. The Settlement of Foreign Investment Disputes. In: Bishop R.D., Crawford J., Reisman W.M. (ed.) Foreign Investment Disputes. Hague: Kluwer Law International, 2005, p.218.

investoru un koncepciju „būvē-valda-ekspluatē” (*BOO*) vai „būvē-ekspluatē-nodod” (*BOT*).²⁷³ Āzijas valstu valdības bija pirmās šo koncepciju apguvē, sasaistot tās ar ekonomikas attīstības funkciju un papildus finansējuma piesaisti, kas bieži vien saskaņā ar līgumu ir daudznacionālās korporācijas uzdevums, kurai turklāt ir pienākums infrastruktūras projekta realizācijai nodibināt atsevišķu uzņēmumu pieņemošajā valstī²⁷⁴ (proti – mērķsabiedrību²⁷⁵ mūsdienu izpratnē). Vienlaikus šo līgumu uzdevums, kā norāda N.Rubins, bija arī politiskā riska samazināšana ārvalsts investoram, kas ir būtisks investīciju piesaistes faktors,²⁷⁶ tādējādi sekmējot līgumslēdzēju interešu līdzsvaru.

Minēto līgumu apzīmēšanai starptautiskajās tiesībās joprojām plaši tiek lietots termins „koncesija”. Piemēram, *UNCTAD* visus infrastruktūras projektu līgumus definē kā „koncesijas” (sk.: *World Investment Report 2008*, p.98), kas neatbilst šim jēdzienam Eiropas tiesībās un dalībvalstu iekšējās tiesībās un rada terminoloģijas problēmas. Kopsaucēju viedokļu dažādībā šajā jautājumā autors centīsies rast pētījuma turpmākajā sadaļā.

1.4.1. PPP klasifikācija

Sakarā ar to, ka starptautiskajās tiesībās šobrīd nav vienota viedokļa PPP definīcijas jautājumā, nepastāv arī vispāratzīta PPP veidu klasifikācija. Piemēram, *UNCTAD*, aprakstot daudznacionālo korporāciju *FDI* formas infrastruktūras projektos, ar jēdzienu „koncesijas” apzīmē *FDI* ar līdzdalību pamatkapitālā (*equity*) un *FDI* bez līdzdalības pamatkapitālā (*non-equity*) kombinētās formas. Atkarībā no daudznacionālo korporāciju saistībām (sākot no pilnīgi jaunu objektu būvniecības („*greenfield*” *project*) līdz esošo objektu rekonstrukcijai („*brownfield*” *project*), kā arī īpašuma tiesībām uz jaunradītajiem aktīviem un pienākuma tos nodot publiskajam partnerim pēc līguma termiņa beigām, koncesijas iedalītas dažādos konkrētajam līguma priekšmetam (darbībai) atbilstošos PPP līgumu modeļos, piemēram, *BOT*, *BOOT*, *BROT*, *BLO* u.c. Savukārt akadēmiskajā literatūrā sastopams iedalījums infrastruktūras PPP, kas iekļauj dažādus partnerību modeļus, klasificētus atkarībā no privātā partnera iesaistīšanās pakāpes projektā un tam nodoto risku apjoma, un funkcionālajās PPP, kuras apvieno partnerības veselības aizsardzības un sociālajā sfērā, vides aizsardzības, rekreācijas un kultūras, būvniecības un attīstības u.c. jomās. Cita

²⁷³ Dolzer R., Schreuer C. *Principles of International Investment Law*. New York: Oxford University Press, 2008, pp.1, 73.

²⁷⁴ Sornarajah M. *The Settlement of Foreign Investment Disputes*. In: Bishop R.D., Crawford J., Reisman W.M. (ed.) *Foreign Investment Disputes*. Hague: Kluwer Law International, 2005, pp.223, 224.

²⁷⁵ Mērķsabiedrība ir komercsabiedrība, ko dibina PPP procedūras (partnerības iepirkuma procedūras vai koncesiju procedūras) rezultātā noteiktais pretendents, lai publiskais partneris ar šo komercsabiedrību slēgtu PPP līgumu.

²⁷⁶ Rubins N., Kinsella N.S. *International Investment, Political Risk and Dispute Resolution. A Practitioner's Guide*. New York: Oceana Publications, Inc., 2005, p.31.

klasifikācija PPP iedala atkarībā no tā, kas apmaksā pakalpojumu un darbu līgumus – galalietotājs vai publiskais sektors. Sastopams arī viedoklis, ka PPP aptver gan koncesijas, gan privātās finanšu iniciatīvas, gan privatizāciju, kas rezultātā rada nopietnas terminoloģijas problēmas šajā jomā. Turklāt, atkarībā no PPP mērķiem un subjektiem – nacionālajiem vai starptautiskajiem, partnerības projektus var iedalīt lokālajos un starptautiskajos (piemēram, partnerības ANO sistēmā).

Lai gan neviena no klasifikācijām nav universāla, šajā pētījumā autors pieturēsies pie ANO EKE un Eiropas tiesībās noteiktā PPP iedalījuma institucionālajā partnerībā, kas aptver publiskā un privātā dalībnieka kopuzņēmumus, un līgumiskajā partnerībā, kas piedāvā dažādus PPP modeļus atkarībā no līguma priekšmeta, darbības jomas un apjoma, kādā privātais partneris uzņēmis riskus un atbildību.

EK izpratnē **institucionālā partnerība** ir publiskā un privātā sektora sadarbība, dibinot kopuzņēmumu ar jauktu kapitālu publiskā iepirkuma vai koncesiju pildīšanai, vai arī privātā partnera piedalīšanās jau pastāvošā publiskajā uzņēmumā, kas izpilda publisko iepirkumu līgumus vai koncesijas, kuras iegūtas iepriekš saskaņā ar „iekšējas” (*in-house*) uzņēmējdarbības attiecībām.²⁷⁷

Tā saucamā „iekšējā” problēma saistīta ar jautājumu par konkursa procedūras nepieciešamību, lai uzņēmumam ar jauktu (privātu un publisku) kapitālu piešķirtu valsts pasūtījumu vai koncesiju. Te vadošus kritērijus izvirzījusi Eiropas Savienības Tiesa (EST) spriedumā *Teckal* lietā un 2005.gada 11.janvāra spriedumā *Stadt Halle* lietā. Saskaņā ar *Teckal* spriedumu publiskās iestādes dalība uzņēmumā ar jauktu kapitālu neattaisno izņēmumus attiecībā uz piešķiršanas procedūras principiem. Galvenais ir to piešķirt juridiski neatkarīgai personai. Izņēmums būtu pieļaujams tikai tad, ja līgumslēdzēja iestāde attiecībā uz uzņēmumu ar jauktu kapitālu īstenotu tādu pašu kontroli kā attiecībā uz saviem dienestiem un ja šis uzņēmums nozīmīgu daļu savu pienākumu veiktu valsts iestādes labā. Lai šādu uzņēmumu pielīdzinātu pasūtītāja iekšējām struktūrvienībām, jābūt izpildītiem abiem kritērijiem.²⁷⁸ Skaidrojumu šajā jautājumā sniedza arī *Stadt Halle* spriedums. Tajā EST lēma, ka līgumslēdzēja iestāde drīkst piešķirt pasūtījumu tai piederošam uzņēmumam, neņemot vērā piešķiršanas procedūras noteikumus, tikai tad, ja tā ir 100% uzņēmuma kapitāla turētāja, tātad uzņēmumā nav ne mazākās privātās dalības. Tikai šādā gadījumā publiskā institūcija attiecībā uz uzņēmumu īsteno tādu pašu kontroli kā attiecībā uz saviem dienestiem. EST ir konstatējusi, ka privāta uzņēmuma līdzdalība, kaut arī neliela, tādās uzņēmējdarbības kapitālā,

²⁷⁷ Komisijas 2008.gada 5.februāra skaidrojošais paziņojums par to, kā Kopienas tiesību aktus attiecībā uz publisko iepirkumu un koncesijām piemērot institucionalizētajai valsts un privātā sektora partnerībai, C(2007)6661, 2., 4.lpp. Pieejams: http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/docs/ppp/comm_2007_6661_en.pdf [skatīts 2010.gada 19.jūnijā].

²⁷⁸ Eiropas Savienības (bij.Kopienas) tiesas 1999.gada 18.novembra spriedums lietā: C-107/98, *Teckal Srl v.Comune di Viano, Azienda Gas-Acqua Consorziale (AGAC) di Reggio Emilia*, 18 November 1999, 50.punkts. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61998J0107:EN:HTML> [skatīts 2010.gada 19.jūnijā].

kurā līdzdalība ir arī publiskajai struktūrai, jebkurā gadījumā izslēdz iespēju, ka starp šo publisko struktūru un uzņēmumu pastāvētu „iekšējas” uzņēmējdarbības attiecības, kurām tiesību akti par publiskajiem iepirkumiem nebūtu piemērojami.²⁷⁹

Ņemot vērā EST praksi, kopuzņēmuma privāto partneri jāizvēlas caurskatāmā un nediskriminējošā veidā, vadoties no objektīviem kritērijiem. Kad uzņēmuma ar jauktu (privātu un publisku) kapitālu privātais partneris izvēlēts, tālāka publiska iepirkuma procedūra ir tikai nevajadzīga birokrātija un tādēļ būtu jāizvairās no dubulta konkursa izsludināšanas.²⁸⁰

Kopuzņēmumi kā jauna valsts un investora sadarbības forma tika izmantoti arī starptautiskajās investīciju tiesībās, ar tiem aizstājot sākotnējās ilgtermiņa koncesijas, kurās prevalēja daudznacionālo korporāciju intereses. Parasti kopuzņēmumi tika dibināti naftas ieguves industrijā. Valsts tajā ieguldīja zemi, bet ārvalsts investors nodrošināja finansējumu, tehnoloģijas un speciālistus,²⁸¹ attiecīgi sadalot arī ieguvumus un riskus. Vēsturiski kopuzņēmumi publiskā un privātā sektora kopējo pasākumu (*joint ventures*) veidā plaši tika pielietoti arī ASV pilsētvides plānošanas jomā XX gs. 50. un 60.gados, lai gan tikai 1978.gadā prezidenta Kārtera administrācija šo PPP mehānismu iekļāva Nacionālajā pilsētu attīstības politikas programmā.²⁸²

Institucionālās partnerības gadījumā privātajam partnerim, neskaitot ieguldījumu pamatkapitālā, aktīvi jādarbojas arī uzņēmumam noteikto uzdevumu izpildē un uzņēmuma ar jauktu kapitālu pārvaldē. Šajā sakarā valstis lieto dažādus terminus un shēmas (*Kooperationsmodell, Joint Venture, Sociétés d'Economie Mixte u.c.*). Tātad vienkārša privātā investora kapitāla ieguldīšana valsts vai pašvaldības uzņēmumā neveido institucionālo partnerību.²⁸³ Vienlaikus tas presumē arī publiskā partnera aktīvu dalību kopuzņēmuma darbā un nodrošina labāku informētību par projekta attīstības gaitu.²⁸⁴ Turklāt EK uzskata, ka tieša sadarbība, kas ietver juridiskās personas izveidi, ļauj publiskajam partnerim saglabāt samērā lielu kontroli un attīstīt savu pieredzi attiecīgā pakalpojuma

---

²⁷⁹ Eiropas Savienības (bij.Kopienas) tiesas 2005.gada 11.janvāra spriedums lietā: C-26/03, Stadt Halle (Halles pilsētas pašvaldība, Vācija) un uzņēmējdarbība RPL Recyclingpark Lochau GmbH pret uzņēmējdarbību Arbeitsgemeinschaft Thermische Restabfall und Energieverwertungsanlage TREA Leuna, 49.punkts. Pieejams: http://www.ppp.gov.lv/fetch_1577.html [skatīts 2010.gada 19.jūnijā].

²⁸⁰ Eiropas Parlamenta Iekšējā tirgus un patērētāju aizsardzības komitejas 2006.gada 18.augusta ziņojuma projekts par Komisijas Zaļo grāmatu par valsts un privāto partnerību un Kopienas tiesību aktiem attiecībā uz publisko iepirkumu un koncesijām (Pagaidu 2006/2043(INI)). Vispārīgās piezīmes. Pieejams: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/pr/626/626826/626826lv.pdf [skatīts 2010.gada 19.jūnijā].

²⁸¹ Rubins N., Kinsella N.S. *International Investment, Political Risk and Dispute Resolution. A Practitioner's Guide*. New York: Oceana Publications, Inc., 2005, p.33.

²⁸² Bult-Spiering M., Dewulf G. *Strategic Issues in Public-Private Partnerships. An International Perspective*. Oxford: Blackwell Publishing, 2007, pp.135, 158.

²⁸³ Komisijas 2008.gada 5.februāra skaidrojošais paziņojums par to, kā Kopienas tiesību aktus attiecībā uz publisko iepirkumu un koncesijām piemērot institucionalizētajai valsts un privātā sektora partnerībai, C(2007)6661, 2., 4.lpp. Pieejams: http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/docs/ppp/comm_2007_6661_en.pdf [skatīts 2010.gada 19.jūnijā].

²⁸⁴ Yescombe E.R. *Public-Private Partnerships. Principles of Policy and Finance*. London: Elsevier, 2007, p.321.

vadīšanā, izmantojot privātā partnera palīdzību,²⁸⁵ kā rezultātā atsevišķi autori (piemēram, Benets, Li Bings un Akintojs) secinājuši, ka tikai institucionālā partnerība ir „patiesā” PPP (minētais apgalvojums autora ieskatā ir strīdīgs, tādēļ šis aspekts tiks analizēts saistībā ar PPP tiesisko regulējumu Latvijā). Tātad institucionālās partnerības gadījumā publiskais un privātais partneris uzņemas līdzbildību par projekta riskiem un ieguvumiem, kas to nošķir no cita PPP veida – līgumiskās partnerības, kuras būtība ir risku un atbildības nodošana privātajam partnerim.²⁸⁶

Līgumiskās partnerības, kuru atsevišķi modeļi bija pazīstami ieguves industrijā Āzijas valstīs jau XX gs. 60.gados, turpmāko attīstību ieguva ASV sakarā ar pilsētu infrastruktūras attīstīšanu XX gs. otrajā pusē un Elektroenerģijas iepirkuma līguma noslēgšanu 1980.gadā, kas kļuvis par mūsdienu līgumisko PPP prototipu. Šī līguma principiālā novitāte bija atbildības un risku sadalīšanās starp ražotāju un piegādātāju, proti, investora uzņēmums, kurš realizē projektu (būvē un ekspluatē elektrostaciju) neuzņemas atbildību par saražotās elektroenerģijas pieprasījumu, bet saņem maksājumus par produkcijas pieejamības nodrošināšanu neatkarīgi no lietojuma. Tas nozīmē, ka pieprasījuma risks paliek tam uzņēmumam, kurš maksā elektroenerģijas pieejamības maksājumus projekta uzņēmumam. Savukārt projekta uzņēmums atbild par objekta ekspluatāciju un elektroenerģijas nodrošināšanu līgumā noteiktajā daudzumā. Cits būtisks aspekts ir jauna projektu finansēšanas mehānisma (*project finance*) ieviešana, kura aizsākumi rodami vēl XX gs. 30.gados ieguves industrijā Teksasā (ASV). Šī mehānisma pamatā ir aizdevums, kas sedz 70-95% projekta vērtības un ir nodrošināts nevis ar aizņēmēja aktīviem, bet gan ar konkrētā projekta nākotnes naudas plūsmām. Minētie apstākļi nosaka arī finansētāja paaugstinātu ieinteresētību projekta veiksmīgā realizācijā un aktīvas rīcības nepieciešamību, tajā skaitā iejaukšanās tiesību (*step-in*) atzīšanu. Eiropā šos principus, kas atbilst mūsdienu „būvē-valda-ekspluatē” (*Build-Own-Operate – BOO*) PPP modelim, sāka ieviest 90.gadu sākumā līdz ar enerģētikas industrijas privatizāciju Lielbritānijā, kad tika nodalīti privātie uzņēmumi, kas veic elektroenerģijas ražošanu, no tiem privātajiem uzņēmumiem, kas nodrošina elektroenerģijas piegādi patērētājiem.²⁸⁷

Eiropā līgumiskās partnerības pamatā pašlaik ir valsts jeb **publiskie līgumi**, kā arī **būvdarbu un pakalpojumu koncesijas**,²⁸⁸ kas definētas Eiropas publisko iepirkumu tiesībās. Šo

---

²⁸⁵ Green Paper on Public-Private Partnerships and Community Law on Public Contracts and Concessions. European Commission, COM (2004) 327 final of 30 April 2004, paras.53-55. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2004:0327:FIN:EN:PDF> [skatīts 2010.gada 23.aprīlī].

²⁸⁶ Bult-Spiering M., Dewulf G. Strategic Issues in Public-Private Partnerships. An international perspective. Oxford: Blackwell Publishing, 2007, pp. 56, 138.

²⁸⁷ Yescombe E.R. Public-Private Partnerships. Principles of Policy and Finance. London: Elsevier, 2007, pp.6, 114, 115.

²⁸⁸ Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the Regions „Mobilising private and public investment for recovery and long term structural change: developing Public Private Partnerships”, COM (2009) 615 final of 19 December 2009, p.5. Pieejams: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/european-economic-recovery-plan/ppp_en.pdf [skatīts 2010.gada 13.aprīlī].

tiesību mērķis ir publisko līgumu vienota tirgus izveidošana, nodrošinot brīvu preču un pakalpojumu kustību un efektīvu uzņēmumu konkurenci²⁸⁹ līgumu noslēgšanas tiesību piešķiršanā. Tādēļ, kad līgumcena pārsniedz tiesību normās noteikto apmēru, publiskā un privātā sektora sadarbība pieļaujama tikai atbilstoši iepirkumu tiesībās noteiktajām procedūrām. Šajā aspektā PPP līgumi Eiropas tiesībās atzīstami par publiskajiem līgumiem, tomēr tie ir savstarpēji nošķirami. Būtībā PPP līgumi ir tādi paši līgumi kā mūsdienu starptautisko investīciju tiesību diagonālie līgumi, kas tiek noslēgti starp valsti un privātu uzņēmumu konkrēta ilgtermiņa projekta īstenošanai, izņemot to, ka PPP līgumā privātais partneris var būt gan ārvalsts, gan vietējais uzņēmums.

Viens no nozīmīgākajiem tiesību aktiem publisko iepirkumu jomā ir Eiropas Parlamenta un Padomes 2004.gada 31.marta direktīva 2004/18/EK par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru (iepirkumu direktīva). Direktīvas 2.panta izpratnē publiskais līgums ir jebkurš rakstveida finansiālais līgums starp publisko un privāto sektoru par būvdarbu veikšanu, produkcijas piegādi vai pakalpojumu sniegšanu (jāpiebilst, ka šāda klasifikācija daļēji ir vēsturiskās attīstības rezultāts, kas šobrīd var radīt sarežģījumus,²⁹⁰ it īpaši komplicētu iepirkumu jomā, kad tiek slēgti dažādu līgumu elementus ietveroši jaukti līgumi). Tātad, kā norāda EST *Helmut Müller GmbH* lietā, tikai tādu līgumu, kas noslēgts finansiālās interesēs, var uzskatīt par publisko līgumu, kuram piemērojama direktīva 2004/18/EK. Līguma atlīdzības raksturs norāda uz to, ka publiskā sektora iestāde saņem pakalpojumu par noteiktu samaksu. Šādam pakalpojumam pēc sava rakstura, kā arī direktīvas 2004/18/EK sistēmas un mērķiem jārada tieša ekonomiska interese iestādei. Šī ekonomiskā interese skaidri pastāv, ja ir paredzēts, ka publiskā sektora iestāde kļūs par objekta īpašnieci. To var konstatēt arī tad, ja paredzēts, ka iestāde iegūst tiesības izmantot attiecīgo objektu, lai varētu nodrošināt to pieejamību sabiedrībai. No iepriekš minētā izriet, ka līguma priekšmetam ir jābūt iestādes tiešu ekonomisku interešu nolūkā, bet tomēr netiek prasīts, lai līguma rezultātā tiek iegādāts materiālais vai fiziskais īpašums.²⁹¹

Atkarībā no līguma priekšmeta iepirkumu direktīva šos līgumus iedala būvdarbu publiskajos līgumos (līgumi, kuru mērķis galvenokārt ir būvniecība), piegādes publiskajos līgumos (līgumi, kuri nav būvdarbu līgumi un kuru mērķis ir produkcijas pirkšana, nomāšana, īrēšana vai

---

²⁸⁹ Eiropas Savienības (bij.Kopienų) tiesas 2001.gada 27.novembra spriedums apvienotajās lietās: C-285/99, *Impresa Lombardini SpA - Impresa Generale di Costruzioni v. ANA*; C-286/99, *Impresa Ing. Mantovani SpA v. ANAS*, para.34. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61999J0285:EN:HTML> [skatīts 2011.gada 16.aprīlī].

²⁹⁰ European Commission Green paper on the modernisation of EU public procurement policy. Towards a more efficient European Procurement Market. COM (2011) 15 final of 27 January 2011, p.7. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:DKEY=556316:EN:NOT> [skatīts 2011.gada 22.februārī].

²⁹¹ Eiropas Savienības (bij.Kopienų) tiesas 2010.gada 25.marta spriedums lietā: C-451/08, *Helmut Müller GmbH pret Bundesanstalt für Immobilienaufgaben*, 47.-58.p. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [skatīts 2011.gada 22.janvārī].

īres tiesības ar izpirkšanas iespēju vai bez tās) un pakalpojumu publiskajos līgumos (līgumi, kuri nav būvdarbu vai piegādes līgumi un kuru mērķis ir dažādu pakalpojumu sniegšana: pārvadājumi, telekomunikāciju, pētniecības un attīstības pakalpojumi u.c.).²⁹² Ņemot vērā riska un atbildības sadalīšanas kritēriju, kā arī sadarbības ilgtermiņa raksturu, partnerību projekti tiek īstenoti galvenokārt saskaņā ar būvdarbu un pakalpojumu publisko līgumu vai jaukto līgumu, tajā skaitā koncesiju, nosacījumiem, kuriem PPP jomā ir savas īpatnības.

Kā uzsver Eiropas Parlaments, šādus PPP līgumus no publiskajiem līgumiem nošķir dažādu kategoriju risku (celtniecības, finanšu, pieprasījuma, pieejamības) un atbildības nodošana privātajam partnerim. Atkarībā no apjoma, kādā privātais partneris uzņēmis riskus un atbildību, var izdalīt atsevišķus PPP līgumu modeļus,²⁹³ kuru mērķis ir dot publiskajam sektoram iespēju izmantot privāto uzņēmumu projektēšanas, būvniecības, apsaimniekošanas un, vajadzības gadījumā, finanšu pārvaldības prasmes,²⁹⁴ vienlaikus saglabājot publiskā sektora kontroli pār projekta īstenošanas procesu. Šo modeļu apzīmēšanai parasti izmanto akronīmus – no PPP līguma priekšmetā angļu valodā norādīto darbību sākumburtiem darinātus īsinājumus, piemēram, *BOT*, *BOOT*, *BOO*, *BTO* u.c. Kā iepriekš norādīts, pasaulē kopš XX gs. 90.gadiem PPP līgumisko modeļu pielietošana būtiski palielinājās arī starptautisko investīciju jomā, īstenojot nozīmīgākos infrastruktūras projektus.

PPP līgumisko modeļu klāsts ir ļoti plašs, un tie turpina attīstīties atbilstoši konkrētās valsts tautsaimniecības nozares vajadzībām, kā arī vēsturiskās un ekonomiskās situācijas. Tātad pirmais no šādiem līgumu modeļiem – „būvē-valda-ekspluatē” (*Build-Own-Operate* – **BOO**) – savu attīstību ieguva ASV un Lielbritānijā sakarā ar enerģētikas nozares privatizāciju un pilsētbūvniecību. Šajos projektos privātais partneris būvē, valda un ekspluatē sabiedriski nozīmīgus objektus (parasti uz sava zemesgabala) vai sniedz pakalpojumus, atpelnot investīcijas ar lietotājmaksu un saglabājot lielāko daļu atbildības un riska, kā arī īpašuma tiesības uz aktīviem, tādējādi uzņemoties arī pienākumu finansēt par saviem līdzekļiem šo objektu vai pakalpojumu. Līdzīgs *BOO* ir arī „pērk-būvē-ekspluatē” (*Buy-Build-Operate* – **BBO**) modelis, kad publiskā

---

²⁹² Eiropas Parlamenta un Padomes 2004.gada 31.marta direktīva 2004/18/EK par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru publiskos (valsts) līgumus definē kā finansiālus līgumus, kurus rakstveidā savstarpēji noslēdz viens vai vairāki komersanti un viena vai vairākas līgumslēdzējas iestādes un kuru mērķis ir būvdarbu realizācija, produkcijas piegāde vai pakalpojumu sniegšana šīs direktīvas izpratnē (1.panta 2.punkta a, b, c, d apakšpunkti). Oficiālais Vēstnesis, 2004. 30.aprīlis, L 134.

²⁹³ European Parliament. Public - Private Partnerships. Models and Trends in the European Union, IP/A/IMCO/SC/2005-161, 2006. februāris, p.2. Pieejams:

http://www.europarl.europa.eu/comparl/imco/studies/0602_ppp_briefingnote_en.pdf [skatīts 2010.gada 12.janvāris].

²⁹⁴ Eiropas Parlamenta Iekšējā tirgus un patērētāju aizsardzības komitejas 2006.gada 18.augusta ziņojuma projekts par Komisijas Zaļo grāmatu par valsts un privāto partnerību un Kopienas tiesību aktiem attiecībā uz publisko iepirkumu un koncesijām (Pagaidu 2006/2043(INI)). Vispārīgās piezīmes, G p. Pieejams:

http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/pr/626/626826/626826lv.pdf [skatīts 2010.gada 19.jūnijā].

sektora resursi tiek pārdoti privātai vai publiskā kontrolē esošai privātai (*quasi-public*) struktūrai uz līguma pamata (būtībā – privatizēti ar nosacījumu), modernizēti un ekspluatēti noteiktā termiņā. Publiskā kontrole tiek īstenota līguma darbības laikā.²⁹⁵

Pēc *BOO* veiksmīgās īstenošanas privatizētajā enerģētikas nozarē kļuva skaidrs, ka koncepcijas potenciālu iespējams izmantot arī nozīmīgu publiskā sektora projektu realizēšanā. Jaunā koncepcija ieguva nosaukumu „būvē-ekspluatē-nodod” (*Build-Operate-Transfer – BOT*) un sākotnēji tika ieviesta Turcijā. Tās galvenā atšķirība bija apstākļi, ka saražoto elektroenerģiju no projekta uzņēmuma iepērk nevis cits privātais uzņēmums, bet gan publiskā sektora institūcija, kā arī līguma termiņa beigās objekta īpašuma tiesības tiek nodotas publiskajam sektoram (parasti par nominālo vērtību vai bez maksas).²⁹⁶ Tātad šajos projektos privātais partneris projektē un būvē jaunu objektu, pamatojoties uz ilgtermiņa līgumu, kura darbības laikā ekspluatē objektu un nodod to publiskajam sektoram pēc līguma termiņa beigām. Projekta realizēšanas finansēšana paliek publiskā sektora pārziņā. Šī modeļa ieviešana un tā popularitāte pasaulē liecina par PPP kā principiāli jaunas koncepcijas dominējošo lomu, kas ierobežoja privatizācijas neoliberalās idejas.

Komplicētākais PPP modelis ir „projektē-būvē-finansē-ekspluatē” (*Design-Build-Finance-Operate – DBFO*). Šajos projektos privātais partneris projektē, būvē, finansē un ekspluatē jaunu objektu un nodod to publiskajam partnerim pēc līguma termiņa beigām. Maksājumus, kuri tieši atkarīgi no pakalpojuma kvalitātes, privātais partneris saņem no publiskā sektora. *DBFO* veida projektos īpašuma tiesības var būt gan publiskajam (piemēram, ja projekta ietvaros notiek esoša objekta renovācija vai apsaimniekošana, pamatojoties uz ilgtermiņa nomu), gan privātajam sektoram (piemēram, ja tiek būvēta jauna ēka). Tādēļ *DBFO* tuvs ir arī „būvē-finansē-ekspluatē” (*Build-Finance-Operate – BFO*) modelis, kurā privātais partneris tiek piesaistīts publiskā sektora izstrādāta projekta būvniecībai, finansēšanai un apsaimniekošanai, kā arī „renovē-finansē-ekspluatē” (*Renovate-Finance-Operate – RFO*) modelis, kurā privātais partneris renovē esošu publiskā sektora objektu (skolu, bērnudārzu), finansē renovāciju un pēc tam apsaimnieko šo objektu, bet publiskais sektors veic regulārus maksājumus.²⁹⁷ No šīs grupas būtu jānodala koncesijas, kuru līgumu priekšmets saturiski līdzinās *DBFO* modelim, bet atšķiras ar veidu, kādā privātais partneris atpelna savus ieguldījumus.

---

²⁹⁵ United Nations Economic Commission for Europe (UNECE). Guidebook on Promoting Good Governance in Public-Private Partnerships. Geneva: United Nations, 2007, p.2.

²⁹⁶ Yescombe E.R. Public-Private Partnerships. Principles of Policy and Finance. London: Elsevier, 2007, pp.7, 8.

²⁹⁷ United Nations Economic Commission for Europe (UNECE). Guidebook on Promoting Good Governance in Public-Private Partnerships. Geneva: United Nations, 2007, pp.2, 3.

Koncesija līdz ar privātā sektora darba metožu un zinātības (*know-how*)²⁹⁸ izmantošanas pirmsākumiem ir viens no publiskajā sektorā visplašāk lietotajiem PPP līgumiskās partnerības modeļiem ar ilgstošu publiski privātās finansēšanas vēsturi,²⁹⁹ kas plašāk izklāstīta pētījuma sākumā. Koncesiju jeb „lietotājs maksā” veida līgumos privātajam uzņēmumam (koncesionāram) ir tiesības saņemt infrastruktūras objektu un sabiedrisko pakalpojumu lietotāju maksājumus, kas sedz objekta (piemēram, tiltu ceļu, tuneļu u.c.) būvniecības un ekspluatēšanas izmaksas. Savukārt publiskā sektora uzdevums ir noteikt koncesionāra darbības tiesiskos ietvarus.³⁰⁰

Kā iepriekš minēts, pašlaik ES tiesību akti par publiskajiem līgumiem un koncesijām galvenokārt reglamentē līgumu noslēgšanas tiesību piešķiršanas etapu, bet nenosaka koncesiju tiesisko dabu, atstājot to dalībvalstu un EST ziņā, jo šajā jomā ES tiesību aktu galvenais mērķis ir izveidot iekšējo tirgu ar brīvu preču un pakalpojumu kustību un tiesībām veikt uzņēmējdarbību, lai panāktu izdevīgu izmaksu un kvalitātes attiecību.³⁰¹ Tādēļ iepirkumu direktīva nosauc tikai atsevišķas pazīmes, nosakot, ka koncesijas ir tādi paši līgumi kā publiskie līgumi, izņemot to, ka atlīdzība par veicamajiem būvdarbiem vai pakalpojumu sniegšanu ir vai nu konkrētā objekta/pakalpojuma izmantošanas tiesības, vai arī šīs tiesības un samaksa.

Vēsturiski iepirkuma direktīvas darbības jomā netika iekļautas pakalpojumu koncesijas. Šādu lēmumu pieņēma Padome, noraidot EK priekšlikumu attiecināt iepirkuma procedūras gan uz pakalpojumu iepirkuma līgumu, gan arī uz pakalpojumu koncesiju piešķiršanu sakarā ar būtiskām atšķirībām publisko pakalpojumu tiesību piešķiršanas nosacījumos dalībvalstīs (atsevišķās dalībvalstīs koncesijas tika piešķirtas ar administratīvo aktu, kas neiekļāvās EK šaurajā izpratnē par koncesiju kā konsensuālu privāttiesisku līgumu).³⁰² Tomēr minētais nav atturējis EK noteikt, ka pakalpojumu koncesijas ir Kopienu tiesību priekšmets. Izmantojot ieteikuma tiesību (*soft-law*) institūtu,³⁰³ kuram nav juridiski saistoša rakstura, bet ir liela praktiska nozīme,³⁰⁴ EK sniegusi savu definīciju, proti, „Skaidrojošajā paziņojumā par koncesijām Kopienu tiesībās” noteikts, ka koncesija ir uz valsti attiecināms akts, ar kuru publiskā vara ar līgumu vai vienpusēju, iepriekš ar trešo pusi saskaņotu aktu nodod trešajai pusei kāda pakalpojuma, par kuru parasti atbildīgs ir publiskais

---

²⁹⁸ Zinātniski tehniskas, komerciālas, organizatoriskas un citas zināšanas vai informācija, kas nodrošina to īpašniekam noteiktas priekšrocības uzņēmējdarbībā (Ekonomikas skaidrojošā vārdnīca. Rīga: Zinātne, 2000.).

²⁹⁹ United Nations Economic Commission for Europe (UNECE). Guidebook on Promoting Good Governance in Public-Private Partnerships. Geneva: United Nations, 2007, p.1.

³⁰⁰ Yescombe E.R. Public-Private Partnerships. Principles of Policy and Finance. London: Elsevier, 2007, p.5.

³⁰¹ Communication on Public-Private Partnerships and Community Law on Public Procurement and Concessions, COM (2005) 569 of 15 November 2005, p.3. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0569:FIN:EN:PDF> [skatīts 2010.gada 29.martā].

³⁰² Bovis Ch.H. EU Public Procurement Law. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, Inc., 2007, p.162. Sk. arī: Document No.4444-92-ADD-1 of 25 February 1992.

³⁰³ Lefevre S. Interpretative communications and the implementation of Community law at national level. European Law Review, 2004, vol.29(6), p.814.

³⁰⁴ Chalmers D., Tomkins A. European Union Public Law. Cambridge: Cambridge University Press, 2007, p.137.

sektors, pilnīgu vai daļēju pārvaldību un ar to saistīto risku.³⁰⁵ Definīcija šādā jaunā konstrukcijā, kurā EK ir attiekusies no sākotnējās, šaurās interpretācijas, acīmredzot tapusi sekundāro tiesību aktu un tiesas prakses³⁰⁶ ietekmē.

Turpmāk raksturojot koncesijas un uzsākot apspriedes par PPP, EK 2004.gada 30.aprīļa Zaļajā grāmatā par publisko un privāto partnerību un Kopienas tiesībām publiskā iepirkuma un koncesiju jomā (*PPP Green Paper*) norāda, ka koncesijas gadījumā pastāv tieša saikne starp privāto partneri (koncesionāru) un galalietotāju: privātais partneris nodrošina kādu pakalpojumu sabiedrībai, saglabājot publiskā sektora kontroli, un saņemot atlīdzību, kas sastāv no pakalpojuma lietotājiem piemērotiem maksājumiem, kuri var tikt papildināti ar publiskā sektora subsīdijām.³⁰⁷ Tātad labuma guvējs no koncesijas parasti ir trešā puse, proti, sabiedrība kopumā, kura parasti nav līguma dalībniece. Tādēļ sniegtajam pakalpojumam vai objektam jāfunkcionē sabiedrības interesēs (*public interest*), lai garantētu vispārējas nozīmes vajadzības, par kuru nodrošināšanu publiskā sektora iestādes ir institucionāli atbildīgas.³⁰⁸ Vienkārša pakalpojuma sniegšana iestādei, lai arī vērsta uz tās kompetences izpildi sabiedrības interesēs, nebūtu uzskatāma par vispārējo vajadzību nodrošināšanu. Piemēram, *Data-processing* lietā EST noteica, ka informācijas apstrādes sistēmas izveidošana un apkalpošana, kas neapšaubāmi veicina iestādes uzdevumu izpildīšanu, tomēr nav kvalificējama kā publiskais pakalpojums (*public service*).³⁰⁹

Apkopojot minēto apspriežu rezultātus, EK 2005.gada 15.novembra paziņojumā par PPP un Kopienas tiesībām attiecībā uz publisko iepirkumu un koncesijām norāda, ka būtiskākā koncesiju iezīme ir koncesionāra tiesības ekspluatēt (*operate*) tam nodoto būvi vai pakalpojumu apmaiņā pret šīs būves uzcelšanu vai pakalpojuma sniegšanu. „Ekspluatācija” nozīmē, ka koncesionārs pēc objekta pabeigšanas samaksu saņem nevis tieši no publiskā partnera, bet gan no galalietotājiem.³¹⁰ Šos aspektus uzsvērusi arī EST lietās *Arnhem and Rheden* un *Teleaustria*, atzīstot, ka tiesības ekspluatēt objektu ar mērķi saņemt atlīdzību no galalietotājiem ir koncesiju

---

³⁰⁵ Commission interpretative communication on concessions under Community law. Official Journal, April 29, 2000, C 121, p.5.

³⁰⁶ Sk.: Eiropas Savienības (bij.Kopienu) tiesas 1994.gada 26.aprīļa spriedums lietā: C-272/91 Commission of the European Communities v. Italian Republic (Concession for the lottery computerization system). Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61991J0272:EN:HTML> [skatīts 2011.gada 17.aprīlī].

³⁰⁷ Green Paper on Public-Private Partnerships and Community Law on Public Contracts and Concessions. European Commission, COM (2004) 327 final of 30 April 2004, paras.21, 36 Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2004:0327:FIN:EN:PDF> [skatīts 2010.gada 23.aprīlī].

³⁰⁸ Bovis Ch.H. EU Public Procurement Law. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, Inc., 2007, pp.159, 161.

³⁰⁹ Eiropas Savienības (bij.Kopienu) tiesas 1989.gada 5.decembra spriedums lietā: C-3/88 Commission of the European Communities v. Italian Republic (Data-processing), para.26. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61988J0003:EN:HTML> [skatīts 2011.gada 17.aprīlī].

³¹⁰ Arrowsmith S. Public Private Partnerships and the European Procurement Rules: EU Policies In Conflict? Common Market Law Review, vol.37, issue 3, 2000, p.716.

svarīga pazīme.³¹¹ Tomēr galvenais, ar ko koncesija atšķiras no citiem publiskajiem līgumiem, ir šādai ekspluatācijai raksturīgais risks un atbildība, kas jāuzņemas koncesionāram, kurš parasti nodrošina vismaz daļēju attiecīgā projekta finansējumu (šāda privātā kapitāla piesaistīšana tiek uzskatīta par vienu no svarīgākajiem stimuliem, kas pamudina publisko sektoru iesaistīties PPP).³¹² Tā, piemēram, izvērtējot Itālijas valdības paziņojumu par Itālijas *Lotto* koncesiju, EST lietā *Lottomatica* norādīja, ka konkrētajā gadījumā nepastāv koncesiju konstatējošas pazīmes, proti, atbildības nodošanas privātajam partnerim (kas prezumē arī riska pārņemšanu – autora piezīme), līdz ar to noraidot argumentus par izložu datorizācijas un sistēmas uzturēšanas nodrošināšanu pakalpojumu koncesijas veidā.³¹³ Turklāt par koncesiju nevarētu uzskatīt līgumu, atbilstoši kuram publiskais partneris uzņemies saistības kompensēt privātā partnera iespējamus zaudējumus, piemēram, pakalpojuma pieprasījuma samazināšanās rezultātā.³¹⁴

Tātad koncesijas gadījumā līgumi tiek finansēti no pakalpojumu saņēmēja maksājumiem („galalietotājs maksā”), kā, piemēram, maksājumos par dzeramo ūdeni, dabasgāzi, elektroenerģiju vai sabiedrisko transportu. Pakalpojumu sniegšanas tiesības vai tiesības izmantot publiskos resursus uz laiku tiek nodotas komercsabiedrībai, noslēdzot par to līgumu, kurš var iekļaut projektēšanu un būvdarbu veikšanu (būvniecību), kā arī citus uzdevumus (jauktais līgums).³¹⁵ Turklāt, kā norāda EST, lai publiskā sektora iestāde varētu privātajam partnerim nodot tiesības izmantot objektu saskaņā ar koncesijas noteikumiem, šai iestādei pašai jābūt iespējai izmantot šo objektu. Tā tas parasti nav, ja vienīgais pamats, uz kura privātajam partnerim rodas izmantošanas tiesības, izriet no viņa īpašuma tiesībām. Tādējādi, ja objekta īpašnieks ir privātais partneris, iestāde principā nevar piešķirt koncesiju attiecībā uz šī objekta izmantošanu.³¹⁶

Uzskatot, ka ES līmeņa rīcība varētu nodrošināt tiesisko noteiktību un izvairīties no problēmām, ko rada valstu neskaidrais un komplicētais normatīvais regulējums, EK 2009.gadā

---

³¹¹ Eiropas Savienības (bij.Kopienų) tiesas 1998.gada 10.novembra spriedums lietā: C-360/96 Gemeente Arnhem and Gemeente Rheden v. BFI Holding BV, para.25. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61996J0360:EN:HTML> [skatīts 2011.gada 17.aprīlī].

Eiropas Savienības (bij.Kopienų) tiesas 2000.gada 7.decembra spriedums lietā: C-324/98 Telaustria Verlags GmbH, Telefonadress GmbH v. Telekom Austria AG, para.58. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61998J0324:EN:HTML> [skatīts 2011.gada 17.aprīlī].

³¹² Communication on Public-Private Partnerships and Community Law on Public Procurement and Concessions, COM (2005) 569 of 15 November 2005, p.6. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0569:FIN:EN:PDF> [skatīts 2010.gada 29.martā].

³¹³ Eiropas Savienības (bij.Kopienų) tiesas 1994.gada 26.aprīļa spriedums lietā: C-272/91 Commission of the European Communities v. Italian Republic, paras.24, 25, 32. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61991J0272:EN:HTML> [skatīts 2011.gada 17.aprīlī].

³¹⁴ Bovis Ch.H. EU Public Procurement Law. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, Inc., 2007, p.160.

³¹⁵ United Nations Economic Commission for Europe (UNECE). Guidebook on Promoting Good Governance in Public-Private Partnerships. Geneva: United Nations, 2007, p.1.

³¹⁶ Eiropas Savienības (bij.Kopienų) tiesas 2010.gada 25.marta spriedums lietā: C-451/08, Helmut Müller GmbH pret Bundesanstalt für Immobilienaufgaben, 72.-74.p. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [skatīts 2011.gada 22.janvārī].

apņēmās izvērtēt iespēju iesniegt priekšlikumu par jaunu normatīvo instrumentu koncesiju jomā.³¹⁷ Arī Eiropas Parlaments ir norādījis, ka ES tiesību aktos koncesijas nepārprotami jānodala no publiskā iepirkuma un tajos jāiekļauj objektīvi pārbaudāmi atlases kritēriji. Turklāt, lai konkurenti nebūtu izslēgti no konkurences pārāk ilgu laiku, koncesiju ilgumam jābūt ierobežotam un atkarīgam no privāto investīciju amortizācijas ilguma. Partnerības ilgums jānosaka tā, lai brīva konkurence tiek ierobežota tikai tik daudz, cik nepieciešams, lai nodrošinātu investīciju izmantošanu, atbilstošu ieguldīto līdzekļu atpelnīšanu un turpmāko investīciju refinansēšanu.³¹⁸ EK ieskatā termiņam, kurā privātais partneris uzņemsies būvdarbu vai pakalpojuma izpildi, jābūt noteiktam, lai garantētu projekta ekonomisko un finansiālo stabilitāti. Tātad koncesijas līguma termiņam būtu jānodrošina ieguldījumu atgūšana un saprātīgi ienākumi no ieguldītā kapitāla, kā arī partnerattiecību attīstību atbilstoši izmaiņām makroekonomiskajā un tehnoloģiskajā vidē.³¹⁹

Koncesiju turpmākās attīstības rezultāts ir **publiskās franšīzes**, kuras no koncesijām nošķir būvniecības posma izslēgšana. Publiskā franšīze ir tiesības ekspluatēt jau uzbūvētu objektu un saņemt lietotāju maksu apmaiņā pret franšīzes maksājumu publiskajai institūcijai. *Stricto sensu* publisko franšīzi nevarētu uzskatīt par PPP modeli, jo tā nesatur pienākumu izveidot vai attīstīt infrastruktūras objektu. Daļa autoru, piemēram, uzskata, ka Eiropas tiesībās franšīze ir definēta kā „pakalpojumu koncesija” (*service concession*), savukārt ar jaunas infrastruktūras izveidi saistīts līgums – kā „būvdarbu koncesija” (*work concession*).³²⁰ Tomēr vienprātības terminoloģijas jautājumos nav, ko ilustrē ANO EKE sniegtā klasifikācija. Piemēram, kā franšīze tiek definēts arī „būvē-valda-ekspluatē-nodod” (*Build-Own-Operate-Transfer – BOOT*) modelis, kurā privātais partneris iegūst tiesības objekta projektēšanai, būvēšanai un ekspluatēšanai, kā arī lietotāju maksas saņemšanai uz noteiktu termiņu, pēc kura izbeigšanās objekta īpašuma tiesības atgūst publiskais sektors, kā arī „būvē-nomā-ekspluatē-nodod” (*Build-Lease-Operate-Transfer – BLOT*), kurā

---

³¹⁷ Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the Regions „Mobilising private and public investment for recovery and long term structural change: developing Public Private Partnerships”, COM (2009) 615 final of 19 December 2009, p.15. Pieejams: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/european-economic-recovery-plan/ppp_en.pdf [skatīts 2010.gada 13.aprīlī].

³¹⁸ Eiropas Parlamenta Iekšējā tirgus un patērētāju aizsardzības komitejas 2006.gada 18.augusta Ziņojuma projekts par Komisijas Zaļo grāmatu par valsts un privāto partnerību un Kopienas tiesību aktiem attiecībā uz publisko iepirkumu un koncesijām (Pagaidu 2006/2043(INI)). Vispārīgās piezīmes, 28, 29.p. Pieejams: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/pr/626/626826/626826lv.pdf [skatīts 2010.gada 19.jūnijā].

³¹⁹ Green Paper on Public-Private Partnerships and Community Law on Public Contracts and Concessions. European Commission, COM (2004) 327 final of 30 April 2004, paras.46, 47. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2004:0327:FIN:EN:PDF> [skatīts 2010.gada 23.aprīlī].

³²⁰ Yescombe E.R. Public-Private Partnerships. Principles of Policy and Finance. London: Elsevier, 2007, p.5.

privātais partneris iegūst tiesības nomātā objekta projektēšanai, būvēšanai un ekspluatēšanai un lietotāju maksas saņemšanai uz nomas termiņu.³²¹

Papildus iepriekš minētajiem līgumiskās partnerības pamatmodeļiem ANO EKE nosauc arī citus modeļus. Piemēram, „ekspluatācija un uzturēšana” (*Operation & Maintenance Contract – O&M*): privātais partneris atbilstoši līguma nosacījumiem noteiktā termiņā ekspluatē publiskā partnera resursus, saglabājoties publiskā sektora īpašuma tiesībām uz resursiem; „līdzdalība finansēšanā” (*Finance Only*): privātais partneris, kurš darbojas finanšu pakalpojumu jomā, tieši finansē projektu vai arī nodrošina netiešu finansējumu, emitējot vērtspapīrus vai izmantojot ilgtermiņa nomas mehānismu; „projektē-būvē” (*Design-Build – DB*): privātais partneris projektē un pilnībā izbūvē ekspluatācijai gatavus infrastruktūras objektus pamatojoties uz būvniecības līgumu, lai nodrošinātu par fiksētu samaksu sniegtos publiskos pakalpojumus, tādējādi finanšu līdzekļu pārtēriņa risks tiek nodots privātajam sektoram (šo modeli pārsvarā attiecina uz publisko iepirkumu jomu); „ekspluatēšanas tiesības” (*Operation License*): privātais operators saņem tiesības noteiktā termiņā nodrošināt sabiedriskos pakalpojumus (bieži pielieto IKT jomā).³²²

Cita modeļa pamatā ir tā dēvētā **privātā finanšu iniciatīva** (*Private Finance Initiative – PFI*), kuras attīstība pēc koncesiju „jaunatklāšanas” 80.gados aizsākās Lielbritānijā. PFI 1992.gadā izsludināja Lielbritānijas valdība ar mērķi piesaistīt privātās investīcijas publiskās infrastruktūras nodrošināšanā. Sakarā ar to, ka maksas ceļu izveidošanas iespējas valstī bija ierobežotas, koncesiju principa „lietotājs maksā” vietā tika ieviesta koncepcija „publiskais sektors maksā”, atbilstoši kurai publiskā sektora maksājums par tiesībām izmantot ceļu atkarīgs no pieprasījuma pēc objekta un pārvadājumu apjoma, un tiek veikts atbilstoši fiksētām likmēm (*shadow toll roads*). Turpmāk šis princips tika pielietots arī gadījumos, kad praktisku apsvērumu dēļ pieprasījuma risku nebija iespējams nodot privātajam sektoram (piemēram, par sabiedrisko apgaismojumu, slimnīcām, skolām, ieslodzījumu vietām u.c.), šajā gadījumā izmantojot 1980.gada ASV Elektroenerģijas iepirkuma līguma struktūru, kad publiskais sektors maksā privātajam partnerim par objekta pieejamības nodrošināšanu, proti, tā atbilstību noteiktajām kvalitātes prasībām.³²³ Tomēr no amerikāņu partnerību tradīcijām, kurās augstu tiek vērtēta privātā sektora nozīme, Lielbritānijā un citviet Eiropā sakarā ar vājāku biznesa aprindu saikni ar valsts institūcijām PPP modeļiem raksturīga publiskā sektora dominējošā loma.³²⁴

---

³²¹ United Nations Economic Commission for Europe (UNECE). Guidebook on Promoting Good Governance in Public-Private Partnerships. Geneva: United Nations, 2007, p.3.

³²² Ibid., pp.2, 3.

³²³ Yescombe E.R. Public-Private Partnerships. Principles of Policy and Finance. London: Elsevier, 2007, p.9.

³²⁴ Bult-Spiering M., Dewulf G. Strategic Issues in Public-Private Partnerships. An International Perspective. Oxford: Blackwell Publishing, 2007, p.12.

Mūsdienās šis modelis daļēji tiek izmantots Kanādā, Francijā, Nīderlandē, Portugālē, Īrijā, Norvēģijā, Somijā, Austrālijā, Japānā, Malaizijā, ASV un Singapūrā kā publisko pakalpojumu reformu programmas sastāvdaļa. Turklāt *PFI* modelis iedvesmoja „*Betreibermodell*” attīstību Vācijā. *PFI* izmanto arī citās valstīs, dažreiz ar būtiskām atšķirībām, un tā apzīmēšanai plašāk lieto akronīmu „PPP”, lai nodalītu no jēdziena „koncesija”. Viens no finansēšanas avotiem, pateicoties kuram publiskais sektors var maksāt privātajam sektoram par šādiem projektiem, ir valsts izsniegtie īpašie *PFI* kredīti. Šāds finansējuma veids dažkārt netiek uzskatīts par galveno izdevumu segšanas avotu, bet drīzāk par valsts līdzfinansējumu fiksētu ikmēneša maksājumu veidā.³²⁵

Pēdējā laikā izveidojusies prakse, kad PPP projektā iniciatīvu uzņemas privātais sektors. Šajā gadījumā privātais partneris sagatavo detalizētu projekta priekšlikumu, parasti būvniecības un infrastruktūras pārvaldības jomā. Šāda prakse rada iespēju uzņēmējiem jau sākumā izteikt vēlmi ieguldīt konkrētos projektos un mudina uzņēmējus attīstīt jaunus tehniskos risinājumus, kas piemēroti sabiedrības īpašajām vajadzībām. Tas, ka publisko pakalpojumu projekts rodas privātas iniciatīvas rezultātā, nemaina līgumu veidu. Ja šie līgumi attiecas uz pakalpojumiem, kurus reglamentē sekundārie tiesību akti, un tos noslēdz finansiālās interesēs, tie jānosauc vai nu par publiskajiem līgumiem vai koncesijām, un attiecībā uz tiem stingri jāievēro konkrētie līguma noslēgšanas noteikumi.³²⁶

Nobeigumā jāuzsver, ka pašreizējā kreditēšanas nosacījumu pasliktināšanās var radīt PPP modeļu strukturālās izmaiņas, kas saistītas ar jaunu finanšu instrumentu izmantošanu. Piemēram, Francijā un Portugālē tiek veiksmīgi pielietotas projekta saistību valsts garantijas, kā arī valsts galvojums (*co-lending*), kura piemērošanā pagaidām neliela pieredze ir vienīgi Lielbritānijai. Turklāt par jaunu tirgus standartu var kļūt īstermiņa aizdevumi („*mini-perm*”),³²⁷ infrastruktūras obligācijas (*infra bonds*) un citi instrumenti,³²⁸ kā, piemēram, tā dēvētās „portfeļa stratēģijas” (*portfolio strategies*)³²⁹ Lielbritānijā un Vācijā, kuras dod iespējas apvienot vairākus projektus, it īpaši sociālās infrastruktūras jomā, tādējādi paātrinot iepirkuma procedūru un samazinot tās

---

³²⁵ United Nations Economic Commission for Europe (UNECE). Guidebook on Promoting Good Governance in Public-Private Partnerships. Geneva: United Nations, 2007, pp.1,2.

³²⁶ Green Paper on Public-Private Partnerships and Community Law on Public Contracts and Concessions. European Commission, COM (2004) 327 final of 30 April 2004, paras.37-39. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2004:0327:FIN:EN:PDF> [skatīts 2010.gada 23.aprīlī].

³²⁷ Par „*mini-perm*” dēvētais aizdevums tiek izmantots komercobjektu būvniecības finansēšanai, kas tiek izsniegts uz termiņu no 3 līdz 5 gadiem pirms ilgtermiņa aizdevuma saņemšanas.

³²⁸ The financial crisis and the PPP market. Potential Remedial Action (Abridged version, August 2009), p.6. EPEC. Pieejams: http://www.eib.org/epec/infocentre/documents/EPEC_Credit_crisis_paper-abridged.pdf [skatīts 2010.gada 9.jūnijā].

³²⁹ Lielbritānijā kopš 2004.gada šie inovatīvie modeļi tiek izmantoti izglītības jomā („*schools for the future*”) un veselības aizsardzības jomā („*local improvement finance trusts*”).

izmaksas. Kopumā šīs tendences liecina par publiskā un privātā sektora partneru savstarpējās atkarības pastiprināšanos mūsdienu komplicēto infrastruktūras projektu īstenošanā.³³⁰

Secinājumi. Ja globālā līmenī tiek īstenotas ANO partnerības programmas, kuras veicina ANO universālais raksturs, starptautiskā autoritāte, ģeogrāfiskais aptvēruma un svarīgākie uzdevumi miera un starptautiskās drošības saglabāšanā, tad reģionālā un nacionālā līmenī PPP galvenokārt cenšas iesaistīties valsts un pašvaldību iestādes infrastruktūras objektu attīstības un sabiedrisko pakalpojumu jomā.

Izmaiņas investīciju līgumu kontraktuālajās formās, it īpaši infrastruktūras jomā, tos tuvinājušas publiskajiem līgumiem, kas vairāk pakļauti publiski tiesiskajam regulējumam nekā starptautiskajām privāttiesībām,³³¹ un veicinājušas PPP mehānisma un *FDI* sintēzi. Šo jauno aspektu iekļaušana *BIT* sekmētu ārvalstu investoru un sabiedrības interešu līdzsvaršanu un drošu, investīcijas veicinošu tiesisko vidi.

PPP veidu un modeļu dažādības aizsākumi meklējami XX gs. 60. un 70.gados, kad Āzijas valstīs, kuras tiecās palielināt kontroli *FDI* sfērā, naftas un dabasgāzes ieguves nozarēs sāka izmantot produkcijas vai peļņas sadales līgumus. 90.gados šīs valstis ieviesa jaunas līgumu koncepcijas (*BOO*, *BOT* u.c.) infrastruktūras attīstības jomā, sasaistot koncepcijas ar valsts ekonomiskās attīstības funkciju. Minētajam apgalvojumam vajadzētu kļūst par izplatīto viedokli par atsevišķu anglosakšu valstu (it īpaši Lielbritānijas un ASV, kā arī Austrālijas, Kanādas, Jaunzelandes u.c.) valdību ekskluzīvo lomu partnerību attīstībā. Savukārt mūsdienu PPP pamatā ir koncesiju „jaunatkāšana” XX gs. 80.gados ASV un privātās finanšu iniciatīvas attīstība Lielbritānijā 90.gados.

Pašlaik starptautiskajās un Eiropas tiesībās prevalē PPP iedalījums institucionālajās un līgumiskajās partnerībās, pēdējās no kurām ir visplašāk pielietotais PPP veids. Līgumisko partnerību ietvaros pastāv dažādi modeļi. Starptautiskajās tiesībās šo modeļu pamatā ir mūsdienu starptautisko investīciju tiesību diagonālie līgumi, kas tiek noslēgti starp valsti un privātu uzņēmumu konkrēta ilgtermiņa projekta īstenošanai. Savukārt Eiropas tiesībās tiek izmantoti publiskie PPP līgumi, kuri būtībā ir tādi paši līgumi kā diagonālie līgumi.

PPP līgumus no citiem publiskajiem līgumiem nošķir dažādu kategoriju risku un atbildības nodošana privātajam partnerim. Atkarībā no apjoma, kādā privātais partneris ir uzņēmies riskus un atbildību, var izdalīt atsevišķus PPP līgumu modeļus, galvenie no kuriem ir „būvē-valda-ekspluatē”

---

³³⁰ Bult-Spiering M., Dewulf G. *Strategic Issues in Public-Private Partnerships. An International Perspective.* Oxford: Blackwell Publishing, 2007, pp.184, 197.

³³¹ Sornarajah M. *The International Law on Foreign Investment. Third Edition.* Cambridge: Cambridge University Press, 2010, p.116.

(*BOO*); „pērk-būvē-ekspluatē” (*BBO*); „būvē-ekspluatē-nodod” (*BOT*); „projektē-būvē-finansē-ekspluatē” (*DBFO*); „būvē-finansē-ekspluatē” (*BFO*); „renovē-finansē-ekspluatē” (*RFO*); privātā finanšu iniciatīva (*PFI*) u.c. PPP līgumisko modeļu klāsts ir ļoti plašs, un tie aizvien turpina attīstīties atbilstoši konkrētās jomas vajadzībām, vēsturiskās un ekonomiskās situācijas.

No šīs grupas ir jānodala koncesijas, kuru līgumu priekšmets saturiski līdzinās *DBFO* modelim, bet atšķiras ar veidu, kādā privātais partneris atpelna savus ieguldījumus. Būtiskākā koncesiju iezīme ir koncesionāra tiesības ekspluatēt tam nodoto būvi vai pakalpojumu, saņemot samaksu nevis tieši no publiskā partnera, bet gan no galalietotājiem, vienlaikus uzņemoties ar ekspluatāciju saistīto risku un atbildību. Koncesijas raksturo tieša saikne starp privāto partneri un galalietotāju; labuma guvējs no koncesijas parasti ir trešā puse (sabiedrība); koncesiju mērķis ir vispārējās nozīmes infrastruktūras objektu būvniecība un stratēģisko sabiedrisko pakalpojumu nodrošināšana, par kuru īstenošanu institucionāli atbildīgas ir publiskā sektora iestādes.

1.5. Partnerību *conditio sine qua non*

Ņemot vērā globalizācijas izaicinājumus, ANO Ģenerāļsekretārs K. Annans ziņojumā Ģenerālās asamblejas 54. sesijā uzsvēra, ka mūsdienu galvenais uzdevums ir nodrošināt globalizācijas pozitīvu ietekmi visā pasaulē, kura centrā jābūt visas sabiedrības interesēm. Tādēļ jāveido iekļaujoša globalizācija, izmantojot brīvā tirgus spēku potenciālu, bet apzinoties kopējo atbildību par mūsu nākotni, kas vairs nav īstenojama tikai ar tirgus mehānismu palīdzību vienas vai vairāku valstu ietvaros. K. Annans norādīja, ka globalizācijas procesa pozitīvas ievirzes nosacījums ir laba pārvaldība, kuras īstenošanā noteicošā nozīme ir valstīm un starptautiskajām institūcijām, ar kuru palīdzību valstis īsteno globālo pārvaldību, kā arī koalīcijām ar ārpus oficiālajām struktūrām pastāvošiem partneriem.³³²

Kā atzīmē ANO EKE, labas pārvaldības nozīme PPP īstenošanā aktualizējās līdz ar pievienotās vērtības (*added value*) kritēriju ieviešanu projektos. Pakāpeniski apzinot PPP potenciālu svarīgu sociālo, ekonomisko un vides aizsardzības problēmjaudājumu risināšanā, veidojas jauna izpratne par PPP, kas nomainīja XX gs. 90. gadu priekšstatu par PPP kā alternatīvu finansēšanas avotu un grāmatvedības bilancē neiekļauto līdzekļu apgūšanas finanšu mehānismu.³³³ Tādējādi

³³² Report of the Secretary-General „We the peoples: the role of the United Nations in the twenty-first century”, General Assembly, 54th session, agenda item 49 (b), document no.A/54/2000, March 27, 2000, paras.13-16, 23, 42. Pieejams: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan000923.pdf> [skatīts 2009. gada 26. decembrī].

³³³ United Nations Economic Commission for Europe (UNECE). Guidebook on Promoting Good Governance in Public-Private Partnerships. Geneva: United Nations, 2007, p.15.

starptautiskajā sistēmā ir vispāratzīts, ka PPP projektu veiksmīgas realizācijas priekšnosacījums ir laba pārvaldība, kas nozīmē valsts institūciju kapacitātes nostiprināšanu.

Ņemot vērā, ka partnerības prezumē abu sektoru kompetences un atbildības paaugstināšanu, izvirzīt prasības tikai publiskajam sektoram būtu nepietiekami un nenodrošinātu vēlamo efektu PPP jomā. Autora ieskatā publiskā sektora pienākumiem nodrošināt labu pārvaldību korespondē privātā sektora pienākums garantēt korporatīvās pilsonības principu ievērošanu. Tādēļ mūsdienās PPP projektu veiksmīgas īstenošanas *conditio sine qua non*³³⁴ izpaužas labas pārvaldības koncepcijas un korporatīvās pilsonības apvienošanā.

1.5.1. Laba pārvaldība

Labas pārvaldības koncepcija ir būtiski ietekmējusi starptautiskās attīstības jautājumus. Ja pēc Otrā pasaules kara galvenā uzmanība tika pievērsta konkrētiem projektiem, bet vēlāk – makroekonomikas politikai, tad kopš 90.gadiem tiek uzsvērts, ka visu projektu un politiku veiksmīga attīstība ir atkarīga no to ieviešanas mehānisma, it īpaši no valsts institūciju efektīvas darbības. Starptautiskajā jomā labas pārvaldības koncepcija aktualizējās līdz ar starptautiskās palīdzības un nabadzības izskaušanas politikas attīstību un pirmo reizi tika formulēta 1989.gadā Pasaules Bankas ziņojumā par situāciju Subsahāras Āfrikā. Šī jēdziena attīstība sakrita ar „Vašingtonas vienošanās” ieviešanu un pārrobežu investīciju straujo pieaugumu 90.gadu sākumā, kas līdz ar investīciju līgumu noslēgšanu sekmēja labas pārvaldības starptautisku atzīšanu, kuras pamatprincips balstās atziņā, ka institucionālā efektivitāte, tiesību virsvadība, politikas stabilitāte un paredzamība veido ekonomiskās izaugsmes pamatu, kā arī nosaka ārvalstu investīciju ieplūdi vietējā tirgū.³³⁵

Eiropas tiesībās labas pārvaldības nozīme uzsvērta saistībā ar cilvēktiesību attīstību un atzīta par vienu no pamattiesībām saskaņā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 41.pantu,³³⁶ kurā cita starpā iekļautas ikvienas personas tiesības tikt uzklausi, tiesības piekļūt materiāliem, kas attiecas uz personu, ievērojot konfidencialitātes, kā arī profesionālā noslēpuma un komercnoslēpuma likumīgas aizsardzības apsvērumus, kā arī pārvaldes pienākums pamatot savus

³³⁴ Latīn. – obligāts priekšnoteikums.

³³⁵ Dolzer R., Schreuer C. Principles of International Investment Law. New York: Oxford University Press, 2008, pp.10, 11.

³³⁶ Eiropas Savienības Pamattiesību harta tika pieņemta 2000.gada 7.decembrī galotņu tikšanās laikā Nicā un pielāgota Lisabonas līgumam Strasbūrā 2007.gada 12.decembrī. Saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 6.pantu ES atzīst tiesības, brīvības un principus, kas izklāstīti Eiropas Savienības Pamattiesību hartā, un šai hartai ir tāds pats juridiskais spēks kā Līgumiem. Hartas 41.pantā kā Savienības pilsoņu pamattiesības ir iekļautas tiesības uz labu pārvaldību, respektīvi, ikvienai personai ir tiesības uz objektīvu, godīgu un pieņemamā termiņā veiktu jautājumu izskatīšanu Savienības iestādēs un struktūrās. Eiropas Savienības Pamattiesību harta. Oficiālais Vēstnesis, 2007. 14.decembris, C 303.

lēmumus. Lai izskaidrotu, ko praksē nozīmē hartā iekļautās tiesības uz labu pārvaldību, 2001.gada 6.septembrī Eiropas Parlaments pieņēma rezolūciju, kura apstiprināja Eiropas labas administratīvās prakses kodeksu. Tas noteica ES iestāžu un struktūru, to administrāciju un ierēdņu attiecības ar sabiedrību. Kodekss ievēro Eiropas administratīvo tiesību principus, kas ir pamatā EST praksei un ņem vērā dalībvalstu tiesību aktus.³³⁷

Ņemot vērā šos aspektus, varētu nosaukt šādus labas pārvaldes principus PPP jomā: risku pārdale, tiesiskā regulējuma pilnveidošana, partnerības atbalstoša politika, publiskā sektora kompetences attīstība, caurskatāma, objektīva un nediskriminējoša privātā partnera izvēles procedūra, sabiedrības interešu prioritāte un ilgtspējīga attīstība. Šie principi tika formulēti ANO EKE „Labas pārvaldības veicināšanas rokasgrāmatā publisko un privāto partnerību jomā” (*Guidebook on Promoting Good Governance in Public-Private Partnerships*).³³⁸ Rokasgrāmatas izveidošanu aizsāka ANO EKE Alianse PPP attīstības atbalstīšanai, bet pabeidza Ekonomiskās sadarbības un integrācijas komiteja (*Committee on Economic Cooperation and Integration - CECI*), kas tika izveidota ANO EKE reformas rezultātā 2005.gadā.³³⁹ Turpmāk tiks sniegts šo principu pārskats.

Risku pārdale. PPP jomā risku identificēšana, samērīga pārdalīšana un izmaksu aprēķināšana ir viens no galvenajiem aspektiem,³⁴⁰ kas jāņem vērā gan publiskajam, gan privātajam partnerim – ārvalsts vai vietējam investoram. Saistībā ar PPP projektiem riskus varētu definēt kā jebkuru faktoru, notikumu vai citu ietekmi, kas apdraud projekta veiksmīgu īstenošanu noteikto izmaksu ietvaros, termiņā un kvalitātē.³⁴¹

M.Lorencs nosauc 6 svarīgākos PPP projektu riskus: būvniecības risks – novēlota būvmateriālu piegāde, standartu neievērošana, papildus izmaksas, bojājumi būvdarbu rezultātā, termiņu pārsniegšana (parasti uzņemas privātais partneris, izņemot *force majeure* un publiskā partnera iejaukšanos būvniecībā); finansiālais risks – nav pieejami vai ierobežoti naudas līdzekļi (parasti uzņemas privātais partneris); pieejamības risks – nepienācīgi izpildīts, nekvalitatīvs pakalpojums vai prasībām neatbilstošs infrastruktūras objekts (uzņemas privātais partneris); pieprasījuma risks – galalietotāju skaita samazināšanās, kas nav radusies pakalpojuma nepietiekamas kvalitātes dēļ, vai palielināšanās (var uzņemties gan privātais, gan publiskais

---

³³⁷ Eiropas labas administratīvās prakses kodekss. Luksemburga: Eiropas Kopienu Oficiālo publikāciju birojs, 2005, 5.-6.lpp.

³³⁸ United Nations Economic Commission for Europe (UNECE). *Guidebook on Promoting Good Governance in Public-Private Partnerships*. Geneva: United Nations, 2007, p.94.

³³⁹ Economic Cooperation and Integration Division. Pieejams: <http://www.unece.org/ceci/ppp.html> [skatīts 2010.gada 24.novembrī].

³⁴⁰ Bult-Spiering M., Dewulf G. *Strategic Issues in Public-Private Partnerships. An International Perspective*. Oxford: Blackwell Publishing, 2007, p.107.

³⁴¹ European Commission Guidelines for Successful Public-Private Partnerships. March 2003, p.50.

partneris); atlikušās vērtības (*residual value*) risks – publiskajam partnerim nododamo projekta aktīvu atlikusī vērtība pēc līguma termiņa beigām ir zemāka par iecerēto (var uzņemties gan privātais, gan publiskais partneris); politiskais risks – valsts politikas izmaiņas, kad var pasliktināties attieksme pret PPP mehānismu (uzņemas publiskais partneris).³⁴² Partnerības projektos identificējami arī citi riski atkarībā no īstenojamā projekta veida, nozares, ieguldītajiem resursiem, līguma termiņa, partneru pieredzes, izvēlētajā partnerības īstenošanas modeļa un citiem faktoriem.³⁴³

Starptautiskā prakse paredz projekta riskus nodot tai pusei, kura spējīga vislabāk vadīt šos riskus. Risku pārdale šajā gadījumā nozīmē atbildības par riska sekū novēršanu noteikšanu kādai no pusēm³⁴⁴ – publiskajam vai privātajam partnerim.³⁴⁵ Tātad publiskajam partnerim vajadzētu saglabāt atbildību par riskiem tajās jomās, kas atrodas valsts institūciju pilnīgā ietekmē, kad valdības attieksme pret PPP var radikāli izmainīties līdz pat pilnīgai noliegšanai un uzsākto projektu izbeigšanai, kas atsevišķās valstīs ir samērā bieža parādība.³⁴⁶ Valdību rīcībā ir dažādi risku samazināšanas instrumenti: publiskās infrastruktūras apdrošināšana nepārvaramas varas gadījumam (*force majeure insurance*), atbalsta mehānismu piemērošana subsīdiju, finanšu instrumentu (finanšu saistības, akcijas) un garantiju veidā. Šādu atbalstu varētu attaisnot neapdrošināmi politiskie riski (*uninsurable political risks*) vai politiskie lēmumi par pakalpojumu nodrošināšanu zem to pašizmaksas. Tomēr šādu atbalsta mehānismu piemērošana var netieši orientēt privāto partneri vairāk tiekties pēc valdības garantijām, nevis patstāvīgi uzņemties risku vadību. Turklāt, kā norāda ANO EKE, projektā iesaistītajām pusēm svarīgi vienoties par risku pārvaldības mehānismu, jo projektu neveiksmes bieži saistītas ar šādas vienošanās trūkumu un projekta dalībnieku nepamatotu

---

³⁴² Lawrence L.M., Stutte C.T. Public-Private Partnerships. In: Thai K.V. (ed.) International Handbook of Public Procurement. London: Taylor&Francis Group, 2009, pp.707, 708.

³⁴³ Piemēram, inflācijas risks – izdevumu pieaugums sakarā ar inflācijas pieaugumu (uzņemas publiskais partneris); pakalpojuma standarta atbilstības risks – augstāku standartu ieviešana drošības noteikumos, ekspluatācijas nosacījumos u.c., piemēram, ieslodzījuma vietu drošība un aprīkojums, prasa papildus līdzekļu piesaisti (uzņemas publiskais partneris); privātā partnera izvēles risks – projekta īstenošana tiek aizkavēta, jo konkursā piesakās ierobežots pretendentu skaits, vai arī iesniegtie piedāvājumi neapmierina publiskā sektora prasības (uzņemas publiskais partneris); tehnoloģiju risks – pilnīgi vai daļēji nav iespējams sasniegt plānoto pakalpojuma standartu, jo ieguldījumi tiek nodrošināti ar mūsdienām neatbilstošām tehnoloģijām (uzņemas privātais partneris); tiesību aktu izmaiņu risks – izmaiņas ārējos tiesību aktos, kā rezultātā tiek izvirzītas papildus prasības pakalpojuma standartiem (dalīts starp publisko un privāto partneri); uzturēšanas risks – nepilnīgu būvdarbu rezultātā ēkas uzturēšanas izmaksas ir augstākas, nekā sākotnēji bija plānots (uzņemas privātais partneris); valūtas kursa svārstību risks – projekta realizācijai piesaistīta vāja valūta, it īpaši pārejas ekonomikas valstīs (var uzņemties publiskais partneris). European Commission Guidelines for Successful Public-Private Partnerships. March 2003, pp.51-55.

³⁴⁴ Publiskā iepirkuma gadījumā risku pārdale nav iespējama, jo jebkura riska iestāšanās izmaksas segs pasūtītājs.

³⁴⁵ Lawrence L.M., Stutte C.T. Public-Private Partnerships. In: Thai K.V. (ed.) International Handbook of Public Procurement. London: Taylor&Francis Group, 2009, p.707.

³⁴⁶ Neskatoties uz minēto, PPP projekti ir spējuši izdzīvot arī šādās situācijās. Piemēram, Polijā autoceļa A1 būvniecības projekts tika saglabāts pēc 8 valdību nomainīšanas vēl projekta īstenošanas sākuma posmā.

vēlmi atbrīvoties no riskiem uz citu dalībnieku rēķina. Tādēļ publiskā sektora pienākums ir identificēt visus iespējamus riskus jau projekta sākuma posmā un formulēt risku matricu.³⁴⁷

Pareizas risku pārdales rezultātā var veidoties pozitīva ieguldījumam atbilstošā vērtība (*value for money - VfM*) salīdzinājumā ar tradicionālo publisko iepirkumu. *VfM* aprēķina, nosakot risku izmaksas³⁴⁸ katrai no pusēm visā projekta dzīves ciklā. Ņemot vērā privātā partnera pieredzi un kompetenci attiecīgajā nozarē, viņa risku izmaksas var būt mazākas, kas nodrošina PPP projekta finansiālās priekšrocības.³⁴⁹ Pieņemot, ka projektu īsteno publiskais sektors ar tradicionālām metodēm un ņemot vērā riskus, ar publiskā sektora izmaksu salīdzinājuma metodikas (*Public Sector Comparator – PSC*) palīdzību tiek aprēķinātas projekta izmaksas visā dzīves cikla laikā un tīrā tagadnes vērtība, nosakot kura no attiecīgajām metodēm, respektīvi, tradicionālā vai partnerības metode, sniegs vislielāko vērtību no ieguldītās naudas. PPP projekti būtu jārealizē tajos gadījumos, kad no tiem var sagaidīt visaugstāko *VfM* salīdzinājumā ar tradicionāli realizētajiem publisko investīciju projektiem.³⁵⁰

Saskaņā ar Eiropas statistikas biroja (*Eurostat*) 2004.gada noteikumiem par PPP statistisko uzskaiti, kas papildina 1995.gada Eiropas kontu sistēmas rokasgrāmatu (EKS 95), ES dalībvalstīs ar PPP saistīto risku – būvniecības, pieejamības un pieprasījuma – pārdales nosaka šo projektu uzskaites pamatprincipus valsts budžetā un nacionālajos kontos. Ja lielāko daļu projekta risku ir uzņēmusies valsts, PPP aktīvus iekļauj valsts bilanci.³⁵¹ Tas saistīts ar bažām, ka dalībvalstis varētu izmantot PPP, lai neuzrādītu valstu bilanci savus izdevumus un jaunās saistības, uzkrājot nākotnes izmaksas, kas ir pretrunā ar Stabilitātes un izaugsmes pakta (*Stability and Growth Pact*)³⁵²

---

³⁴⁷ United Nations Economic Commission for Europe (UNECE). Guidebook on Promoting Good Governance in Public-Private Partnerships. Geneva: United Nations, 2007, pp.39-43.

³⁴⁸ Riska izmaksas aprēķina, ņemot vērā riska iestāšanās iespējamību un finansiālās sekas, kādas radīsies riskam iestājoties. Seku noteikšanai analizē radīto zaudējumu apjomu, papildus izmaksu apjomu, neiegūtās peļņas apjomu un darbības veikšanas ierobežojumus.

³⁴⁹ SIA „NK konsultāciju birojs” pētījums „Publiskās un privātās partnerības izmantošanas iespējas Latvijas tautsaimniecības nozarēs”, 2007.gada decembris, 16., 17.lpp. Pieejams: http://www.liaa.gov.lv/?object_id=48610 [skatīts 2010.gada 5.jūnijā].

³⁵⁰ Ernst & Young Baltic ziņojums „Ieguldījumam atbilstošās vērtības noteikšanas kritēriji un metodoloģijas vadlīnijas publisko investīciju projektu izvērtēšanai Latvijā”, 4.lpp., 2004.gada 26.maijs. Pieejams: <http://www.em.gov.lv/em/2nd/?cat=15278> [skatīts 2010.gada 10.jūnijā].

Latvijā, pamatojoties uz Publiskās un privātās partnerības likuma normām, Ministru kabinets pieņēmis noteikumus Nr.1152 „Kārtība finanšu un ekonomisko aprēķinu veikšanai, publiskās un privātās partnerības līguma veida noteikšanai un atzinuma par finanšu un ekonomiskajiem aprēķiniem sniegšanai” (Latvijas Vēstnesis, 2009. 14.oktobris, nr.163).

³⁵¹ ESA 95 (The 1995 European System of Accounts) Manual on government deficit and debt. Part IV. Long term contracts between government units and non-government partners (public-private partnerships). Eurostat. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2004, p.9.

³⁵² Stabilitātes un izaugsmes pakts ir Ekonomiskās un monetārās savienības valstu fiskālās politikas koordinēšanas galvenais pamats. Tā mērķis ir aizsargāt ES valstu finanšu stabilitāti, panākt fiskālās disciplīnas ieviešanu un koordinēt ES valstu īstenojamās ekonomiskās un budžeta politikas, lai veicinātu vienotas monetārās politikas veiksmīgu darbību. Atbilstoši paktā noteiktajām prasībām ES dalībvalstīm ir jāiesniedz ikgadējas stabilitātes (konverģences) programmas, kurās tiek parādīts, kā tās plāno panākt vai aizsargāt finanšu stabilitāti vidējā termiņā. Šīs programmas izvērtē Eiropas institūcijas. ES valstīm saskaņā ar pakta jāieviešo vidējā termiņa prasības attiecībā uz valdības budžeta stāvokli, kam

noteikumiem. Līdzīgas bažas varētu rasties arī šobrīd, kad krīzes ietekmē valstīm rodas parādi. Turklāt EK ir apņēmusies nodrošināt ar PPP saistīto parādu un deficīta pienācīgu uzskaiti, izvērtējot, kā pārskatītie finansēšanas noteikumi ietekmē PPP aktīvu uzskaiti bilanci, un sniegs skaidrojumus par esošo uzskaites metodi PPP līgumu atspoguļošanai nacionālajos kontos, kā arī izstrādās norādes par PPP projektu ietvaros sniegto garantiju uzskaiti.³⁵³

Tiesiskā ietvara pilnveidošana. ANO EKE ieskatā PPP attīstībai nepieciešams ieviest tiesību normas, kuras balstītas uz šādiem principiem: investoru tiesību un īpašuma aizsardzība; augsta tiesiskā regulējuma kvalitāte (optimāls normatīvo aktu skaits un prognozējams, skaidrs regulējums); biznesa interešu respektēšana; līgumu izpildes kontroles mehānisma uzlabošana un PPP tiesiskā regulējuma progresīva attīstība. Lai paplašinātu pretendentu loku PPP projektos, nepieciešams ieviest vienkāršus un skaidrus procesa noteikumus, kuru izpildei nav nepieciešama papildus resursu piesaiste, jo pārāk detalizēti priekšraksti var atturēt potenciālos investorus no dalības PPP projektos. Procesu efektivitātes veicināšanai var kalpot arī līgumu standartizācijas prakse,³⁵⁴ kas veido kopēju izpratni par riskiem, dod iespējas loģiski pamatot konkrētā projekta izvēli un samazināt pārrunu izmaksas un termiņus. Tādēļ ANO EKE ir secinājusi, ka valdībām un starptautiskajām organizācijām būtu vēlama vienošanās par vienotu Eiropas normatīvo regulējumu PPP jomā, kas nodrošinātu tiesību normu kvalitāti un vienkāršību.³⁵⁵

Atsevišķi juridiskie jēdzieni PPP jomā valstu tiesību sistēmām var būt novitāte. Piemēram, koncesiju līgumos kreditoriem tiek piešķirtas iejaukšanās tiesības (*step-in rights*), respektīvi, finansētājs var iejaukties projektā un nepieciešamības gadījumā nomainīt koncesionāru, lai novērstu koncesijas līguma izbeigšanu koncesionāra maksātnespējas vai saistību neizpildes gadījumā. Iejaukšanās tiesību mērķis ir projekta saglabāšana un ieguldīto līdzekļu atgūšana. Praksē šīs tiesības dod iespēju privātajam sektoram atturēt publisko partneri no līguma izbeigšanas.³⁵⁶

Tiesiskā regulējuma pilnveidošanas neatņemama sastāvdaļa ir iespējamo domstarpību un civiltiesisko strīdu izskatīšanas procesa uzlabošana. Pasaulē papildus starptautisko investīciju

---

jābūt tuvu līdzsvaram vai ar pārpalikumu, nodrošinot, ka valsts budžeta deficīts nepārsniedz 3% no IKP saskaņā ar Māstrihtas līgumu. Pieejams: http://ec.europa.eu/economy_finance/sgp/index_lv.htm [skatīts 2010.gada 10.janvārī].

³⁵³ Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the Regions „Mobilising private and public investment for recovery and long term structural change: developing Public Private Partnerships”, COM (2009) 615 final of 19 December 2009, p.13. Pieejams: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/european-economic-recovery-plan/ppp_en.pdf [skatīts 2010.gada 13.aprīlī].

³⁵⁴ Lielbritānijā līgumi *PFI* jomā tiek standartizēti atbilstoši *SoPC4* prasībām (HM Treasury. Pieejams: http://www.hm-treasury.gov.uk/ppp_standardised_contracts.htm [skatīts 2010.gada 23.septembrī]).

³⁵⁵ United Nations Economic Commission for Europe (UNECE). Guidebook on Promoting Good Governance in Public-Private Partnerships. Geneva: United Nations, 2007, pp.31-35.

³⁵⁶ Clement-Davies Ch. Public-Private Partnerships in Central and Eastern Europe: Structuring Concession Agreements. Law in transition 2007, p.46.

tribunāliem un šķīrējtiesām³⁵⁷ arvien populārāka kļūst mediācija (*mediation*), kas Eiropā ir viens no visplašāk izmantotajiem procesiem.³⁵⁸ Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2008.gada 21.maija direktīvas 2008/52/EK par konkrētiem mediācijas aspektiem civillietās un komercietās 3.panta „a” punktā ietvertu skaidrojumu mediācija ir strukturēts process neatkarīgi no tā, kā tas būtu nosaukts vai minēts, kurā divas puses vai vairāki strīdā iesaistītie paši brīvprātīgi cenšas vienoties par izlīgumu ar mediatora palīdzību.³⁵⁹ 2010.gada 26.un 27.maijā īpašās programmas „Civīlā tiesvedība 2007-2013” ietvaros Milānā (Itālijā) notika EK finansēta starptautiska konference par mediāciju, kuras dalībnieki uzsvēra, ka pašlaik mediācija ir ievērojami populārāka anglosakšu tiesību valstīs, piemēram, ASV un Lielbritānijā, jo tur ir arī visaugstākie ar tiesāšanos saistītie izdevumi, kas īpaši motivē puses pašām rast risinājumu mediācijas ceļā.³⁶⁰ Tomēr jāatzīst, ka mediatora palīdzība vairāk piemērota civiltiesisku strīdu izskatīšanai, bet PPP jomā šī instrumenta izmantošana ir apšaubāma un autoraprāt arī turpmāk saglabās komplementāru raksturu kā iespējamā pirmstiesas procedūra.

Tādēļ investīciju aizsardzības jomā centrālo vietu joprojām ieņem starptautiskās arbitrāžas, kuru klauzulas atrodamas gandrīz visos *BIT*³⁶¹ un diagonālajos līgumos. Starptautiskajām arbitrāžām, kuru spriedumi daudzkārt nav bijuši imūni pret daudznacionālo korporāciju un to intereses atbalstošu tiesību speciālistu viedokļiem, mūsdienās nākas rēķināties ar starptautisko publisko tiesību pieaugošo ietekmi uz līgumiem starp valsti un privāto investoru. Šādi diagonālie līgumi (koncesijas, produkcijas vai peļņas sadales līgumi u.c.), kurus Verdross pielīdzina starptautiskajiem līgumiem (*quasi-international agreements*), tiek noslēgti visas sabiedrības interesēs, un M.Sornarajah ieskatā tiem piemīt publisko tiesību raksturs. Tādēļ, kā norāda Parīzes Universitātes profesors B.Audits (*Bernard Audit*), publiskajiem līgumiem nav piemērojams tāds pats tiesiskais regulējums kā privāttiesiskajiem kontraktiem. Tas nozīmē, ka strīdu izskatīšanā, kas izriet no investīciju līgumiem, tajā skaitā PPP līgumiem, jāvadās ne tikai no investīcijas veicinošām un aizsargājošām normām, bet no fundamentāliem starptautisko tiesību *jus cogens* principiem (teritoriālā suverenitāte, pastāvīgā suverenitāte pār dabas resursiem, ekonomiskās pašnoteikšanās tiesības u.c.), kā arī starptautiskās vides tiesību, ekonomiskās attīstības tiesību un cilvēktiesību

³⁵⁷ Strīda nodošanas pamats šķīrējtiesai jeb arbitrāžai ir pušu vienošanās. Starptautiskajos procesos vairumā valstu darbojas 1985.gada ANO Starptautiskās tirdzniecības tiesību komisijas Starptautiskās komercšķīrējtiesas parauglikums. Savukārt šķīrējtiesas sprieduma izpildi nodrošina 1958.gada Ņujorkas Konvencija par ārvalsts šķīrējtiesu nolēmumu atzīšanu un izpildīšanu (Latvijā spēkā no 1992.gada 13.jūlija. Konvencijā piedalās 144 valstis).

³⁵⁸ Ņemot vērā to, ka pašlaik Latvijā mediācija ir nepilnīga un neapmierina sabiedrības vajadzības, LR Ministru kabinets 2009.gada 18.februārī izdeva rīkojumu Nr.121 „Par koncepciju „Mediācijas ieviešana civiltiesisku strīdu risināšanā””. Latvijas Vēstnesis, 2009. 20.februārī, nr.29.

³⁵⁹ Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2008.gada 21.maija direktīvas 2008/52/EK par konkrētiem mediācijas aspektiem civillietās un komercietās 12.panta pirmo daļu Latvijai ne vēlāk kā līdz 2011.gada 21.maijam jāveic nepieciešamie pasākumi direktīvas ieviešanai. Oficiālais Vēstnesis, 2008. 24.maijs, L 136/3.

³⁶⁰ Rone D. Mediācijas konference Milānā. Jurista vārds, 2010. 8.jūnijs, nr.23, 5.lpp.

³⁶¹ Dolzer R., Schreuer C. Principles of International Investment Law. New York: Oxford University Press, 2008, p.213.

standartiem. Minētais liek apšaubīt XIX gs. raksturīgo privātā kontrakta svētuma ideju un *pacta sunt servanda* universālo raksturu,³⁶² kas publisko tiesību līgumu jomā nozīmē valsts tiesības leģitīmi attiekties no līguma saistībām, ja šāda rīcība ir attaisnojama ar pierādāmām sabiedrības interesēm. Pašlaik juridiskā prakse šajos jautājumos nav pieejama, bet var kļūt aktuāla līdz ar PPP mehānisma plašāku attīstību.

Partnerību atbalstošas valsts politikas formulēšana. Kā norāda ANO EKE, valsts politikai partnerības jomā jādefinē konkrētus mērķus un principus, iekļaujot ne tikai ekonomiskos, bet arī sociālos mērķus, jo publiskie pakalpojumi nav komerciāls produkts. Tās sekmīgas īstenošanas pamats ir publiskā sektora koordinēta rīcība un sadarbība ar ieinteresētajām pusēm, kā arī informatīvais nodrošinājums,³⁶³ lai izskaidrotu projektu realizācijas ieguvumus un novērstu nepamatotu kritiku masu informācijas līdzekļos. Īpaši svarīgi ir identificēt tās tautsaimniecības nozares, kuros PPP mehānisma ieviešana var dot reāli sasniedzamus rezultātus, ņemot vērā, ka pārāk mazi projekti var nedot vēlamo efektu, jo nespēs piesaistīt starptautisko investoru uzmanību. Turklāt projektu veiksmīgai īstenošanai būtisks ir politisko spēku vairākuma atbalsts, kā arī neformāls iespējamo konfliktu risināšanas mehānisms.³⁶⁴ Vienlaikus PPP politikai jānodrošina tirgus principu ievērošana un investoru interešu aizsardzība. Ņemot vērā PPP pieaugošo nozīmi, nepieciešama starptautiska foruma izveide valdību līmenī pieredzes apmaiņai un PPP veicinošas politikas izstrādāšanai. Šāds forums palīdzētu izvairīties no kļūdām, tajā skaitā, kad atsevišķu neizdevušos projektu negatīvā pieredze tiek pārnesta uz PPP politiku kopumā.³⁶⁵

Publiskā sektora kompetences attīstība. Ņemot vērā līgumu ilgtermiņa raksturu un paaugstināto kreditoru un sabiedrības interesi par šiem projektiem, vēlama nacionālo PPP programmu specializēto institūciju vai darba grupu (*PPP Units/Task Forces*) izveidošana un funkciju koncentrēšana, kā arī augsti izglītotu speciālistu sagatavošana, ko var nodrošināt bakalaura un maģistra akadēmisko un profesionālo studiju programmu ieviešana augstākajās izglītības iestādēs vai atbilstošu apmācības kursu īstenošana.³⁶⁶ Nozīmīgs aspekts speciālistu sagatavošanas programmās ir specializēto institūciju sadarbība, kas nodrošina resursu ekonomiju un uzkrātās

---

³⁶² Sornarajah M. *The International Law on Foreign Investment*. Third Edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2010, pp.291, 293, 296.

³⁶³ Lawrence L.M., Stutte C.T. *Public-Private Partnerships*. In: Thai K.V. (ed.) *International Handbook of Public Procurement*. London: Taylor&Francis Group, 2009, p.718.

³⁶⁴ Piemēram, Nīderlandē, īstenojot pirmo projektu automaģistrāles būvniecībā, tika organizēts publiskā un privātā sektora dialogs sadarbības jautājumos. Šādas tikšanās kalpoja kā atklāts forums, kas palīdzēja pusēm atrisināt problēmas, pirms tās pārauga nopietnos konfliktos.

³⁶⁵ United Nations Economic Commission for Europe (UNECE). *Guidebook on Promoting Good Governance in Public-Private Partnerships*. Geneva: United Nations, 2007, pp.19-23.

³⁶⁶ Piemēram, Spānijā vietējais menedžmenta institūts sadarbībā ar Spānijas būvuzņēmēju un koncesionāru asociāciju (*SEOPAN*) īsteno profesionālo maģistra studiju programmu, kura sagatavo speciālistus darbam koncesiju jomā. Savukārt Lielbritānijas partnerību asociācija (*Partnerships UK*) vienu divas reizes gadā organizē PPP atbalsta kursu (*PPP Foundation Course*) publiskajā sektorā nodarbināto PPP speciālistu profesionālajai sagatavošanai.

pieredzes racionālu izmantošanu. Piemēram, Eiropas PPP kompetences centrs (*EPEC*) sekmē ES dalībvalstu publisko institūciju dalību partnerībās, pieredzes un zināšanu apmaiņu, kā arī jaunu normatīvo aktu un plānošanas dokumentu izstrādi. Šādas sadarbības ieguvums ir iespēja piesaistīt starptautiskus ekspertus konkrētu projektu realizācijā, kuri var nodrošināt atbalstu tehniskajā, organizatoriskajā, tiesiskajā, projekta realizācijas monitoringa un pienācīgas rūpības (*due diligence*)³⁶⁷ izvērtēšanas jomās.³⁶⁸

Caurskatāma, objektīva un nediskriminējoša privātā partnera izvēle. ANO EKE ieskatā iepirkumu īstenošanā jānodrošina atklātība un informācijas pieejamība, tajā skaitā par iepirkuma rezultātiem, izvēlēto piedāvājumu un noslēgto līgumu, vienlaikus respektējot intelektuālā īpašuma un autortiesību aizsardzības prasības, nacionālās drošības intereses un citus informācijas izpaušanas ierobežojumus. Procedūras objektivitāte prezumē precīzu, konkrētu un paredzamu noteikumu ieviešanu un to ievērošanu, kā arī jebkādu interešu konflikta situāciju novēršanu, lai nepieļautu publiskā vai privātā partnera reputācijas sabojāšanu. EK, atsaucoties uz EST 1999.gada 15.jūnija spriedumu lietā T-277/97 *Ismeri Europa Srl* pret Revīzijas palātu, uzsver, ka interešu konflikta jēdziens raksturo situāciju, kad līgumtiesību piešķiršanas lēmumā iesaistītajām personām ir konkurējoši profesionālie vai personiskie pienākumi vai personiskas vai finansiālas intereses, kas tām apgrūtina viņu pienākumu taisnīgu un objektīvu izpildi, vai kad personām ir iespējams savās personiskajās interesēs iespaidot līgumslēdzējas iestādes lēmuma pieņemšanas procesu, kas pats par sevi ir nopietna nelikumība neatkarīgi no iesaistīto personu labiem vai ļauniem nodomiem un rīcības.³⁶⁹ Savukārt diskriminācijas aizliegums nozīmē prasību nodrošināt taisnīgu un vienādu attieksmi gan pret starptautiskajiem, gan vietējiem iepirkuma dalībniekiem, tajā skaitā pret MVU.³⁷⁰

Sabiedrības interešu prioritāte. PPP primāri jānodrošina sabiedrības intereses un iedzīvotāju, it īpaši sociāli un ekonomiski mazaizsargātu grupu, dzīves apstākļu uzlabošana. Tādēļ valsts uzdevums ir formulēt, kādā veidā PPP garantēs sabiedrības intereses, pamatojoties uz konsultācijām ar pilsonisko sabiedrību. Šādu konsultāciju pamatā jābūt informācijai par PPP būtību, pretējā gadījumā partnerības mehānisms iedzīvotāju skatījumā var tikt uzskatīts par vienu no privatizācijas veidiem.³⁷¹ Konsultēšanās sākotnējā posmā rada priekšnosacījumus izsvērtam, visiem

---

³⁶⁷ Izpēte, ko veic investori pirms investīciju veikšanas, piemēram, darījumspejas un pārvaldības pārbaude, kā arī faktu patiesuma noteikšana (InvestorWords, (c) 2000 InvestorGuide.com, Inc.); rūpība, ko vērtē nevis pēc kāda absolūta standarta, bet gan atkarībā no relatīvajiem apstākļiem attiecīgajā situācijā (*Black's Law Dictionary*, p.457).

³⁶⁸ United Nations Economic Commission for Europe (UNECE). Guidebook on Promoting Good Governance in Public-Private Partnerships. Geneva: United Nations, 2007, pp.25-30.

³⁶⁹ European Commission Green paper on the modernisation of EU public procurement policy. Towards a more efficient European Procurement Market. COM (2011) 15 final of 27 January 2011, p.48. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:DKEY=556316:EN:NOT> [skatīts 2011. gada 22. februārī].

³⁷⁰ United Nations Economic Commission for Europe (UNECE). Guidebook on Promoting Good Governance in Public-Private Partnerships. Geneva: United Nations, 2007, pp.49-52.

³⁷¹ *Ibid.*, pp.63, 64.

saprotamam un labāk sagatavotam lēmumam, kas ļauj laikus izskaidrot un pamatot publiskā sektora viedokli un noskaidrot sabiedrības argumentus konkrētajā jautājumā.³⁷² Šo konsultāciju mērķis ir sabiedrības iesaistīšana valsts pārvaldē, kas uzsvērts arī 2009.gada 1.oktobrī ES Padomes Starptautisko un nacionālo nevalstisko organizāciju konferencē apstiprinātajā Labas prakses kodeksā par pilsoniskās līdzdalības nodrošināšanu lēmumu pieņemšanas procesā.³⁷³ Īstenojot minētās prasības, PPP projekti varētu kļūt daudz atklātāki sabiedrībai, kas samazina korupcijas risku salīdzinājumā ar tradicionālā publiskā iepirkuma procedūru.³⁷⁴

Starptautiskās sabiedrības atzinību sabiedrības informēšanas jomā ir ieguvusi ANO 1998.gada Konvencija par pieeju informācijai, sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanā un pieeju tiesu varai vides jautājumos (Orhūsas konvencija), kurā pieejamība informācijai un sabiedrības līdzdalība atzīti par noteicošajiem faktoriem, kas sekmē sabiedrības interešu atspoguļošanu publiskā sektora lēmumos un labas pārvaldības īstenošanu. Viens no Orhūsas konvencijas mērķiem ir vēlme garantēt tiesības uz sabiedrības dalību ar vidi saistītu lēmumu pieņemšanā, lai palīdzētu aizsargāt personu tiesības dzīvot veselībai un labklājībai piemērotā vidē. Orhūsas konvencijas 6. un 7.pantā paredzēta sabiedrības dalība vidi ietekmējošu lēmumu, plānu un programmu pieņemšanā. Savukārt konvencijas 9.panta 2. un 4.punktā paredzēta tiesas procesu vai citu procedūru pieejamība, lai apstrīdētu tādu lēmumu vai rīcības likumību, uz kurām attiecas konvencijas noteikumi par sabiedrības dalību.³⁷⁵ Tādējādi konvencija ir ne tikai starptautiska vienošanās vides aizsardzības jautājumos, bet arī līgums par valdību atbildību un darbības caurskatāmību. Tās galvenā vērtība labas pārvaldības sekmēšanā ir valdības darbības efektivitātes standartu noteikšana, kas piemērojami gan ANO EKE reģionā, gan ārpus tā. ANO bijušais Ģenerālsekretārs K. Annans, uzsverot Orhūsas konvencijas universālo raksturu informācijas pieejamības un sabiedrības līdzdalības jomā, ir nodēvējis to par drosmīgāko „ekoloģiskās demokrātijas” izveidošanas ieceri, ko ANO jebkad ir īstenojusi.³⁷⁶

Ilgtspējīga attīstība. ANO un ES dalībvalstis ir vienojušās, ka atbilde uz globālajām pārmaiņām pasaulē ir ilgtspējības modelis, kas vienlaikus ar līdzsvarotu ekonomikas, sociālo un

---

³⁷² Paidere G. Sabiedrības līdzdalība valsts pārvaldē: Uzņēmumu reģistra pieredze. Jurista Vārds, 2010. 6.jūlijs, nr.27, 7.lpp.

³⁷³ Code of Good Practice for Civil Participation in the Decision Making Process. Adopted by the Conference of INGOs on 1st October 2009. Pieejams: http://www.coe.int/t/ngo/Source/Code_good_practice_en.pdf [skatīts 2010.gada 29.jūlijā].

³⁷⁴ Vadlīnijas līgumisko valsts un privātās partnerības projektu īstenošanai. Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra, 2006, 11.lpp. Pieejams: <http://www.em.gov.lv> [skatīts 2009.gada 23.augustā].

³⁷⁵ Konvencija par pieeju informācijai, sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanā un pieeju tiesu varai vides jautājumos. ANO Ekonomikas komisija Eiropai, Orhūsa, Dānija, 1998. gada 25.jūnijs. Latvijai spēkā no 2002.gada 12.septembra. Latvijas Vēstnesis, 2002. 26.aprīlis, nr.64.

³⁷⁶ UNECE Convention on Access to Information, Public Participation in Decision - making and Access to Justice in Environmental Matters. The Aarhus Convention: An Implementation Guide. Foreword, p. v. Pieejams: <http://www.unece.org/env/pp/acig.pdf> [skatīts 2010.gada 23.martā].

vides aspektu ievērošanu, pieprasa arī attieksmes maiņu un sabiedrības iesaisti. Tādējādi ilgtspējīgu attīstību varētu definēt kā sabiedrības labklājības, vides un ekonomikas integrētu un līdzsvarotu attīstību, kas apmierina iedzīvotāju pašreizējās sociālās un ekonomiskās vajadzības, nodrošina vides prasību ievērošanu, neapdraudot nākamo paaudžu vajadzību apmierināšanas iespējas un saglabājot bioloģisko daudzveidību.³⁷⁷ Ilgtspējīgas attīstības principus nepieciešams integrēt arī PPP procesā, projekta uzdevumos atspoguļojot vides aizsardzības aspektus un tiesības īstenot projektu piešķirot ekoloģiskās prasības respektējošiem uzņēmumiem.

Īstenojot PPP projektus, privātā partnera interesēs ir izmantot tādus materiālus un tehnoloģijas, kuras nodrošina visoptimālāko izdevumu un ieguvumu attiecību līguma darbības laikā. Tādēļ investoram ir izdevīgi ieguldīt līdzekļus dārgākās, bet ekspluatācijā lētākās un videi draudzīgās tehnoloģijās, kuras nodrošina resursu efektīvu izmantošanu un vienlaikus palielina ienākumus, it īpaši ņemot vērā līgumu ilgtermiņa raksturu. Savukārt korporatīvās pilsonības principa integrācija privātā sektora praksē veicinātu ilgtspējīgas attīstības prasību ievērošanu PPP projektos. Turklāt daudzas komercsabiedrības brīvprātīgi iekļauj ilgtspējas kritērijus savos piedāvājumos un projektu shēmās, pamatojoties uz starptautiski atzītu ilgtspējas indeksa metodoloģiju, kas balstīta uz nopietnākajiem pasaules piemēriem (*Dow Jones Sustainability Index, Business in the Community CR Index*).³⁷⁸

Aizsākot kārtējo PPP projektu, publiskajam sektoram ir jāizvērtē iedzīvotāju veselību un vidi ietekmējošie faktori. Šos jautājumus nevar pietiekami sekmīgi risināt nacionālā līmenī to mēroga un seku dēļ. Tādēļ 2001.gada 27.jūnijā Eiropas Parlaments un Padome pieņēma direktīvu 2001/42/EK, kuras uzdevums ir nodrošināt vides aizsardzību un veicināt ilgtspējīgu attīstību, sekmēt ekoloģisko apsvērumu integrēšanu plānu un programmu sagatavošanas un pieņemšanas procesā, izvirzot prasības veikt vides novērtējumu.³⁷⁹ Sekmējot Orhūsas konvencijā noteikto saistību izpildi, 2003.gada 26.maijā Eiropas Parlaments un Padome pieņēma direktīvu 2003/35/EK, kura paredz sabiedrības līdzdalību atsevišķu vides plānu un programmu izstrādē un noteikumus par iespēju griezties tiesā saistībā ar 1985.gada 27.jūnija Padomes direktīvu 85/337/EEK par dažu

---

³⁷⁷ Būtiskākie starptautiskie dokumenti, kuros formulētas ilgtspējības modeļa pamatnostādnes, ir 1987.gada Pasaules vides un attīstības komisijas ziņojums „Mūsu kopējā nākotne”, 1992.gadā Riodežaneiro pieņemtais ANO ilgtspējīgas attīstības Rīcības plāns 21.gs.m (*Agenda 21*) un 2001.gadā Gēteborgā formulētā un vēlāk 2006.gadā precizētā ES Ilgtspējīgas attīstības stratēģija (Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam, 8., 9.§, 6., 97.lpp. Pieejams: <http://www.latvija2030.lv/page/319> [skatīts 2010.gada 25.jūlijā]).

³⁷⁸ Ilgtspējas indekss. Pieejams: <http://www.ilgtspejasindekss.lv/par-indeksu> [skatīts 2010.gada 24.maijā].

³⁷⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes 2001.gada 27.jūnija Direktīva 2001/42/EK par noteiktu plānu un programmu ietekmes uz vidi novērtējumu. Oficiālais Vēstnesis, 2001. 21.jūlijs, L 197, 0030.–0037.lpp.

sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu un 1996.gada 24.septembra Padomes direktīvu 96/61/EK 85/337/EEK par piesārņojuma integrētu novēršanu un kontroli.³⁸⁰

ANO EKE reģionā šos procesus reglamentē 1991.gada 25.februārī Espo (Somijā) parakstītā ANO EKE Konvencija par ietekmes uz vidi novērtējumu pārrobežu kontekstā.³⁸¹ Ņemot vērā EKE ierosinājumu attiecināt konvencijas principus arī uz plāniem un programmām, konvencijas dalībnieku otrajā sanāksmē 2001.gada 26. un 27.februārī Sofijā tika nolemts (lēmums II/9) sagatavot juridiski saistošu protokolu par stratēģisku vides novērtējumu, kas papildinātu jau esošos noteikumus par ietekmes uz vidi novērtējumu pārrobežu kontekstā. Protokolu par stratēģisko vides novērtējumu pieņēma 5. ministru konferencē „Vide Eiropai” konvencijas dalībnieku ārkārtas sanāksmē 2003.gada 21.-23.maijā Kijevā (Ukrainā). Atbilstoši protokola 4.panta otrajai daļai un 8.panta pirmajai daļai dalībvalstij jānodrošina agrīnu, savlaicīgu un efektīvu sabiedrības līdzdalību stratēģiskajā vides novērtējumā, kad vēl ir iespējami jebkādi risinājumi, tādiem plāniem un programmām, kuri sagatavoti lauksaimniecībā, mežsaimniecībā, zivsaimniecībā, enerģētikā, rūpniecībā, derīgo izrakteņu ieguvē, transportā, reģionālajā attīstībā, atkritumu apsaimniekošanā, ūdens resursu apsaimniekošanā, telekomunikācijās, tūrismā un teritoriju plānošanā. Turklāt saskaņā ar protokola 10.pantu sistēmām, kuras ES darbojas plānu un programmu vides novērtējumam, jānodrošina, ka notiek pienācīgas pārrobežu apspriedes gadījumos, kad kādā dalībvalstī izstrādāta plāna vai programmas īstenošanai var būt būtiska ietekme uz vidi citā dalībvalstī. Informācija par plāniem un programmām, kuriem ir būtiska ietekme uz vidi citās valstīs, saskaņā ar attiecīgu tiesisko regulējumu starp dalībvalstīm un šādām citām valstīm jānosūta uz abpusēja un līdzvērtīga pamata.³⁸²

---

³⁸⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes 2003.gada 26.maija Direktīva 2003/35/EK ar ko paredz sabiedrības līdzdalību dažu ar vidi saistītu plānu un programmu izstrādē un ar ko attiecībā uz sabiedrības līdzdalību un iespēju griezties tiesās groza Padomes Direktīvas 85/337/EEK un 96/61/EK, 1.pants. Oficiālais Vēstnesis, 2003. 25.jūnijs, L 156, 0017.–0025.lpp.

³⁸¹ 1991.gada 25.februāra ANO EKE Espo Konvencija par ietekmes uz vidi novērtējumu pārrobežu kontekstā. Latvijas Vēstnesis, 1997.gada 2.aprīlis, nr.86. Latvijā spēkā no 1998.gada 29.novembra.

³⁸² 1991.gada ANO/EEK Espo konvencijas “Par ietekmes uz vidi novērtējumu pārrobežu kontekstā” Protokols par stratēģisko vides novērtējumu (Eiropas Padome Eiropas Kopienas vārdā Protokolu par stratēģisko vides novērtējumu apstiprināja ar 2008.gada 20.oktobra lēmumu (2008/871/EK)), 2.panta 6.punkts, 4.panta otrā daļa, 8.panta pirmā daļa, 10.panta pirmā un ceturrtā daļa, protokola I un II pielikums. Oficiālais Vēstnesis, 2008. 19.novembris, L 308/35. Stratēģisko vides novērtējumu veic protokola I pielikumā norādīto plānu un projektu akceptēšanai (piemēram, termoelektrostacijas un citas sadedzināšanas iekārtas; kompleksas ķīmiskās rūpniecības iekārtas; automaģistrāļu, ātrgaitas autoceļu, starppilsētu dzelzceļa līniju un lidostu ar skrejceļa garumu 2100 m un vairāk būvniecība; tirdzniecības ostas, iekšējie ūdensceļi un ostas, kas paredzētas iekšzemes ūdenstransportam ar 1350 metrisko tonnu un lielāku tilpību; lieli aizsprosti un mākslīgās ūdenstilpes; celulozes un papīra ražošana, ja jauda ir 200 metrisko tonnu dienā vai vairāk; kailcirtes lielās platībās), kā arī jebkuram citam projektam, kas minēts II pielikumā (piemēram, lauksaimniecībā izmantojamas zemes un meža zemes transformācija; hidroelektrostaciju būvniecība u.c.), ja tam ir nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums saskaņā ar nacionālo normatīvo aktu prasībām.

1.5.2. Korporatīvās pilsonības koncepcija

Ja labas pārvaldības uzdevums ir sekmēt publiskā sektora efektivitāti, cita starpā arī starptautisko investīciju jomā, kas ir svarīgs PPP un investīciju drošības aspekts, tad korporatīvās pilsonības koncepcijas starptautiska atzīšana sekmētu līdzsvara noteikšanu starp pieņemošās valsts un investora tiesībām un pienākumiem, kas pēdējā pusgadsimta laikā bijis viens no starptautisko investīciju tiesību problēmjaudājumiem. Mūsdienās starptautisko tiesību redzeslokā jābūt ne tikai investora tiesībām, bet arī pienākumiem. Tādējādi korporatīvās pilsonības koncepcijas kā *quid pro quo*³⁸³ praktiska īstenošana ir PPP efektivitātes būtisks nosacījums neatkarīgi no investora valstiskās piederības un projekta veida.

Kā uzsvērts ANO dokumentos, vienotas ekonomiskās telpas izveidi visvairāk veicinājušas tieši daudznacionālas korporācijas, kuru tiesības darboties globāli ir būtiski paplašinātas, pateicoties starptautiskajām konvencijām un nacionālajām stratēģijām. Tādēļ šīs tiesības korespondē arī plašākus pienākumus, atbilstoši kuriem uzņēmumam, kad un kur tas iespējams, jārikojas labas prakses (*good practices*) ietvaros visas sabiedrības interesēs, nevis savtīgos nolūkos jāizmanto vājākas pārvaldes sistēmas. Tādējādi globalizācijas izpratne neaprobežojas tikai ar lielāku tirgu radīšanu un nav atdalāma no komplicētiem sociāliem un politiskiem jautājumiem. Tās pamatā jābūt kopējām cilvēces vērtībām, kuras veicina plašāku, iekļaujošāku sociālo mērķu īstenošanu.³⁸⁴

Starptautiskajos dokumentos un akadēmiskajā literatūrā tiek lietoti dažādi termini, piemēram, globālā korporatīvā pilsonība, korporatīvā sociālā atbildība, korporatīvā sociālā sirdsapziņa vai iesaistīšana, korporatīvā atbildība, ilgtspējīgs business u.c. S.Devas ieskatā jēdziens „korporatīvā pilsonība” ir plašākais no tiem un raksturo biznesa lomas pārvērtēšanu sabiedrībā.³⁸⁵ Tādēļ šajā darbā autors pieturēsies pie kopējā termina „korporatīvā pilsonība”, kas lietots arī ANO Globālajā līgumā (jāpiebilst, ka pašā līgumā šis termins nav skaidrots).

R.Mulerats, viens vadošajiem koncepcijas pētniekiem Eiropā, korporatīvo pilsonību skaidro kā komercsabiedrību brīvprātīgu lēmumu respektēt un aizsargāt visu ieinteresēto pušu intereses, lai sekmētu vides saglabāšanu un labāku sabiedrību, aktīvi sadarbojoties ar publisko

³⁸³ Latīn. - pakalpojums pret pakalpojumu.

³⁸⁴ Report of the Secretary-General „We the peoples: the role of the United Nations in the twenty-first century”, General Assembly, 54th session, agenda item 49 (b), document no.A/54/2000, March 27, 2000, paras.25, 46, 57, 332, 334. Pieejams: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan000923.pdf> [skatīts 2009.gada 26.decembrī].

³⁸⁵ Deva S. Global Compact: A Critique of the U.N.'s „Public-Private” Partnership for Promoting Corporate Citizenship. Syracuse Journal of International Law and Commerce, 2007, vol.34, issue 1, p.108.

sektoru, pilsonisko sabiedrību un citiem privātā sektora uzņēmumiem.³⁸⁶ Tātad šī koncepcija iekļauj ļoti plašu jautājumu loku – sākot no korporatīvās pārvaldības līdz pretkorupcijas pasākumiem un patērētāju tiesību respektēšanai. Piemēram, profesors K.Švābs uzskata, ka korporatīvā pilsonība ir viens no korporatīvās iesaistīšanas koncepcijas³⁸⁷ pamatjēdzieniem līdz ar korporatīvo pārvaldību,³⁸⁸ korporatīvo labdarību,³⁸⁹ korporatīvo sociālo uzņēmējdarbību³⁹⁰ un korporatīvo sociālo atbildību.³⁹¹ Savukārt Eiropas Parlaments 2007.gada 13.marta rezolūcijā „Korporatīvā sociālā atbildība: jauna partnerība” koncepciju definē kā korporatīvo sociālo atbildību, kas ir brīvprātīga vides un sociālo apsvērumu integrācija uzņēmumu darbībā papildus normatīvajām prasībām un līgumsaistībām. Eiropas Parlaments koncepciju saista ar Lisabonas programmas ekonomiskajiem, sociālajiem un vides mērķiem, jo uzņēmumu nopietna attieksme pret korporatīvo sociālo atbildību var veicināt nodarbinātību, darba apstākļu uzlabošanu, darba ņēmēju tiesību ievērošanu un tehnoloģisko jauninājumu pētniecību un izstrādi. Turklāt Eiropas Parlaments atzīmē, ka tirgus un uzņēmumu attīstības pakāpe dažādās valstīs ir atšķirīga, tādēļ vienveidīga metode korporatīvās darbības modeļa ieviešanā nebūtu pieņemama.³⁹² Šīs koncepcijas aktualitāte uzsvērta arī jaunajā stratēģijā gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei „Eiropa 2020”, kurā EK korporatīvās sociālās atbildības koncepcijas atjaunošanu sasaista ar uzņēmējdarbības vides uzlabošanu (īpaši MVU) un stingra, konkurētspējīga un ilgtspējīga rūpnieciskā pamata izveidošanas atbalstu, kas ir svarīgs elements darba ņēmēju un patērētāju ilgtermiņa uzticēšanās nodrošināšanā.³⁹³

Neskatoties uz šeit minēto viedokļu dažādību, to kopsaucējs meklējams P.Muclinska atziņā, ka korporatīvā pilsonība ietver 3 galvenās jomas, proti, darba tiesības, cilvēktiesības un vides aizsardzības un ilgtspējīgas attīstības jautājumus, kā tas atspoguļots arī ANO Globālajā

---

³⁸⁶ Shestack J.J. Corporate Social Responsibility In a Changing Corporate World. In: Mullerat R. (ed.) Corporate Social Responsibility. The Corporate Governance of the 21st Century. Hague: Kluwer Law International, 2005, p.97.

³⁸⁷ K.Švāba ieskatā korporatīvās pilsonības jēdziens izriet no 1971.gadā Pasaules ekonomikas forumā ieviestās ieinteresētības koncepcijas (*stakeholder concept*), saskaņā ar kuru komercsabiedrības ir atbildīgas ne tikai saviem dibinātājiem, bet arī sabiedrībai kopumā. 1973.gadā šī koncepcija kļuva par forumā pieņemtās Davosas deklarācijas stūrakmeni, tādējādi uzsverot privātā sektora atbildību sociālajos un vides aizsardzības jautājumos. Turpmāk forumā tika definēta arī korporatīvās iesaistīšanas koncepcija.

³⁸⁸ Starptautisko un nacionālo tiesību ievērošana, ētikas un morāles standartu veicināšana, kas iekļauj cilvēka tiesību, darba un vides standartu sekmēšanu un korupcijas apkarošanu.

³⁸⁹ Investīcijas sociālajās programmās vai organizācijās.

³⁹⁰ Sociālās un vides aizsardzības ideju transformācija komercsabiedrības precēs un pakalpojumos. Šādas uzņēmējdarbības piemēri ir *Deutsche Bank* mikrofinansēšanas shēmas, *Toyota Motor Corporation* hibrīdauto ražošana vai *Unilever* palīdzības programmas Indijas lauku apvidu sievietēm uzņēmējdarbības iemaņu apgūšanā.

³⁹¹ Schwab K. Global Corporate Citizenship. Working with Governments and Civil Society. Op.cit., pp.110-114.

³⁹² Eiropas Parlamenta 2007.gada 13.marta Rezolūcija par korporatīvo sociālo atbildību: jauna partnerība (2006/2133(INI)), 4., 9., 19.p. Oficiālais Vēstnesis, 2007. 13.decembris, C 301.

³⁹³ Eiropas Komisijas 2010.gada 3.marta paziņojums „EIROPA 2020 - Stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei”, COM(2010)2020 galīgā redakcija, 18.lpp. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:LV:PDF> [skatīts 2010.gada 2.maijā].

līgumā.³⁹⁴ Kā norāda K.Švābs, korporatīvā pilsonība ir jauns imperatīvs biznesa aprindām, kas apvieno tiesības un atbildību, kas komercsabiedrībām piemīt kā globālajiem pilsoņiem. Tādējādi korporatīvā pilsonība, pirmkārt, ir daudzpusēja iniciatīva. Lai gan primāro atbildību sabiedrībā joprojām saglabā valstis un starptautiskās starpvaldību organizācijas, valdības apzinās savu resursu nepietiekamību, kas veicinājis PPP mehānisma attīstību. Otrkārt, tai jāatbilst komercsabiedrības specifiskajām iespējām, darbības jomai un peļņas gūšanas motīviem. Treškārt, korporatīvā pilsonība nav komercsabiedrības izpirkuma maksa vai attaisnošanās sabiedrības priekšā, jo privātā sektora pamatuzdevums ir darboties peļņas gūšanas nolūkā. Tādēļ korporatīvā pilsonība ir loģiska biznesa vēlme veicināt ilgtspējīgu sadarbību, jo privātā sektora turpmākā attīstība ir tieši atkarīga no stabilitātes un vispārējās labklājības. K.Švābs secina, ka korporatīvā pilsonība var atjaunot biznesa pozitīvo lomu sabiedrībā un nodrošināt ilgtermiņa rentabilitāti, kā arī sekmē efektīvu globālo pārvaldību, kurā būtiska loma atvēlēta privātajam sektoram.³⁹⁵

Eiropā korporatīvās pilsonības jautājumi aktualizējās jau XX gs. 80.gadu vidū sakarā ar cilvēktiesību aktīvistu protestiem pret korporācijām par bērnu nodarbināšanu jaunattīstības valstīs. Institucionālā līmenī korporāciju atbildības aspekti pirmo reizi tika iekļauti 1995.gada EK prezidenta Ž.Delora manifestā par uzņēmumu sociālo iekļaušanu, kas tika piedāvāta kā brīvprātīga iniciatīva (atšķirtībā no Eiropas Parlamenta, kas sākotnēji uzskatīja, ka šajā jautājumā nepieciešams normatīvs regulējums).³⁹⁶ Līdz pat XX gs. 90.gadiem šī koncepcija neguva lielu popularitāti, jo prevalēja oponentu viedoklis, ka „biznesa bizness ir bizness” un politikas ietekme uz ekonomiku ir nevēlama, kā arī kritika par koncepcijas īstenošanas vājo mehānismu. Tomēr internacionalizācijas procesi un IKT straujā attīstība starptautiskajā biznesā veicināja F.Drakeras atziņas par daudz nacionālo korporāciju ekonomisko, cilvēcisko un sociālo dimensiju nostiprināšanos,³⁹⁷ jo mūsdienās investīciju drošību, ienesīgumu un ilgtermiņa stabilitāti lielā mērā nosaka to pozitīvā ietekme un tās valsts sabiedrības reālie ieguvumi, kurā tiek veiktas investīcijas. Tādējādi korporācijām nākas savos biznesa plānos iekļaut arī sociālos aspektus,³⁹⁸ kas būtu nostiprināms arī starptautiskajās tiesībās, lai veicinātu pieņemošās valsts un investora tiesību un pienākumu līdzsvaru. Korporāciju atbildība tika atzīta arī Johannesburgas Pasaules samitā ilgtspējīgas attīstības jautājumos. Šajā sakarā *UNCTAD* Sekretariāta uzdevumā ekspertu grupa sagatavoja Starptautiskos

---

³⁹⁴ Muchlinski P. Policy Issues. In: Muchlinski P., Ortino F., Schreuer C. (ed.) *The Oxford Handbook of International Investment Law*. New York: Oxford University Press, 2008, p.37.

³⁹⁵ Schwab K. *Global Corporate Citizenship. Working with Governments and Civil Society*, op.cit., pp.114-118.

³⁹⁶ Lux J., Thorsen S.S., Meisling A. *The European Initiatives*. In: Mullerat R. (ed.) *Corporate Social Responsibility. The Corporate Governance of the 21st Century*. Hague: Kluwer Law International, 2005, pp.280-.

³⁹⁷ Shestack J.J. *Corporate Social Responsibility In a Changing Corporate World*. In: Mullerat R. (ed.) *Corporate Social Responsibility. The Corporate Governance of the 21st Century*. Hague: Kluwer Law International, 2005, p.99.

³⁹⁸ Muchlinski P. *Corporate Social Responsibility*. In: Muchlinski P., Ortino F., Schreuer C. (ed.) *The Oxford Handbook of International Investment Law*. New York: Oxford University Press, 2008, p.640.

grāmatvedības un ziņošanas standartus (*International Standards of Accounting and Reporting*) atbildības indikatoru noteikšanai, kuros norādāma informācija par kopējiem ienākumiem, eksportu, importu, investīcijām, ražošanas tehnoloģijām, darbinieku aizsardzību, korupciju u.c.³⁹⁹

Secinājumi. PPP sekmīgas īstenošanas obligāti priekšnosacījumi ir labas pārvaldības un korporatīvās pilsonības koncepciju apvienošana.

Labā pārvaldība prezumē valsts institūciju darbības efektivitātes paaugstināšanu, kas PPP jomā sasniedzams īstenojot šādus principus: risku pārdale, tiesiskā regulējuma pilnveidošana, partnerības atbalstoša politika, publiskā sektora kompetences attīstība, caurskatāma, objektīva un nediskriminējoša privātā partnera izvēles procedūra, sabiedrības interešu prioritāte un ilgtspējīga attīstība.

Korporatīvās pilsonības koncepcija ir brīvprātīga iniciatīva darba tiesību, cilvēktiesību, vides aizsardzības un ilgtspējīgas attīstības jomās, kuru virza privātā sektora attīstības tieša atkarība no stabilitātes un vispārējās labklājības.

Atteikšanās no brīvprātības principa korporatīvās pilsonības koncepcijas jautājumā un tās nostiprināšana starptautiskajās investīciju tiesībās, piemēram, *BIT* preambulās un diagonālajos līgumos, sekmētu starptautisku PPP projektu realizāciju un jaunu starptautisko standartu izveidi investīciju jomā.

---

³⁹⁹ Bojārs J. Starptautiskās privāttiesības I. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2010, 196.-199.lpp.

2. PARTNERĪBAS ANO SISTĒMĀ

ANO globalizācijas laikmetā ir ieguvusi unikālu nozīmi, pateicoties tās Statūtos nostiprinātajām vispārāztītajām vērtībām, dalībvalstu sastāvam un universālajai darbības sfērai. ANO kā galvenā starptautiskā starpvaldību organizācija aicināta kļūt par visas cilvēces interešu forumu un noteikt starptautiski tiesisko kārtību, kas ļautu precīzi definēt globālās civilizācijas pamatnormas.⁴⁰⁰ Kā globālais tautu kopējā viedokļa izstrādāšanas (*consensus-building*) centrs, ANO ir noteikusi prioritātes un uzdevumus starptautiskajai sadarbībai, resursu lielāko daļu tērējot nevis starptautiskās drošības, bet gan ekonomiskās, sociālās un ilgtspējīgas (*sustainable*) attīstības nodrošināšanai, kas lielā mērā ietekmējis ekonomiskās un sociālās pārmaiņas visā pasaulē. Lai gan ANO sistēma tās vairāk nekā pusgadsimta pastāvēšanas laikā nav bijusi pilnīgi „sastingusi”, nepārtraukti pilnveidojoties un attīstoties daudzās jomās, XX gs. nogalē kļuva skaidrs, ka tā vairs neatbilst mūsdienu pasaules starptautiskajam stāvoklim un nedod iespējas efektīvi tikt galā ar jaunajiem izaicinājumiem. Tādējādi bija pienācis laiks ANO sistēmas kardinālai un kvalitatīvai reformai,⁴⁰¹ jo 50.gadu institucionālās vides starpnacionālais raksturs mūsdienās ir transformējies globalizētā pasaulē.⁴⁰² Pašlaik ir vispārāztīts, ka ANO darbību nepieciešams pilnībā pārorientēt uz XXI gs. vajadzībām, smeļoties spēku no partnerībām un spējas apvienot dažādus partnerus efektīvās koalīcijās, lai nodrošinātu kvalitatīvas pārmaiņas plašā jautājumu spektrā. ANO sistēmai jābūt atvērta ne tikai valdībām, bet arī privātajam sektoram un pilsoniskajai sabiedrībai, kas starptautiskajā un nacionālajā līmenī iegūst aizvien lielāku nozīmi.⁴⁰³

ANO sadarbība ar privāto sektoru aizsākās jau organizācijas izveidošanas gaitā, kad biznesa aprindas aktīvi atbalstīja organizāciju. Atsevišķas komercsabiedrības un starptautiskās biznesa asociācijas kā, piemēram, Starptautiskā Tirdzniecības palāta (*International Chamber of Commerce – ICC*), nodrošināja ANO izveides politisko atbalstu, uzsverot šādas organizācijas nepieciešamību miera stabilizācijai un labklājībai visā pasaulē.⁴⁰⁴ Turklāt starptautiskajā sabiedrībā XX gs. vidū valdīja samērā liela vienprātība par ekonomisko un sociālo jautājumu tiešo ietekmi uz

---

⁴⁰⁰ Report of the Secretary-General „We the peoples: the role of the United Nations in the twenty-first century”, General Assembly, 54th session, agenda item 49 (b), document no.A/54/2000, March 27, 2000, para.45. Pieejams: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan000923.pdf> [skatīts 2009.gada 26.decembrī].

⁴⁰¹ Bojārs J. Starptautiskās publiskās tiesības II. Rīga: Zvaigzne ABC, 2006, 207., 213., 214.lpp.

⁴⁰² Report of the Secretary-General „We the peoples: the role of the United Nations in the twenty-first century”, General Assembly, 54th session, agenda item 49 (b), document no.A/54/2000, March 27, 2000, para.30. Pieejams: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan000923.pdf> [skatīts 2009.gada 26.decembrī].

⁴⁰³ Report of the Secretary-General „In larger freedom: towards development, security and human rights for all” General Assembly, 59th session, agenda item 45 and 55, document no.A/59/2005, March 21, 2005, para.153. Pieejams: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/270/78/PDF/N0527078.pdf?OpenElement> [skatīts 2010.gada 5.februārī].

⁴⁰⁴ Witte J.M., Reinicke W. Business Unusual. Facilitating United Nations Reform Through Partnerships. New York: United Nations, 2005, p.54.

starptautisko drošību un politisko stabilitāti. Atvērtas tirdzniecības sistēmas neveiksmes un valstu noslēgtība starpkaru periodā tika uzskatīta par vienu no galvenajiem iemesliem, kas izraisīja negatīvus procesus sabiedrībā un Otro pasaules karu.⁴⁰⁵ Ņemot vērā, ka pēckara rekonstrukcijas procesā bija nepieciešama arī privātā sektora aktīva līdzdalība, ANO Statūtu izstrādātājiem nācās meklēt kompromisu starp valdošās liberālās filozofijas *laissez-faire*⁴⁰⁶ versiju un valdību saprātīgu intervenci ekonomikā, kuras nepieciešamību Lielās depresijas seku novēršanā un nodarbinātības nodrošināšanā pierādīja Dž.M.Keinss 1936.gadā izdotajā fundamentālajā darbā “Nodarbinātības, procentu un naudas vispārējā teorija”. Tādēļ ANO ekonomisko institūciju izveides pamatā bija tirdzniecības un finanšu sistēmas atvērtības un daudzpusējas sadarbības princips, kam bija jāvirza ekonomiskā izaugsme, vispārēja nodarbinātība un sociālais progress pasaulē.⁴⁰⁷ Tomēr jau 50.gadu sākumā, aizsākoties aukstajam karam, ANO un biznesa sektora attiecības piedzīvoja panīkumu sakarā ar to politizēšanu.⁴⁰⁸ Tikai pasaules bipolārās politiskās struktūras un plānveida ekonomikas sabrukums, aukstā kara beigas 1991.gadā un ekonomikas internacionalizācija pavēra konstruktīvas turpmākās sadarbības iespējas. Sakarā ar daudznacionālo korporāciju aktivitātēm, kuras samērā veiksmīgi izvairās no reglamentācijas valstu iekšējās tiesībās, valstu iespējas globalizācijas apstākļos pilnībā noteikt starptautisko ekonomisko attiecību pozitīvu attīstību ir ierobežotas, kā rezultātā var izveidoties plaisa starp starptautisko biznesu un starptautiskajām organizācijām, kas apdraudētu attīstības procesus. Lai saglabātu atvērtu un ilgtspējīgu starptautisko ekonomisko sistēmu, šīs plaisas novēršana ir lielākais XXI gs. izaicinājums⁴⁰⁹ un ANO reformas galvenais uzdevums.

ANO reformu pēc ievēlēšanas 1997.gadā visaktīvāk sāka īstenot tās Ģenerālsēkretārs Kofi Annans. 1997.gada 14.jūlija ziņojumā ANO Ģenerālajai asamblejai „Atjaunojot Apvienoto Nāciju Organizāciju: reformu programma” K. Annans norāda, ka šo reformu galvenais mērķis ir samazināt plaisu starp iecerēm un reālajiem sasniegumiem, izveidojot jaunu ANO vadības kultūru un organizatorisko struktūru, jo institucionālā vide, kurā pašlaik darbojas jebkura starptautiskā organizācija, ir daudz piesātinātāka ar citiem starptautisko attiecību subjektiem, nekā tas bija ANO izveidošanas laikā. K. Annans uzsvēra, ka šo izmaiņu rezultātā ANO, pirmkārt, jākoncentrē sava uzmanība uz tām darbības jomām, kuras Statūtu ietvaros organizācija var paveikt labāk par citiem

---

⁴⁰⁵ Valstu noslēgtība, brīvu tirdzniecības un finanšu darījumu trūkums Lielās depresijas laikā deva iespējas Eiropā attīstīties fašismam un nacismam, kas noveda pie Hitlera autarkijas (pašapgādes un protekcionalisma) politikas.

⁴⁰⁶ Tulkojumā no franču valodas – „ļaujiet darīt”.

⁴⁰⁷ Tesner S., Kell G. The United Nations and Business. A Partnership Recovered. New York: St.Martin's Press, 2000, pp.9, 10.

⁴⁰⁸ Witte J.M., Reinicke W. Business UNusual. Facilitating United Nations Reform Through Partnerships. New York: United Nations, 2005, p.55.

⁴⁰⁹ Tesner S., Kell G. The United Nations and Business. A Partnership Recovered. New York: St.Martin's Press, 2000, p.2.

starptautisko tiesību subjektiem. Otrkārt, nepieciešams izstrādāt efektīvas sadarbības formas ar citām starptautiskajām organizācijām un pilsonisko sabiedrību, kā arī biznesa jeb privāto sektoru, kas gan attīstītajās, gan jaunattīstības valstīs iegūst aizvien lielāku ietekmi.⁴¹⁰ ANO ieguvums no šādas sadarbības būtu nevalstiskā sektora kompetences kapitalizācija, ietekmes paplašināšana ārpus valdību lokālajiem tīkliem, ekspertu un tehnoloģiskais atbalsts, darbības efektivitātes palielināšana un birokrātisko šķēršļu pārvarēšana, papildus resursu apguve un administratīvo izmaksu samazināšana, kā arī korporatīvās pilsonības koncepcijas un ANO vispārāzīto vērtību popularizēšana sabiedrībā.⁴¹¹

Lai turpmāk raksturotu partnerību procesus ANO sistēmā, iesākumā nepieciešams sniegt ieskatu jautājumos par sadarbību ar pilsonisko sabiedrību, ņemot vērā ANO un nevalstiskā sektora sadarbības kopsakarības.

2.1. Sadarbība ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām

Starptautiskajā vidē ANO ir visbagātākā pieredze sadarbībai ar nevalstiskajām organizācijām. Pamatojoties uz ANO mērķiem un Statūtu 71.pantu par **Ekonomiskās un sociālās padomes** (EKOSOP, *Economic and Social Council – ECOSOC*)⁴¹² konsultāciju tiesībām,⁴¹³ sadarbība ar nevalstiskajām organizācijām tika aizsākta jau 1945.gadā ANO dibināšanas konferencē Sanfrancisko, kurā piedalījās atsevišķas nevalstiskās organizācijas un pārstāvji no biznesa aprindām, turpmāk attīstoties tādām sadarbības veidam kā konsultācijas.⁴¹⁴ Nevalstiskajām

---

⁴¹⁰ Report of the Secretary-General „Renewing the United Nations: A Programme for Reform”, General Assembly, 51th session, agenda item 168, document no.A/51/950, July 14, 1997, pp.10, 13, 66-69. Pieejams: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N97/189/79/IMG/N9718979.pdf?OpenElement> [skatīts 2009.gada 8.decembrī].

⁴¹¹ Brenninkmeijer O.A.J. Business and Civil Society Partnerships with the United Nations: Public Policy Challenges under the Impact of Globalization and Implications for International Order. In: Stivachtis Y.A. (ed.) International Order in a Globalizing World. Hampshire: Ashgate, 2007, p.23.

⁴¹² Saskaņā ar ANO Statūtu 7.panta pirmo daļu Ekonomiskā un Sociālā Padome līdz ar Ģenerālo asambleju, Aizbildnības Padomi, Starptautisko Tiesu un Sekretariātu ir galvenās ANO institūcijas. Atbilstoši Statūtu 61.panta pirmajai daļai un 62.panta pirmajai daļai EKOSOP sastāv no 54 Organizācijas dalībvalstīm, kuras ievēl Ģenerālā asambleja. EKOSOP ir pilnvarota veikt vai uzsākt pētījumus un sagatavot ziņojumus par starptautiskajiem jautājumiem ekonomikā, sociālo, kultūras, izglītības, veselības aizsardzības un tamlīdzīgu jautājumu jomā, kā arī sniegt rekomendācijas (Pieejams: <http://www.am.gov.lv/lv/ano/sistema/statuti/statuti/> [skatīts 2009.gada 20.decembrī]).

⁴¹³ Saskaņā ar ANO Statūtu Preambulu Apvienoto Nāciju tautas apņemšanas (..) apvienot spēkus sociālā progresa un dzīves apstākļu uzlabošanai lielākas brīvības apstākļos un (..) izmantot starptautisko aparātu visu tautu ekonomiskā un sociālā progresa sekmēšanai. Atbilstoši Statūtu 71.pantam EKOSOP ir pilnvarota veikt nepieciešamos pasākumus, lai konsultētos ar nevalstiskajām organizācijām, kuras būtu ieinteresētas viņu kompetencē ietilpstošajos jautājumos. Tādus pasākumus ar starptautiskajām organizācijām un nepieciešamības gadījumā ar nacionālajām organizācijām var noteikt pēc konsultēšanās ar ieinteresētajiem ANO dalībniekiem.

⁴¹⁴ Report of the Secretary-General „Cooperation between the United Nations and all relevant partners, in particular the private sector”, General Assembly, 56th session, document no.323 (A/56/323), October 9, 2001, p.4. Pieejams: <http://www.un.org/documents/ga/docs/56/a56323.pdf> [skatīts 2009.gada 27.novembrī].

organizācijām konsultatīvo statusu EKOSOP sāka piešķirt 1948.gadā, bet pirmo rezolūciju 288B(X) šajā jautājumā EKOSOP pieņēma 1950.gadā.⁴¹⁵

1946.gada 1.februārī ANO Ģenerālā asambleja ar rezolūciju 13(I) par Sekretariāta izveidošanu⁴¹⁶ tā struktūrvienībai - Sabiedriskās informācijas departamentam (*Department of Public Information – DPI*) - uzlika pienākumu aktīvi atbalstīt un palīdzēt valstu informatīvajiem dienestiem, izglītības iestādēm, citām valstiskām un nevalstiskām organizācijām informācijas izplatīšanā par ANO. Departamenta ietvaros ir izveidota Sekcija darbam ar nevalstiskajām organizācijām, kura nodarbojas ar sadarbības attīstības jautājumiem un sniedz informatīvus pakalpojumus, organizē seminārus un konferences. Pašlaik vairāk nekā 1500 nevalstisko organizāciju īsteno plašas informatīvas programmas ANO dienaskārtības jautājumos, baudot konsultatīvo statusu Sabiedriskās informācijas departamentā, kas ANO dod iespējas uzturēt saikni ar cilvēkiem visā pasaulē. Informācijas izplatīšana paredz ANO darbības popularizēšanu un atbalstīšanu miera un drošības, ekonomiskās un sociālās attīstības, cilvēka tiesību, humanitārajos un starptautisko tiesību jautājumos, kā arī ANO Ģenerālās asamblejas rīkoto tematisko atceres pasākumu atbalstu, lai pievērstu uzmanību sabiedriski nozīmīgām tēmām.⁴¹⁷

1968.gada 27.maijā EKOSOP pieņēma rezolūciju 1297(XLIV) „Nevalstiskās organizācijas”, kurā aicināja Ģenerālsekretāru piešķirt konsultatīvo statusu arī tām nevalstiskajām organizācijām, kuras iesaistītas sadarbībā ar Sabiedriskās informācijas departamentu un nodrošināt, lai departaments pārtrauktu vai neuzsāktu sadarbību ar tādām organizācijām, kuru mērķi vai darbība neatbilst ANO vērtībām.⁴¹⁸ Iepriekš minētā rezolūcija tika pieņemta, atsaucoties uz EKOSOP 1968.gada 23.maija rezolūciju 1296(XLIV) „Pasākumi konsultācijām ar nevalstiskajām organizācijām”, kurā noteikts, ka nevalstiskajām organizācijām jāatbalsta ANO darbība un jāveicina zināšanu par ANO izplatīšana atbilstoši šo organizāciju pašu mērķiem un uzdevumiem, to būtībai, kompetencei un darbībai.⁴¹⁹ Rezolūcija noteica EKOSOP un nevalstisko organizāciju sadarbības tiesiskos ietvarus gandrīz 30 gadus līdz pat aukstā kara beigām XX gs. 90.gadu sākumā. Šis laiks iezīmēja ANO un nevalstisko organizāciju attiecību „pirmo paudzi”, kurām politiskās spriedzes

---

⁴¹⁵ Reference document on the participation of civil society in United Nations conferences and special sessions of the General Assembly during the 1990s, Version 1, August 2001. Prepared by Office of the President of the Millennium Assembly 55th session of the United Nations General Assembly, para.1.2. Pieejams: <http://www.un.org/ga/president/55/speech/civilsociety1.htm> [skatīts 2010.gada 3.janvārī].

⁴¹⁶ Resolution 13(I) „Organization of the Secretariat”, adopted by General Assembly on February 1, 1946, para.2; Annex I, para.2. Pieejams: <http://www.un.org/documents/ga/res/1/ares1.htm> [skatīts 2009.gada 30.decembrī].

⁴¹⁷ United Nations Department of Public Information. Pieejams: <http://www.un.org/dpi/ngosection/index.asp> [skatīts 2009.gada 28.decembrī].

⁴¹⁸ Resolution 1297(XLIV) „Non-governmental organizations”, adopted by Economic and Social Council, May 27, 1968, paras.2, 6. Pieejams: <http://www.randyvtv.com/secret/enclosure10use.htm> [skatīts 2009.gada 30.decembrī].

⁴¹⁹ Resolution 1296(XLIV) „Arrangements for Consultation With Non-governmental Organizations”, adopted by Economic and Social Council, May 23, 1968, para.2, 3. Pieejams: <http://www.globalpolicy.org/component/content/article/177/31832.html> [skatīts 2009.gada 30.decembrī].

ietekmē bija raksturīga formalitāte, kā arī ierobežota sadarbība pārsvarā tikai ar starptautiskajām organizācijām EKOSOP konsultatīvajā statusā.⁴²⁰

Šo attiecību kvalitatīvas un kvantitatīvas izmaiņas notika 90.gados līdz ar nevalstisko organizāciju dalības paplašināšanos ANO pasaules konferenču darbā⁴²¹ un aukstā kara beigām, aizsākoties sadarbības „otrajai paaudzei”. Par izmaiņām liecina asociēto organizāciju skaita straujais pieaugums: kad 1948.gadā EKOSOP uzsāka sadarbību ar nevalstiskajām organizācijām, konsultatīvais statuss bija 41 organizācijai, 1968.gadā – 377, 1992.gadā – vairāk nekā 700, bet šo rindu sarakstīšanas brīdī – jau vairāk nekā 3200 nevalstiskās organizācijas aktīvi sadarbojas ar EKOSOP.⁴²² Viena no šīs sadarbības raksturīgākajām iezīmēm ir nacionālo un reģionālo nevalstisko organizāciju aktīva iesaistīšanās starpvaldību attiecībās, liekot tradicionālajām starptautiskajām organizācijām adaptēties jaunajos apstākļos un pārvērtēt savas darbības stratēģiju. Šajā laikā arvien vairāk ANO dienaskārtības jautājumu apspriešanā sevi piesaka arī privātais sektors,⁴²³ kura nozīme ekonomiskās izaugsmes nodrošināšanā 90.gadu sākumā tika vispāratzīta ANO sistēmā. Tādēļ 90.gadu ANO starptautiskajās konferencēs līdz ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām arvien aktīvāk tiek pārstāvētas arī daudznacionālās korporācijas. Par pirmo šādu konferenci ar plašu privātā sektora līdzdalību kļuva 1992.gada Riodežaneiro konference vides un attīstības jautājumos.⁴²⁴

Ņemot vērā 1992.gada Riodežaneiro konferences pieredzi, EKOSOP 1993.gadā izveidoja darba grupu, lai izvērtētu nevalstisko organizāciju un pilsoniskās sabiedrības turpmākās sadarbības iespējas. Tās 3 gadu darba rezultātā, neskatoties uz atsevišķu valstu un to atbalstītu „pirmās paaudzes” starptautisko organizāciju pretestību, 1996.gada 25.jūlijā EKOSOP pieņēma rezolūciju

---

⁴²⁰ Hill T. Three Generations of UN-Civil Society Relations: A Quick Sketch, p.1. Pieejams: <http://www.un-ngls.org/orf/UNreform.htm> [skatīts 2009.gada 3.oktobrī].

⁴²¹ United Nations Conference on Environment and Development (UNCED), Earth Summit/Rio Summit, June 3-14, 1992, Rio de Janeiro; World Conference on Human Rights, June 14-25, 1993, Vienna; Global Conference on the Sustainable Development of Small Island Developing States, April 25 – May 6, 1994, Barbados; International Conference on Population and Development (ICPD), September 5-13, 1994, Cairo; World Summit for Social Development, March 6-12, 1995, Copenhagen; Fourth World Conference on Women: Action for Equality, Development and Peace, September 4-15, 1995, Beijing; United Nations Conference on Human Settlements (Habitat II), June 3-14, 1996, Istanbul; Third United Nations Conference on the Least Developed Countries, May 14-20, 2001, Brussels; United Nations Conference on the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons in All Its Aspects, July 9-20, 2001, New York; International Conference on Financing for Development, March 18-22, Mexico; Special Session of the General Assembly for the Overall Review and Appraisal of the Agenda 21 (Earth Summit + 5), June 23-27, New York; Special Session of the General Assembly on the World Summit for Social Development and Beyond: Achieving Social Development for All in a Globalizing World, June 26-30, 2000, New York; Special Session of the General Assembly on Review of the Problem of HIV/AIDS in All Its Aspects, June 25-27, 2001, New York; Special Session of the General Assembly on Children, September 19-21, 2001, New York, and others.

⁴²² United Nations Department of Economic and Social Affairs. Pieejams: <http://www.un.org/esa/coordination/ngo/> [skatīts 2009.gada 28.decembrī].

⁴²³ Hill T. Three Generations of UN-Civil Society Relations: A Quick Sketch, p.2. Pieejams: <http://www.un-ngls.org/orf/UNreform.htm> [skatīts 2009.gada 3.oktobrī].

⁴²⁴ Tesner S., Kell G. The United Nations and Business. A Partnership Recovered. New York: St.Martin's Press, 2000, p.26.

1996/31 „ANO un nevalstisko organizāciju konsultatīvās attiecības”, ar kuru tika aizvietota rezolūcija 1296(XLIV). Jaunā rezolūcija cita starpā paredzēja tiesības īstenot sadarbību ne tikai ar starptautiskajām nevalstiskajām organizācijām, kā tas bija līdz šim, bet arī ar reģionālajām un nacionālajām organizācijām, kā arī noteica standarta noteikumus nevalstisko organizāciju akreditācijai ANO konferencēs un vienkāršoja iesniegumu procedūru konsultatīvā statusa iegūšanai. Saskaņā ar rezolūciju 1996/31 izšķir triju veidu konsultatīvos statusus:

- vispārējo, kas tiek piešķirts lielām starptautiskām nevalstiskām organizācijām, kuru redzeslokā ir praktiski visi EKOSOP kompetencē esošie jautājumi;
- īpašais statuss ir tām organizācijām, kuras nodarbojas tikai ar atsevišķiem padomes jautājumiem;
- specializēto statusu piešķir nevalstiskajām organizācijām, kuras periodiski sniedz palīdzību EKOSOP.

Rezolūcijā cita starpā uzsvērts, ka šādas konsultācijas nedrīkst pārslogot padomes darbu un pārvērst to par vispārēju diskusiju forumu. Konsultācijas īstenojamas, pamatojoties uz principu, saskaņā ar kuru padome iegūst augsti autoritatīvus atzinumus un informāciju no organizācijām, kas specializējas konkrētos jautājumos un sniedz iespēju izteikties starptautiskām, reģionālām un nacionālām organizācijām, kas pārstāv būtisku sabiedrības daļas viedokli.⁴²⁵

Tādējādi XX gs. 90.gados globalizācijas procesa ietekmē, kad pieaugošā sasaiste un atkarība starp dažādām valstīm un reģioniem arvien skaidrāk apliecināja, ka valstis tikai ar saviem resursiem vairs nespēs nodrošināt ilgtspējīgu attīstību, strauji palielinājās pilsoniskās sabiedrības organizāciju skaits un ietekme politiskajās, sociālajās un ekonomiskajās attiecībās.⁴²⁶ Līdz ar to ANO un nevalstisko organizāciju sadarbība būtībā ir kļuvusi politiska un atspoguļo šo organizāciju motivāciju līdzdarboties ANO globālās pārvaldes institucionālajās struktūrās. Pilsoniskās sabiedrības organizāciju ieguvumi no šādas sadarbības ir ietekmes sfēras ģeogrāfiska paplašināšana, finansiāls atbalsts, ciešāka sadarbība ar privāto sektoru un līdzdarbība vides aizsardzības un cilvēka tiesību standartu izstrādāšanā un ieviešanā.⁴²⁷

Vienlaikus jāatzīst, ka ne visas nevalstiskās organizācijas darbojas ar augstu kvalitāti un atbildību. Lai gan lielākā daļa pilsoniskās sabiedrības neapšaubā ANO pastāvēšanas nepieciešamību un tās mērķu nozīmību, ANO atvērtība mūsdienās dod iespēju arī galēji konservatīvām nevalstiskām organizācijām, kas pārsvarā atrodas ASV, meklēt iespējas mazināt sasniegumus tādās

⁴²⁵ Resolution 1996/31 „Consultative relationship between the United Nations and non-governmental organizations”, Economic and Social Council, July 25, 1996, paras.19, 20, 22-24. Pieejams:

<http://esango.un.org/paperless/Web?page=static&content=resolution> [skatīts 2009.gada 28.decembrī].

⁴²⁶ Globālā dienaskārtība. Rudzīte K., Irbīte I., Novicka S., Ignatāne G., Rostoks T. Rīga: Zinātne, 2006, 253., 258.lpp.

⁴²⁷ Brenninkmeijer O.A.J. Business and Civil Society Partnerships with the United Nations: Public Policy Challenges under the Impact of Globalization and Implications for International Order. In: Stivachtis Y.A. (ed.) International Order in a Globalizing World. Hampshire: Ashgate, 2007, pp.24, 25.

jomās kā sievietes tiesības, šaujamo ierociņu kontrole, preventīvu militāru akciju aizliegums⁴²⁸ vai pat ANO kompetences ierobežošana atsevišķās sfērās. Cita „otrās paaudzes” attiecību raksturīga iezīme ir ANO institūciju, piemēram, ANO Iedzīvotāju fonda (*United Nations Population Fund – UNFPA*); ANO Bērnu fonda (*United Nations Children’s Fund – UNICEF*); ANO Attīstības programmas (*United Nations Development Programme – UNDP*); Starptautiskās Lauksaimniecības attīstības fonda (*International Fund for Agricultural Development – IFAD*); ANO Pārtikas un lauksaimniecības organizācijas (*Food and Agricultural Organization of the United Nations – FAO*); Pasaules pārtikas programmas (*World Food Programme – WFP*); Starptautiskās Darba organizācijas (*International Labour Organization – ILO*) un nevalstisko organizāciju sadarbības ietvaru paplašināšana, finansējot dažādus nevalstiskos projektus un aktivitātes. Pretēji iepriekšējai praksei, kad ANO ir atbalstījusi vienīgi valdības, pašlaik finansējums tiek piešķirts arī nacionālajām un starptautiskajām organizācijām, it īpaši bēgļu un humanitāro krīžu seku novēršanas jomā, piemēram, ANO Augstā komisāra biroja bēgļu jautājumos (*Office of the United Nations High Commissioner for Refugees – UNHCR*) 33%-50% no operatīvā budžeta tiek novirzīti nevalstisko organizāciju finansēšanai.⁴²⁹ Tomēr šīs ANO aktivitātes nevalstisko projektu finansēšanas jomā ir saņēmušas arī stingru kritiku, uzsverot, ka privāto nevalstisko organizāciju finansēšana, lai arī publisku mērķu īstenošanai, var pārvērsties par lielu biznesu.⁴³⁰

Tādējādi nevalstisko organizāciju un ANO institūciju sadarbība atšķiras atkarībā no organizācijas mērķiem, atrašanās vietas un statusa un tiek īstenota vismaz četros veidos:

- 1) iegūstot konsultatīvo statusu EKOSOP, ja organizācija darbojas ekonomiskās un sociālās attīstības sfērā;
- 2) iegūstot konsultatīvo statusu Publiskās informācijas departamentā, ja organizācija savās publikācijās, televīzijas vai radio programmās, konferencēs, lekcijās, semināros apņemas izplatīt informāciju par ANO darbību;

---

⁴²⁸ Pēc teroristu uzbrukuma 2001.gada 11.septembrī saistībā ar valstīm, kuras varētu pielietot masu iznīcināšanas ieročus, 2002.gadā ASV priekšplānā tika izvirzīta preventīvās aizsardzības jeb Buša doktrīna, kas tika iemiesota ASV administrācijas 2002.gada septembrī publiskotajā ASV Nacionālās drošības stratēģijā, pamatojot ar to militāro operāciju „Irākas brīvība”. Buša doktrīna uzsvēra preventīvu, atturošu un apsteidzošu darbību nozīmi pret „teroristiem un tirāniem” pieaugoša apdraudējuma apstākļos, kad draudiem nav obligāti jāpastāv, un militārās operācijas īstenojamas vēl pirms draudi pilnībā izveidojušies. Šāda paš aizsardzības interpretācija ir nopietns apdraudējums kolektīvās drošības sistēmai un ANO Statūtu 2.panta ceturtajā daļā noteiktā spēka draudu vai tā lietošanas vispārējā aizlieguma pārkāpums. Neskatoties uz šo imperatīvo *jus cogens* normu, preventīva militāra spēka pielietošana diemžēl ir atradusi atbalstu arī daļā pilsoniskās sabiedrības, ne tikai ASV, bet arī citās valstīs.

⁴²⁹ Hill T. Three Generations of UN-Civil Society Relations: A Quick Sketch, pp.2, 3. Pieejams: <http://www.un-ngls.org/orf/UNreform.htm> [skatīts 2009.gada 3.oktobrī].

⁴³⁰ Uvin P., Weiss G.T. The United Nations and NGOs: Global Civil Society and Institutional Change. In: Glassner M.I. The United Nations at Work. London: Praeger, 1998, p.215.

- 3) saņemot akreditāciju ANO konferencēs vai samitos, kas piešķir tiesības aktīvi līdzdarboties gan sagatavošanas procesā, gan tieši pasākumā un sniegt savu ieguldījumu kopēju rezultātu sasniegšanā;
- 4) nodibinot sadarbību ar konkrētiem ANO departamentiem, programmām, specializētajām iestādēm, pamatojoties uz kopējām interesēm un atbildības sfērām.⁴³¹

Lielākais darba apjoms EKOSOP un nevalstisko organizāciju sadarbības nodrošināšanā gulstas uz Ekonomisko un sociālo lietu departamentu (*United Nations Department of Economic and Social Affairs*), ar kuru kontaktējas vairāk nekā 13 000 organizācijas no visas pasaules. Departamentā reģistrēta organizācija turpmāk var vērsties EKOSOP, lai iegūtu konsultatīvo statusu. Turklāt departamenta Nevalstisko organizāciju nodaļa (*NGO Branch*) apkalpo EKOSOP Nevalstisko organizāciju komitejas (*Committee on Non-Governmental Organizations*) darbu, kas sastāv no 19 dalībvalstu pārstāvjiem un sagatavo atzinumus sadarbības jautājumos.⁴³² Būtisku ieguldījumu ANO un nevalstisko organizāciju sadarbības dinamiskā attīstībā sniedz 1975.gadā izveidotais Nevalstisko organizāciju koordinācijas dienests (*United Nations Non-Governmental Liaison Service – NGLS*), kurš nodrošina informatīvo un konsultatīvo atbalstu un piedalās sabiedrības atbalsta organizēšanas procesos sociāli ekonomiskās attīstības jomās.⁴³³

2002.gada septembrī ANO Ģenerālsekretārs paziņoja, ka tiks izveidota īpaša darba grupa, lai apkopotu līdzšinējo sadarbības pieredzi ar pilsonisko sabiedrību un izstrādātu jaunas rekomendācijas šīs sadarbības uzlabošanai ANO reformas ietvaros,⁴³⁴ ko Ģenerālā asambleja apstiprināja ar 2002.gada 20.decembra rezolūciju A/RES/57/300. Ņemot vērā minēto, 2003.gada februārī tika izveidota Augsti prominentu personu grupa bijušā Brazīlijas prezidenta Fernanda Enrikes Kardožu (*Fernando Henrique Cardoso*) vadībā. Divpadsmit mēnešu darba rezultātā grupa sagatavoja ziņojumu „Mēs, tautas, pilsoniskā sabiedrība, ANO un globālā pārvalde”, kas plašāk pazīstams kā Kardožo ziņojums.⁴³⁵ Tajā norādīts, ka publiskais viedoklis kļūst par vienu no galvenajiem faktoriem, kas mūsdienās ietekmē starptautisko un valdību politiku. Tādēļ, ņemot vērā pasaulē notikušās izmaiņas, jautājums nav par to, kā ANO vēlētos izmainīties, bet gan par to, kā tai

---

⁴³¹ United Nations Non-governmental Liaison Service. Pieejams: <http://www.un-ngls.org/spip.php?article46> [skatīts 2009.gada 28.decembrī].

⁴³² United Nations Department of Economic and Social Affairs. Pieejams: <http://www.un.org/esa/coordination/ngo/> [skatīts 2009.gada 28.decembrī].

⁴³³ United Nations Non-governmental Liaison Service. Pieejams: <http://www.un-ngls.org/spip.php?article46> [skatīts 2009.gada 28.decembrī].

⁴³⁴ Report of the Secretary-General „Strengthening of the United Nations: an agenda for further change”, General Assembly, 57th session, agenda item 53, document no.A/57/387, September 9, 2002, para.141, action 19. Pieejams: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/583/26/PDF/N0258326.pdf?OpenElement> [skatīts 2009.gada 15.novembrī].

⁴³⁵ Report of the Panel of Eminent Persons on United Nations – Civil Society Relations „We the peoples: civil society, the United Nations and global governance”, General Assembly, 59th session, agenda item 59, document no.A/58/817, June 11, 2004. Pieejams: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/376/41/PDF/N0437641.pdf?OpenElement> [skatīts 2010.gada 2.janvārī].

ir jāizmainās, lai saglabātu savu efektivitāti un nozīmīgumu. Ziņojumā uzsvērts, ka ANO jākļūst atvērtākai un jāsavieno „vietējais un globālais līmenis”. Cita starpā norādīts, ka nevalstiskie subjekti, tajā skaitā privātais sektors, mūsdienās kļūst par patiesiem partneriem politikas izstrādes un lēmumu pieņemšanas procesā, kas vienlaikus pastiprina arī šī sektora atbildību, it īpaši daudznacionālo korporāciju darbības jomās.⁴³⁶ Pamatojoties uz Kardozo ziņojumu, kas ir kļuvis par nozīmīgu dokumentu sadarbības sfērā, tika noformulēti konkrēti pasākumi, lai iesaistītu nevalstiskās organizācijas ANO darbā, uzlabotu akreditācijas procesu, aktivizētu Sekretariāta un nevalstisko organizāciju dialogu, veicinātu sadarbību valstu līmenī u.c.⁴³⁷

Līdz ar to ANO sistēmas ietvaros īstenotie pasākumi sadarbības veicināšanai atspoguļoti dažādos ANO materiālos, it īpaši Tūkstošgades deklarācijā,⁴³⁸ kā arī 2005.gada Pasaules samita (*2005 World Summit*) noslēguma dokumentā,⁴³⁹ kurā apstiprināta apņēmība piešķirt nevalstiskajām organizācijām plašākas iespējas līdzdarboties kopā ar valdībām ANO dienaskārtības jautājumu apspriešanā, un izteikts aicinājums privātajam sektoram atbalstīt Globālajā līgumā uzsvērtās korporatīvās pilsonības pamatnostādnes.

Mūsdienās ANO sistēmā darbojas liels skaits pilsoniskās sabiedrības organizāciju. Veidojas līdzīgu domājošu pilsoniskās sabiedrības un valdību koalīcijas, kā to apliecina, piemēram, sadarbība Starptautiskās krimināltiesas un Konvencijas par kājnieku mīnu lietošanas, uzglabāšanas un ražošanas aizliegumu ietvaros. Strauji attīstās pilnīgi jaunas sadarbības formas, kurās arvien aktīvāk gan starptautiskā, gan nacionālā līmenī iesaistās arī privātais sektors, kā, piemēram, Globālais līgums, Globālā alianse vakcinācijas un imunizācijas jautājumos (*The Global Alliance for*

---

⁴³⁶ Report of the Panel of Eminent Persons on United Nations – Civil Society Relations „We the peoples: civil society, the United Nations and global governance”, General Assembly, 59th session, agenda item 59, document no.A/58/817, June 11, 2004, pp.8, 9, 69, 77. Pieejams: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/376/41/PDF/N0437641.pdf?OpenElement> [skatīts 2010.gada 2.janvārī].

⁴³⁷ Report of the Secretary-General in response to the report of the Panel of Eminent Persons on United Nations - Civil Society Relations, General Assembly, 59th session, agenda item 55, document no.A/59/354, September 13, 2004, para.6. Pieejams: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/507/26/PDF/N0450726.pdf?OpenElement> [skatīts 2010.gada 2.janvārī].

⁴³⁸ Sk.: Report of the Secretary-General on arrangements and practises for the interaction of non-governmental organizations in all activities of the United Nations system (A/53/170); Report of the Secretary-General on views of Member States, members of the specialized agencies, observers, intergovernmental and non-governmental organizations from all region on the report of the Secretary-General on arrangements and practises for the interaction of non-governmental organizations in all activities of the United Nations system (A/54/329); Report of the Secretary-General on cooperations between the United Nations and the Inter-Parliamentary Union (A/55/996); Report of the Secretary-General on the United Nations Fund for International Partnerships (A/55/763 and Corr.1) and other reports on activities of the Fund (A/53/700/Add.1 and A/54/664/Add.1-3); Agreed conclusions of the coordination segment of the substantive session of 2001 of the ECOSOC and the report of the Secretary-General on the role of the United Nations in promoting development, in particular with respect to Access to and transfer of knowledge and technology, especially information and communication technologies, inter alia, through partnerships with relevant stakeholders, including private sector (E/2001/59); see also Conferences prepared by the Office of the President of the Millennium Assembly (<http://www.conferenceofNGOs.org>).

⁴³⁹ Resolution A/RES/60/1 „2005 World Summit Outcome”, adopted by General Assembly on September 15, 2005, paras.172-175. Pieejams: <http://www.un.org/Depts/dhl/resguide/r60.htm> [skatīts 2010.gada 1.janvārī].

Vaccines and Immunisation - GAVI),⁴⁴⁰ partnerības, kas izriet no 2002.gada Johannesburgas Pasaules samita attīstības jautājumos (*World Summit on Sustainable Development*) pamatnostādņēm. Šīs jaunās partnerības formas pastāv līdzās otrās paaudzes pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kuras pārsvarā īsteno politiskā dialoga un atbalsta funkcijas un samērā skeptiski uztver jaunākās tendences, uzskatot, ka brīvprātīgās privātās iniciatīvas varētu apdraudēt valdību efektivitāti un pārāk plaši atvērt durvis lielajām korporācijām.⁴⁴¹

Minētais liecina par ANO institūciju un pilsoniskās sabiedrības attiecību jaunu saturu un iespējams, „trešās paaudzes” sadarbības aizsākumu, kurā ANO aicināta radīt tādus apstākļus, lai visas ieinteresētās puses varētu izstrādāt kopīgu globālo mērķu sasniegšanas stratēģiju. Šo izmaiņu rezultātā ANO politiskā un juridiskā aspektā arvien vairāk attālinās no institūcijas, kurā savstarpējās diskusijās iesaistītas vienīgi dalībvalstu valdības. Lai gan ne pilsoniskās sabiedrības organizācijas, ne arī privātais sektors nav ANO locekļi, tomēr pateicoties nevalstiskā sektora ieguldījumam un potenciālam, mūsdienās ANO pārtop par starptautisku organizāciju, kurā globālajā politiskajā dialogā līdzdarbojas valdību politiskā vara, pilsoniskās sabiedrības „publiskā viedokļa” vara un privātā sektora ekonomiskā vara.⁴⁴² Pirms gadiem desmit piecpadsmit šāds apgalvojums, iespējams, varētu izklausīties pārāk revolucionārs, turpretim mūsdienās sadarbība ar nevalstisko sektoru, it īpaši ar biznesa aprindām, no papildus iespējas kļūst par nepieciešamību, bez kuras nav iedomājama daudzu uzdevumu efektīva izpilde. Šī sadarbība ir veicinājusi ANO atvērtību un pilsoniskās sabiedrības plašāku iesaistīšanos dažādās programmās, vienlaikus saglabājot ANO galveno atbildību par globālo attīstības mērķu sasniegšanu.⁴⁴³

2.2. Partnerības ar privāto sektoru

Kā iepriekš secināts, viena no mūsdienu starptautiskās sabiedrības raksturīgākajām iezīmēm ir biznesa sektora iesaistīšana ANO starpvaldību procesos, kas īpaši strauji sāka attīstīties XX gs. 90.gados, ko motivēja privātā sektora resursu, zināšanu un kompetences piesaistes iespējas

---

⁴⁴⁰ GAVI ir 2000.gadā uzsāktais publiskās un privātās partnerības projekts nabadzīgāko valstu atbalstam imunizācijas jomā, kura mērķis ir bērnu dzīvību nosargāšana un veselības aizsardzība. Tā dalībnieki ir valstis, ANO Bērnu fonds, Pasaules Veselības organizācija, Pasaules Banka, Bila un Melindas Geitsu fonds, vakcinācijas industrijas uzņēmumi, zinātnisko pētījumu institūcijas, pilsoniskās sabiedrības organizācijas (The Global Alliance for Vaccines and Immunisation. Pieejams: <http://www.gavialliance.org/index.php> [skatīts 2010.gada 9.janvārī]).

⁴⁴¹ Report of the Panel of Eminent Persons on United Nations – Civil Society Relations „We the peoples: civil society, the United Nations and global governance”, General Assembly, 59th session, agenda item 59, document no.A/58/817, June 11, 2004, para.70. Pieejams: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/376/41/PDF/N0437641.pdf?OpenElement> [skatīts 2010.gada 2.janvārī].

⁴⁴² Hill T. Three Generations of UN-Civil Society Relations: A Quick Sketch, pp.3, 4. Pieejams: <http://www.un-ngls.org/orf/UNreform.htm> [skatīts 2009.gada 3.oktobrī].

⁴⁴³ Uvin P., Weiss G.T. The United Nations and NGOs: Global Civil Society and Institutional Change. In: Glassner M.I. The United Nations at Work. London: Praeger, 1998, p.228.

mūsdienu globalizētās pasaules komplicēto jautājumu risināšanā. Turklāt, kā norāda J.Vite, šādas partnerības varētu kalpot arī kā papildus garantu starptautisko līgumu sekmīgākai īstenošanai.⁴⁴⁴

Pagrieziena punkts partnerību attīstībā bija Kofi Annana ievēlēšana par ANO Ģenerāļsekretāru 1996.gada decembrī. Izglītība biznesa jomā un iepriekšējā darba pieredze viņu atšķīra no priekštečiem šajā amatā, kuri nāca galvenokārt no diplomātijas un valdību ierēdņu aprindām. Jau četras nedēļas pēc stāšanās amatā K. Annans Pasaules ekonomikas forumā Davosā paziņoja, ka tirgus spēki ir ārkārtīgi svarīgs ilgtspējīgas attīstības aspekts. Viņš uzsvēra, ka valdību loma ir mainījusies: tām tagad jānodrošina institucionālais ietvars privātā sektora attīstībai, kura uzdevums ir ekonomiskās izaugsmes veicināšana.⁴⁴⁵

Atzīstot, ka attīstība arvien vairāk veidojas no privātā sektora aktivitātēm, K. Annans 1999.gada 31.janvārī vērsās pie komercsabiedrībām, kas ir galvenās globalizācijas labumu ieguvējas, lai tās uzņemtos atbildību kā „globālie pilsoņi” (*global citizens*). Saskaņā ar Pasaules ekonomikas forumā Davosā (Šveicē) Ģenerāļsekretāra piedāvātā **ANO Globālā līguma** (*UN Global Compact*) noteikumiem komercsabiedrībām, kas piedalījās globalizācijā, bija jāveic pasākumi, lai sekmētu galvenās ANO vērtības cilvēka tiesību, darba un vides standartu sekmēšanu⁴⁴⁶ un korupcijas apkarošanas jomā. Oficiāli tas tika izsludināts Ņujorkā 2000.gada 26.jūlijā, kļūstot par nozīmīgāko ANO Ģenerāļsekretāra sasniegumu, pasaules lielāko korporatīvās pilsonības iniciatīvu un globālu PPP, liecinot par iespējamām izmaiņām starptautiskajās tiesībās, kas saistītas ar valdību lomas pārvērtēšanu un atteikšanos no koncepcijas par starpvalstu attiecību dominējošo lomu starptautiskajās tiesībās. Turklāt privātā sektora kapacitātes pieaugums politikā un tiesību jomā rada jautājumus par daudznacionālo korporāciju pienākumu un tiesību reglamentācijas nepieciešamību starptautiskajās tiesībās un starptautisko tiesību subjekta loka paplašināšanu.⁴⁴⁷

Globālais līgums ir Starptautiskās darba organizācijas, ANO Vides programmas, ANO Augstā komisāra biroja cilvēka tiesību jautājumos un ANO Ģenerāļsekretāra darba rezultāts, un tā nepieciešamība tika uzsvērtā vairākās secīgi pieņemtās Ģenerālās asamblejas rezolūcijās.⁴⁴⁸ Līguma pieņemšanu cita starpā noteica tirdzniecības internacionalizācija un terorisma draudi, kas galvenokārt koncentrēti nevalstiskajā sektorā. Cits iemesls ir valstu ierobežotā kapacitāte globalizācijas problēmjautājumu risināšanā, cilvēka tiesību nodrošināšanā un Tūkstošgades mērķu sasniegšanā. Minētie apstākļi nepārprotami norādīja uz ANO galvenokārt starpvalstu attiecībās

⁴⁴⁴ Witte J.M., Reinicke W. Business UNusual. Facilitating United Nations Reform Through Partnerships. New York: United Nations, 2005, p.55.

⁴⁴⁵ Tesner S., Kell G. The United Nations and Business. A Partnership Recovered. New York: St.Martin's Press, 2000, pp.31, 32.

⁴⁴⁶ Bojārs J. Starptautiskās publiskās tiesības II. Rīga: Zvaigzne ABC, 2006, 221.lpp.

⁴⁴⁷ Deva S. Global Compact: A Critique of the U.N.'s „Public-Private” Partnership for Promoting Corporate Citizenship. Syracuse Journal of International Law and Commerce, 2007, vol.34, issue 1, pp.107, 108.

⁴⁴⁸ A/RES/56/76, A/RES/58/129, A/RES/60/125.

orientētās sistēmas vājumu un neatbilstību mūsdienu apstākļiem, kā arī parādīja robus starptautiskajās tiesībās.⁴⁴⁹

Globālais līgums kā brīvprātīga, starptautiska, publiski privāta iniciatīva tiecas apvienot ANO institūcijas, privāto sektoru, darba organizācijas un pilsonisko sabiedrību vienotā globālā pārvaldības procesā, lai veicinātu pasaules ekonomikas ilgtspējīgu, taisnīgu attīstību un Tūkstošgades attīstības mērķu īstenošanu, kā arī palielinātu ANO lomu un veidotu privātā sektora korporatīvās pilsonības nostāju.⁴⁵⁰ Tā pamatā ir 9 starptautiskajās tiesībās vispāratzīti principi,⁴⁵¹ kuri 2004.gada 24.jūnijā Globālā līguma līderu samītā tika papildināti ar noteikumu korupcijas apkarošanas sfērā:

- cilvēka tiesību jomā privātais sektors atbalsta un respektē starptautiski atzītas cilvēka tiesības (1.princips) un neiesaistās cilvēka tiesību pārkāpumos (2.princips);
- darba standartu sekmēšanas jomā privātais sektors atbalsta apvienošanās brīvību un tiesības uz koplīgumu efektīvu īstenošanu (3.princips), veicina visu veidu piespiedu un obligātā darba likvidēšanu (4.princips), atbalsta efektīvu bērnu darba likvidēšanu (5.princips) un diskriminācijas likvidēšanu darba un nodarbinātības jomās (6.princips);
- vides standartu sekmēšanas jomā privātais sektors atbalsta piesardzīgu attieksmi ekoloģijas jautājumos (7.princips), uzņemas atbildību par vides aizsardzību veicinošu iniciatīvu īstenošanu (8.princips) un veicina ekoloģiski drošu tehnoloģiju attīstību un ieviešanu (9.princips);
- korupcijas apkarošanas jomā privātais sektors vēršas pret visa veida koruptīvām darbībām, tajā skaitā izspiešanu un kukuļošanu (10.princips).⁴⁵²

Šo principu ieviešana liecina par ANO Statūtos ietvertā liberālās un Keinsa ekonomikas kompromisa pārvērtēšanu, pēdēpresijas perioda Keinsa pilnas nodarbinātības un sociālās drošības ideju aizvietojot ar XXI gs. ilgtspējīgas globālās attīstības vērtībām, kas iekļautas Tūkstošgades deklarācijā. Atzīstot valstu noteicošo lomu attīstības nodrošināšanā, līgums vienlaikus uzsver

---

⁴⁴⁹ Deva S. Global Compact: A Critique of the U.N.'s „Public-Private” Partnership for Promoting Corporate Citizenship. *Syracuse Journal of International Law and Commerce*, 2007, vol.34, issue 1, p.110.

⁴⁵⁰ Braun J., Pies I. United Nations Global Compact. In: Tietje Ch., Brouder A. (ed.) *Handbook of Transnational Economic Governance Regimes*. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2009, pp.253, 255.

⁴⁵¹ Minētie principi izriet no šādiem autoritatīviem starptautisko tiesību avotiem: Vispārējās cilvēka tiesību deklarācijas (*Universal Declaration of Human Rights, December 10, 1948*); Starptautiskās darba organizācijas deklarācijas par nodarbinātības pamatprincipiem un tiesībām (*ILO Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work, 86th Session, Geneva, June 1998*); Riodežaneiro deklarācijas par vidi un attīstību (*Rio Declaration on Environment and Development, August 12, 1992*); ANO pretkorupcijas konvencijas (*United Nations Convention against Corruption, October 31, 2003*).

⁴⁵² United Nations Global Compact. Pieejams: <http://www.unglobalcompact.org/AboutTheGC/> [skatīts 2009.gada 11.novembrī].

daudznacionālo korporāciju kritisko ietekmi uz ilgtspējīgas attīstības procesiem ražošanas sistēmu ietvaros, kā arī attiecībās ar klientiem, patērētājiem un citiem partneriem.⁴⁵³

Globālajam līgumam ir divi uzdevumi: iepriekš minēto vispāratzīto principu integrācija biznesa vidē visā pasaulē un plašāku ANO mērķu atbalstošu darbību veicināšana. Šo uzdevumu īstenošanai iniciatīva paredz izmantot politiskā dialoga, zināšanu apmaiņas, lokālo tīklu un partnerības projektu mehānismus, kuros aicinātas piedalīties arī citas puses: pilsoniskā sabiedrība, profesionālās biedrības, valdības un akadēmiskās aprindas, kas palīdz veidot atbilstošu korporāciju pilsonisko nostāju, var sniegt eksperta slēdzienu, sekot biznesa aprindu saistību izpildei, dalīties pieredzē un zināšanās. Lai gan Globālajam līgumam nav vispārsaistoša juridiska rakstura, tā starptautisko autoritāti un leģitimitāti nodrošina vairāk nekā 7700 dalībnieku no 130 pasaules valstīm.⁴⁵⁴ Pievienojoties Globālajam līgumam, biznesa aprindas kā globalizācijas galvenais virzītājspēks publiski apliecina, ka tirgi, komercija, tehnoloģijas un finanses virzās uz ilgtspējīgu un iekļaujošu globālās ekonomikas attīstību. Globālā līguma īpatnība ir tā, ka saistības integrēt līguma principus savā biznesa stratēģijā, ikdienas darbā un lēmumu pieņemšanas procesos, iesaistīties partnerībās plašu attīstības mērķu sasniegšanā, norādīt gada atskaitēs vai līdzīgos publiskos dokumentos informāciju par Globālā līguma atbalstošām darbībām un publiski atbalstīt Globālo līgumu un principus uzņemas ne tikai komercsabiedrība kopumā, bet arī tās vadība, kuras personīgā līdzdalība apliecina darbiniekiem un citām personām komercsabiedrības korporatīvo pilsonisko nostāju kā tās stratēģisko prioritāti. Turklāt Globālais līgums paredz caurskatāmības (*transparency*) un atbildības politikas ieviešanu, kas tika aizsākta 2003.gada janvārī un plašāk pazīstama kā „Komunikācija progresam” (*Communication on Progress – COP*). Tās neievērošanas gadījumā iespējama dalībnieka statusa zaudēšana. Tādējādi Globālais līgums palīdz privātajam sektoram apzināt arvien komplicētākos riskus vides, sociālajā un pārvaldes sfērā un izmantot jaunas iespējas, kā arī visas sabiedrības interesēs ieinteresēto pušu sadarbības rezultātā tiecas nostiprināt vispāratzītu principu un vērtību ievērošanu.⁴⁵⁵

Diemžēl pašā ANO sistēmā pastāv kļūdaina izpratne par Globālā līguma mērķiem un lomu, kuras rezultātā atsevišķas institūcijas ir nepamatoti secinājušas, ka komercsabiedrību dalība Globālajā līgumā ir pietiekoša garantija arī partnerību nodibināšanai. Tādējādi netiek ņemts vērā, ka Globālais līgums nav juridiski saistošs dokuments un nevar piespiest komercsabiedrību rīkoties saskaņā ar iniciatīvā noteiktajiem pamatprincipiem. Tas ir galvenais risks, kādēļ dalība līgumā pati

---

⁴⁵³ Tesner S., Kell G. *The United Nations and Business. A Partnership Recovered*. New York: St.Martin's Press, 2000, pp.52, 53.

⁴⁵⁴ Neapstrīdot šīs bezprecedenta partnerības nozīmi, kuras dalībnieku skaits turpina pieaugt, tomēr jāatzīst, ka tas joprojām ir samērā neliels salīdzinājumā ar kopējo daudznacionālo korporāciju skaitu pasaulē.

⁴⁵⁵ United Nations Global Compact. Pieejams: <http://www.unglobalcompact.org/AboutTheGC/> [skatīts 2009.gada 11.novembrī].

par sevi vēl neliecina par konkrētās komercsabiedrības atbilstību ANO partnerim izvirzītajām prasībām.⁴⁵⁶ Turklāt līguma 10 principi atspoguļo tikai pašas minimālākas daudznacionālajām korporācijām izvirzāmās prasības, bet deklaratīvie formulējumi paver negodprātīgas interpretācijas iespējas.⁴⁵⁷ Šajā sakarā svarīgs ir ANO Apvienotās inspekcijas grupas (*Joint Inspection Unit*) 2009.gada ziņojums, kurā norādīts, ka ANO sistēmas prioritāte jebkurā partnerībā ir nepieļaut sadarbību ar nepareiziem (*wrong*) partneriem.⁴⁵⁸

Globālais līgums ir saņēmis arī nevalstisko organizāciju kritiku, radikālākās no kurām uzsver, ka tikai ar juridiskiem līdzekļiem nevar atrisināt globālā kapitalisma problēmjautājumus.⁴⁵⁹ Pretojoties lielo korporāciju iesaistīšanai ANO darbā, atsevišķas nevalstiskās organizācijas apvienojās „Aliansē par ANO bez korporācijām” (*Alliance for Corporate-Free United Nations*). Lai gan šī aliance vairs nepastāv, tās darbība izraisīja plašas publiskas diskusijas, it īpaši saistībā ar 2000.gada jūlija vēstuli ANO Ģenerālsekretāram, kas tika citēta *New York Times* un citos masu informācijas līdzekļos. Vēstulē cita starpā norādīts, ka „ANO ir iesaistījusies tā sauktajā „*bluwash*”⁴⁶⁰ sadarbībā ar lielākajām un bagātākajām korporācijām, atļaujot tām „ietīties” ANO zilajā karogā bez jebkādam prasībām mainīt savu darba stilu”.⁴⁶¹ Līdzīga rakstura kritiku paudušas arī citas pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kā arī atsevišķi ANO institūciju pārstāvji.⁴⁶²

Neskatoties uz Globālā līguma nepilnībām, tas atzīstams par stratēģiski nozīmīgu iniciatīvu ANO un biznesa aprindu kopējo interešu īstenošanā, vēsturē apjomīgāko politisko platformu un praktiskās rīcības ietvaru tām komercsabiedrībām, kuras savu darbību saskaņo ar starptautiskajā sabiedrībā atzītiem principiem. Tā starptautiskā autoritāte un leģitimitāte liecina par jauniem starptautisko tiesību aspektiem un privātā sektora nozīmes pieaugumu, kas uzsvērts vienā no nozīmīgākajiem starptautiskajiem dokumentiem - ANO Tūkstošgades deklarācijā (*United Nations Millennium Declaration*).

ANO Tūkstošgades deklarācija kļuva par vienošanos ar skaidri izteiktiem jaunā gadsimta pasaules mērķiem un par jaunu ANO attīstības atskaites punktu, kas tika pieņemta 191 nācijas 147

---

⁴⁵⁶ Corporate Sponsoring in the United Nations System. Principles and Guidelines. Joint Inspection Unit, JIU/NOTE/2009/1, Geneva: United Nations, 2009, para.34.

⁴⁵⁷ Deva S. Global Compact: A Critique of the U.N.'s „Public-Private” Partnership for Promoting Corporate Citizenship. *Syracuse Journal of International Law and Commerce*, 2007, vol.34, issue 1, pp.114, 115.

⁴⁵⁸ Corporate Sponsoring in the United Nations System. Principles and Guidelines. Joint Inspection Unit, JIU/NOTE/2009/1, Geneva: United Nations, 2009, para.36.

⁴⁵⁹ Sagafi-nejad T., Dunning J.H. *The UN and Transnational Corporations. From Code of Conduct to Global Compact*. Bloomington: Indiana University Press, 2008, p.198.

⁴⁶⁰ „*Bluwash*” ir nievājošs termins, ar kuru mēdz apzīmēt partnerību starp ANO un korporāciju, kura uzņēmusies Globālajā līgumā noteiktās saistības. Iniciatīvas oponenti uzskata, ka šāda partnerība ir tikai publisko attiecību (*PR*) triks, lai uzlabotu korporāciju tēlu. Šāds apgalvojums pamatots ar to, ka Globālais līgums, lai gan nosaka 10 privātā sektora darbības pamatprincipus, tomēr nespēj ar juridiska piespiedu mehānisma palīdzību nodrošināt šo principu ievērošanu.

⁴⁶¹ *The New York Times*, July 27, 2000, article by Joseph Kahn.

⁴⁶² *Global Compact Critics*. Pieejams: <http://globalcompactcritics.blogspot.com/> [skatīts 2010.gada 18.janvārī].

valstu un valdību vadītāju 2000.gada „Gadu tūkstoša sagaitā” (*Millenium Summit*).⁴⁶³ Pasaules valstu līderi deklarācijā formulēja astoņus Tūkstošgades attīstības mērķus (*Millennium Development Goals – MDG*) un uzdevumus visas pasaules galveno problēmu risināšanai, kas sasniedzami līdz 2015.gadam:

pirmais - izskaust galēju nabadzību un badu (1.uzdevums: līdz 2015.gadam uz pusi samazināt to cilvēku skaitu, kas pārtiek no mazāk kā 1 ASV dolāra dienā; 2.uzdevums: līdz 2015.gadam uz pusi samazināt to cilvēku skaitu, kas cieš no bada);

otrais - nodrošināt visiem pamatizglītību (3.uzdevums: līdz 2015.gadam visiem bērniem nodrošināt pilnas programmas pamatizglītību);

trešais - veicināt dzimumu līdztiesību un sieviešu līdzdalību (4.uzdevums: samazināt dzimumu nevienlīdzību pamatizglītības sistēmā, vēlams līdz 2005.gadam, visos izglītības līmeņos – ne vēlāk kā līdz 2015.gadam);

ceturtais – mazināt bērnu mirstību (5.uzdevums: samazināt bērnu līdz 5 gadu vecumam mirstību par divām trešdaļām līdz 2015.gadam);

piektais – uzlabot mātes veselību (6.uzdevums: samazināt māšu mirstību līdz 2015.gadam par trijām ceturtdaļām);

sestais – apkarot HIV/AIDS, tuberkulozes un difterijas izplatību, kā arī mirstību no citiem novēršamiem nāves cēloņiem (7.uzdevums: līdz 2015.gadam apturēt HIV/AIDS izplatību un panākt tās izplatības samazināšanos; 8.uzdevums: līdz 2015.gadam apturēt citu slimību izplatību un panākt to izplatības samazināšanos);

septītais – nodrošināt vides ilgtspējību (9.uzdevums: iestrādāt ilgtspējīgas attīstības principus nacionālajās programmās un samazināt dabas resursu zudumus; 10.uzdevums: līdz 2015.gadam uz pusi samazināt to cilvēku skaitu, kuriem nav piekļuves dzeramajam ūdenim un sanitārajam mezglam; 11.uzdevums: līdz 2020.gadam būtiski uzlabot dzīves apstākļus vismaz 100 miljoniem graustu rajonu iedzīvotāju);

astotais – veidot attīstību veicinošas, globālas partnerības (12.uzdevums: veicināt atvērtas, likumīgas, paredzamas un nediskriminējošas tirdzniecības un finanšu sistēmas attīstību, labas pārvaldes ieviešanu; 13.uzdevums: apmierināt mazāk attīstīto valstu vajadzības; 14.uzdevums: apmierināt to valstu vajadzības, kurām nav izejas pie jūras, kā arī mazo salu valstu īpašās vajadzības; 15.uzdevums: atrisināt jaunattīstības valstu parādu problēmas; 16.uzdevums: sadarbībā ar jaunattīstības valstīm izstrādāt un īstenot jaunu cilvēku nodarbinātības stratēģijas; 17.uzdevums: sadarbībā ar farmācijas uzņēmumiem nodrošināt nedārgu medikamentu pieejamību; 18.uzdevums:

---

⁴⁶³ Bojārs J. Starptautiskās publiskās tiesības II. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2006, 216.lpp.

sadarbībā ar privāto sektoru nodrošināt jauno tehnoloģiju pieejamību, it īpaši informācijas un komunikāciju jomā).⁴⁶⁴

Šo mērķu sasniegšanai nepieciešami milzīgi finansiālie līdzekļi, kuru piesaiste valstu valdībām ir grūts uzdevums. Tādēļ ANO Tūkstošgades deklarācijā autoritatīvā starptautiskā līmenī tika nolemts veicināt stabilu partnerību ar privāto sektoru un pilsoniskās sabiedrības organizācijām attīstības un nabadzības izskaušanas jautājumos.⁴⁶⁵ Šie jautājumi ir aktualizējušies sakarā ar būtisku līdzekļu trūkumu mērķu sasniegšanai, kas tika uzsvērts ikgadējā ANO pasaules līderu samītā 2010.gada septembrī.

Tūkstošgades deklarācijā termins „partnerība” nav skaidrots, lai gan ANO dokumentos tas lietots daudzkārt, bet nekonceptuāli, šo jēdzienu brīvi attiecinot uz sadarbību gan ar pilsonisko sabiedrību, gan privāto sektoru. Ņemot vērā, ka partnerattiecības prezumē iesaistīto pušu zināmu līdztiesību, ANO Ģenerālā asambleja, pamatojoties uz Ģenerālsekretāra ziņojumiem šajā jautājumā, pirmo reizi partnerību definēja 2005.gada 22.decembra rezolūcijā A/RES/60/215 „Virzībā uz globālām partnerībām”, to atkārtoti apstiprinot 2007.gada 19.decembra tāda paša nosaukuma rezolūcijā A/RES/62/211, kurās noteikts, ka partnerības ir brīvprātīgas sadarbības attiecības starp dažādām pusēm – gan publisko, gan nevalstisko sektoru, - kuras ietvaros visi tās dalībnieki apņemas apvienot spēkus kopēju mērķu sasniegšanā vai konkrēta uzdevuma izpildē, sadalīt riskus, pienākumus, resursus un ieguvumus.⁴⁶⁶

Ģenerālās asamblejas rezolūcijās ietvertā partnerības definīcija ir ļoti plaša un aptver milzīgu partnerību loku, tajā skaitā starptautiskās vienošanās, kopienu iniciatīvas, terminētus projektus, apjomīgus rīcības plānus, kompāniju individuālas saistības un daudzpusējas iniciatīvas. Partnerību iespējas tiek izvērtētas visu Tūkstošgades deklarācijā norādīto attīstības mērķu sasniegšanā, bet īpaši uzsverot to nozīmi nabadzības un bada izskaušanā, dzimumu līdztiesības un sievietes līdzdalības veicināšanā, vides ilgtspējības nodrošināšanā, kā arī humanitārās palīdzības sniegšanas jomā sakarā ar dabas stihiju vai dažādu konfliktu rezultātā radītiem postījumiem.⁴⁶⁷

---

⁴⁶⁴ A Gateway to the UN System's Work on the MDGs. Pieejams: <http://www.un.org/millenniumgoals/bkgd.shtml> [skatīts 2009.gada 28.novembrī].

⁴⁶⁵ Resolution A/RES/55/2 „United Nations Millennium Declaration”, adopted by General Assembly on September 8, 2000, para.20. Pieejams: <http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.htm> [skatīts 2009.gada 21.augustā]. Skat arī: Report of the Secretary-General „We the peoples: the role of the United Nations in the twenty-first century”, General Assembly, 54th session, agenda item 49 (b), document no.A/54/2000, March 27, 2000, para.364. Pieejams: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan000923.pdf> [skatīts 2009.gada 26.decembrī].

⁴⁶⁶ Resolution A/RES/60/215 „Towards global partnerships”, adopted by General Assembly on December 22, 2005, para.2, p.3. Pieejams: <http://www.un.org/Depts/dhl/resguide/r60.htm> [skatīts 2010.gada 18.janvārī]; Resolution A/RES/62/211 „Towards global partnerships”, adopted by General Assembly on December 19, 2007, para.2, p.3. Pieejams: <http://www.un.org/ga/62/resolutions.shtml> [skatīts 2009.gada 27.novembrī].

⁴⁶⁷ Report of the Secretary-General „Enhanced cooperation between the United Nations and all relevant partners, in particular the private sector”, General Assembly, 64th session, agenda item 61, document no.A/64/337, September 1, 2009, p.5. Pieejams: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/500/61/PDF/N0950061.pdf?OpenElement> [skatīts 2009.gada 27.novembrī].

ANO un privātā sektora saikni nav vājinājusi arī pasaules finanšu un ekonomikas krīze, lai gan mainījies partnerību saturs sistēmiskā un organizatoriskā līmenī. Neskatoties uz labdarības pasākumu skaita samazināšanos, vienlaikus kopš 2007.gada attīstās inovatīvas un stabilas partnerības. Krīze ir veicinājusi atziņu par ilgtspējīgas uzņēmējdarbības (*sustainable business practices*) nepieciešamību, kas, savukārt, varētu pastiprināt privātā sektora atbalstu ANO mērķu sasniegšanā. Partnerībās iesaistītās ANO iestādes, fondi un programmas, kuras līdz šim koncentrējās uz resursu apvienošanu, pašlaik cenšas pilnvērtīgāk izmantot privātā sektora pieredzi un zināšanas un paaugstināt korporatīvās pilsonības programmu kvalitāti, lai panāktu ANO vērtību atzīšanu arī tirgus attiecību jomā. Vispārēji atzīts, ka finanšu krīzes apstākļos globalizācijas procesos uzticību tirgus dalībniekiem noteiks ētikas normu ievērošana un risku vispusīga vadība (*comprehensive management of risks*), kura iekļauj ekoloģiskos, sociālos un vadības faktorus, tādējādi uzsverot Globālajā līgumā un ANO Atbildīgas investēšanas principos (*United Nations Principles for Responsible Investment*) nostiprināto pamatnostādņu nozīmi.⁴⁶⁸

2.2.1. Partnerību uzdevumi un kategorijas

Atzīstot, ka starptautiskajā vidē galvenā atbildība partnerību ar privāto sektoru attīstībā pieder ANO, it īpaši tās Ģenerālajai asamblejai, pieņemot Tūkstošgades deklarāciju 55.sesijas darba gaitā, 2000.gada 21.decembrī Ģenerālā asambleja pieņēma arī rezolūciju A/RES/55/215 „Virzībā uz globālām partnerībām”, kurā uzsvērtā nepieciešamība turpmākajās starpvaldību konsultācijās noskaidrot sadarbības starp ANO un visiem atbilstošiem partneriem, it īpaši privāto sektoru, uzlabošanas līdzekļus un metodes (*ways and means*), tajā skaitā no attīstības valstīm, sniedzot tām lielākas iespējas līdzdarboties organizācijas mērķu sasniegšanā.⁴⁶⁹

Izpildot iepriekš minēto rezolūciju, ANO Ģenerālsēkretārs Kofi Annans ziņojumā Ģenerālās asamblejas 56.sesijā „Sadarbība starp Apvienoto Nāciju Organizāciju un visiem atbilstošajiem partneriem, it īpaši privāto sektoru”, pamatojoties uz 23 dalībvalstu, 27 ANO institūciju un viena novērotāja no Šveices iesniegtajiem komentāriem, kā arī konsultācijām ar nevalstisko sektoru, norāda, ka pieaugot sadarbības apjomam un intensitātei, rodas jauni, netradicionāli sadarbības veidi, sākot no globālām daudzpusējām iniciatīvām (piemēram, Globālais līgums) un daudzpusējiem dialogiem (piemēram, Informācijas un komunikāciju tehnoloģiju īpaša

⁴⁶⁸ Report of the Secretary-General „Enhanced cooperation between the United Nations and all relevant partners, in particular the private sector”, General Assembly, 64th session, agenda item 61, document no.A/64/337, September 1, 2009, p.8-9. Pieejams: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/500/61/PDF/N0950061.pdf?OpenElement> [skatīts 2009.gada 27.novembrī].

⁴⁶⁹ Resolution A/RES/55/215 „Towards global partnerships”, adopted by General Assembly on December 21, 2000, pp.1, 7. Pieejams: <http://www.un.org/Depts/dhl/resguide/r55.htm> [skatīts 2009.gada 4.decembrī].

grupa) līdz liels skaitam partnerību atsevišķās valstīs un kopienās. Skaitliski pieaugot tradicionāliem (konsultācijas, iepirkumu līgumi, labdarības fondi) un attīstoties jauniem partnerību veidiem, mūsdienās nevalstiskās institūcijas ir iesaistītas būtisku ANO uzdevumu īstenošanā, vienlaikus saglabājot ANO neatkarību un neitralitāti.⁴⁷⁰

Apliecinot ANO sistēmas un privātā sektora partnerattiecību daudzveidību un plašo institucionālo un organizatorisko spektru, minētajā ziņojumā norādīti šādi partnerību uzdevumi: politiskā dialoga veidošana (*policy dialogue*); informatīvais atbalsts (*advocacy*); privāto līdzekļu piesaistīšana (*mobilizing private funds*); informācijas un zināšanu apmaiņa (*information and learning*) un operatīvā rīcība (*operational delivery*).⁴⁷¹ Šie uzdevumi nošķir ANO institūciju partnerības no partnerībām ES un nacionālajā līmenī, kas galvenokārt tiek īstenotas, lai modernizētu infrastruktūru un sniegtu stratēģiskos sabiedriskos pakalpojumus.

Partnerības politiskā dialoga veidošanai iekļauj privātā sektora oficiālu un neoficiālu daļību starpvaldību pārrunās un tajās ANO institucionālajās struktūrās, kas nodrošina normatīvo dokumentu un standartu izstrādi. Stingrs institucionālais mehānisms, kas nodrošina pilntiesīgu privātā sektora daļību ANO sistēmā, iedibināts Starptautiskās Darba organizācijas (*International Labour Organization – ILO*)⁴⁷² unikālajā trīspusējā struktūrā, kas nodrošina iespējas privātajam sektoram ietekmēt ILO politiku. Organizācijas augstākā konsultatīvā institūcija – Starptautiskā darba konference – sastāv no valstu delegācijām, kuras veido divi valdības, viens darba devēju un viens strādājošo pārstāvis un to padomnieki. Līdzīga institucionāla struktūra izveidota ANO Apvienotās programmas HIV/AIDS jautājumā (*Joint United Nations Programme on HIV/AIDS – UNAIDS*) ietvaros, kuras Koordinējošā padome sastāv no EKOSOP ievēlētu 22 valstu pārstāvjiem no dažādiem reģioniem, 7 organizāciju sponsorējošu ANO institūciju un 5 nevalstisko organizāciju pārstāvjiem. ANO un nevalstisko subjektu oficiālo attiecību pamatā joprojām ir privātā sektora konsultatīvā darbība EKOSOP, kas ir būtiska politiskā dialoga sastāvdaļa. Konsultatīvajā statusā darbojas, piemēram, Starptautiskā tirdzniecības palāta (*International Chamber of Commerce – ICC*), Sieviešu uzņēmēju un profesionāļu starptautiskā federācija (*International Federation of Business and Professional Women*), Uzņēmēju starptautiskā organizācija (*International*

---

⁴⁷⁰ Report of the Secretary-General „Cooperation between the United Nations and all relevant partners, in particular the private sector”, General Assembly, 56th session, document no.A/56/323, October 9, 2001, p.4. Pieejams: <http://www.un.org/documents/ga/docs/56/a56323.pdf> [skatīts 2009.gada 27.novembrī].

⁴⁷¹ Ibid., pp.18, 19. Pieejams: <http://www.un.org/documents/ga/docs/56/a56323.pdf> [skatīts 2009.gada 27.novembrī].

⁴⁷² Starptautiskā darba organizācija radīta 1919.gadā kā Tautu Savienības autonoma organizācija. 2001.gadā tajā jau piedalījās 175 valstis, tajā skaitā arī Latvija. SDO mērķis ir sekmēt stabilu mieru, veicinot sociālo taisnīgumu; ar starptautisku pasākumu starpniecību uzlabot darba apstākļus un paaugstināt dzīves līmeni; sekmēt ekonomisko un sociālo stabilitāti. Šo mērķu sasniegšanai organizācija sasauc valdību, uzņēmēju pārstāvju un arodbiedrību konferences, kurās izstrādā rekomendācijas starptautiskajām darba normām un konvencijām cilvēka tiesību, darba tiesību, asociāciju brīvību, darbadienas ilguma un citos jautājumos (Bojārs J. Starptautiskās publiskās tiesības II. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2006, 232.-233.lpp.).

Organisation of Employers), Pasaules ekonomikas forums (*World Economic Forum*). Partnerības tiek īstenotas arī sadarbojoties tādās ANO komisijās, komitejās un darba grupās, kā Ilgtspējīgas attīstības komisija (*Commission on Sustainable Development*), Sociālās attīstības komisija (*Commission on Social Development*), Informācijas un komunikāciju tehnoloģiju īpašā grupa (*ICT Task Force*), Jaunatnes nodarbinātības augsta līmeņa politikas tīkls (*High-Level Policy Network on Youth Employment*), kā arī privātajam partnerim piedaloties konkrētās konferencēs un pasākumos un novērotāja statusā ANO Ģenerālajā asamblejā.

Savukārt neoficiālie institucionālie politiskā dialoga mehānismi tiek īstenoti saietu (*briefings*) un pasākumu veidā, kas notiek līdztekus ANO konferencēm un Ģenerālās asamblejas sesijām, kuru rezultātā dažkārt tiek sagatavoti paziņojumi vai rekomendācijas. Politiskā dialoga mērķi tiek sasniegti arī ārpus oficiālajiem starpvaldību procesiem globālos, sabiedriski nozīmīgos jautājumos konkrētu problēmu risināšanā (tirgus regulējuma defektu novēršana, kopēju standartu ieviešana, zināšanu apkopošana un izplatīšana, u.c.), kā arī brīvprātīgu iniciatīvu izstrādāšanā sociālo, ētisko un ekoloģisko standartu jomās (uzvedības kodeksi, vadošie principi, preču ekoloģiskais marķējums, sertifikācija, licencēšana u.c., kuru pamatā ir ANO konvencijas, rekomendācijas un principi).⁴⁷³

Tomēr jāatzīst, ka ANO institūciju un privātā sektora kopīgie pasākumi rada jautājumus par iespējamo interešu konfliktu. Piemēram, Pasaules Veselības organizācijas (PVO) noteikumi pieļauj, ka korporācijas PVO saietu laikā organizē savas izstādes, tām notiekot dažādās telpās. Cits aspekts ir kopīgās zinātniskās konferences ar farmācijas uzņēmumiem. Lai gan PVO nepiedalās to organizēšanā vai finansēšanā,⁴⁷⁴ šāda situācija var ietekmēt gan PVO darbības atklātumu un atbildību, gan arī radīt maldīgu priekšstatu sabiedrībā par konkrēto korporāciju produkcijas augstajiem standartiem.

Informatīvais atbalsts notiek ANO un nevalstisko subjektu kopēju iniciatīvu veidā sabiedrības informēšanas un ANO mērķu un programmu atbalsta jomā, iesaistot sabiedrību dažādos pasākumos (piemēram, propagandējot sociāli nozīmīgas idejas, veicot produktu licencēšanu, īstenojot kopēju komunikatīvu darbību, piesaistot labdarības fondus, vācot ziedojumus vai piesaistot brīvprātīgos kādu pasākumu nodrošināšanai globālā vai nacionālā līmenī). Jāpiebilst, ka informatīvais atbalsts nav atraujams no citiem partnerību uzdevumiem un skaidri demonstrē šāda iedalījuma nosacīto dabu.

---

⁴⁷³ Report of the Secretary-General „Cooperation between the United Nations and all relevant partners, in particular the private sector”, General Assembly, 56th session, document no.323 (A/56/323), October 9, 2001, pp.19-25. Pieejams: <http://www.un.org/documents/ga/docs/56/a56323.pdf> [skatīts 2009.gada 27.novembrī].

⁴⁷⁴ Tesner S., Kell G. *The United Nations and Business. A Partnership Recovered*. New York: St.Martin's Press, 2000, p.74.

Informatīvo atbalstu īsteno ANO Pārtikas un lauksaimniecības organizācija (*Food and Agriculture Organization of the United Nations – FAO*), kuras ietvaros ikgadējā kampaņā „*TeleFood*” notiek līdzekļu vākšana bada skartajiem reģioniem un informatīvi pasākumi; ANOAIDS, sadarbojoties ar masu informācijas līdzekļiem zināšanu par HIV/AIDS paplašināšanas jomā; ANO Starptautiskā narkotiku kontroles programma (*United Nations International Drug Control Programme – UNDCP*), kas sadarbojas ar sporta industriju jaunatnes izglītošanas jautājumos par narkomānijas riskiem; programma „ANO darbā” („*UN Works*”), kuras nolūks ir parādīt ANO darbības „cilvēcisko pusi”, sniegt priekšstatu par katras ANO institūcijas darbību un demonstrēt, kā sadarbība ar dažādiem partneriem, tajā skaitā valdībām, nevalstiskām organizācijām, fondiem un privāto sektoru, palīdz panākt konkrētas izmaiņas konkrētu cilvēku dzīvēs.⁴⁷⁵

Partnerības **privāto līdzekļu piesaistei** jeb resursu mobilizācija dod iespēju sadarboties ANO un privātajam sektoram, lai mobilizētu privātā kapitāla resursus (investīcijas, fondus) attīstībai un ANO programmu un projektu īstenošanai. Šis uzdevums nav noteicošais ANO motīvs sadarbībai ar privāto sektoru, jo galvenie resursi tiek iegūti no dalībvalstu maksājumiem. Savukārt korporācijām līdzdalība šādās partnerībās sniedz unikālu iespēju spodrināt savu reputāciju.⁴⁷⁶

Stratēģiska rakstura iniciatīvas šajā jomā ir vērstas uz privāto nacionālo vai ārvalstu investīciju piesaisti attīstības projektu finansēšanā – sākot ar liela mēroga infrastruktūras projektiem līdz mazu, lokālu projektu realizēšanai. Pie šī partnerības veida pieskaitāmi valsts un privātā kapitāla kopuzņēmumi vai investīciju fondi. Piemēram, *IFC* izveidotie fondi, kas koordinē tādas ilgtermiņa attīstības projektus, kuriem līdzekļu piesaiste tikai ar tirgus mehānismu starpniecību būtu apgrūtināta (ekoloģiskas produkcijas ražošana, mazā un vidējā uzņēmējdarbība jaunattīstības valstīs, vides aizsardzība). Līdztekus finanšu līdzekļu tiešas piesaistes iniciatīvām pastāv arī investīcijas stimulējošas iniciatīvas, piemēram, radot labvēlīgu vidi, sniedzot tehnisku palīdzību vai informāciju par efektīvām kapitāla piesaistes un noturēšanas metodēm. Pie šīs partnerības veida pieder 1998.gadā saskaņā ar ANO Ģenerāļsekretāra ierosinājumu uzsāktā „Investīciju infrastruktūras” (*Investment Deliverables*) iniciatīva, kura apvienoja *ICC* un *UNCTAD* pūliņus investīciju piesaistei nabadzīgākajās valstīs Globālā līguma ietvaros, kā arī iniciatīva „Nauda – svarīgs attīstības faktors” (*Money Matters Initiative*), PPP konsultatīvais mehānisms infrastruktūras jomā (*Public-Private Infrastructure Advisory Facility*), programma „*MicroStart*”, Pilsētvides PPP (*Public-Private Partnerships for the Urban Environment*). Simtiem miljonu ASV dolāru ANO programmu īstenošanai tiek saziēdoti, pateicoties fondiem, kuros līdzdarbojas ANO un privātais

⁴⁷⁵ Report of the Secretary-General „Cooperation between the United Nations and all relevant partners, in particular the private sector”, General Assembly, 56th session, document no.323 (A/56/323), October 9, 2001, p.25. Pieejams: <http://www.un.org/documents/ga/docs/56/a56323.pdf> [skatīts 2009.gada 27.novembrī].

⁴⁷⁶ Tesner S., Kell G. *The United Nations and Business. A Partnership Recovered*. New York: St.Martin's Press, 2000, pp.76, 89.

sektors. Piemēram, Rokfelleru, Fordu un Makartūra labdarības fondi jau ilgstoši sadarbojas ar ANO institūcijām, nodrošinot starptautiskas subsīdijas dažādās jomās, Bila un Melindas Geitsu fonds ir savācis miljoniem ASV dolāru veselības aizsardzībai. Šādos labdarības pasākumos iesaistās arī farmācijas uzņēmumi, ziedojot medicīnas aprīkojumu, informāciju un komunikāciju tehnoloģiju jomā strādājošās kompānijas, sniedzot finansiālo un tehnisko palīdzību, kā arī nodrošinot ar nepieciešamajiem speciālistiem u.c. Tomēr visi šie saziņotie līdzekļi veido tikai nelielu daļu no tiem resursiem, kurus varētu mobilizēt, pateicoties privāto nacionālo un ārvalstu investīciju pieauguma rezultātā radītajam multiplikatora efektam. Tādēļ lielākais nacionālo un ārvalstu uzņēmumu ieguldījums Tūkstošgades deklarācijas mērķu sasniegšanā būtu privātā sektora investīciju apjoma pieaugums un saskaņota un atklāta rīcība, lai nodrošinātu šo investīciju pozitīvu atdevi sociālajā un attīstības jomā.⁴⁷⁷

Partnerības informācijas un zināšanu jomā tiek īstenotas kopēju ANO un privātā sektora iniciatīvu veidā, kuru mērķis ir savstarpēja informācijas un zināšanu apmaiņa un pētniecības darbs. Mūsdienās zināšanas ir galvenais attīstības faktors un tām ir noteicoša nozīme Tūkstošgades deklarācijas mērķu sasniegšanā. Tādēļ nepieciešamas jaunas struktūras un tīkli, lai nodrošinātu plašu pieeju zināšanām un jaunajām tehnoloģijām. Sadarbību ar privāto sektoru šajā jomā ANO ietvaros realizē Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācija (*World Intellectual Property Organization – WIPO*), Starptautiskā Civilās aviācijas organizācija (*International Civil Aviation Organization – ICAO*), Starptautiskā Telekomunikāciju savienība (*International Telecommunication Union – ITU*), Starptautiskā Meteoroloģijas organizācija (*World Meteorological Organization – WMO*), Starptautiskā Jūrniecības organizācija (*International Maritime Organization – IMO*), Pasaules Pasta savienība (*Universal Postal Union – UPU*), ANO Industriālās attīstības organizācija (*United Nations Industrial Development Organization – UNIDO*), ILO, ANO Vides programma (*United Nations Environment Programme – UNEP*) u.c.⁴⁷⁸

Partnerību **operatīvās rīcības** jomā mērķi tiek sasniegti, privātajam sektoram tieši atbalstot ANO operācijas uz vietām, veicot kopēju programmu vai projektu izstrādi, novērtējumu un realizāciju, kas tiek veikta papildus finanšu vai materiālo līdzekļu piesaistei. Piemēram, ANO Humanitārās darbības koordinācijas pārvaldes un kompānijas *Ericsson* kopējā iniciatīva, kuras mērķis ir sakaru nodrošināšana un uzlabošana ārkārtas situācijās; bēgļu reģistrācijas projekts, kas

---

⁴⁷⁷ Report of the Secretary-General „Cooperation between the United Nations and all relevant partners, in particular the private sector”, General Assembly, 56th session, document no.323 (A/56/323), October 9, 2001, pp.25-31. Pieejams: <http://www.un.org/documents/ga/docs/56/a56323.pdf> [skatīts 2009.gada 27.novembrī].

⁴⁷⁸ Ibid., pp.31-32.

tiek īstenots sadarbībā ar kompāniju *Microsoft* un tās partneriem; *UNAIDS* vienošanās ar kompāniju *Coca-Cola* par materiālo atbalstu cīņai pret AIDS izplatību Āfrikā u.c.⁴⁷⁹

Nākamajā ANO Ģenerāļsekretāra ziņojumā partnerību jautājumos Ģenerālās asamblejas 58.sesijā iepriekš minētie uzdevumi tika papildināti, cita starpā izvirzot **partnerību sekmēšanu** kā atsevišķu uzdevumu, kas īstenojams ANO institūcijām veicinot partnerību turpmāko attīstību ANO mērķu sasniegšanai.⁴⁸⁰

2009.gada 20.novembra ANO un biznesa sektora sadarbības vadlīnijas atkarībā no darbības jomas definē 3 vispārējas partnerību kategorijas:

- **komercdarbības partnerības**: šī kategorija iekļauj biznesa sektora inovatīvo tehnoloģiju, darba organizācijas metožu, finansēšanas mehānismu, produktu, pakalpojumu un prasmju piesaisti labklājības un nodarbinātības veicināšanai un nodrošināšanai ar precēm un pakalpojumiem. Realizējot partnerību, ANO un privātais sektors kopējiem spēkiem var atbalstīt tādu integrētu jaunradīto vērtību sistēmu attīstību tirgū, kuras piedāvā ilgtspējīgas izaugsmes iespējas un pāreju uz labāk atalgotām nodarbinātības formām, vai arī realizēt sadarbību, kuras mērķis ir pirmās nepieciešamības preču un pakalpojumu nodrošināšana nabadzības skartajās teritorijās („*bottom of the pyramid*” investīcijas);
- **labdarības partnerības**: iekļauj biznesa sektora resursu (finanšu līdzekļu, kompetences, speciālo zināšanu, darbaspēka) dažādus piesaistīšanas veidus sociāliem un labdarības mērķiem;
- **atbalsta partnerības**: saistītas ar iniciatīvām ANO mērķu atbalstīšanai vai daudzpusēja dialoga attīstīšanā ANO darbības sfērā (korporatīvās pilsonības koncepcijas; darbs ar komercsabiedrībām, kuras akceptē ANO vērtības; vadlīniju izstrādāšana jaunu dalībnieku iesaistīšanai).⁴⁸¹

---

⁴⁷⁹ Report of the Secretary-General „Cooperation between the United Nations and all relevant partners, in particular the private sector”, General Assembly, 56th session, document no.A/56/323, October 9, 2001, p.32. Pieejams: <http://www.un.org/documents/ga/docs/56/a56323.pdf> [skatīts 2009.gada 27.novembrī].

⁴⁸⁰ Report of the Secretary-General „Enhanced cooperation between the United Nations and all relevant partners, in particular the private sector”, General Assembly, 58th session, agenda item 47, document no.A/58/227, August 18, 2003, p.5. Pieejams: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N03/461/70/PDF/N0346170.pdf?OpenElement> [skatīts 2009.gada 27.novembrī].

⁴⁸¹ Guidelines on Cooperation between the United Nations and the Business Sector, issued by the Secretary-General of the United Nations, November 20, 2009, para.18. Pieejams: http://www.unglobalcompact.org/docs/news_events/9.1_news_archives/2009_11_23/un_business_guidelines.pdf [skatīts 2009.gada 11.decembrī].

Nemot vērā to, ka ANO sistēmā partnerības tiek realizētas viena vai vairāku uzdevumu sasniegšanai, dažādos ANO dokumentos partnerību iedalījums kategorijās var atšķirties. Piemēram, atkarībā no funkcijām partnerības var iedalīt atbalsta, normu un standartu izstrādes, resursu un kompetenču izmantošanas un tirgu izmantošanas attīstībai partnerībās (sk.: General Assembly, 60th session, document no.A/60/214, August 10, 2005, para.11. Pieejams:

2.2.2. ANO institūciju un privātā sektora īstenotās partnerības

1997.gada septembrī *CNN* dibinātājs Teds Tērners paziņoja par bezprecedenta dāvinājumu viena miljarda ASV dolāru apmērā ANO darbības finansēšanai, kas izmaksājams 10 gadu laikā. Šai iniciatīvai, kura joprojām palikusi nepārspēta, ir ne tikai finansiāla vērtība ANO darba apjoma palielināšanās apstākļos, bet arī milzīga morālā vērtība, kas apliecināja jaunu pieeju globālo problēmu risinājumam. Šo līdzekļu izlietošanas efektivitātes un caurskatāmības nodrošināšanai 1998.gadā tika izveidotas divas institūcijas. Pirmā no tām ir T.Tērnera dibinātais **ANO Fonds** (*United Nation Foundation*) – neatkarīgs, nekomerciāls nodibinājums, kas neietilpst ANO sistēmā un atbild par minēto līdzekļu izmaksu noteiktajā termiņā, subsīdiju piešķiršanu un jaunu līdzekļu savākšanu ANO programmu atbalstam. Nākamo institūciju - **ANO Fondu starptautiskajām partnerattiecībām** (*United Nations Fund for International Partnerships – UNFIP*) – 1998.gada 1.martā izveidoja ANO Ģenerāļsekretārs. Tas kalpo kā centrālais administratīvais mehānisms sadarbībai ar ANO Fondu. Sākotnēji iniciatīva atsevišķās dalībvalstīs un ANO sistēmā tika vērtēta samērā skeptiski, uzskatot, ka tā var mainīt ANO prioritātes un apšaubot ANO spējas demonstrēt privātajam sektoram atbilstošu darba tempu un efektivitāti. Tomēr šī partnerība pierādīja, ka ANO institūcijas var būt pietiekami fleksiblas un atbilstoši reaģēt uz biznesa standartiem. *UNFIP* kompetencē ietilpst finansējamo projektu programmu sastādīšana, netradicionālu un efektīvu projektu identificēšana, konsultēšana, līdzekļu piešķiršana apstiprinātajiem projektiem un to realizācijas kontrole, partnerattiecību ar privāto sektoru, tajā skaitā labdarības programmu, atbalstīšana.⁴⁸² Tādējādi *UNFIP* uzdevumi no administratīvas sadarbības ar ANO Fondu ir pieauguši līdz koordinācijas funkcijām, nodrošinot atbalstu PPP turpmākai attīstībai.

Ņemot vērā *UNFIP* potenciālu, tā tika pilnvarota izveidot jaunu fondu demokrātijas procesu veicināšanai pasaulē – **ANO Demokrātijas fondu** (*United Nations Democracy Fund*), kas dibināts 2005.gada jūlijā demokrātijas institūciju stiprināšanai, cilvēka tiesību aizsardzības veicināšanai un iekļaujošas sabiedrības izveidošanai. Šajos partnerības projektos, kuru kopskaits jau pārsniedzis 450, bērnu un sieviešu veselības, vides, miera, drošības un cilvēka tiesību aizsardzības

---

http://www.unglobalcompact.org/docs/issues_doc/un_business_partnerships/A_60_214.pdf [skatīts 2010.gada 27.decembrī]).

⁴⁸² Report of the Secretary-General „Cooperation between the United Nations and all relevant partners, in particular the private sector”, General Assembly, 56th session, document no.A/56/323, October 9, 2001, pp.29, 30, Box 3. Pieejams: <http://www.un.org/documents/ga/docs/56/a56323.pdf> [skatīts 2009.gada 27.novembrī].

jomās piedalās 39 ANO institūcijas 123 pasaules valstīs, pilsoniskās sabiedrības institūcijas un privātais sektors.⁴⁸³

Par vienu no spilgtākajiem piemēriem jaunu dalībnieku veiksmīgai iesaistīšanai ir kļuvusi ANO sadarbība ar privāto sektoru **attīstības finansēšanas jomā**. Attīstības finansēšanas jautājumi tika iekļauti ANO reformas pasākumos, kuru ietvaros veikta Bretonvudas sistēmas⁴⁸⁴ (1944.g.) ANO organizāciju darbības atjaunošana un uzlabošana. Tā aptvēra sadarbību starp ANO, PB un SVF. Sākot ar 1998.gadu EKOSOP sasauca virkni ikgadējo tikšanos ar Bretonvudas sistēmas valstu finanšu ministriem, kā rezultātā 2002.gada 18.-22.martā Monterejā (Meksikā) ANO organizēja Starptautisko konferenci par attīstības finansēšanu (*Financing for Development Conference*), kurā piedalījās PB un PTO.⁴⁸⁵ Valstu un valdību vadītāji no 50 pasaules valstīm, piedaloties arī nevalstiskā sektora pārstāvjiem, šajā konferencē pēc 4 gadu ilga sagatavošanas darba parakstīja Monterejas konsensu par attīstības finansēšanu (*Monterrey Consensus on Financing for Development*).

Konferences dalībnieki norādīja uz resursu galēju nepietiekamību ANO Tūkstošgades deklarācijas mērķu sasniegšanā attīstības un nabadzības samazināšanas jomās, it īpaši pēc 2001.gada 11.septembra teroristu uzbrukuma, kura rezultātā pastiprinājās globālās ekonomikas lejupslīde. Nerisīnot šīs problēmas, nav iespējams izveidot uz cilvēku interesēm un attīstību orientētu, atvērtu sabiedrību. Tādēļ tika uzsvērts, ka nepieciešama finanšu līdzekļu mobilizācija un efektīva izmantošana nacionālā līmenī, nodrošinot šiem procesiem starptautiskās sabiedrības atbalstu, tādas starptautiskās un nacionālās ekonomiskās vides izveidošana, lai XXI gs. kļūtu par attīstības gadsimtu ikviena interesēs. Konferencē norādīts, ka katra valsts ir primāri atbildīga par savu ekonomisko un sociālo attīstību, kurā par svarīgu mehānismu ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanā, tajā skaitā infrastruktūras izveidošanā un digitālplaisas (*digital divide*)⁴⁸⁶ pārvarēšanā, var kļūt PPP. Valstu valdībām nodrošinot komercsabiedrību funkcionēšanas pamatus, privātais sektors tiek aicināts būt par attīstības procesu drošu un konsekventu partneri, ņemot vērā ne tikai ekonomiskos un finanšu apsvērumus, bet arī savas darbības ietekmi uz attīstības procesiem, sociālās sekas, dzimumu līdztiesības un vides aizsardzības aspektus.⁴⁸⁷ Tādējādi starptautiskās

---

⁴⁸³ United Nations Fund for International Partnerships. Pieejams: <http://www.un.org/partnerships/YWhatIsUNFIP.htm> [skatīts 2010.gada 24.janvārī].

⁴⁸⁴ Starptautiskā monetārā sistēma.

⁴⁸⁵ Bojārs J. Starptautiskās publiskās tiesības II. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2006, 219.lpp.

⁴⁸⁶ Valsts ekonomiskās un sociālās attīstības rādītājs: iedzīvotāju dalījums divās grupās – tādos, kam ir nodrošināta piekļuve modernajām tehnoloģijām un informācijai (piemēram, telesakariem, televīzijai, internetam), un tādos, kam šī piekļuve ir liegta (Akadēmiskā terminu datu bāze „AkadTerm”. Pieejams: <http://www.termini.lza.lv> [skatīts 2009.gada 25.novembrī]).

⁴⁸⁷ Monterrey Consensus of the International Conference on Financing for Development, adopted at the UN International Conference on Financing for Development, Monterrey, Mexico, 18-22 March, 2002, paras. 2, 3, 21-23, 25. Pieejams: <http://www.un.org/esa/ffd/monterrey/MonterreyConsensus.pdf> [skatīts 2009.gada 11.jūlijā].

konferences dalībnieki ir secinājuši, ka plašāka sadarbība starp publisko un privāto sektoru ir īpaši svarīga attīstības finansēšanas nepilnību pārvarēšanā un *MDG* sasniegšanā, ANO dokumentos pirmo reizi uzsverot, ka privātais sektors ir pilntiesīgs dalībnieks attīstības procesu nodrošināšanā.

Apliecinot atbalstu Monterejas konsensa pamatnostādņem, 2008.gada 29.novembrī - 2.decembrī Dohā (Katarā) norisinājās ANO Starptautiskā konference par turpmāko rīcību attīstības finansēšanā, pārskatot Monterejas konsensa īstenošanu, kurā 160 valstu oficiālie pārstāvji, tajā skaitā 40 valstu vadītāji, vienprātīgi pieņēma Dohas deklarāciju par attīstības finansēšanu. Šo deklarāciju 2008.gada 24.decembrī apstiprināja ANO Ģenerālā asambleja ar rezolūciju A/RES/63/239, autoritatīvā starptautiskā līmenī uzsverot katras valsts atbildību par savu attīstību, kur īpaša nozīme ir nacionālai politikai, iekšējiem resursiem un attīstības stratēģijai, kā arī tirdzniecības un investīciju iespēju efektīvai izmantošanai sakarā ar nacionālo ekonomiku un globālās ekonomiskās sistēmas ciešo saistību. Vienlaikus mūsdienu starptautiskā sabiedrība saskaras ar globālām krīzēm un problēmām (pārtikas nepietiekams nodrošinājums, cenu svārstības uz enerģijas avotiem un izejvielām, klimata izmaiņas un globālā finanšu krīze, uzticības zudums starptautiskajai ekonomiskajai sistēmai), kuru pārvarēšanā un ekonomiskās izaugsmes nodrošināšanā svarīga nozīme cita starpā ir labi funkcionējošam un sociāli atbildīgam privātajam sektoram. Tādēļ deklarācijā norādīts, ka nepieciešams arī turpmāk nacionālā līmenī atbilstoši nacionālajām tiesību normām veicināt PPP, vienlaikus atzīstot, ka dažādās tirgus ekonomikas valstīs valdību loma šajos procesos var atšķirties, saglabājot to uzdevumu nodrošināt uz ekonomikas attīstību vērstu makroekonomikas politiku un valsts investīcijas. Atzīstot visu ieinteresēto pušu, tajā skaitā pilsoniskās sabiedrības un privātā sektora, līdzdalības nozīmību attīstības procesos, konferences dalībnieki vienojās nākamo starptautisko konferenci sasaukt 2013.gadā.⁴⁸⁸

Partnerības ir radikāli izmainījušas arī **ANO Ilgtspējīgas attīstības komisijas** (*Commission on Sustainable Development – CSD*)⁴⁸⁹ darbu. 2003.gada *CSD-11* sesijā tika uzsvērts,

---

⁴⁸⁸ Resolution A/RES/63/239 „Doha Declaration on Financing for Development: outcome document of the Follow-up International Conference on Financing for Development to Review the Implementation of the Monterrey Consensus”, adopted by General Assembly on December 24, 2008, paras.2, 3, 10, 11, 15, 88, 90. Pieejams: <http://www.un.org/ga/63/resolutions.shtml> [skatīts 2010.gada 21.janvārī].

⁴⁸⁹ Ilgtspējīgas attīstības komisija ir EKOSOP funkcionālā komisija, kas darbojas 53 dalībvalstu pārstāvju sastāvā un kuru ANO Ģenerālā asambleja izveidoja 1992.gada decembrī turpmākajai rīcībai ANO 1992.gada Riodežaneiro (Brazīlija) Vides un attīstības konferences jeb Zemes samita (*United Nations Conference on Environment and Development – UNCED or the Earth Summit*) pamatnostādņu īstenošanā. Zemes samitā pasaules līderi parakstīja Ietvaru konvenciju par klimata izmaiņām, Konvenciju par bioloģisko daudzveidību un Rio deklarāciju par mežu principiem, kā arī Dienaskārtību 21 (*Agenda 21*) – apjomīgu 300 lappušu plānu par ilgtspējīgu attīstību XXI gs. Zemes samita pirmo desmit gadu pārskats tika sniegts 2002.gada Johannesburgas (Dienvidāfrika) Pasaules samitā par ilgtspējīgu attīstību (*World Summit on Sustainable Development – WSSD*), kurš vainagojās ar Johannesburgas Īstenošanas plāna pieņemšanu. Samits atkārtoti apstiprināja *CSD* kā augstākā līmeņa foruma pilnvaras un funkcijas ilgtspējīgas attīstības jautājumos. *CSD* patstāvīgā sekretariāta funkcijas pilda ANO Ekonomisko un sociālo lietu departamenta Ilgtspējīgas attīstības nodaļa (*Division for Sustainable Development – DSD*). Tās darbs tiek organizēts

ka 2002.gada Johannesburgas Pasaules samita par ilgtspējīgu attīstību kontekstā ir jāturpina attīstīt partnerattiecības ar privāto sektoru, ņemot vērā 2001.gada 11.decembra ANO Ģenerālās asamblejas rezolūciju A/RES/56/76, vadoties no konkrētiem kritērijiem, proti, partnerībām jābūt brīvprātīgām iniciatīvām, kuras veicina Dienaskārtības 21, Rīcības programmas par Dienaskārtības 21 turpmāko īstenošanu, Johannesburgas Īstenošanas plāna ieviešanu, neierobežojot resursus šo saistību izpildei un neaizvietojojot tās saistības, kuras uzņēmušās valdības; veidojot partnerattiecības, jāņem vērā ilgtspējīgas attīstības ekonomiskie, sociālie un ekoloģiskie aspekti; partnerattiecību pamatā jābūt jaunu resursu mobilizācijai un jaunattīstības valstu potenciāla paaugstināšanai; procesam jābūt caurskatāmam, saskaņotam ar nacionālo valstu tiesību normām un nacionālām stratēģijām.⁴⁹⁰

Pirmais starptautiskais forums par partnerībām ilgtspējīgai attīstībai, kas plašāk pazīstams kā Romas forums, norisinājās 2004.gada 4.-6.martā Romā, kuru organizēja Itālijas Vides un teritorijas ministrija sadarbībā ar ANO Ekonomisko un sociālo lietu departamentu. Ziņojums par tā darbu tika prezentēts CSD-12 sesijas laikā 2004.gada 14.-30.aprīlī. Turklāt kopš CSD-12 sesiju oficiālajā programmā tiek iekļauta iniciatīva „Partnerību tirgus” (*Partnerships Fair*), nodrošinot tikšanās vietu esošajiem un potenciālajiem partneriem, kā arī iespējas nodibināt jaunas partnerības konkrētās sadarbības jomās un dalīties pieredzē. Nākamais forums notika Marakešā (Marokko) 2005.gada 21.-23.martā un tika veltīts partnerībām ūdenssaimniecības un enerģijas nozarēs, īpašu uzmanību veltot partnerību procesam.⁴⁹¹ Pašlaik CSD patstāvīgā sekretariāta datu bāzē, kas izveidota 2004.gada februārī, reģistrētas jau 348 partnerības,⁴⁹² kas sistematizētas pēc nozares konkurētspējas veicināšanas, ģeogrāfiskās atrašanās vietas vai citiem kritērijiem.

Par unikālu piemēru ANO un privātā sektora sadarbības vēsturē kļuva **IKT īpašā grupa** (*ICT Task Force*), kuru 2001.gadā izveidoja ANO Ģenerālsekretārs informācijas un komunikāciju tehnoloģiju attīstības jautājumos, digitālās plaisas pārvarēšanā un iekļaujošas globālās informācijas sabiedrības izveidē. Tās unikalitāte izpaudās tādējādi, ka šajā starpvaldību institūcijā biznesa sektors un pilsoniskās sabiedrības organizācijas ir līdzvērtīgs valdību partneris lēmumu pieņemšanas procesā, tā rezultātā kļūstot par vienu no nedaudzajiem forumiem ANO sistēmā, kurā ārējiem partneriem piešķirtas šādas tiesības. IKT īpašā grupa deva lielu ieguldījumu Pasaules

---

īkgadējās sesijās: CSD-1, CSD-2 utt. (Pieejams: http://www.un.org/esa/dsd/csd/csd_index.shtml [skatīts 2009.gada 10.decembrī]).

⁴⁹⁰ Report - Commission on Sustainable Development 11th Session, April 28 - May 9, 2003, document no.E/CN.17/2003/6 - E/2003/29, para.22. Pieejams: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N03/384/79/PDF/N0338479.pdf?OpenElement> [skatīts 2010.gada 23.janvārī].

⁴⁹¹ Witte J.M., Reinicke W. Business Unusual. Facilitating United Nations Reform Through Partnerships. New York: United Nations, 2005, p.60.

⁴⁹² CSD Partnerships Database. Pieejams: <http://webapps01.un.org/dsd/partnerships/public/welcome.do> [skatīts 2010.gada 23.janvārī].

Informācijas sabiedrības samita organizēšanā 2003.gadā Ženēvā (*WSIS I*) un 2005.gadā Tunisā (*WSIS II*), savu darbību izbeidzot 2005.gada 31.decembrī.⁴⁹³

Šos samitus, ņemot vērā **informācijas sabiedrības** attīstības problēmas⁴⁹⁴ un atbalstot Tunisijas valdības priekšlikumu, ierosināja Starptautiskā elektrosakaru savienība (*International Telecommunication Union – ITU*)⁴⁹⁵ Pilnvaroto konferencē Mineapolē 1998.gadā. 2001.gadā ITU Padome nolēma organizēt Pasaules Informācijas sabiedrības samitu (*World Summit on the Information Society – WSIS*) divos posmos: Ženēvā 2003.gada 10.-12.decembrī un Tunisā 2005.gada 16.-18.novembrī. Padomes lēmums tika apstiprināts ar ANO Ģenerālās asamblejas rezolūciju A/RES/56/183 (Pirmā *WSIS* rezolūcija).⁴⁹⁶ Šī tikšanās kļuva par unikālu piemēru ANO vēsturē, jo pirmo reizi, pretēji iepriekšējai organizācijas praksei, norisinājās divos posmos. Tādā veidā tika realizēta ITU iecere pirmo tikšanās posmu pavadīt attīstītā valstī, bet otro – jaunattīstības valstī, lai nodrošinātu iespēju labāk izvērtēt paveikto.

Pasaules Informācijas sabiedrības galotņu tikšanās (*WSIS I*) Ženēvā pārstāvji no 175 valstīm pieņēma Principu deklarāciju „Informācijas sabiedrības veidošana – globāls uzdevums jaunajā tūkstošgadē (*Geneva Declaration of Principles „Building the Information Society: a global challenge in the new Millennium”*)”, kurā valstu līderi un dažādu starptautisko organizāciju vadītāji, atsaucoties uz ANO Tūkstošgades deklarācijā izvirzītajiem mērķiem, izteica apņēmību izveidot uz cilvēku interesēm orientētu, atvērtu un uz attīstību vērstu informācijas sabiedrību, cita starpā uzsverot nepieciešamību attīstīt jaunas partnerības formas valsts pārvaldes institūciju, privātā

---

⁴⁹³ Witte J.M., Reinicke W. *Business UNusual. Facilitating United Nations Reform Through Partnerships*. New York: United Nations, 2005, p.61.

⁴⁹⁴ Globālā digitālā revolūcija, kas aizsākās pagājušā gadsimta 70. gados sakarā ar straujo IKT attīstību, ir fundamentāli izmainījusi starptautisko sabiedrību kopumā. Ja, no vienas puses, tā sniedz iespēju uzlabot dzīves līmeni miljoniem cilvēku, saglabāt mieru un drošību pasaulē, tad, no otras puses, mūsdienu sabiedrība nevar izvairīties no tās paradoksa: lielāko cilvēces daļu joprojām nav skārušas digitālās revolūcijas sniegtās priekšrocības, tādējādi vairojot digitālplaisu pasaulē, vēl vairāk padziļinot atšķirības zināšanu un ekonomiskās labklājības jomā gan starp atsevišķām valstīm, gan iedzīvotāju grupām.

⁴⁹⁵ Starptautisko telegrāfa savienību (pārdēvēta par Starptautisko elektrosakaru savienību pēc 1932.gadā Madrides konferencē Starptautiskās elektrosakaru konvencijas pieņemšanas), kas ir viena no pirmajām starptautiskajām starpvaldību organizācijām, dibināja Parīzē 1865.gada 17.maijā divdesmit Eiropas valstis, pieņemot pēc divarpus mēnešu ilgām sarunām pirmo konvenciju starptautisko telekomunikāciju jomā – Starptautisko telegrāfa konvenciju. 1947.gadā savienību reorganizēja, un tā noslēdza līgumu ar ANO, līdz ar to kļūdamā par ANO specializēto iestādi, apvienojot 191 dalībvalsti un vairāk nekā 700 asociācijas (Bojārs J. *Starptautiskās publiskās tiesības II*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2006, 179.-180., 235.lpp.).

⁴⁹⁶ Resolution A/RES/56/183 „World Summit on the Information Society” (The First Resolution on WSIS) adopted by General Assembly on December 21, 2001. ANO Ģenerālā asambleja informācijas sabiedrības jautājumos ir pieņēmusi vēl trīs rezolūcijas: Resolution A/RES/57/238 (The Second Resolution on WSIS) adopted by General Assembly on December 20, 2002; Resolution A/RES/59/220 (The Third Resolution on WSIS) adopted by General Assembly on December 22, 2004; Resolution A/RES/60/252 (The Fourth Resolution on WSIS) adopted by General Assembly on March 27, 2006. Ar Ceturto rezolūciju 17.maijs tika pasludināts par Pasaules informācijas sabiedrības dienu, atbalstot Tunisas programmas ierosinājumu šajā jautājumā.

sektora, pilsoniskās sabiedrības un citu organizāciju kopējā darbībā.⁴⁹⁷ *WSIS* Ženēvā pieņēma arī Rīcības plānu (*Geneva Plan of Action*), kurā uzsvērtā PPP nozīme IKT attīstībā un attiecīgās infrastruktūras izveidošanā. Katra valsts tika aicināta vēl līdz 2005.gadam kā turpmākās darbības paraugu izveidot vismaz vienu darbojošos PPP modeli IKT sfērā.⁴⁹⁸

Samita otrajā posmā (*WSIS II*), kas noritēja pēc 2 gadiem Tunisā, tika pieņemtas Tunisas saistības (*Tunis Commitment*) un Tunisas programma informācijas sabiedrībai (*Tunis Agenda for the Information Society*) – apjomīgs dokuments, kas sastāv no 122 punktiem. Programmā uzsvērts, ka adekvātu finansiālo mehānismu izveidošanas pamats ir Monterejas konsenss attīstības finansēšanas jautājumos un mūsdienās vērojama būtiska investīciju pieplūde tajās valstīs, kurās uz drošas normatīvās bāzes pamata tiek atbalstīta privātā sektora līdzdalība un tiek īstenota uz digitālplaisas pārvarēšanu orientēta valsts politika.⁴⁹⁹ Tādējādi līdz ar iepriekš minēto starptautisko dokumentu pieņemšanu, kas noteica turpmāko *WSIS* procesa attīstību,⁵⁰⁰ PPP ir kļuvušas par nozīmīgu faktoru arī informācijas sabiedrības izveidē un Tūkstošgades deklarācijas mērķu sasniegšanā.

ANO Bērnu fonds (*United Nations Children's Fund – UNICEF*) ir viena no tām institūcijām, kurā partnerībām ar privāto sektoru vienmēr bijusi atvēlēta īpaša nozīme visā fonda pastāvēšanas laikā kopš tā izveidošanas 1946.gada decembrī. Pašlaik fonds sadarbojas ar daudznacionālām korporācijām, nacionālām komercsabiedrībām, MVU no dažādām valstīm gan starptautiskā, gan nacionālā līmenī. Sākotnēji partnerība ar privāto sektoru aprobežojās ar finanšu līdzekļu piesaisti *UNICEF* programmām un ilgtspējīgas attīstības, tajā skaitā *MDG*, mērķiem. Mūsdienās partnerību loks ir būtiski paplašinājies, aptverot darba standartu veicināšanas un jaunu darbavietu izveides programmas, inovatīvās partnerības, labdarības iniciatīvas un bērnu tiesību aizsardzības programmas. Piemēram, 2007.gadā privātā sektora ieguldījums *UNICEF* programmās sasniedza 117 miljonus ASV dolāru.⁵⁰¹ Turklāt privātā sektora intereses sadarboties ar fondu pastiprina tā misija bērnu aizsardzības jomā, labā reputācija un *UNICEF* zīmola atpazīstamība pasaules mērogā.

Atzīstot, ka Tūkstošgades mērķu sasniegšanu nosaka ekonomiskā izaugsme, kuru virza privātā sektora radītās darbavietas, preces un pakalpojumi, kā arī nodokļu ieņēmumi sociālās un

---

⁴⁹⁷ World Summit on the Information Society Geneva Declaration of Principles „Building the Information Society: a global challenge in the new Millennium”, adopted on December 12, 2003. Pieejams: http://www.itu.int/dms_pub/itu-s/md/03/wsis/doc/S03-WSIS-DOC-0004!!PDF-E.pdf [skatīts 2010.gada 27.jūnijā].

⁴⁹⁸ World Summit on the Information Society Geneva Plan of Action, adopted on December 12, 2003. Pieejams: http://www.itu.int/dms_pub/itu-s/md/03/wsis/doc/S03-WSIS-DOC-0005!!PDF-E.pdf [skatīts 2010.gada 20.jūnijā].

⁴⁹⁹ World Summit on the Information Society Tunis Agenda for the Information Society, adopted on November 18, 2005. Pieejams: <http://www.itu.int/wsis/docs2/tunis/off/6rev1.pdf> [skatīts 2010.gada 27.jūnijā].

⁵⁰⁰ *WSIS* ikgadējie forumi notiek Ženēvā, pēdējais no kuriem norisinājās 2010.gadā no 10.līdz 14.maijam.

⁵⁰¹ UNICEF's corporate partnerships. Pieejams: http://www.unicef.org/corporate_partners/index.html [skatīts 2010.gada 3.februārī].

ekonomiskās infrastruktūras finansēšanai, partnerības projekti ar privāto sektoru aptver visas **ANO Attīstības programmas** (*United Nations Development Programme – UNDP*)⁵⁰² darbības jomas. Rezultātā pašlaik tiek īstenotas aptuveni 530 programmas vairāk nekā 100 valstīs, kuru kopējā vērtība pārsniedz 100 miljonus ASV dolāru gadā. Daudzus no šiem projektiem īsteno *UNDP* pārstāvniecības sadarbībā ar valstu valdībām un citām organizācijām. Nacionālā līmenī ar pārstāvniecību Privātā sektora nodaļu atbalstu tiek īstenotas trīs globālās iniciatīvas. Programma „Veidojot iekļaujošus tirgus” tiecas apvienot dažādus partnerus (privāto sektoru, pilsonisko sabiedrību un valdības) no attīstītajām un jaunattīstības valstīm, lai rastu iespējas novērst iekļaujošas attīstības šķēršļus un nodrošinātu patērētāju un ražotāju rīcības brīvību 2,7 miljardiem pasaules nabadzīgākajiem cilvēkiem. Iniciatīva „Publiskā un privātā partnerība lokālo pakalpojumu nodrošināšanā” tiek īstenota ūdensapgādes, energoapgādes, sanitārijas, sociālo pakalpojumu un publiskās infrastruktūras sfērās. Programmas „Veidojot ilgtspējīgu biznesu” uzdevums ir iesaistīt privāto sektoru nabadzības izskaušanas pasākumos Tūkstošgades attīstības mērķu realizācijā, kuras ietvaros tiek īstenoti vairāk nekā 50 projekti ar investīciju vērtību no 10 tūkstošiem līdz 20 miljoniem ASV dolāru, piedaloties tādām kompānijām kā *Unilever, Ericsson, Shell, SAB Miller, Total, Societe General*, kā arī biznesa asociācijām un MVU. Savukārt sekmējot Globālā līguma izpildi, 52 pasaules valstīs pastāv brīvprātīgs *UNDP* lokālais tīkls, kas apvieno privāto sektoru un pilsoniskās sabiedrības organizācijas diskusijai cilvēka tiesību, darba un vides standartu sekmēšanas un korupcijas apkarošanas jomās. Saskaņā ar 2007.gada *UNDP* Privātā sektora stratēģiju partnerībām, īpaši uzsverot iekļaujošu tirgu attīstību, ir šādas prioritātes: konsultatīvais atbalsts valdībām nediskriminējoša tirgus normatīvā ietvara izveidē; ilgtspējīgas izaugsmes un nodarbinātības atbalsts; pētījumi pamatinvestīciju un ilgtspējīga biznesa jomās; investīcijas cilvēka kapitālā un uzņēmējdarbības prasmju attīstībā; korporatīvās sociālās atbildības veicināšana.⁵⁰³

ANO Industriālās attīstības organizācijas (*United Nations Industrial Development Organization – UNIDO*)⁵⁰⁴ partnerības programmas pārsvarā saistītas ar MVU attīstību, ņemot vērā, ka tie veido 90% no visu uzņēmumu kopskaita pasaulē un nodarbina 50%-60% darba ņēmēju.

---

⁵⁰² *UNDP* ir ANO globālais tīkls attīstības jomā. Tā pārstāvniecības atrodas 140 valstīs ar galveno mītņi Ņujorkā (ASV). Organizācija tika izveidota 1965.gadā ar ANO Ģenerālās asamblejas rezolūciju, apvienojot ANO Īpašo fondu (izveidots 1958.gadā) un Tehniskās palīdzības paplašināto programmu (izveidota 1949.gadā). *UNDP* darbojas 166 pasaules valstīs, atbalstot šo valstu attīstības programmas šādās jomās: demokrātiska pārvalde; nabadzības izskaušana un Tūkstošgades attīstības mērķu īstenošana; krīžu novēršana un to seku likvidēšana; vide un enerģija; HIV/AIDS. Pieejams: <http://www.undp.org/about/> [skatīts 2010.gada 26.novembrī].

⁵⁰³ *UNDP* Private Sector Strategy. Promoting Inclusive Market Development. Final Version. September, 2007, pp.4, 5. Pieejams: http://www.undp.org/partners/business/resources/strategy_paper_ps_undp.pdf [skatīts 2010.gada 26.novembrī].

⁵⁰⁴ *UNIDO* tika izveidota 1966.gada 17.novembrī ar Ģenerālās asamblejas rezolūciju 2152 (XXI) kā autonoma ANO institūcija. Pēc ilgstošām dalībvalstu konsultācijām specializētās iestādes statusu tā ieguva 1985.gadā, kurā pašlaik piedalās 173 dalībvalstis. *UNIDO* misija ir industriālās attīstības veicināšana nabadzības samazināšanai, iekļaujoša globalizācijas procesa un vides ilgtspējības nodrošināšana. Pieejams: <http://www.unido.org/> [skatīts 2010.gada 26.novembrī].

Organizācijas MVU nodaļa ir izstrādājusi Biznesa partnerību programmu, kas koncentrēta uz jaunattīstības valstu un pārejas ekonomiku MVU darbības kvalitātes, efektivitātes un starptautiskās konkurētspējas veicināšanu, tehnoloģisko un organizatorisko zināšanu apgūšanu, pilnvērtīgu vietējo resursu izmantošanu un nodarbinātības veicināšanu.⁵⁰⁵ Piemēram, 2006.gada jūlijā *UNIDO* un *Microsoft* korporācija uzsāka vērienīgu stratēģisku partnerību MVU atbalstam, inovāciju un konkurētspējas attīstībai, uzsverot IKT nozīmi ražošanas veicināšanā jaunattīstības valstīs, it īpaši Āfrikā.⁵⁰⁶

ANO Starptautiskās tirdzniecības tiesību komisija (*United Nations Commission on International Trade Law – UNCITRAL*)⁵⁰⁷ pēc četrus gadus ilga darba tās 33.sesijā, kas norisinājās 2000.gada 12.jūnijā-7.jūlijā, pieņēma Likumdošanas vadlīnijas privāti finansētajiem infrastruktūras projektiem (*UNCITRAL Legislative Guide on Privately Financed Infrastructure Projects*). Pēdējo gadu privāto investīciju pieplūduma pieaugums infrastruktūras attīstībai ir radījis jaunu biznesa vidi, kurai nepieciešams jauns tiesiskais ietvars. Šajās rekomendācijās dalībvalstīm, kas ir apjomīgs dokuments uz vairāk nekā 200 lappusēm, *UNCITRAL* ir centusies līdzsvarot publiskā un privātā sektora intereses, aicinot valstis, kuras ir ieinteresētas piesaistīt privātos līdzekļus, pārskatīt publisko līgumu tiesisko regulējumu un nodrošināt privāto investīciju aizsardzību, kas varētu būt īpaši aktuāli romāņu-ģermāņu tiesību saimes valstīm, kā arī sniedz vispārēju likumdošanas un institucionālu ietvaru privāti finansētu infrastruktūras projektu ieviešanai un koncesijas līgumu pamatnosacījumus.⁵⁰⁸ Ņemot vērā PPP nozīmību infrastruktūras nodrošināšanā, vadlīnijas tika papildinātas ar 2003.gada Likumdošanas paraugnoteikumiem privāti finansētajiem infrastruktūras projektiem,⁵⁰⁹ kas apstiprināti ar ANO Ģenerālās asamblejas 2003.gada 9.decembra rezolūziju A/RES/58/76.⁵¹⁰ Likumdošanas vadlīnijas savā darbībā plaši izmanto arī citas starptautiskas institūcijas, tajā skaitā Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banka (ERAB).

Lai gan šis nelielais pārskats nepretendē uz izsmeltošu partnerībās iesaistīto ANO iestāžu, aģentūru, fondu un programmu uzskaitījumu, tas ir pietiekams, lai secinātu, ka ANO sistēmā notiek

---

⁵⁰⁵ UNIDO Business Partnerships for Industrial Development, p.9. Pieejams: http://www.unido.org/fileadmin/media/documents/pdf/Services_Modules/csr_joining_hands_with_business_to_promote.pdf [skatīts 2010.gada 12.decembrī].

⁵⁰⁶ UNIDO - Microsoft Partnership. Pieejams: <http://www.unido.org/index.php?id=o83086> [skatīts 2010.gada 12.decembrī].

⁵⁰⁷ *UNCITRAL* ir ANO Ģenerālās asamblejas palīginstitūcija (*subsidiary body*), kas tika izveidota 1966.gadā, lai sekmētu starptautisko tirdzniecības tiesību normu izstrādi un vienveidīgu piemērošanu visās ANO dalībvalstīs. Pavisam komisijā ir 60 dalībvalstis, katru trešo gadu puse no tām tiek pārvēlētas. Kārtējās vēlēšanās, kas notika 2007.gada 22.maijā Ņujorkā, ANO Ģenerālā asambleja uz sešu gadu termiņu ievēlēja 30 valstis, tajā skaitā Latviju (Pieejams: <http://www.mfa.gov.lv/lv/ano/zinas/news/2007-05-30/>).

⁵⁰⁸ Faria J. International efforts to promote and harmonise concession law. *Law in transition* 2001, pp.29-31.

⁵⁰⁹ *UNCITRAL Model Legislative Provisions for Privately Financed Infrastructure Projects*, 7 July 2003. Pieejams: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/procurem/pfip/model/03-90621_Ebook.pdf [skatīts 2010.gada 12.decembrī].

⁵¹⁰ Resolution A/RES/58/76 „Model Legislative Provisions on Privately Financed Infrastructure Projects of the United Nations Commission on International Trade Law”, adopted by General Assembly on December 9, 2003.

kvalitatīvas pārmaiņas plašās darbības jomās. Kā norādīja ANO Ģenerālsēkretārs Bāns Kimūns 2009.gada 1.septembra ziņojumā „Sadarbības uzlabošana starp Apvienoto Nāciju Organizāciju un visiem atbilstošajiem partneriem, it īpaši privāto sektoru” Ģenerālās asamblejas 64.sesijā, ANO arvien aktīvāk iesaista privāto sektoru organizācijas mērķu sasniegšanā, it īpaši attīstības jomās, kas formulētas Tūkstošgades deklarācijā. Ziņojumā cita starpā tika uzsvērts, ka pēdējās desmitgadēs partnerības ANO sistēmā ir kļuvušas par atzītu un aizvien komplicētāku mehānismu prioritāro uzdevumu risināšanā.

Vai šīs pārmaiņas būs tik radikālas, ka izraisīs jautājumus par ANO Statūtu grozījumiem? Lai arī akadēmiskajā literatūrā šādas diskusijas varētu rasties, it īpaši saistībā ar ilgtermiņa strukturālajām pārmaiņām starptautiskajā sabiedrībā, autora ieskatā tās nebūtu pamatotas. ANO Statūti kā galvenais starptautiskais līgums ir universāls dokuments, kas nekādā veidā neierobežo partnerību institūta attīstību ANO sistēmā, ko apliecina pašreizējā prakse. Pretēja viedokļa paudējiem nāktos ņemt vērā arī to, ka Statūtu autori, ietekmējoties no liberālās filozofijas un Keinsa ekonomikas idejām, jau 1945.gadā konceptuāli paredzēja publiskā un privātā sektora sadarbības iespēju attīstības sekmēšanas jomā.

2.2.3. ANO un biznesa sektora sadarbības vadlīnijas

Kā būtiska ANO sistēmas modernizācijas sastāvdaļa 2000.gada jūlijā tika izstrādātas ANO un biznesa aprindu sadarbības vadlīnijas,⁵¹¹ kas saturēja galvenos sadarbības principus un procedūras, kas nebija atjaunotas kopš 1946.gada. Dokuments neierobežoja ANO institūciju tiesības pašām sagatavot savai kompetencei atbilstošus noteikumus, pamatojoties uz kopējām pamatnostādņēm.⁵¹² Lai gan vadlīniju sagatavošanā bija iesaistīts plašs darbinieku loks, līdz atsevišķiem ANO departamentiem un to vadošajiem darbiniekiem informācija par šādu vadlīniju esamību tā arī nenonāca, savukārt citas institūcijas darbojās uz savu noteikumu pamata, kas bija izstrādāti vēl pirms kopējo vadlīniju pieņemšanas,⁵¹³ kā rezultātā partnerību jomā radās daudz neskaidrību.

Lai novērstu šo situāciju un uzlabotu ANO institucionālo potenciālu un partneru atlases kritērijus, Ģenerālās asamblejas 2007.gada 19.decembra rezolūcija A/RES/62/211 cita starpā atzina

---

⁵¹¹ „Guidelines on Cooperation between the UN and the Business Community”, issued by the Secretary-General of the United Nations, July 17, 2000.

⁵¹² Tesner S., Kell G. The United Nations and Business. A Partnership Recovered. New York: St.Martin's Press, 2000, p.70.

⁵¹³ Corporate Sponsoring in the United Nations System. Principles and Guidelines. Joint Inspection Unit, JIU/NOTE/2009/1, Geneva: United Nations, 2009, para.68.

par nepieciešamu pārstrādāt minētās vadlīnijas.⁵¹⁴ Tādēļ, ņemot vērā jaunāko pieredzi un dalībvalstu nostāju jautājumā par ANO vadošās lomas palielināšanu partnerattiecībās ar privāto sektoru, 2009.gada 20.novembrī ANO Ģenerālsekretārs parakstīja un izdeva pārskatītās ANO un biznesa sektora sadarbības vadlīnijas (Vadlīnijas), kas pašlaik ANO sistēmā ir jaunākais dokuments PPP jomā un kalpo par pamatu Sekretariāta, fondu, programmu un citu institūciju partnerībai ar privāto (biznesa) sektoru. Šīs Vadlīnijas, līdz ar galvenajām ANO deklarācijām, principiem, rezolūcijām un rekomendācijām, ir uzskatāmas par tā saucamajām „ieteikuma tiesībām” (*soft law*). Ņemot vērā Vadlīniju nozīmi un ietekmi uz turpmāko PPP attīstību ANO sistēmā, šajā darbā atspoguļoti galvenie dokumenta aspekti.

Vadlīnijās uzsvērts, ka mūsdienu pasaules problēmas ir pārāk komplicētas, lai to risinājumu atstātu tikai publiskā sektora ziņā. Biznesa sektora ietekme nodarbinātības veicināšanā, tirdzniecībā un investīcijās, kā arī tā zināšanas, pieredze un kompetence ir vērā ņemams faktors ANO izvirzīto attīstības mērķu realizēšanā. Tādēļ partnerības ar biznesa sektoru ir ANO reformas nozīmīga sastāvdaļa, kas daudzkārt apliecināts Ģenerālās asamblejas rezolūcijās (A/RES/56/76, A/RES/58/129, A/RES/60/215, A/RES/62/211), un svarīgs privāto investīciju piesaistes instruments. Savukārt ANO darbība miera un drošības jomā, nabadzības samazināšana, vides aizsardzība, sociālo konfliktu novēršana, starptautisko tiesību progresīva attīstība tirdzniecības, pārvaldījumu, pasta, aviācijas, telekomunikāciju u.c. sfērās nodrošina stabilu un labvēlīgu vidi biznesa izaugsmei. Līdzīgi kā citos ANO dokumentos,⁵¹⁵ Vadlīnijās uzsvērts, ka partnerības jābalsta gan uz izpratni par ANO un biznesa sektora uzdevumu atšķirībām, gan kopējiem mērķiem jaunu tirgu izveidē, korupcijas apkarošanā, vides aizsardzībā, pārtikas drošībā un iekļaujošas sabiedrības izveidē.⁵¹⁶

Līdzīgi kā iepriekš minētajās ANO Ģenerālās asamblejas rezolūcijās noteiktajam, bet precizējot partnerību procesā iesaistītās puses un ANO lomu, Vadlīnijās partnerība definēta kā brīvprātīgs sadarbības līgums vai vienošanās starp vienu vai vairākām ANO institūcijām un biznesa sektoru, kuras ietvaros visi tās dalībnieki apņemas apvienot spēkus kopēju mērķu sasniegšanā vai konkrēta uzdevuma izpildē, sadalīt riskus, pienākumus, resursus un ieguvumus, saglabājot ANO

---

⁵¹⁴ Resolution A/RES/62/211 „Towards global partnerships”, adopted by General Assembly on December 19, 2007, para.13. Pieejams: <http://www.un.org/ga/62/resolutions.shtml> [skatīts 2009.gada 27.novembrī].

⁵¹⁵ Piemēram, sk.: Report of the Secretary-General „Cooperation between the United Nations and all relevant partners, in particular the private sector”, General Assembly, 56th session, document no.A/56/323, October 9, 2001, para.30, kur uzsvērts, ka ANO un privātā sektora partnerattiecības apvieno dalībniekus ar atšķirīgām interesēm un stimuliem, resursu veidiem un apjomiem, kuriem var būt dažāds redzējums uz sasniedzamiem rezultātiem un ieguvumiem. Tomēr šīs atšķirības nav šķērslis kopēju mērķu un uzdevumu realizēšanā, gluži pretēji – tās var kļūt par faktoru, kas partnerības padara par īpaši vērtīgu mehānismu kopēju problēmu risināšanā.

⁵¹⁶ Guidelines on Cooperation between the United Nations and the Business Sector, issued by the Secretary-General of the United Nations, November 20, 2009, paras.1-5. Pieejams: http://www.unglobalcompact.org/docs/news_events/9.1_news_archives/2009_11_23/un_business_guidelines.pdf [skatīts 2009.gada 11.decembrī].

integritāti un neatkarību. Šādas partnerības ietvaros viena puse nekļūst par otras puses pārstāvi (*agent*), kā arī starp pusēm netiek izveidota „juridiska” („*legal*”) partnerība vai kopuzņēmums.⁵¹⁷

Saskaņā ar Vadlīnijām partnerība jāveido atbilstoši šādiem vispārējiem principiem:

- **ANO mērķu prioritāte:** partnerības uzdevumiem jābūt skaidri formulētiem un tiem jāveicina ANO Statūtos noteikto mērķu sasniegšana;
- **kopīgas vērtības un principi:** ANO ir ieinteresēta sadarboties ar tādiem biznesa sektora pārstāvjiem, kuri atzīst ANO vērtības, tajā skaitā Globālajā līgumā iekļautos starptautiskos cilvēka tiesību, darba un vides aizsardzības un pretkorupcijas principus;
- **skaidri definēti pienākumi un tiesības:** ja partnerības vienošanās paredz ANO finansiālu saistību uzņemšanos, šāda vienošanās īstenojama tikai saskaņā ar rakstisku līgumu, kas noslēgts starp ANO un privāto juridisko personu atbilstoši ANO noteikumu prasībām, precīzi definējot katras puses pienākumus un tiesības. Vienošanās pamatā jābūt skaidrai izpratnei par uzdevumiem, katras puses atbildību, risku sadali, resursiem un ieguvumiem, kas jāatspoguļo līgumā līdz ar norādi par precīziem termiņiem un sagaidāmo rezultātu;
- **ANO integritāte un neatkarība:** vienošanās nedrīkst ietekmēt ANO integritāti, neatkarību un objektivitāti;
- **godīgums:** katram biznesa sektora pārstāvim ir dotas iespējas ierosināt sadarbību atbilstoši Vadlīniju prasībām. ANO var sadarboties ar biznesa sektoru attīstības jautājumos un tādu preču un pakalpojumu nodrošināšanā, kas nepieciešami ANO mērķu sasniegšanai. Šāda sadarbība nepiešķir ekskluzīvas tiesības vai priekšrocības privātai juridiskai personai, tās ražotajām precēm un sniegtajiem pakalpojumiem;
- **caurskatāmība:** informācijai par partnerības projektiem jābūt publiski pieejamai ANO mājas lapas atbilstošā tīmekļa vietnē (*UN/Business: www.business.un.org.*)⁵¹⁸

Vadlīnijās uzsvērts, ka sadarbības partnera izvēlē ir jārikojas ar pienācīgu rūpību (*due diligence*), pamatojoties uz Globālajā līgumā ietvertajiem vispāratzītajiem principiem tiesību, darba un vides standartu sekmēšanas un korupcijas apkarošanas jomās. Ņemot vērā minēto, partnerība pieļaujama tikai ar tām komercsabiedrībām, kuras atbalsta ANO Statūtos un citās starptautiskās konvencijās nostiprinātās pamatvērtības, kā arī apliecina saistības integrēt līguma principus savā darbības jomā un atskaišu sistēmās. ANO institūcijas neiesaistās sadarbībā ar komercsabiedrībām,

---

⁵¹⁷ Guidelines on Cooperation between the United Nations and the Business Sector, issued by the Secretary-General of the United Nations, November 20, 2009, para.6. Pieejams:

http://www.unglobalcompact.org/docs/news_events/9.1_news_archives/2009_11_23/un_business_guidelines.pdf [skatīts 2009.gada 11.decembrī].

⁵¹⁸ Ibid., para.12.

kurās pieļauj cilvēka tiesību pārkāpumus, izmanto bērnu darbu, ražo vai tirgo kājnieku mīnas vai kasešu bumbas (*cluster bombs*), pārkāpj ANO Drošības padomes noteiktās sankcijas vai citādā veidā rīkojas pretēji ANO prasībām.⁵¹⁹

Vadlīnijās definēti šādi, no iepirkumu procedūrām nodalāmi, institucionāli partnerību modeļi: darījumu partnera tiešs ieguldījums (īpašu mērķu finansēšanai, izmantojot trasta fondu vai uz vienošanās pamata atvērtu kontu); darījumu partnera netiešs ieguldījums labdarības organizācijā vai fondā (paredz vienošanās noslēgšanu starp ANO un labdarības organizāciju vai fondu); partnerības tehniska atbalsta projektos (divu divpusēju līgumu noslēgšana ar biznesa partneri un tās valsts valdību, kurā projekts tiks īstenots, vai arī trīspusēju līgumu noslēgšanu ar biznesa partneri, ANO un attiecīgo valdību); partnerību projekti (paredz iespēju noslēgt citas partnerības vienošanās, kas nepieciešamas līguma noslēgšanai starp ANO un biznesa sektoru).⁵²⁰

Atsaucoties uz Ģenerālās asamblejas 1946.gada 7.decembra rezolūciju 92(I) un 1883.gada 20.marta Parīzes konvenciju rūpnieciskā īpašuma aizsardzībai,⁵²¹ Vadlīnijās reglamentēti ANO vārda un emblēmas izmantošanas noteikumi partnerības projektos, nosakot, ka organizācijas vārdu un emblēmu ar īpašu rakstisku atļauju komercsabiedrība var izmantot šādiem mērķiem: ANO institūcijas uzdevumu, politikas un aktivitāšu atbalstam; ANO institūcijai paredzēta fonda izveidošanai; fondu izveidošanai, ja tie paredzēti citām institūcijām, kuras nodibinātas ANO institūcijas mērķu un politikas realizēšanai.⁵²²

Vadlīniju pozitīvā, koordinējošā nozīme PPP attīstībā ANO sistēmā, autora ieskatā, nebūtu apšaubāma. Tomēr būtiskākais dokumenta trūkums ir novārtā atstātais interešu konflikta jautājums. Ņemot vērā Vadlīniju ieteikuma raksturu, kas ANO institūcijām dod tiesības izstrādāt savas pamatnostādnes partnerību jomā, tajās būtu iekļaujamas atsevišķas normas, kas nepieļautu interešu konflikta situāciju rašanos ANO sadarbībā ar privāto sektoru.

Tādējādi starptautiskā sabiedrība, saskaroties ar jauniem izaicinājumiem globalizētajā pasaulē, ir uzsvērusi nepieciešamību pilnvērtīgi izmantot partnerību iespējas kopēju mērķu sasniegšanā, kas apliecināts ANO dokumentos. ANO universālais raksturs, starptautiskā autoritāte, ģeogrāfiskais aptvērumš un svarīgākie uzdevumi miera un starptautiskās drošības saglabāšanā, valstu mierīgas sadarbības un cilvēka tiesību sekmēšanā ir partnerību ar privāto sektoru veicinošie faktori, kas veido pamatu ilgtermiņa sadarbībai.

---

⁵¹⁹ Guidelines on Cooperation between the United Nations and the Business Sector, issued by the Secretary-General of the United Nations, November 20, 2009, paras.9-11. Pieejams: http://www.unglobalcompact.org/docs/news_events/9.1_news_archives/2009_11_23/un_business_guidelines.pdf [skatīts 2009.gada 11.decembrī].

⁵²⁰ Ibid., paras.16, 17.

⁵²¹ Pārskatīta 1900.gada 14.decembrī Briselē, 1911.gada 2.jūnijā Vašingtonā, 1925.gada 6.novembrī Hāgā, 1934.gada 2.jūnijā Londonā, 1958.gada 31.oktobrī Lisabonā un 1967.gada 14.jūlijā Stokholmā un grozīta 1979.gada 28.septembrī.

⁵²² Ibid., paras.13, 14.

ANO dokumentos uzsvērts, ka privātais sektors vairs nav tikai „algots” starpvaldību programmu dalībnieks, bet kļūst par partneri politikas izstrādes un lēmumu pieņemšanas gaitā, nodrošinot kontroles un līdzsvara (*checks and balances*) mehānisma darbību savstarpējas atbildības un caurskatāmības apstākļos. Lai gan partnerības sniedz daudz jaunas iespējas, būtu pārsteidzīgi uzskatīt tās par visu problēmu risinājumu. Partneru izvēlei jābūt selektīvai, nezaudējot ANO prioritātes un noteicošo lomu, it īpaši gadījumos, kad paveras plašas privātā sektora finansējuma piesaistes iespējas. Konstruktīvu partnerību var nodrošināt Globālajā līgumā paredzētās ANO tiesības kontrolēt atskaišu un atbildības aspektus un brīvprātīgās korporatīvās atbildības popularizēšana.⁵²³

PPP jomā Ģenerālā asambleja ir pieņēmusi 5 rezolūcijas ar kopēju nosaukumu „Virzībā uz globālām partnerībām”: 2000.gada 21.decembra rezolūciju A/RES/55/215, 2001.gada 11.decembra rezolūciju A/RES/56/76, 2003.gada 19.decembra rezolūciju A/RES/58/129, 2005.gada 22.decembra rezolūciju A/RES/60/215, 2007.gada 19.decembra rezolūciju A/RES/62/211 un 2009.gada 21.decembra rezolūciju A/RES/64/223. Atsaucoties uz tām, ANO sistēmā kopumā, kā arī atsevišķu iestāžu fondu un programmu ietvaros tiek veicinātas efektīvas, stabilas un caurskatāmas partnerības ar privāto sektoru. Par nozīmīgiem posmiem šajā darbā kļuva ANO un biznesa aprindu sadarbības vadlīniju pārskatīšana un jaunas mājas lapas izveidošana atbilstošā ANO tīmekļa vietnē 2009.gada beigās, kas nodrošina informācijas par partnerības projektiem caurskatāmību. Pievienojoties ANO vispārattīstītajām vērtībām un līdzdarbojoties organizācijas mērķu sasniegšanā, privātais sektors pāriet jaunā attīstības pakāpē. Īpaša uzmanība jāvelta saskaņotam partneru atlases mehānismam (un interešu konflikta situāciju novēršanai – autora piezīme), MVU iesaistīšanai no valstīm ar mazu ienākumu līmeni, globālās partnerības un valstu attīstības programmu saskaņošanai, partnerībām labvēlīgu apstākļu radīšanai, labas prakses popularizēšanai un partnerību rezultātu izvērtēšanai. Šajā procesā savu fundamentālo nozīmi joprojām saglabā dalībvalstis, kuru aktīva līdzdalība partnerību projektos dod iespēju ANO precīzāk definēt stratēģiskos mērķus.⁵²⁴

---

⁵²³ Report of the Panel of Eminent Persons on United Nations – Civil Society Relations „We the peoples: civil society, the United Nations and global governance”, General Assembly, 59th session, agenda item 59, document no.A/58/817, June 11, 2004, paras.69, 73, 74, 77. Pieejams: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/376/41/PDF/N0437641.pdf?OpenElement> [skatīts 2010.gada 2.janvārī].

⁵²⁴ Report of the Secretary-General „Enhanced cooperation between the United Nations and all relevant partners, in particular the private sector”, General Assembly, 64th session, document no.A/64/337, September 1, 2009. Pieejams: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/500/61/PDF/N0950061.pdf?OpenElement> [skatīts 2009.gada 27.novembrī]. Minētais ziņojums balstīts uz iepriekšējiem četriem Ģenerālsekretāra tāda pašā nosaukuma ziņojumiem Ģenerālās asamblejas, 56.sesijā (Report of the Secretary-General „Cooperation between the United Nations and all relevant partners, in particular the private sector”, General Assembly, 56th session, document no.A/56/323, October 9, 2001), 58.sesijā (General Assembly, 58th session, document no.A/58/227, August 18, 2003), 60.sesijā (General Assembly, 60th session, document no.A/60/214, August 10, 2005.) un 62.sesijā (General Assembly, 62th session, document no.A/62/341, September 14, 2007).

Neskatoties uz partnerību dažādību ANO sistēmā, to kopējā iezīme ir gan pilsoniskās sabiedrības, gan privātā sektora vienlaicīga līdzdarbība projektos, un partnerību decentralizācija, kad darba organizācija tiek pārnesta uz reģionālajiem un valstu birojiem. Tas veicina vietējo valdību, komercsabiedrību un pilsoniskās sabiedrības organizāciju iesaistīšanu partnerības procesā, tādējādi paaugstinot sadarbības efektivitāti. Cita raksturīga iezīme saistīta ar stratēģiskiem mērķiem. Partnerības procesos ANO primāri tiecas ne tik daudz pēc papildus finanšu līdzekļu avotiem, bet gan nevalstiskā sektora pieredzes, zināšanu un kompetences piesaistes. Viens no svarīgākajiem spēcīgu partnerību noteicošajiem faktoriem ir partneru, tajā skaitā ANO, sadarbības spējas (*interface capacity*), jo partnerības efektivitāte ir atkarīga no katra atsevišķa partnera prasmēm un tā rīcībā esošajiem mehānismiem un instrumentiem, lai pilnvērtīgi realizētu savas kompetences un resursus kopējā darbā. Tādēļ šo prasmju integrācija ANO praksē ir būtiska, lai gan neliecina par partnerību piemērotību jebkurai situācijai un pilnīgi visās organizācijas darbības jomās, ņemot vērā to, ka partnerības ANO sistēmā joprojām saglabā komplementāru raksturu. Turklāt dalība starpvaldību forumos nevalstiskā sektora pārstāvjiem (ar atsevišķiem iepriekš minētajiem izņēmumiem) nepiešķir balsstiesības lēmumu pieņemšanas procesā.⁵²⁵

Globalizācijas process un ar to saistītās iespējas un izaicinājumi ir radījuši nepieciešamību arī privātajam sektoram pārvērtēt uzņēmējdarbības pamatnostādnes. Mūsdienu realitāte apliecina, ka kvalitatīvas preces ražošana un efektīva pārdošanas sistēmas ieviešana vairs nav pietiekami priekšnosacījumi uzņēmējdarbības veiksmīgai attīstībai, jo pašlaik starptautiskā sabiedrība pieprasa biznesa sektora aktīvu līdzdalību sociālo un vides aizsardzības vērtību sekmēšanā. Atbalstot ANO darbību šajās sfērās un ieviešot efektīvākas darba organizācijas metodes, ANO un privātā sektora sadarbība ir ievērojami attīstījusies. Dodot iespēju līdzdarboties ANO universālo pamatvērtību veicināšanā un sniedzot partnerībā iesaistītajām komercsabiedrībām atpazīstamību pasaules mērogā, ANO ir kļuvusi par privilīģētu biznesa sektora partneri,⁵²⁶ kura savā darbā vadās no pārlicības, ka ilgstošs starptautiskais miers un drošība ir iespējama tikai tad, ja visur tiek nodrošināta tautu ekonomiskā un sociālā labklājība. Sadarbība ar ANO privātajam sektoram ir pavērusi jaunas sociālā mārketinga iespējas un jaunus tirgus, vienlaikus samazinot riskus šo tirgu apgūšanā, kā arī atvieglo starptautisko un nacionālo tiesību normu prasību apgūšanu un izpildi.⁵²⁷

---

⁵²⁵ Witte J.M., Reinicke W. Business UNusual. Facilitating United Nations Reform Through Partnerships. New York: United Nations, 2005, pp.62, 70.

⁵²⁶ Corporate Sponsoring in the United Nations System. Principles and Guidelines. Joint Inspection Unit, JIU/NOTE/2009/1, Geneva: United Nations, 2009, p.iii.

⁵²⁷ Brenninkmeijer O.A.J. Business and Civil Society Partnerships with the United Nations: Public Policy Challenges under the Impact of Globalization and Implications for International Order. In: Stivachtis Y.A. (ed.) International Order in a Globalizing World. Hampshire: Ashgate, 2007, p.24.

Secinājumi. ANO sistēmā PPP potenciāls tiek saskatīts galvenokārt globalizācijas problēmjautājumu risināšanā, privāto investīciju piesaistē infrastruktūras attīstībai dalībvalstīs un Tūkstošgades deklarācijā formulēto mērķu sasniegšanā, it īpaši nabadzības izskaušanā un ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanā.⁵²⁸ Neskatoties uz šo universālo ANO mērķu būtisko atšķirību no privātā sektora motivācijas palielināt savu peļņu, XXI gs. partnerības pamatojas uz sadarbību kopējās interesēs, kura sakņojas Kanta un Smita atziņā par to, ka politiskā stabilitāte, ekonomiskā attīstība, miers un drošība ir tieši atkarīgi no sociālā taisnīguma un labklājības. Tas atspoguļots ANO Statūtu saturā un mērķos jau 1945.gadā, ņemot vērā mācības, kas tika iegūtas no Lielās depresijas. Tādēļ Statūtu autori atjaunotnes un izaugsmes potenciālu acīmredzot saskatīja liberālās filozofijas pamatvērtību un Keinsa ekonomikas sinerģijā, kas nav zaudējusi savu aktualitāti arī mūsdienās. Globalizācijas process šajā kārtībā ienesa savas korekcijas, kuru rezultātā samazinājās valstu iespējas ietekmēt starptautiskos ekonomiskos procesus, kā arī pieauga publiskā un privātā sektora un pilsoniskās sabiedrības ietekme, varas kapacitātes un resursu savstarpējā atkarība, nosakot ANO sistēmas reformu nepieciešamību, kurai XXI gs. jaunā kvalitātē jāatjauno organizācijas Statūtos jau 1945.gadā iestrādāto partnerību nozīmi. Lai gan partnerību efektīva izmantošana valstu ierobežoto budžeta līdzekļu apstākļos var sniegt jaunas iespējas, tās ne tikai neaizstāj valsts funkcijas, bet arī rada jaunus izaicinājumus, kuru risināšanā nepieciešama augsta publiskā sektora kompetence un profesionalitāte.

---

⁵²⁸ Hamilton G. Promoting PPPs for infrastructure development, innovation and competitiveness: the role of the UNECE. Law in transition 2007, p.23.

3. PARTNERĪBU ĪSTENOŠANAS ĪPATNĪBAS EIROPAS SAVIENĪBAS TIESĪBĀS UN PRAKSĒ

Starptautisku problēmjaudājumu risināšanai valstis vienmēr tiekušās apvienoties dažādās savienībās. Vācu filozofs un sociologs Jurgens Hābermāss (*Jürgen Habermas*) 1998.gadā publicētajā politiskajā esejā „Postnacionālā konstelācija” pamatoti norādījis, ka valsts viena pati nav spējīga izpildīt zināmus uzdevumus vispārējās interesēs, tādus kā brīvības, miera un drošības saglabāšana saviem pilsoņiem, cīņa ar starptautisko noziedzību, globālā tirgus regulēšana, klimata izmaiņas, starptautiskie sakari u.c.⁵²⁹ XX gs. otrajā pusē, pa vienai nespējot tikt galā ar daudziem globalizācijas izraisītajiem izaicinājumiem, valstis bija spiestas apvienoties lielās, globālās (kā ANO un tās specializētās iestādes) un reģionālās (kā Eiropas Padome u.c.) starptautiskajās organizācijās, par nozīmīgāko no kurām mūsdienās ir kļuvusi Eiropas Savienība (ES).

Eiropas pēckara apvienošanās doktrīnas izveidošanā pirmais ieguldījumu izdarīja Vinstons Čērčils ar 1946.gada 19.septembra runu Cīrihes Universitātē, kurā viņš aicināja izveidot sava veida „Eiropas Savienotās Valstis”. Tādējādi tā bija britu ideja, kas iedvesmoja Francijas valdību īstenot Šūmana plānu un 1950.gadā izveidot Eiropas Ogļu un tērauda kopienu (pastāvēja līdz 2002.gadam), kura 1957.gadā ar Romas līgumiem tika papildināta ar Eiropas Ekonomisko Kopienu un Eiropas Atomenerģijas kopienu. Paplašināšanās un integrācijas procesa rezultātā 1986.gada 17.februārī Luksemburgā un 28.februārī Hāgā parakstītais Vienotais Eiropas akts (*Single European Act*), kas stājās spēkā 1987.gada 1.jūlijā, reformēja un papildināja pamatlīgumus, izveidojot vienotu Eiropas Kopienu. Līgums iezīmēja ceļu uz ES, par kuras izveidošanu dalībvalstis vienojās 1992.gada 7.februārī, kad Nīderlandē tika parakstīts Līgums par Eiropas Savienību jeb Māstrihtas līgums, kas stājās spēkā 1993.gada 1.novembrī. Ar šiem līgumiem dalībvalstis apvienoja un nodeva zināmu savas suverēnās kompetences daļu Savienībai un tās institūcijām kopējo mērķu sasniegšanai, iegūstot pretī ar līdzdalību Savienībā saistītas priekšrocības. Līdz ar to ES vairs nav tikai integrācijas procesa plānotais mērķis, bet drīzāk ar Māstrihtas līgumu nodibināta starptautiska, reģionāla organizācija, kas kļuvusi par konceptuāli jaunu „virsnacionālu organizāciju” (*supranational organization*) un valstu sadarbības formu.⁵³⁰

Izmaiņas ES dibināšanas līgumos allaž ievieš, grozot agrākos līgumus. Līdz šim pēdējais no līgumiem, ar kuru groza Kopienas un Eiropas Savienības dibināšanas pamatlīgumus, proti, Vienoto Eiropas aktu (1986.gads), Līgumu par Eiropas Savienību (Māstrihtas līgumu, 1992.gads),

⁵²⁹ Bojārs J. Starptautiskās publiskās tiesības II. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2006, 354.lpp. Cit.no Habermas J. Die postnationale Konstellation und die Zukunft der Demokratie (2001) 60 VVDStRL 357.

⁵³⁰ Ibid., 254., 255., 260., 261., 266., 267., 350., 351.lpp.

Amsterdams līgumu (1997.gads) un Nicas līgumu (2001.gads), ir Lisabonas līgums,⁵³¹ kas izstrādāts paplašinātās ES efektīvākai darbībai globalizētajā pasaulē. 27 dalībvalstu pārstāvju parakstīts Portugāles galvaspilsētā 2007.gada 13.decembrī, tas stājās spēkā 2009.gada 1.decembrī pēc visu dalībvalstu ratifikācijas. Lisabonas līgums groza divus ES pamatlīgumus – Līgumu par Eiropas Savienību un Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu, piešķirot pēdējam jaunu nosaukumu - „Līgums par Eiropas Savienības darbību”, kā arī Eiropas Atomenerģijas kopienas dibināšanas līgumu, kuriem pievienoti vairāki protokoli un deklarācijas.

Raugoties uz J.Hābermāsa „postnacionālās konstelācijas” koncepciju no šodienas skatpunkta, nākas konstatēt, ka valstis un pārnacionālās savienības nav vienīgie „spēlētāji” starptautiskajā arēnā, jo publiskajam sektoram vairs nepiemīt ekskluzīvas tiesības ekonomisko, juridisko un politisko resursu pārvaldē, un tās nākas dalīt ar pilsonisko sabiedrību un privāto sektoru, meklējot jaunus risinājumus. Šī autora atziņa sakņojas pētījumā iepriekš analizētajos procesos, kuri mūsdienu starptautiskajā vidē attīstījušies objektīvu ilgtermiņa strukturālo pārmaiņu ietekmē. Šo procesu progresīva virzība ir publiskā sektora uzdevums un atbildība, lai kopēju mērķu sasniegšanā, respektējot visu iesaistīto pušu intereses, apvienotu valstis, pilsonisko sabiedrību un privāto sektoru, izmantojot jaunus, inovatīvus instrumentus, tajā skaitā PPP.

Kā norāda ANO EKE, PPP straujā attīstība Eiropā XX gs. 90.gados liecina par jaunu filozofiju, kas liek pārvērtēt valsts lomu ekonomikas procesos un ļautu valstij vairāk koncentrēties uz tās sākotnējām funkcijām: tautas pārstāvību un to uzdevumu izpildi, kuras nevar deleģēt privātajam sektoram.⁵³² Šīs izmaiņas saistītas ar prasībām racionālāk izmantot ierobežotos publiskos resursus, vēlmi palielināt publiskās pārvaldes efektivitāti, izmantojot privātā sektora darba metodes un zināšanas, kā arī infrastruktūras problēmām, kas radīja nepieciešamību meklēt alternatīvus finansēšanas avotus, lai izvairītos no nodokļu likmju turpmākās paaugstināšanas.

Partnerību attīstības pamatā Eiropā ir procesi, kas aizsākās XX gs. 80.gadu sākumā, kad Rietumu pasaulē valdīja privatizācijas idejas atbalstoša liberāla politika. Kā atzīmē O.Holmans, būtiska nozīme PPP attīstībā bija EK un Eiropas uzņēmēju apaļā galda (*European Round Table of Industrialists – ERT*) sadarbībai, kura netika atspoguļota oficiālajos ziņojumos un tādēļ varētu palikt neievērota. Šai ietekmīgajai uzņēmēju apvienībai bija liels iespaids uz EK un Eiropas politisko dienaskārtību, tajā skaitā uz integrācijas jautājumiem, vienotā tirgus un monetārās savienības

---

⁵³¹ Oficiālais Vēstnesis, C 83, 2010. 30.marts.

⁵³² Draft Guidelines for Private Public Partnerships for Infrastructure Development. United Nations Economic Commission for Europe Forum on Public-Private Partnerships for Infrastructure: The Next Steps (PPPs), December 4 and 5, 2000, p.9. Pieejams: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/en-guide2.pdf> [skatīts 2009.gada 15.oktobrī].

izveidi.⁵³³ Par to liecina Vienotā Eiropas akta parakstīšana Luksemburgā un Hāgā 1986.gadā (stājās spēkā 1987.gada 1.jūlijā), kas paredzēja īpašus pielāgojumus iekšējā tirgus izveidošanai, proti, dalībvalstis tajā iekļāva ekonomiskās un sociālās kohēzijas principu, kas paredzēja mazināt dažādu reģionu sociālās un ekonomiskās atšķirības un veicināt mazattīstīto reģionu izaugsmi.⁵³⁴ Pēc Māstrihtas *ERT* savos ziņojumos sāka uzsvērt Eiropas starptautiskās konkurētspējas nozīmi, kuras sasniegšanā galvenā nozīme tika atvēlēta spēcīgam privātajam sektoram. 1995.gadā *ERT* sadarbībā ar EK izveidoja Konkurētspējas konsultatīvo grupu (*Competitiveness Advisory Group – CAG*). Gan tās pirmā sastāva, kurā no 16 locekļiem 7 bija starptautiskā biznesa pārstāvji, gan arī 1997.gadā izveidotās *CAG-II* darbā dominēja brīvā tirgus un starptautiskās konkurētspējas ideja. Politiskā līmenī šī sadarbība vainagojās ar īpaša plāna pieņemšanu Lisabonā 2000.gada 23. un 24.martā, kas pasludināja mērķi padarīt ES par „viskonkurētspējīgāko un visdinamiskāko uz zināšanām balstīto ekonomiku pasaulē, kas ir spējīga uz pastāvīgu ekonomisko kāpumu, vairāk un labākām darba vietām un ciešāku sociālo saliedētību”. Šim plānam, ko vēlāk nosauca par Lisabonas izaugsmes un nodarbinātības stratēģiju, galvenokārt bija jārisina viens no ES sāpīgākajiem jautājumiem – lēnā ekonomiskā izaugsme salīdzinājumā ar ASV un citiem pasaules reģioniem, galvenokārt pamatojoties uz privātā sektora nostiprināšanu un PPP mehānismu.⁵³⁵ Ņemot vērā ANO 2000.gada Tūkstošgades deklarācijā izvirzītos astoņus jaunās tūkstošgades ilgtspējīgas attīstības globālos mērķus, Lisabonas stratēģija tika papildināta 2001.gada Gēteborgas Eiropadomes sanāksmē par ilgtspējīgo attīstību, pieņemot vienošanos par ekoloģiskā aspekta pievienošanu.⁵³⁶

Tomēr ambiciozais mērķis 10 gadu laikā padarīt ES par konkurētspējīgāko un ekonomiski dinamiskāko pasaules reģionu⁵³⁷ izrādījās nepiepildāms, jo tā sasniegšanu traucēja gan nepilnības stratēģijas pārvaldībā, gan arī tas, ka sabiedrība kopumā un atsevišķu dalībvalstu valdības pilnībā

---

⁵³³ Holman O. Public-private partnerships and transnational governance in the European Union. The case of the Lisbon Strategy. In: Graz J.C., Nölke A. (ed.) *Transnational Private Governance and its Limits*. London: Routledge, 2008, pp.172, 177.

⁵³⁴ Single European Act, art.130.a. Official Journal, L 169 of 29 June 1987.

⁵³⁵ Holman O. Public-private partnerships and transnational governance in the European Union. The case of the Lisbon Strategy. In: Graz J.C., Nölke A. (ed.) *Transnational Private Governance and its Limits*. London: Routledge, 2008, p.181.

⁵³⁶ Pārskata ziņojums par Eiropas Savienības darbību. Pieejams: <http://europa.eu/generalreport/lv/2006/rg24.htm> [skatīts 2010.gada 10.septembrī].

⁵³⁷ Kā norādījis G.Mihailovs publikācijā žurnālā „Latvija Eiropas Savienībā”, Lisabonas stratēģijas mērķiem ir pārsteidzoša līdzība ar vienu no Padomju Savienības Komunistiskās partijas programmām, kas pieņemta XXVII kongresā 1986.gadā. Šajā programmā norādīts, ka partijas galvenais uzdevums ir paātrināt Padomju Sociālistisko Republiku Savienības sociāli ekonomisko attīstību, kam nepieciešami nopietni pārkārtējumi ekonomikā. Tāpēc PSKP uzsvēra, ka “būs jāveic krass pavērsiens uz ražošanas intensifikāciju, katrs uzņēmums, katra nozare jāpārorientē uz ekonomikas attīstības kvalitatīvo faktoru pilnīgu izmantošanu. Jānodrošina pāreja uz visaugstāk organizēto un visefektīvāko ekonomiku ar vispusīgi attīstītiem ražotājspēkiem un ražošanas attiecībām, labi noregulētu saimniecisko mehānismu. Jau līdz 2000.gadam jāpanāk mūsu zemes (domāta PSRS – G.M.piezīme) ražošanas potenciāla divkārtšošāns reizē ar tā kardinālu kvalitatīvu atjaunināšanos” (Mihailovs G. Lisabonas stratēģijas attīstība, plānošanas dokumenti. Latvija Eiropas Savienībā, 2006. maijs, nr.2, 17.lpp.).

neizprata un nenovērtēja stratēģijas nozīmību.⁵³⁸ 2005.gada 22.un 23.martā Pavasara Eiropadomes sanāksmē Briselē ES dalībvalstu vadītāji konstatēja, ka 5 gadu laikā sasniegtais progress Lisabonas stratēģijas īstenošanā nav bijis pietiekams, tāpēc nepieciešama jauna pieeja Lisabonas stratēģijas īstenošanā, uzmanības centrā izvirzot ekonomisko izaugsmi un nodarbinātību.⁵³⁹ O.Holmana ieskatā sociālo aspektu akcentēšanu Lisabonas stratēģijā sekmēja Augsta līmeņa grupas izveidošana 2004.gadā, kuru vadīja Dānijas bijušais premjerministrs, sociāldemokrāts Vims Koks. Šī darba grupa sastāvēja no 3 starptautiskā biznesa pārstāvjiem, 3 arodbiedrību līderiem, 4 neatkarīgiem ekspertiem un 3 publiskā sektora pārstāvjiem (ieskaitot V.Koku), tādēļ savos uzskatos bija līdzsvarotāka nekā iepriekšējās CAG, lai gan uzsvars uz privātā sektora nozīmi tika saglabāts. Tādēļ grupas secinājumi radikāli neatšķīras no CAG ziņojumiem, norādot, ka sociālie un vides aizsardzības mērķi ir realizējami tikai tajā gadījumā, ja tiks sasniegta Eiropas starptautiskā konkurētspēja.⁵⁴⁰

Pamatojoties uz EK 2005.gada decembrī iesniegto rīcības platformu, kā arī uz Eiropas Parlamenta, Padomes un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas ieguldījumu, Eiropadome 2006.gada jūnija sesijā pieņēma jaunu ilgtspējīgas attīstības stratēģiju paplašinātajai ES, kurā ņemta vērā nepieciešamā solidaritāte pasaules mērogā un sinerģija ar Lisabonas stratēģiju,⁵⁴¹ uzsverot ilgtspējīgas attīstības ilgtermiņa mērķu saskaņu ar Lisabonas stratēģijā uzsvērto vidēja termiņa mērķiem, kas saistīti ar izaugsmi un nodarbinātību.

Šis īsais komplicētās politikas izklāsts ļauj izdarīt secinājumus par to, ka PPP attīstībai Eiropā pamatā ir „pamatlīgumu uzrauga” – Eiropas Komisijas – un Eiropas starptautiskā biznesa pārstāvju apvienības – *ERT* – neformālā sadarbība XX gs. 80.gados, kas tika institucionalizēta 1995.gadā līdz ar CAG nodibināšanu. Šī sadarbība noteica Eiropas starptautiskās konkurētspējas jautājumu izvirzīšanu politikas priekšplānā, kas tika iedzīvināts 2000.gada Lisabonas stratēģijā. Tādējādi jaunās stratēģijas mērķu sasniegšana pamatojās galvenokārt uz privāto sektoru un partnerībām, to ideju acīmredzot aizgūstot no ASV 80.gadu veiksmīgās pieredzes pilsētībūvniecības un enerģētikas jomā. Savukārt starptautiskās konkurētspējas mērķu papildināšana ar ekonomiskās izaugsmes, nodarbinātības un vides aizsardzības mērķiem ienesa jaunus aspektus PPP mehānisma izpratnē, kuru 2009.gada 19.decembra Paziņojumā Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas

---

⁵³⁸ Luksa M. Lisabonas stratēģija un tās mācības. LV.LV portāls, 2010. 21.janvāris. Pieejams: <http://www.lv.lv/?menu=doc&id=203980> [skatīts 2010.gada 2.maijā].

⁵³⁹ Briseles Eiropadomes prezidentvalsts secinājumi, 2005. 22.-23.marts, 8.p. Pieejams: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/LV/ec/84348.pdf [skatīts 2009.gada 12.jūlijā].

⁵⁴⁰ Holman O. Public-private partnerships and transnational governance in the European Union. The case of the Lisbon Strategy. In: Graz J.C., Nölke A. (ed.) Transnational Private Governance and its Limits. London: Routledge, 2008, p.182.

⁵⁴¹ Pārskata ziņojums par Eiropas Savienības darbību. Pieejams: <http://europa.eu/generalreport/lv/2006/rg24.htm> [skatīts 2010.gada 10.septembrī].

Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai „Privātā un publiskā sektora ieguldījumu mobilizēšana ekonomikas atveseļošanai un ilgtermiņa strukturālo pārmaiņu nodrošināšanai: publiskā un privātā sektora partnerību veidošana” EK ir definējusi kā sadarbību starp publisko un privāto sektoru infrastruktūru modernizēšanas un stratēģisko sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas jomā.

Tomēr konkurences politika un šo jomu regulējošās Eiropas tiesības, kuru mērķis ir tirgus efektivitāte, patērētāju un mazo uzņēmumu aizsardzība un vienota Eiropas tirgus izveide,⁵⁴² radīja paradoksālu situāciju PPP jomā. Lai izjauktu valsts monopolu transporta, enerģētikas un citās nozarēs, valdībām tika uzspiesta privatizācija, kuras rezultātā daļu no šīm sabiedrībai nozīmīgajām funkcijām nodeva privātajam sektoram. Vienlaikus ciešāka privāto uzņēmumu un valsts institūciju sadarbība tika uzskatīta par brīvā tirgus apdraudējumu un korupciju veicinošu vidi. Šo dilemmu bija jārisina normatīvajam regulējumam publisko iepirkumu jomā, kurā dominēja orientēšanās uz brīvu tirgu, kā arī caurskatāmas un atvērtas līgumu piešķiršanas procedūras, kas vienlīdz piemērojams arī PPP jomā. Līdz ar prasībām nodrošināt šo procedūru publicitāti, tās kļuva aizvien detalizētākas mērķu un rezultātu definēšanā, kā rezultātā ir ieguvušas formālu un nepraktisku raksturu,⁵⁴³ kas būtiski ierobežo attīstības procesus. Līdz ar to konkurences politika, kuras viens no galvenajiem aspektiem ir politikas nodalīšana no uzņēmējdarbības, tajā skaitā sabiedrisko pakalpojumu organizētāja un īstenotāja funkciju nošķiršana (*untwining*), nonāca pretrunā ar PPP mehānismu, kurš tiecas satuvināt publiskā sektora politiskās institūcijas un privātā sektora uzņēmumus (*entwining*).⁵⁴⁴ Turklāt šī politika vairs neatspoguļo objektīvas strukturālās pārmaiņas sabiedrībā, kas nosaka starpsektorālu sadarbību nepieciešamību ilgtermiņa attīstības jomā. Šīs pretrunas tomēr nav apturējušas PPP lomas pieaugumu vairākās dalībvalstīs XX gs. 90.gados. Kā uzskata G.Teismans, viens no galvenajiem iemesliem ir IKT straujā attīstība, kas deva iespējas nodrošināt informācijas brīvu apmaiņu starp publisko un privāto sektoru, tādējādi mazinot formālismu publisko iepirkumu jomā.

Tādējādi ES tieši un netieši ietekmē PPP vidi, izmantojot sekundāros tiesību aktus publisko iepirkumu jomā. Lai gan šobrīd ES nav iedibināts vienots PPP tiesiskais ietvars, to reglamentē pamatlīgumi un ES tiesību akti par iekšējo tirgu, īpaši caurskatāmības, vienādas attieksmes,

---

⁵⁴² Eiropas tiesības. Blūzma V., Buka A., Deksnis E.B. u.c. Rīga: Juridiskā koledža, 2007, 352.lpp.

⁵⁴³ Teisman G.R., Klijn E.H. Public-private partnerships in the European Union. In: Osborne S.P. Public-Private Partnerships. Theory and practise in international perspective. London: Routledge, 2000, pp.165, 166.

⁵⁴⁴ Bovaird T. Public-Private Partnerships in Western Europe and the US: New Growths from Old Roots. In: Ghobadian A., Gallear D., O'Regan N. Public-Private Partnership. Policy and Experience. New York: Palgrave Macmillan, 2004, p.243.

proporcionalitātes un savstarpējas atzīšanas principi,⁵⁴⁵ kā arī EST prakse. Ņemot vērā PPP potenciālu, ES institūcijas ir apņēmušās veikt lielāku uzmanību PPP tiesiskās vides sakārtošanai, kā arī izskatīt iespēju noteikt vienotu koncesiju regulējumu dalībvalstīs, jo pašlaik ES tiesības nenosaka koncesiju tiesisko dabu, atstājot to dalībvalstu ziņā.

ES ir īpaša interese publiskā un privātā sektora sadarbības funkcionējošu sistēmu izveidošanā tās finanšu piešķirumu (*grants*) jomā,⁵⁴⁶ pirmsiestāšanās instrumentu, struktūrfondu un citu finanšu instrumentu izmantošanā, kā arī finanšu un ekonomikas krīzes pārvarēšanā un ilgtermiņa strukturālās attīstības nodrošināšanā. Turklāt dalībvalstīm nākas meklēt jaunus, netradicionālus finansējuma avotus, lai sabalansētu budžeta tēriņus ierobežojošo Māstrihtas konverģences kritēriju⁵⁴⁷ prasības ar pieaugošo slogu uz publiskā sektora budžetu infrastruktūras attīstības jomā.

3.1. Situācijas raksturojums

ES tiesību galvenais mērķis publisko līgumu un koncesiju jomā ir izveidot iekšējo tirgu ar brīvu preču un pakalpojumu kustību un tiesībām veikt uzņēmējdarbību, lai panāktu izdevīgāko izmaksu un kvalitātes attiecību, lai līgumslēgšanas tiesības tiktu piešķirtas par labāko, nevis tikai lētāko piedāvājumu, kā arī vides aizsardzības, cīņas pret korupciju un sociālo standartu integrāciju šajā sistēmā.⁵⁴⁸ Kā uzsvēra EST *Parking Brixen* lietā, ja ES publiska struktūra ekonomisku darbību veikšanu uztic trešajai personai, jāpiemēro vienādas attieksmes princips un tā īpašās izpausmes –

⁵⁴⁵ Eiropas Parlamenta 2006.gada 26.oktobra rezolūcija par valsts un privāto partnerību un Kopienas tiesību aktiem attiecībā uz publisko iepirkumu un koncesijām (2006/2043(INI)), P6_TA(2006)0462, B un I punkts. Oficiālais Vēstnesis, C 313 E, 2006. 20.decembris.

⁵⁴⁶ Guidelines for Successful Public-Private Partnerships (PPP Guidelines). European Commission, Directorate-General, March 2003, p.7. Pieejams: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/ppp_en.pdf [skatīts 2010.gada 20.augustā].

⁵⁴⁷ Eiro ieviešanai dalībvalstīm ir jāsasniedz augsts noturīgas tautsaimniecības konverģences līmenis. To novērtē, pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienības darbību 140.pantā noteikto (Eiropas Kopienas līguma 121.panta 1.punkts, 122.panta 2.punkta otrā frāze, un 123.panta 5.punkts) un Līgumam pievienotajā 13.protokolā sīkāk aprakstīto Māstrihtas konverģences kritēriju izpildi, kas tika noteikti Māstrihtas līgumā. Šobrīd kritēriji ir šādi: augsts cenu stabilitātes līmenis, kas nozīmē, ka „dalībvalstī ir stabilas cenas un vienā gadā pirms novērtējuma vidējais inflācijas līmenis nepārsniedz 1,5 procenta punktus, to samērojot ar tādu triju dalībvalstu datiem, kur cenu stabilitāte ir vislielākā; valsts finanšu stāvokļa noturība: novērtējuma laikā dalībvalstis nedrīkst saņemt Padomes atzinumu par pārmērīgu budžeta deficītu. Padome lemj, vai pastāv pārmērīgs budžeta deficīts, vērtējot plānotā un reālā valsts budžeta deficīta attiecību pret IKP tirgus cenās, kas nedrīkst pārsniegt 3%, un valdības parāda attiecību pret IKP tirgus cenās, kas nedrīkst pārsniegt 60%; vismaz divus gadus attiecīgās valsts valūtas kursa svārstības palikušas Eiropas Monetārās sistēmas valūtas kursa mehānisma noteiktajās robežās un šis valsts valūta nav devalvēta attiecībā pret jebkuras citas dalībvalsts valūtu; stabilitāte konverģencē, kuru atspoguļo ilgtermiņa procentu likmes. Tas nozīmē, ka „dalībvalsts vidējā nominālā ilgtermiņa aizdevumu procentu likme, kas pirms novērtējuma novērota vienu gadu, pārsniedz ne vairāk kā 2 procentu punktus likmēm trijās dalībvalstīs, kur cenu stabilitāte ir vislielākā; citi faktori, piemēram, „tirgu integrācijā gūtie sasniegumi, maksājumu bilances tekošā konta stāvoklis un tā dinamika, kā arī pārskats par darbaspēka vienību izmaksām un citu cenu indeksu attīstību”.

⁵⁴⁸ European Commission Green paper on the modernisation of EU public procurement policy. Towards a more efficient European Procurement Market. COM (2011) 15 final of 27 January 2011, p.4. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:DKEY=556316:EN:NOT> [skatīts 2011.gada 22.februārī].

diskriminācijas aizliegums valstspiederības dēļ, kā arī Līguma par ES darbību 49.pants (bijušais EK līguma 43.pants) par brīvību veikt uzņēmējdarbību un 56.pants (bijušais EK līguma 49.pants) par pakalpojumu sniegšanas brīvību.⁵⁴⁹

Turklāt uz PPP, ja tās īsteno kādu saimniecisko darbību, attiecas konkurences noteikumi, it īpaši par valsts atbalstu,⁵⁵⁰ kas jāņem vērā arī ES finansējuma piesaistīšanas gadījumā. Saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.pantu atbalsts komercdarbībai ir aizliegts, izņemot Līgumā tieši norādītus gadījumus. Pasākums ir uzskatāms par komercdarbības atbalstu, ja tas atbilst 4 nosacījumiem: pasākumu finansē valsts tieši, vai tas tiek finansēts netieši, izmantojot publiskos līdzekļus, tajā skaitā – ES finansējumu; pasākums rada priekšrocības izraudzītiem komersantiem vai noteiktām saimnieciskām darbībām; pasākums ietekmē dalībvalstu tirdzniecību; pasākums izkropļo vai draud izkropļot konkurenci ES iekšējā tirgū (minētais noteikts arī LR Komercdarbības atbalsta kontroles likums 5.pantā). Attiecībā uz atbalsta pasākumiem ir jāievēro komercdarbības atbalsta procedūras, kuras kontrolē EK. Tādēļ dalībvalstīm ir iepriekš jāinformē EK par visiem plāniem sniegt komercdarbības atbalstu (paziņošanas prasība). Lai izvairītos no nelikumīga atbalsta sniegšanas PPP projekta ietvaros, ir svarīgi projekta izstrādes stadijā veikt izvērtējumu, vai plānotais pasākums nav uzskatāms kā komercdarbības atbalsts saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.pantu, attiecīgi izvērtējot arī to, kādas komercdarbības atbalsta procedūras būtu ievērojamas.⁵⁵¹

Kā norādīts šī pētījuma iepriekšējās nodaļās, lai nodrošinātu publiskajam sektoram un pakalpojumu sniedzējiem plašākas rīcības brīvības iespējas un subsidiaritātes principa ievērošanu, publiskā iepirkuma direktīvu darbības jomā netika iekļautas pakalpojumu koncesijas (līgumi, par kuriem atlīdzība par pakalpojumu sniegšanu ir vai nu tikai tiesības ekspluatēt attiecīgo pakalpojumu, vai šīs tiesības un samaksa).⁵⁵² Šāds sadalījums saglabāts arī šobrīd, kas nenodrošina vienveidīgu tiesību normu piemērošanu, tādēļ turpmāk būtu novēršams. Ņemot vērā pieaugošo PPP nozīmi, kuru sarežģītā struktūra iekļauj gan projektēšanas un būvdarbu, gan arī pakalpojumu sniegšanas un objektu ekspluatācijas līgumus, tajā skaitā koncesijas, līgumu klasifikācijas jautājums

⁵⁴⁹ Eiropas Savienības (bij. Kopienas) tiesas 2005.gada 13.oktobra spriedums lietā: C-458/03, Parking Brixen GmbH pret Gemeinde Brixen (Briksenes pašvaldību) un sabiedrību Stadtwerke Brixen AG, 61.punkts. Pieejams: http://www.ppp.gov.lv/fetch_1581.html [skatīts 2010.gada 19.jūnijā].

⁵⁵⁰ Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the Regions „Mobilising private and public investment for recovery and long term structural change: developing Public Private Partnerships”, COM (2009) 615 final of 19 December 2009, p.5. Pieejams: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/european-economic-recovery-plan/ppp_en.pdf [skatīts 2010.gada 13.aprīlī].

⁵⁵¹ SIA „PricewaterhouseCoopers” pētījums par Kohēzijas fonda piesaisti publiskās un privātās partnerības (PPP) projektiem, 2010, 28.lpp. Pieejams: http://www.ppp.gov.lv/view_6660_361.html [skatīts 2011.gada 30.janvārī].

⁵⁵² European Parliament resolution of 18 May 2010 on new developments in public procurement (2009/2175(INI)), art.13. Pieejams:

http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/partnerships/cooperation/legal_background_en.htm [skatīts 2011.gada 25.februārī].

atbilstoši publisko iepirkumu direktīvu prasībām kļūst aizvien komplicētāks un Eiropas tiesībās rada daudz jautājumu.⁵⁵³ Zināmu skaidrību šajā jomā sniedz EST prakse: lietā *Gestión Hotelera* tiesa noteica, ka klasifikācijas svarīgākais kritērijs konkrētajā gadījumā būs līguma galvenais priekšmets.⁵⁵⁴ Minētais tomēr neliecina, ka pakalpojumu koncesijas vispār nebūtu pakļautas ES tiesību regulējumam, jo saskaņā ar EST praksi uz tām attiecināmi pamatlīgumu principi.⁵⁵⁵ Turklāt, kā uzsvērusi EST *Eurawasser* lietā, publiskajam sektoram jābūt iespējai brīvi izmantot koncesijas, kad publiskā sektora ieskatā tās vislabāk nodrošina attiecīgo sabiedrisko pakalpojumu,⁵⁵⁶ kas būtu panākams ar atbilstoša normatīvā regulējuma palīdzību.

Lai gan publiskā sektora mērķis parasti ir samazināt projekta izmaksas, tas nedrīkst kalpot par vienīgo kritēriju, jo PPP gadījumā īpaša uzmanība jāvelta partnera profesionalitātei un uzticamībai. Tādēļ tradicionālās Eiropas iepirkuma procedūras, kas nav piemērotas PPP projektu prasībām, ierobežo PPP izmantošanu.⁵⁵⁷ Turklāt saistībā ar sarežģītiem iepirkuma modeļiem, kā tas ir PPP gadījumā, rodas vairākas raksturīgas problēmas. Pirmkārt, jāņem vērā, ka PPP sagatavošanas un konkursa posmā var būt nepieciešami ievērojami līdzekļi. Otrkārt, PPP projektiem nepieciešamas publiskā sektora īpašas zināšanas, kuru trūkums var ierobežot publiskā sektora spēju izveidot efektīvas PPP. Treškārt, ES finansējuma gadījumos dalībvalstīm var izveidoties nelabvēlīga attieksme pret PPP salīdzinājumā ar dotāciju izmantošanu tradicionālajā veidā īstenotajiem projektiem. Tādēļ jāpārskata noteikumi un prakse, lai novērstu diskrimināciju līdzekļu piešķiršanā PPP projektiem. Ceturkārt, privātā sektora partneru ienākumiem jābūt samērīgiem ar riskiem, ko tie uzņemas, un tiesības noslēgt līgumu būtu piešķiramas atbilstoši izdevīguma principam, kas nodrošina optimālu risku sadali starp publisko un privāto sektoru. Bez tam Eiropā partnera izvēles procedūras efektivitāti varētu ietekmēt arī ierobežotā piekļuve finansējumam, jo banku kapacitāte tirgū pašlaik nav pietiekama, lai pilnībā atbalstītu divus vai vairākus lielus

---

⁵⁵³ Trepte P. *Public Procurement In the EU. A Practitioner's Guide*. Second edition. Oxford: Oxford University Press, 2007, p.206.

⁵⁵⁴ Eiropas Savienības (bij.Kopienu) tiesas 1994.gada 19.aprīļa spriedums lietā: C-331/92, *Gestión Hotelera Internacional SA v. Comunidad Autónoma de Canarias, Ayuntamiento de Las Palmas de Gran Canaria and Gran Casino de Las Palmas SA*, para.28. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61994J0331:EN:HTML> [skatīts 2011.gada 19.aprīlī].

⁵⁵⁵ 1994.gada 26.jūlija spriedums lietā C-272/91, Komisija pret Itāliju (*Lotto*); 1999.gada 9.septembra spriedums lietā C-108/98, *RI.SAN*; 2000.gada 7.decembra spriedums lietā C-324/98, *Telasutria Verlags*; 2005.gada 21.jūlija spriedums lietā C-231/03, *Consorzio Aziende Metano (Coname)*; 2005.gada 13.oktobra spriedums lietā C-458/03, *Parking Brixen*; 2006.gada 6.aprīļa spriedums lietā C-410/04, *Associazione Nazionale Autotrasporto Viaggiatori (ANAV)*; 2007.gada 18.jūlija spriedums lietā C-382/05, Komisija pret Itāliju (Sicīlijas reģionā radītie sadzīves atkritumi).

⁵⁵⁶ Eiropas Savienības (bij.Kopienu) tiesas 2009.gada 10.septembra spriedums lietā: C-206/08, *Wasser und Abwasserzweckverband Gotha und Landkreisgemeinden (WAZV Gotha) v Eurawasser Aufbereitungs- und Entsorgungsgesellschaft mbH*, p.74. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62008J0206:EN:HTML> [skatīts 2011.gada 25.februārī].

⁵⁵⁷ Lawrence L.M., Stutte C.T. *Public-Private Partnerships*. In: Thai K.V. (ed.) *International Handbook of Public Procurement*. London: Taylor&Francis Group, 2009, pp.719, 720.

piedāvājumus.⁵⁵⁸ Sakarā ar minēto EK apņēmusies ar publiskā iepirkuma procedūru palīdzību veicināt PPP izveidi un pielāgot tās ierobežotā finansējuma apstākļiem, lai nodrošinātu publiskā sektora iespējas saņemt vislabākos finansējuma nosacījumus.⁵⁵⁹

Eiropas tiesību akti publiskā iepirkuma jomā, kuru attīstība aizsākās 1971.gadā līdz ar direktīvas 71/305/EEK pieņemšanu, pēc vērīenīgajiem grozījumiem 2004.gadā⁵⁶⁰ šobrīd paredz dažādas procedūras (atklāts un slēgts konkurss, sarunu procedūra, metu konkurss, dinamiskās iepirkumu sistēmas un elektroniskās izsoles), ko līgumslēdzējas iestādes var izmantot līgumu piešķiršanas procesā. Lai risinātu dialogu ar pretendentiem, jo īpaši sarežģītās lietās, direktīva 2004/18/EK ievieša **konkursa dialogu** (*competitive dialogue*),⁵⁶¹ kas ir speciāli piemērots PPP projektiem, kad publiskais partneris ne vienmēr var iepriekš noteikt tehniskās specifikācijas un cenu līmeni. Konkursa dialogs apvieno konkursa un sarunu procedūras priekšrocības. Šī procedūra ir subsidiāra atklātajam un slēgtajam konkursam, tomēr vienlaikus pārāka par sarunu procedūru. Konkursa dialoga sarežģītību salīdzinājumā ar sarunu procedūru kompensē tā priekšrocības: elastīgums, kas ļauj rast optimālu risinājumu lielas konkurences apstākļos, un labāka pārredzamība, kas mazina bažas par konkurences būtībai nepieņemamām darbībām.⁵⁶² Tomēr saskaņā ar

---

⁵⁵⁸ EPEC norāda, ka pēdējo 5-7 gadu „agresīvā” prakse tirgū iedrošināja uzsākt ļoti lielus PPP projektus, kuru vērtība pārsniedza 1 miljardu eiro. Pat pirmskrīzes apstākļos tāda apjoma projekti samazināja konkurenci un iepirkuma procedūras iespējas, kas ir īpaši aktuāli mūsdienu situācijā. Lielu projektu gadījumā (dzelzceļi, jūras ostas, lidostas u.c.) nepieciešams veidot tādu PPP projekta „paketi”, kas ir pieņemama privātajam sektoram, piemēram, samazinot to projekta daļu, kas tiek īstenota ar PPP mehānismu. Dzelzceļa izbūves gadījumā tā varētu būt „vilcienu sistēmas” izveidošana un ekspluatācija (The financial crisis and the PPP market. Potential Remedial Action (Abridged version, August 2009), p.7. EPEC. Pieejams: http://www.eib.org/epec/infocentre/documents/EPEC_Credit_crisis_paper-abridged.pdf [skatīts 2010.gada 9.jūnijā]).

⁵⁵⁹ Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the Regions „Mobilising private and public investment for recovery and long term structural change: developing Public Private Partnerships”, COM (2009) 615 final of 19 December 2009, pp.10, 11, 13. Pieejams: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/european-economic-recovery-plan/ppp_en.pdf [skatīts 2010.gada 13.aprīlī].

⁵⁶⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes 2004.gada 31.marta direktīva 2004/17/EK, ar ko koordinē iepirkuma procedūras, kuras piemēro subjekti, kas darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs. Oficiālais Vēstnesis, 2004. 30.aprīlis, L 134, 1.-113.lpp. Eiropas Parlamenta un Padomes 2004.gada 31.marta direktīva 2004/18/EK par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru (*Public Contracts Directive*). Oficiālais Vēstnesis, 2004. 30.aprīlis, L 134, 114.-240.lpp). Eiropas Parlamenta un Padomes 2005.gada 16.novembra direktīva 2005/75/EK par labojumiem direktīvā 2004/18/EK par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru. Oficiālais Vēstnesis, 2005. 9.decembris, L 323/55. Eiropas Komisijas skaidrojošais paziņojums par Kopienas tiesību aktiem, ko piemēro līguma slēgšanas tiesību piešķiršanā, uz ko neattiecas vai tikai daļēji attiecas publiskā iepirkuma direktīvu noteikumi, 2006/C179/02. Oficiālais Vēstnesis, 2006. 1.augusts, C 179/2.

⁵⁶¹ Saskaņā ar direktīvas 2004/18/EK 1.panta vienpadsmitās daļas c) apakšpunktu „konkursa dialogs” (latviešu valodā direktīvā neprecīzi iztulkots kā „cenu aptauja” - autora piezīme) ir procedūra, kurā dalību pieteikt var jebkurš komersants un kurā līgumslēdzēja iestāde rīko aptauju ar minētajai procedūrai pielaistajiem kandidātiem, lai šādi izstrādātu vienu vai vairākas piemērotas alternatīvas, kas spēj nodrošināt atbilstību līgumslēdzējas iestādes prasībām un kas ir pamatā uzaicinājumam iesniegt piedāvājumu, kuru izsaka izraudzītajiem kandidātiem. Līgumu uzskata par “īpaši sarežģītu”, ja līgumslēdzējas iestādes objektīvi nespēj noteikt tehniskos līdzekļus, kas spēj apmierināt to vajadzības vai atbilst to mērķiem, un/vai objektīvi nespēj noteikt projekta juridisko un/vai finanšu risinājumu.

⁵⁶² Eiropas Parlamenta Iekšējā tirgus un patērētāju aizsardzības komitejas 2006.gada 18.augusta Ziņojuma projekts par Komisijas Zaļo grāmatu par valsts un privāto partnerību un Kopienas tiesību aktiem attiecībā uz publisko iepirkumu un

jaunākajiem statistikas datiem konkursa dialogs pašlaik vēl nav populārs instruments, un ir izmantots mazāk nekā 0,4% no visām iepirkumu procedūrām.⁵⁶³ Turklāt sarežģītās iepirkuma procedūras būtiski palielina to izmaksas, it īpaši saistībā ar juridiskajiem pakalpojumiem. Kā norāda Allens, koncesijas procedūrai šādas izmaksas var sasniegt pat 3% no līguma cenas, kad tradicionālā iepirkuma gadījumā tās ir 1% robežās, lai gan precīzas summas grūti nosaukt sakarā ar informācijas konfidencialitāti.⁵⁶⁴

Tādējādi mūsdienu publiskā sektora un biznesa partnerattiecības veido komplicētu struktūru, kurai nepieciešams progresīvs tiesiskais ietvars. Ja publisko iepirkumu jomā problēmas daļēji atrisina konkursa dialogs, kas tomēr saglabā samērā sarežģītu procedūru, tad jautājumā par koncesiju tiesisko dabu joprojām ir daudz neskaidrību, kuras būtu jārisina vienotam koncesiju regulējumam dalībvalstīs. Lai koncesijas nošķirtu no publiskā iepirkuma, tiesību normās jāiekļauj objektīvi pārbaudāmi kritēriji. Kā uzsver S. Arousmita, viens no galvenajiem koncesiju kritērijiem ir privātajam partnerim nododamo pieejamības un pieprasījuma risku *de minimis* noteikšana, kas joprojām veido šo risku būtiskāko daļu, no kuriem ir atkarīgi privātā partnera ienākumi. Kā risinājums tiek piedāvāts noteikt konkrētus procentpunktus (piemēram, 70%) vai arī to zemāko apmēru (piemēram, ne mazāk par 51%).⁵⁶⁵ Turklāt šādām tiesību normām būtu jānodrošina skaidrs un prognozējams regulējums, kas veicina privātā sektora vēlmi iesaistīties PPP projektos, un ir īpaši nozīmīgs pārrobežu investīciju jomā.

Eiropā PPP izveidotas galvenokārt transporta nozarē, sabiedrisko ēku, infrastruktūras objektu un vides jomās.⁵⁶⁶ Daudzām dalībvalstīm ir tikai ierobežota partnerības pieredze vai arī tā vispār nav iegūta. Attiecībā uz sabiedrisko pakalpojumu pārvaldi un publiskās infrastruktūras izveidi ES līmenī PPP izplatība vēl joprojām ir ļoti ierobežota, un šīs partnerības veido tikai nelielu daļu no publiskā sektora kopējā ieguldījuma. Pamatojoties uz pasaules mēroga pētījumu, ko 2007.gadā veica *Siemens*, PPP veido tikai aptuveni 4% no publiskā sektora kopējā ieguldījuma. Ja enerģētikas un telekomunikāciju tīklu jomā privātais sektors jau sniedz lielu daļu pakalpojumu, tad jomās, kur komerciālās intereses nenodrošina pietiekamus ieguldījumus (piemēram, enerģētikas

---

koncesijām (Pagaidu 2006/2043(INI)). Vispārīgās piezīmes. Pieejams: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/pr/626/626826/626826lv.pdf [skatīts 2010.gada 19.jūnijā].

⁵⁶³ European Commission Green paper on the modernisation of EU public procurement policy. Towards a more efficient European Procurement Market. COM (2011) 15 final of 27 January 2011, p.14. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:DKEY=556316:EN:NOT> [skatīts 2011.gada 22.februārī].

⁵⁶⁴ Bult-Spiering M., Dewulf G. Strategic Issues in Public-Private Partnerships. An International Perspective. Oxford: Blackwell Publishing, 2007, p.106.

⁵⁶⁵ Arrowsmith S. Public Private Partnerships and the European Procurement Rules: EU Policies In Conflict? Common Market Law Review, vol.37, issue 3, 2000, p.718.

⁵⁶⁶ Piemēram, Lielbritānija: skolas, slimnīcas ieslodzījumu vietas, aizsardzības objekti un ceļi; Grieķija: transporta projekti (lidostas un ceļi); Īrija: ceļi un pilsētu transporta sistēmas; Nīderlande: sociālie objekti un pilsētu infrastruktūra; Spānija: maksas ceļi un pilsētu infrastruktūra (United Nations Economic Commission for Europe. Guidebook on Promoting Good Governance in Public-Private Partnerships. Geneva: United Nations, 2007, p.20).

infrastruktūra, fiksētie un bezvadu platjoslas savienojumi, kas novērstu digitālplaisu un veicinātu pāreju uz platjoslas interneta pakalpojumiem), PPP projektu skaits ir neliels. Turklāt finanšu krīze padarīja sarežģītāku šī mehānisma izmantošanu. Lai gan vērojama ekonomikas atlabšana Eiropā, pabeigto projektu apjoms un vērtība ir ievērojami zemāka nekā pirms krīzes.⁵⁶⁷ Daudzās dalībvalstīs finanšu krīze uzlikusi jaunu slogu uz valsts finansēm, tajā pašā laikā apgrūtinot privāto ieguldījumu piesaisti kapitālietilpīgiem projektiem.⁵⁶⁸ Tādēļ EK apņēmusies meklēt jaunus risinājumus, lai veiktu nozīmīgus ieguldījumus projektos ierobežotas publisko vai privāto līdzekļu pieejamības apstākļos.

3.2. Eiropas Savienības iniciatīvas

Izvērtējot PPP mehānisma iespējas transporta, sociālajā, enerģētikas, vides un citās nozarēs, EK ir secinājusi, ka PPP var sniegt šādas priekšrocības: uzlabot projektu īstenošanu (kā liecina pieredze, ar PPP starpniecību veiktie projekti tika veikti noteiktajā termiņā un atbilstoši atvēlētajam budžetam)⁵⁶⁹ un nodrošināt augstāku ieguldījumam atbilstošu vērtību;⁵⁷⁰ sadalīt infrastruktūras finansēšanas izmaksas uz visu projekta īstenošanas laiku, tādējādi samazinot sākotnējo slogu uz publiskā sektora budžetu; samērīgi pārdalīt riskus starp publisko un privāto sektoru un nodrošināt efektīvāku risku pārvaldību; veicināt ilgtermiņa sabiedrības sociāli ekonomisko problēmu risināšanu; sniegt privātajam sektoram centrālo lomu ilgtermiņa rūpniecisko, komerciālo un infrastruktūras programmu izveidē un īstenošanā; palielināt ES komercsabiedrību tirgus daļu citu

---

⁵⁶⁷ Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu 2009.gada pirmajos 9 mēnešos finansiāli noslēgto PPP skaits ir samazinājies par apmēram 30% apmēra un skaita ziņā (*EPEC* pētījums, 2009.gada oktobris).

⁵⁶⁸ Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the Regions „Mobilising private and public investment for recovery and long term structural change: developing Public Private Partnerships”, COM (2009) 615 final of 19 December 2009, pp.2-4. Pieejams: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/european-economic-recovery-plan/ppp_en.pdf [skatīts 2010.gada 13.aprīlī].

⁵⁶⁹ Lielbritānijas Valsts revīzijas birojs (*National Audit Office*) 2009.gada oktobra ziņojumā „*PFI construction performance report*” ir apstiprinājis, ka budžeta izpildes (65% no *PFI* projektiem) un termiņu ievērošanas ziņā (69%) PPP gadījumā rezultāti ir labāki nekā tradicionālo iepirkuma procedūru gadījumā. Būvju kvalitātes un dizaina aspektā 91% no pabeigtajiem projektiem novērtēti kā ļoti labi vai diezgan labi. Šos secinājumus apstiprina 2005.gadā publicētais EIB iekšējais pārskats, kura pamatā ir detalizēts pārskats par 15 PPP projektiem „EIB finansēto PPP projektu izvērtējums”. Pieejams: <http://www.bei.europa.eu/projects/publications/evaluation-of-ppp-projects-financed-by-the-eib.htm> [skatīts 2010.gada 3.augustā]. PPP projekti Eiropas transporta tīkla (*TEN-T*) jomā apliecina, ka šādas partnerības struktūras var veiksmīgi izmantot dažādos projektos saistībā ar visiem transporta veidiem. Daži no piemēriem ir Perpiņānas–Figueras dzelzceļa būves koncesija uz 50 gadiem, tostarp paredzot pārrobežu tuneļa būvi, Ēresunda dzelzceļa tilts starp Zviedriju un Dāniju un ātrgaitas dzelzceļa līnija Nīderlandē. Pašlaik *TEN-T* ietvaros tiek plānoti vairāki pārrobežu PPP projekti, piemēram, dzelzceļa un autoceļa tilts starp Dāniju un Vāciju, Sēnas ziemeļu kanāls un pārrobežu iekšzemes ūdensceļš Francijā un Beļģijā.

⁵⁷⁰ 2009.gada maija Publiski privātās infrastruktūras konsultatīvā fonda (*Public-Private Infrastructure Advisory Facility* – *PPIAF*) vispasaules mēroga pētījums par ietekmi, ko rada privātā sektora līdzdalība ūdens un elektrības sadalē, liecina, ka privātais sektors attaisno cerības par lielāku darbaspēka produktivitāti un darbības efektivitāti. Pieejams: <http://www.ppiaf.org/content/view/480/485/> [skatīts 2010.gada 5.novembrī].

valstu tirgos (piemēram, saņemot līgumus lidostu būves un ekspluatācijas, autoceļu uzturēšanas un ūdens piegādes un attīrīšanas jomās); apvienot privātos resursus ar publiskajiem resursiem, kas ir īpaši nozīmīgi ekonomikas lejupslīdes apstākļos.⁵⁷¹

Ņemot vērā minēto, EK plāno izveidot efektīvu sistēmu, īstenojot 5 galvenos pasākumus PPP atbalstoša regulējuma izveidei. Papildus iepriekš minētajai iecerei noteikt vienotu normatīvo regulējumu koncesiju jomā, tiks organizēta PPP grupa, lai aicinātu visas ieinteresētās puses iesaistīties diskusijās par PPP attīstību Eiropā un šķēršļu novēršanu projektu īstenošanā, sadarbībā ar EIB tiks palielināts PPP pieejamais finansējums, izveidojot jaunus finanšu instrumentus, novērsta diskriminācija saistībā ar līdzekļu piešķiršanu atkarībā no projekta pārvaldības veida (privātā vai publiskā), it īpaši gadījumos, kad iesaistīts ES finansējums, kā arī ierosināts efektīvāks tiesiskais regulējums inovāciju jomā, kas ļautu ES veikt tiešus ieguldījumus šajos projektos. Turklāt, lai veicinātu PPP izmantošanu saistībā ar struktūrfondu apgūšanu, EK apņēmusies sniegt norādes par tiesiskajiem un metodoloģiskajiem jautājumiem saistībā ar ES līdzekļu un PPP apvienošanu, it īpaši *JASPERS* iniciatīvas ietvaros, kā arī sagatavot pamatnostādnes par PPP vienkāršāku veidu izmantošanu, piemēram, attiecībā uz „projektēšanas-būvniecības-ekspluatācijas” (*DBO*) līgumiem.⁵⁷²

Lai ilustrētu ES iniciatīvas PPP jomā, šajā pētījuma nodaļā autors sniedz ieskatu konkrētos pasākumos, kuri tiek īstenoti Eiropā PPP risinājumu mobilizēšanai. Šis pārskats sagatavots, pamatojoties uz Līgumu par Eiropas Savienību un Līgumu par Eiropas Savienības darbību, jaunākajām Eiropas Parlamenta un Padomes regulām, Padomes regulām, Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvām, Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumiem, kā arī Eiropas Parlamenta rezolūcijām, EK paziņojumiem, rekomendācijām (ieteikumiem), stratēģijām un citiem dokumentiem.

Eiropā PPP juridiskā regulējuma īpatnība ir plaša **ieteikuma tiesību** (*soft-law*) izmantošana, kuras neuzliek saistības, bet atzīstamas par Eiropas tiesību sistēmas integrētu sastāvdaļu. F.Snaiders (*F.Snyder*) ieteikuma tiesības definē kā darbības noteikumus, kuriem nav juridiski saistoša spēka, bet piemīt būtiska praktiska nozīme,⁵⁷³ tostarp interpretējot nacionālo

---

⁵⁷¹ Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the Regions „Mobilising private and public investment for recovery and long term structural change: developing Public Private Partnerships”, COM (2009) 615 final of 19 December 2009, pp.3, 4. Pieejams: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/european-economic-recovery-plan/ppp_en.pdf [skatīts 2010.gada 13.aprīlī].

⁵⁷² Ibid., pp.13, 15.

⁵⁷³ Evans A. *The EU Structural Funds*. Oxford: Oxford University Press, 1999, p.254. Cit.from: Snyder F. *The Effectiveness of European Community Law: Institutions, Processes, Tools and Techniques*. MLR, 1993, No.56.

tiesību normas, kuras pieņemtas, ieviešot ES iestāžu rekomendācijas.⁵⁷⁴ Turklāt ES (bij.Kopien) Vispārējā tiesa ir noteikusi, ka ieteikuma tiesības ieviešamas Kopienas judikatūrā un interpretējamās atbilstoši tiesību normu mērķim, kuru detalizēšanai tās pieņemtas.⁵⁷⁵ Saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 288.panta ceturto daļu par šādiem tiesību aktiem atzīstami ieteikumi (*recommendations*) un atzinumi (*opinions*). Tomēr ES tiesību doktrīna šo normu netulko sašaurināti. Kā norāda D.Čalmers (*D.Chalmers*) un A.Tomkins (*A.Tomkins*), ieteikuma tiesības, kuras īpaši plašu attīstību ieguva pēc Lisabonas programmas pieņemšanas 2000.gadā, iekļauj arī dažādas rezolūcijas, deklarācijas, darbības programmas, plānus un vadlīnijas.⁵⁷⁶ S.Lefevre (*S.Lefevre*) šim uzskaitījumam pamatoti pievieno arī EK paziņojumus (*communications*) un skaidrojošos paziņojumus (*interpretative communications*), kā arī Zaļās grāmatas (*Green papers*) un Baltās grāmatas (*White papers*),⁵⁷⁷ kuras tiek pieņemtas, īstenojot atbilstošās iniciatīvas ES vispārējās interesēs saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 17.panta pirmo daļu. Šo iniciatīvu apskatam veltīta pētījuma turpmākā sadaļa, kurā ar konkrētiem piemēriem raksturoti ES institūciju pasākumi PPP attīstības jomā.

3.2.1. Eiropas ekonomikas atveseļošanas plāna PPP

Eiropas ekonomikas atveseļošanas plānu (*European Economic Recovery Plan*)⁵⁷⁸ EK izstrādāja 2008.gadā, lai ierobežotu lejupslīdi un veicinātu pieprasījumu, saglabātu darbavietas, nodrošinātu darbu uzņēmumiem, atbalstītu inovācijas ražošanas nozarē, jo īpaši celtniecības un autotransporta nozarēs. Šajā plānā EK ierosināja izveidot 3 nozīmīgas PPP.

Autotransporta nozarē tā ir **Eiropas videi nekaitīgu automobiļu iniciatīva** (*European green cars initiative*), kura ietver tehnoloģiju izpēti par atjaunojamu un nepiesārņojošu enerģijas

---

⁵⁷⁴ Eiropas Savienības (bij.Kopien) tiesas 1989.gada 13.decembra spriedums lietā: C-322/88 Salvatore Grimaldi v. Fonds des maladies professionnelles, para.18. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61988J0322:EN:HTML> [skatīts 2011.gada 21.aprīlī].

⁵⁷⁵ Eiropas Savienības (bij.Kopien) Vispārējās tiesas 1998.gada 19.februāra spriedums apvienotajās lietās: T-369/94 & 85/95 DIR International Film Srl, Nostradamus Enterprises Ltd, Union PN Srl, United International Pictures BV, United International Pictures AB, United International Pictures APS, United International Pictures A/S, United International Pictures EPE, United International Pictures OY and United International Pictures y Cía SRC v. Commission of the European Communities, paras.82, 83. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61994A0369:EN:HTML> [skatīts 2011.gada 21.aprīlī].

⁵⁷⁶ Chalmers D., Tomkins A. *European Union Public Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007, p.137.

⁵⁷⁷ Lefevre S. *Interpretative communications and the implementation of Community law at national level*. *European Law Review*, 2004, vol.29(6), p.808.

⁵⁷⁸ Communication from the Commission to the European Council „European Economic Recovery Plan”, COM(2008)800 final of 26 November 2008. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0800:FIN:EN:PDF> [skatīts 2010.gada 13.aprīlī]. Plāna pamatā ir Stabilitātes un izaugsmes pakts un Lisabonas stratēģija. Plāns balstīts uz diviem galvenajiem pīlāriem: pieprasījumu stimulēšanu un orientēšanos uz „gudriem” ieguldījumiem, lai ilgtermiņā nostiprinātu Eiropas konkurētspēju („gudri ieguldīt” nozīmē ieguldījumus energoefektivitātē, videi draudzīgās tehnoloģijās, infrastruktūrā un tās savstarpējā savienošanā).

avotu izmantošanu, drošību un satiksmes vienmērību. Šo partnerību finansē Kопiena, dalībvalstis, EIB, nozares uzņēmumi, kopā ieguldot vismaz 5 miljardus eiro. Šajā sakarā EIB automobiļu ražotājiem var sniegt aizdevumus tādu inovāciju finansēšanai, kas uzlabo automobiļu drošību un ekoloģiskos raksturlielumus. Turklāt EK atbalstīs publiskā iepirkuma tīkla izveidi, lai apvienotu pieprasījumu pēc autobusiem un citiem transportlīdzekļiem ar tīru degvielu, kā arī paātrinātu Konkurētspējīgas autobūves nozares tiesiskā regulējuma XXI gadsimtam (*Competitive Automotive Regulatory System for the 21st century – CARS 21*)⁵⁷⁹ iniciatīvas īstenošanu.

Būvniecības nozarē plāns paredz īstenot **Eiropas energoefektīvo ēku iniciatīvu** (*European energy-efficient buildings initiative*), lai veicinātu videi draudzīgas tehnoloģijas un energoefektīvu materiālu ieviešanu, lai samazinātu enerģijas patēriņu un CO₂ emisijas.⁵⁸⁰ Šai partnerībai paredzēti līdzekļi 1 miljarda eiro apmērā, un tā tiks papildināta ar pasākumiem Eiropas infrastruktūras modernizācijas un energoefektivitātes jomā.⁵⁸¹

Lai palielinātu tehnoloģiju izmantošanu ražošanas nozarē, ir ierosināta **Nākotnes rūpniecības iniciatīva** (*Factories of the future Initiative*). Tās mērķis ir palīdzēt ES ražotājiem dažādās nozarēs, jo īpaši MVU, pielāgoties pasaules mēroga konkurencei, palielinot ES ražošanas nozares tehnoloģisko bāzi un integrējot nākotnes tehnoloģijas, piemēram, IKT un progresīvus materiālus. Šim pasākumam paredzēti līdzekļi 1,2 miljardu eiro apmērā.⁵⁸²

3.2.2. ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda izmantošanas iespējas PPP projektos

2010.gada 3.martā EK paziņoja par jaunas stratēģijas „Eiropa 2020 - Stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei” uzsākšanu, kuras mērķis ir pārvarēt krīzi un sagatavot ES

---

⁵⁷⁹ 2005.gadā uzsāktā iniciatīva *CARS 21* ir EK rūpniecības politikas sastāvdaļa. Tās mērķis ir izstrādāt Eiropas auto industrijas īstermiņa un ilgtermiņa politikas rekomendācijas un tiesisko ietvaru, kas veicinātu globālo konkurētspēju un nodarbinātību, ilgtspējīgu attīstību un vides aizsardzību. Pieejams:

http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/automotive/competitiveness-cars21/cars21/index_en.htm [skatīts 2010.gada 16.aprīlī].

⁵⁸⁰ Pašlaik uz ēkām ir attiecināmi apmēram 40% no enerģijas patēriņa.

⁵⁸¹ Saistībā ar Eiropas atveseļošanu EK 2009. un 2010.gadā ierosināja šādus pasākumus: mobilizēt papildu līdzekļus 5 miljardu eiro apmērā, kas paredzēti Eiropas enerģētikas tīklu starpsavienojumu un platjoslas infrastruktūras projektiem; paātrināt strukturālo fondu īstenošanu; iesniegt priekšlikumus 500 miljonu eiro apmērā saistībā ar Eiropas transporta (*TEN-T*) projektiem; EIB ievērojami palielināt finansējumu klimata pārmaiņu, energoapgādes drošības un infrastruktūras ieguldījumu jomā (par apmēram 6 miljardiem eiro gadā); ERAB vairāk nekā divreiz palielināt finansējumu klimata pārmaiņu mazināšanas un energoefektivitātes jomā, kā arī finansējumu pašvaldībām un citiem infrastruktūras pakalpojumiem; veikt neatliekamus pasākumus, lai uzlabotu mājokļu un sabiedrisko ēku energoefektivitāti, kā arī veicināt „zaļo” produktu ātru pārņemšanu (Communication from the Commission to the European Council „European Economic Recovery Plan”, COM(2008)800 final of 26 November 2008, pp.13, 14. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0800:FIN:EN:PDF> [skatīts 2010.gada 13.aprīlī].

⁵⁸² *Ibid.*, pp.15, 16..

ekonomiku nākamajai desmitgadei.⁵⁸³ Lai īstenotu stratēģijas „Eiropa 2020” mērķus, EK ir secinājusi, ka Eiropai atjaunošanas procesā jādara viss iespējamais, lai saņemtu finanšu līdzekļus, un izvēlētos jaunus veidus, kā izmantot apvienotu privāto un publisko finansējumu, un radītu inovatīvus instrumentus vajadzīgo ieguldījumu finansēšanai, tostarp PPP mehānismu.⁵⁸⁴ EK ir uzsvērusi, ka lielākie finanšu instrumenti, kas var kļūt par nozīmīgu PPP projektu finansējuma avotu, ir divi struktūrfondi, t.i., Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF) un Eiropas Sociālais fonds (ESF), kā arī Kohēzijas fonds (KF).⁵⁸⁵

ERAF tika izveidots 1975.gadā, lai izlīdzinātu reģionālās atšķirības Kopienas dalībvalstīs. Šī fonda ietvaros palīdzība tiek sniegta mazāk attīstītajiem reģioniem, galvenokārt koncentrējoties uz publiskās infrastruktūras uzlabošanu un uzņēmējdarbības veicināšanu. 1958.gadā izveidotā ESF mērķis ir veicināt nodarbinātību ES dalībvalstīs, novērst diskrimināciju un nevienlīdzību darba tirgū, kā arī attīstīt cilvēkresursus un veicināt informācijas sabiedrības izveidi. Savukārt KF, kas nepieder struktūrfondu grupai un kura izveidošana tika apstiprināta ar 1994.gada 16.maija Padomes regulu Nr.1164/94, sākotnēji tika iecerēts kā kompensācijas mehānisms ES dalībvalstīm ar salīdzinoši zemiem ienākumiem saistībā ar Eiropas Monetārās Savienības izveidi, pamatojoties uz 1992.gada Māstrihtas līgumu. KF vispirms darbību izvērta Spānijā, Grieķijā, Īrijā un Portugālē, bet pašlaik ir viens no ES reģionālās politikas finanšu instrumentiem, kura mērķis ir izlīdzināt valstu starpā pastāvošās ekonomiskās un sociālās atšķirības, finansējot liela mēroga infrastruktūras attīstības projektus vides aizsardzības un transporta jomā⁵⁸⁶ tajās dalībvalstīs, kurās iekšzemes kopprodukts uz iedzīvotāju ir mazāks nekā 90% no Kopienas vidējā rādītāja. Tādējādi KF investīcijas galvenokārt ir vērstas uz atbalstu liela apjoma publiskās infrastruktūras projektiem, bet ERAF lielākajā daļā gadījumu atbalsta salīdzinoši maza mēroga investīcijas. Savukārt ESF atbalsts vērsts uz investīcijām cilvēku resursos, vienlaikus ierobežoti ļaujot ieguldīt arī investīcijās infrastruktūrā, kas tradicionāli tiek finansētas no ERAF. Fondi īpaši atbalsta iniciatīvas, kas papildus publiskajam finansējumam (ES un dalībvalstu) mobilizē arī privāto

---

⁵⁸³ Stratēģijas prioritātes ir gudra izaugsme (uz zināšanām un inovāciju balstītas ekonomikas attīstība); ilgtspējīga izaugsme (resursu ziņā efektīvākas, videi nekaitīgākas un konkurētspējīgākas ekonomikas veicināšana); integrējoša izaugsme (tādas ekonomikas veicināšana, kurā ir augsts nodarbinātības līmenis un kas nodrošina sociālo un teritoriālo kohēziju).

⁵⁸⁴ Eiropas Komisijas 2010.gada 3.marta paziņojums „EIROPA 2020 - Stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei”, COM(2010)2020 galīgā redakcija, 22.lpp. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:LV:PDF> [skatīts 2010.gada 2.maijā].

⁵⁸⁵ Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the Regions „Mobilising private and public investment for recovery and long term structural change: developing Public Private Partnerships”, COM (2009) 615 final of 19 December 2009, p.6. Pieejams: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/european-economic-recovery-plan/ppp_en.pdf [skatīts 2010.gada 13.aprīlī].

⁵⁸⁶ ES fondi (<http://www.esfondi.lv/page.php?id=414>).

finansējumu un sekmē publiskā finansējuma lietderīgāku izmantošanu, proti, PPP mehānismu izmantošanu.⁵⁸⁷

ES fondu ieviešanu 2007.-2013.gadā reglamentē virkne normatīvo aktu, nozīmīgākais no kuriem ir Padomes 2006.gada 11.jūlija regula 1083/2006, kas nosaka vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu un atceļ regulu (EK) 1260/1999.⁵⁸⁸ Regulā uzsvērts, ka darbība, ko Kopiena veic saskaņā ar Līguma par Eiropas Kopienas dibināšanu 158.pantu (Līguma par Eiropas Savienības darbību 174.pantu⁵⁸⁹), ir paredzēta, lai stiprinātu ekonomisko un sociālo kohēziju, kas paplašinātajā ES ir ne tikai viens galvenajiem, bet arī grūtākajiem uzdevumiem sakarā ar dalībvalstu attīstības pieaugošo neviendabību. Šo uzdevumu risina ar fondu, Eiropas Investīciju bankas (EIB) un citu pastāvošo finanšu instrumentu atbalstu,⁵⁹⁰ un tā mērķis ir samazināt ekonomiskās, sociālās un teritoriālās atšķirības, kas radušās ekonomisko un sociālo restrukturizāciju un sabiedrības novecošanās procesa rezultātā, it īpaši attīstībā atpaliekošajās valstīs un reģionos.⁵⁹¹ Regulā 1260/1999 norādīts, ka darbības plānošanai jānodrošina fondu koordinācija savā starpā un ar citiem pašreizējiem finanšu instrumentiem, kā arī ar EIB un Eiropas Investīciju fondu. Šādai koordinācijai jāattiecas arī uz sarežģītu finanšu shēmu sagatavošanu un PPP. Turklāt lietderīgi nodrošināt, ka uzlabota piekļuve finansējumam un inovatīva finansēšanas vadība ir pieejama ieguldījumiem PPP un citos projektos, kas iekļauti integrētā pilsētu ilgtspējīgas attīstības plānā (...).⁵⁹²

Šis aspekts ir īpaši svarīgs saistībā ar pieaugošo pasaules un Eiropas urbanizāciju, kuras ietekmē pilsētās strauji palielinās iedzīvotāju skaits.⁵⁹³ Šādai attīstībai ir globālas negatīvas sekas – infrastruktūras straujāka nolietojšanās un nepietiekamība, sociālo problēmu koncentrēšanās, slodze uz vidi, kas ir papildus faktors pasaules klimata izmaiņām utt. Atsevišķas metropoles veido sadarbības integrētas zonas, kā rezultātā izaugsme koncentrējas noteiktās teritorijās. Kā piemērs

⁵⁸⁷ Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007.-2013.gada periodam. Finanšu ministrija, 2007, 320., 471.p. Pieejams: http://www.esfondi.lv/upload/04-kohezijas_politikas_nakotne/VSID_2009.pdf [skatīts 2010.gada 15.aprīlī].

⁵⁸⁸ ES Padomes 2006.gada 11.jūlija regula 1083/2006, kas nosaka vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu un atceļ regulu (EK) 1260/1999. Oficiālais Vēstnesis, 2006. 31.jūlijs, L 210. Regulā veikti grozījumi 2010.gada 16.jūnijā ar regulu 539/2010 par dažu prasību vienkāršošanu un noteikumiem par finanšu pārvaldību. Latvijas normatīvo aktu sistēmā SF un KF ieviešanu regulē Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības likums, kas stājās spēkā 2007.gada 1.martā. Latvijas Vēstnesis, 2007. 23.februāris, nr.33.

⁵⁸⁹ Saskaņā ar 174.panta pirmo daļu, lai veicinātu Savienības vispārēju harmonisku attīstību, tā izstrādā un veic darbības, kas stiprina ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju.

⁵⁹⁰ Bollen F., Hartwig I., Nicolaidis P. EU Structural Funds beyond Agenda 2000. Reform and Implications for Current and Future Member States. Maastricht: European Institute of Public Administration, 2000, p.13.

⁵⁹¹ ES Padomes 2006.gada 11.jūlija regula 1083/2006, kas nosaka vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu un atceļ regulu (EK) 1260/1999, 3.panta pirmā daļa. Oficiālais Vēstnesis, 2006. 31.jūlijs, L 210.

⁵⁹² Turpat, (40), (41).

⁵⁹³ Pasaulē arvien pieaug to iedzīvotāju skaits, kas par savu mājvietu izvēlas pilsētas (1980.gadā – 1,75 miljardi iedzīvotāju jeb 39%; 2000.gadā – 2,85 miljardi jeb 47%; 2010.gadā – 3,5 miljardi jeb 50%). Turklāt 72% no visiem Eiropas iedzīvotājiem dzīvo pilsētās.

minams tā saucamais Eiropas Pentagons - teritorija, kurā ietilpst Londona, Parīze, Milāna, Minhene un Hamburga, kas tiek uzskatīta par vienīgo Eiropas globālās ekonomiskās integrācijas zonu, kur koncentrējas lielākā daļa ES ekonomisko funkciju.⁵⁹⁴

Lai gan maksājumi no ES fondiem neaizstāj dalībvalstu publiskā sektora izdevumus (papildinātības princips),⁵⁹⁵ šiem maksājumiem ir reāla ekonomiska ietekme, kā nosaka Padomes regulas (EK) 1083/2006 15.pants. Atbilstoši minētās regulas 37. un 53.pantam un Padomes regulas (EK) 1080/2006 12(6).pantam ES fondu līdzfinansētā projektā dalībvalsts finansējums var sastāvēt gan no valsts, gan privātajiem līdzekļiem (lai arī PPP darījumā privātais partneris tos nevarēs saņemt tieši, bet tikai caur publisko partneri). Šis nosacījums ļauj KF līdzfinansētos projektos izmantot tā saucamo hibrīdprojektu shēmu, kurā finansējumu nodrošina gan privātais partneris, gan ES, jo kopējā finansēšanas plānā svarīga ir dalībvalsts ieguldījuma kopsumma, nevis līdzekļu avots. PPP darījumā (hibrīdprojektā) finansējuma saņēmējs var būt gan publiskais sektors, gan arī privāta komercsabiedrība, kurai uzticēta atsevišķu publisku funkciju nodrošināšana.⁵⁹⁶

Tomēr pastāvot viedoklim, ka ES un dažādu dalībvalstu tiesību normu un metožu apvienošana vienā projektā ir sarežģīta un mazina motivāciju, pašlaik tikai dažas dalībvalstis ir izstrādājušas programmas par ES finansējuma ieguldīšanu PPP projektos,⁵⁹⁷ lai gan daudzos gadījumos tieši PPP var sniegt optimālāko risinājumu projektu īstenošanai. Tādēļ nepieciešams stiprināt dalībvalstu institucionālās spējas un sniegt praktiskus norādījumus par ES fondu un PPP apvienošanu. Turklāt, kā ir uzsvērusi EK, laika posmā no 2007. līdz 2013.gadam paredzētie SF dalībvalstīm sniedz lielas iespējas īstenot darbības programmas, kurās tiek izmantotas PPP un kuras tiek veiktas ar EIB, banku, investīciju fondu un privātā sektora atbalstu.⁵⁹⁸

PPP attīstībai Eiropā būtiska nozīme ir EK iniciatīvām, kura apņēmusies ar partnerības starpniecību atbalstīt ar nopietnu risku saistītus pasākumus, kas prasa nozīmīgu celtniecības

---

⁵⁹⁴ Latvijas ilgtermiņa attīstības stratēģija līdz 2030.gadam, 308., 309.punkts. Pieejams: <http://www.latvija2030.lv/page/319> [skatīts 2010.gada 25.jūlijā].

⁵⁹⁵ Evans A. The EU Structural Funds. Oxford: Oxford University Press, 1999, p.5.

⁵⁹⁶ SIA „PricewaterhouseCoopers” pētījums par Kohēzijas fonda piesaisti publiskās un privātās partnerības (PPP) projektiem, 2010, 10., 19.lpp. Pieejams: http://www.ppp.gov.lv/view_6660_361.html [skatīts 2011.gada 30.janvārī].

⁵⁹⁷ Saskaņā ar EK Reģionālās politikas ģenerāldirektorāta (*DG REGIO*) pētījumu tikai 7 dalībvalstīm ir pieredze ar PPP, kurās ir ietverts struktūrfondu komponents. Viens no veiksmīgiem piemēriem ir *Harilaos Trikoupis* tilts pār Korintas šaurumu, kas ir garākais trošu tilts pasaulē. Tas savieno Peloponēsu ar kontinentālo Grieķiju. Grieķijas valdība 1996.gadā Francijas-Grieķijas uzņēmumam *Gefyra S.A.* piešķīra koncesiju uz 42 gadiem, lai tas projektētu, uzbūvētu, ekspluatētu un uzturētu *Harilaos Trikoupis* tiltu. Šim būvprojektam ES sniedza ievērojamu finansiālo atbalstu ERAF dotāciju un EIB aizdevuma veidā.

⁵⁹⁸ Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the Regions „Mobilising private and public investment for recovery and long term structural change: developing Public Private Partnerships”, COM (2009) 615 final of 19 December 2009, p.7. Pieejams: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/european-economic-recovery-plan/ppp_en.pdf [skatīts 2010.gada 13.aprīlī].

apjomu, ir radoši un mobilizē pētniecību.⁵⁹⁹ EK ieskatā struktūrfondu un PPP projektu apvienošana var balstīties šādām iniciatīvām:

- Kopējā palīdzība projektu sagatavošanai Eiropas reģionos (*Joint Assistance to Support Projects in the European Regions – JASPERS*) - tehniskās palīdzības sadarbība starp EK, EIB, ERAB un Vācijas banku „Kreditanstalt für Wiederaufbau” - KfW), kas tiek īstenota dalībvalstu atbalstam lielu projektu sagatavošanā, kurus finansē KF un ERAF;⁶⁰⁰
- Vienotais Eiropas atbalsts ilgtspējīgiem ieguldījumiem pilsētu apvidos (*Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas – JESSICA*) ir EK, EIB un Eiropas Bankas padomes īstenotā iniciatīva, lai veicinātu ilgtspējīgus ieguldījumus pilsētvides projektos un programmās;⁶⁰¹
- Eiropas resursi mikrouzņēmumiem un vidējiem uzņēmumiem (*European Resources for Micro to Medium Enterprises – JEREMIE*) ir EK, EIB un Eiropas Investīciju fonda (EIF) iniciatīva, ar kuru atbalsta jaunu uzņēmumu izveidi un uzlabo uzņēmumu piekļuvi finansējumam.⁶⁰²

3.2.3. PPP Eiropas pētniecības un attīstības jomā

Saskaņā ar Lisabonas stratēģiju un Eiropadomes Barselonas sanāksmē 2002.gada 15.un 16.martā nolemtu dalībvalstis apņēmas palielināt kopējo izdevumu apjomu pētniecībai, attīstībai un inovācijām, lai līdz 2010.gadam tuvinātos izdevumiem 3% apmērā no IKP, divas trešdaļas nodrošinot no privātā sektora ieguldījumiem. Tomēr pat pirms krīzes Eiropa šajā jomā nevirzījās uz priekšu pietiekami ātri. Izdevumi pētniecībai un attīstībai (*Research & Development – R&D*) Eiropā joprojām palika mazāki par 2% salīdzinājumā ar 2,6% ASV un 3,4% Japānā, kas galvenokārt ir zemo privāto ieguldījumu līmeņa rezultāts, un, apvienojumā ar IKT nepietiekamu izmantošanu, sabiedrības daļas nevēlēšanos pieņemt inovācijas, šķēršļiem iekļūšanai tirgū, mazāk dinamisku

⁵⁹⁹ Komisijas 2005.gada 1.jūnija paziņojums Nr.COM(2005)229 Padomei, Eiropas Parlamentam, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai „i2010 - Eiropas informācijas sabiedrība izaugsmei un nodarbinātībai”. Pieejams: <http://www.eps.gov.lv/index.php?&30> [skatīts 2010.gada 15.augustā].

⁶⁰⁰ EK, EIB, ERAB, kurām pašlaik pievienojās arī KfW, apvienotie pūliņi paredzēti, lai atbalstītu kohēzijas politikas sekmīgu īstenošanu 2007.–2013.gada plānošanas posmā, ievērojami palielinot projektu sagatavošanai pieejamos resursus. Latvijai JASPERS palīdzība ir pieejama kopš 2006.gada. Pieejams: <http://www.jaspers-europa-info.org/index.php/home.html> [skatīts 2010.gada 23.janvārī].

⁶⁰¹ JESSICA apvieno dalībvalstis, reģionus, pilsētas un Eiropas banku un finanšu nozari, lai veiktu vairāk labāku ieguldījumu pilsētu attīstībā, kurā līdzfinansējumu var sniegt pašvaldības, bankas, pensiju fondi vai investīciju fondi. Pieejams: http://ec.europa.eu/regional_policy/themes/financial/index_lv.htm [skatīts 2010.gada 12.februārī].

⁶⁰² EIF sadarbībā ar valstu un reģionu iestādēm izstrādā pielāgotus instrumentus MVU visās nozarēs. Tiek lēsts, ka JEREMIE vismaz 20 dalībvalstīs būtiski sekmēs MVU iespējas piekļūt finansējumam, mobilizējot ERAF resursus 2,5 miljardu eiro apmērā. Pieejams: http://ec.europa.eu/regional_policy/themes/financial/index_lv.htm [skatīts 2010.gada 12.februārī].

uzņēmējdarbības vidi un ražīguma atšķirībām, radīja Eiropas pieauguma tempu samazināšanos. Turklāt pasaule strauji virzās uz priekšu, un nākamās desmitgades beigās tā būs pavisam citāda. Konkurence kļūst arvien sīvāka un tādas valstis kā Ķīna un Indija veic lielus ieguldījumus pētniecībā un tehnoloģijās, lai iekļautos pasaules ekonomikā.

EK šo globālo problēmu pieaugošo aktualitāti uzsvēra stratēģijā „Eiropa 2020”, ierosinot kā vienu no pamatmērķiem līdz 2020.gadam saglabāt ieguldījumus 3% no ES IKP pētniecībā un attīstībā. EK secināja, ka 3% mērķa īstenošanai nepieciešami gan publiskā, gan privātā sektora ieguldījumi, turklāt Eiropai jāpievērš uzmanība *R&D* izmantoto līdzekļu ietekmei un struktūrai un jāuzlabo apstākļi *R&D* privātajā sektorā. Šī pamatmērķa īstenošanai stratēģijas „Eiropa 2020” ietvaros EK izvirzīs jaunu iniciatīvu „Inovācijas Savienība”, lai uzlabotu piekļuvi finansējumam pētniecībā un inovācijās un nodrošinātu jaunu ideju ieviešanu praksē.⁶⁰³

Pamatojoties uz Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 166.panta pirmo daļu (Līguma par ES darbību 182.pants) par visas ES darbības aptverošu daudzgadu pamatprogrammu pieņemšanu pētniecības un tehnoloģiju attīstības jomā, Eiropas Parlaments un Padome 2006.gada 18.decembrī pieņēma lēmumu 1982/2006/EK, ar kuru apstiprināja Eiropas Kopienas Septīto pamatprogrammu pētniecībai, tehnoloģiju attīstībai un demonstrējumu pasākumiem laikposmam no 2007.gada 1.janvāra līdz 2013.gada 31.decembrim (Septītā pamatprogramma).⁶⁰⁴ Šīs programmas kopējais budžets ir vairāk nekā 50 miljardi eiro, kas ir būtisks palielinājums salīdzinājumā ar iepriekšējo Sesto pamatprogrammu (pieaugums par 63%).⁶⁰⁵ Lēmumā norādīts, ka „zināšanu trijstūris” - izglītība, pētniecība un inovācijas - ir ilgtspējīgas ekonomiskās attīstības galvenais faktors un Septītā pamatprogramma šajā kontekstā ir centrālais instruments, lai ES kļūtu par pasaules līderi *R&D* jomā.⁶⁰⁶

Kopīgās tehnoloģiju ierosmes. Pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienības darbību 187.pantu,⁶⁰⁷ kas atļauj veidot kopīgus uzņēmumus (neatkarīgas juridiskas vienības, kas var saņemt finansējumu no jebkura avota un ir atvērtas visiem), Septītā pamatprogramma ievieša jaunu Eiropas

---

⁶⁰³ Eiropas Komisijas 2010.gada 3.marta paziņojums „EIROPA 2020 - Stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei”, COM(2010)2020 galīgā redakcija, 5., 7., 11., 12.lpp. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:LV:PDF> [skatīts 2010.gada 2.maijā].

⁶⁰⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes 2006.gada 18.decembra lēmums 1982/2006/EK par Eiropas Kopienas Septīto pamatprogrammu pētniecībai, tehnoloģiju attīstībai un demonstrējumu pasākumiem (2007. līdz 2013.gads), 1.pants. Oficiālais Vēstnesis, 2006. 30.decembris, L 412.

⁶⁰⁵ The Seventh Framework Programme for Research. Pieejams:

http://ec.europa.eu/research/fp7/understanding/fp7inbrief/what-is_lv.html [skatīts 2010.gada 10.maijā].

⁶⁰⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes 2006.gada 18.decembra lēmums 1982/2006/EK par Eiropas Kopienas Septīto pamatprogrammu pētniecībai, tehnoloģiju attīstībai un demonstrējumu pasākumiem (2007. līdz 2013.gads), (2)., (4).p. Oficiālais Vēstnesis, 2006. 30.decembris, L 412.

⁶⁰⁷ 187.pants nosaka, ka Kopiena var izveidot kopuzņēmumus vai kādas citas struktūras, kas vajadzīgas, lai efektīvi īstenotu Kopienas pētniecības, tehnoloģijas attīstības un demonstrācijas programmas.

PPP veidu – kopīgās tehnoloģiju ierosmes (KTI, *Joint Technology Initiatives*), pirmo reizi ES izmainot tehnoloģisko pētījumu finansēšanas metodes.⁶⁰⁸

Ņemot vērā to, ka PPP ir komplicēts mehānisms un tā īstenošanā tiek izmantota daudzveidīga organizatoriskā struktūra, ES līmeņa PPP pētniecības jomā nepieciešams nodalīt no dalībvalstu PPP projektiem, kuri tradicionāli tiek īstenoti infrastruktūras modernizācijas un sabiedrisko pakalpojumu jomā. Šo projektu efektivitāti veicina risku pārdale, privātā partnera resursi un kompetence.⁶⁰⁹ Savukārt KTI ir īpaša veida PPP, kas paredzēta publiskā un privātā sektora ieguldījumu koordinācijai un kuras mērķis ir jaunu zināšanu radīšana un tehnoloģisko sasniegumu veicināšana. Tāpēc, salīdzinājumā ar infrastruktūras un sabiedrisko pakalpojumu projektiem, šo partnerību rezultātus ir grūtāk prognozēt un konstatēt, tomēr tām ir liels potenciāls.⁶¹⁰

Šis jaunais instruments tika izveidots, lai veicinātu Eiropas mēroga pētniecību jomās, kurās izvirzīto mērķu apjoma un būtības dēļ tradicionālie instrumenti nav pietiekami. KTI palīdz panākt sinerģiju pētniecībā un izvairīties no dublēšanās un liekiem tēriņiem, kas varētu rasties, ja daudzas atsevišķas iniciatīvas vienlaikus notiktu dažādās dalībvalstīs un uzņēmumos. Tādēļ KTI būtu jāapvieno privāto uzņēmumu, ES un valstu resursus, lai sasniegtu kopējus pētniecības mērķus.⁶¹¹

Pirmās KTI izveidotas 5 jomās: inovatīvi medikamenti, aeronautika, kurināmā elementi un ūdeņradis, nanoelektronika un iegultās datorsistēmas. Līdz 2017.gadam KTI atvēlētais kopējais budžets ir no 1 līdz 3 miljardiem eiro. Trīs KTI gadījumos (novatorisku medikamentu iniciatīva, nepiesārņota gaisa telpa (*Clean sky*), kurināmā elementi un ūdeņradis) līdzekļus veido tikai ES fondi, ko nodrošina KTI budžets. Divu citu KTI gadījumā (nanoelektronika un iegultās datorsistēmas) tos apvieno ar dalībvalstu vai Septītās pamatprogrammas līdzekļiem. Privātā sektora partneru ieguldījums projektos parasti ir ieguldījums materiālo resursu veidā.⁶¹²

---

⁶⁰⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes 2006.gada 18.decembra lēmums 1982/2006/EK par Eiropas Kopienas Septīto pamatprogrammu pētniecībai, tehnoloģiju attīstībai un demonstrējumu pasākumiem (2007. līdz 2013.gads), I pielikums, 9.lpp. Oficiālais Vēstnesis, 2006. 30.decembris, L 412.

⁶⁰⁹ Press Releases „Commission Communication on Public Private Partnerships – Frequently asked questions”, MEMO/09/509, 19 November 2009, p.4. Pieejams: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/09/509> [skatīts 2010.gada 15.jūnijā].

⁶¹⁰ Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the Regions „Mobilising private and public investment for recovery and long term structural change: developing Public Private Partnerships”, COM (2009) 615 final of 19 December 2009, pp.11, 12. Pieejams: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/european-economic-recovery-plan/ppp_en.pdf [skatīts 2010.gada 13.aprīlī].

⁶¹¹ Kopīgi stiprināt informācijas un komunikāciju tehnoloģiju jomu – Eiropā jāapvieno privāto uzņēmumu, valsts un ES pētniecības darbs, lai palielinātu konkurētspēju. Brisele, 2006.gada 21.novembris. Pieejams: <http://europa.eu/rapid/pressReleases> [skatīts 2010.gada 18.aprīlī].

⁶¹² Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the Regions „Mobilising private and public investment for recovery and long term structural change: developing Public Private Partnerships”, COM (2009) 615 final of 19 December 2009, p.6. Pieejams: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/european-economic-recovery-plan/ppp_en.pdf [skatīts 2010.gada 13.aprīlī].

No minētajām pirmā KTI, kas uzsākta 2004.gada jūnijā, ir *ARTEMIS*, ar kuras palīdzību tiek virzīta pētniecība iegulto datorsistēmu (*embedded system*)⁶¹³ jomā, kas kļūst arvien būtiskāka sakarā ar iekārtu digitalizāciju un tīklošanu, kā arī personālo datoru un sakaru konvergenci. Programmā iesaistījušies lieli Eiropas uzņēmumi, tajā skaitā „*Philips*”, „*Nokia*”, „*Thales*”, „*Daimler Chrysler*” un „*ST Microelectronics*”. Šī iniciatīva iezīmē ceļu, kas veicams turpmākajām iniciatīvām, piemēram, nanoelektronikas jomā (*ENIAC*).

Izvērtējot iegūto pieredzi, EK apņēmusies pašreizējām KTI piešķirt autonomiju, vienkāršot ieviešanas un darbības procedūras un pielāgot tiesisko un administratīvo sistēmu PPP mehānismam,⁶¹⁴ veicot izmaiņas ES noteikumos, piemēram, Finanšu regulā.⁶¹⁵ Šo uzdevumu pienācīgam risinājumam būtu jānodrošina esošo KTI pilnvērtīga darbība un privātā sektora interese par jaunām KTI.⁶¹⁶

Riska dalīšanas finanšu mehānisms. Viens no svarīgākajiem Septītās pamatprogrammas instrumentiem PPP veicināšanā ir riska dalīšanas finanšu mehānisms (*Risk Sharing Finance Facility – RSFF*), kas atbilstoši regulas (EK) 1906/2006 nosacījumiem ļauj piešķirt līdzekļus EIB, lai segtu to aizdevumu vai garantiju risku, ko EIB izsniedz Septītajā pamatprogrammā izvirzīto pētniecības mērķu atbalstam⁶¹⁷ Lisabonas stratēģijas un „Eiropa 2020” 3% mērķu sasniegšanā. Izšķiroša nozīme šajā jomā būs privātā sektora ieguldījumiem. Tādēļ *RSFF* atvieglo piekļuvi finansējumam tiem uzņēmumiem, kas investē pētniecībā un inovācijās, ar šo darbību saistīto risku radīto iespējamo zaudējumu finansēšanu sadalot starp ES un EIB. Pateicoties kapitāla dotācijām un uzkrājumiem, *RSFF* daļēji segs EIB ar finanšu risku saistītos zaudējumus, kas varētu rasties šāda veida darbības finansēšanas rezultātā.⁶¹⁸ ES un EIB līdzfinansētā *RSFF* mērķis ir sekmēt visā

---

⁶¹³ Iegultā sistēma - aparatūra un programmatūra, kas ir kādas lielākas sistēmas sastāvdaļa un kas paredzēta specifiska lietojuma funkcionēšanai, cilvēkam neiejaucoties. Iegultā sistēma parasti izveidota kā mikroshēma ar lasāmatmiņā ierakstītām programmām. Iegultā sistēma var ietvert arī operētājsistēmu, tomēr parasti tā ir pietiekami vienkārša, un to var uzrakstīt kā atsevišķu programmu (Akadēmiskā terminu datu bāze „AkadTerm”. Pieejams: <http://www.termini.lza.lv> [skatīts 2010.gada 12.augustā]).

⁶¹⁴ Pirmās piecas KTI tika izveidotas kā „Kopienas iestādes” („*Community bodies*”) saskaņā ar noteikumiem un procedūrām, kuri galvenokārt tika izstrādāti Eiropas publisko fondu risku samazināšanai, nevis ieguldījumu veicināšanai pētniecībā kopā ar privāto sektoru.

⁶¹⁵ EK pārskatīto Finanšu regulu apņēmas iesniegt 2010.gada pirmajā pusē. Sadarbojoties ar EIB grupu un citām ieinteresētajām personām, EK noteiks iespējamus risinājumus finanšu instrumentu nostiprināšanai un inovācijas finansēšanas uzlabošanai, kā arī izskatīs ES dalības iespējas privātos uzņēmumos, lai sasniegtu mērķus inovācijas politikas jomā.

⁶¹⁶ Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the Regions „Mobilising private and public investment for recovery and long term structural change: developing Public Private Partnerships”, COM (2009) 615 final of 19 December 2009, pp.12, 14. Pieejams: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/european-economic-recovery-plan/ppp_en.pdf [skatīts 2010.gada 13.aprīlī].

⁶¹⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes 2006.gada 18.decembra regula (EK) 1906/2006, ar ko paredz noteikumus uzņēmumu, pētniecības centru un universitāšu līdzdalībai Septītās pamatprogrammas darbībās un pētījumu rezultātu izplatīšanai (2007. līdz 2013.gads), 52.panta pirmā daļa. Oficiālais Vēstnesis, 2006. 30.decembris, L 391.

⁶¹⁸ EK ziņojumi: „Eiropas Komisija un EIB radījušas jaunu instrumentu pētniecības un inovāciju finansēšanai”. Pieejams: <http://eudirect.rdc.lv/html/index.php?go=News&in=view&id=89> [skatīts 2010.gada 20.jūnijā].

Eiropā privātā sektora ieguldījumus pētniecībā, tehnoloģijās un inovācijās. ES ieguldījums nodrošina riskantāku pētniecības un inovāciju darbību finansēšanu, kas palīdz pārvarēt tirgus nepilnības.⁶¹⁹ Tādējādi EIB var palielināt finansējumu Eiropas darbībām pētniecības un tehnoloģiju jomā (piemēram, KTI, jaunām pētniecības infrastruktūrām un projektiem, ko veic MVU, lai palīdzētu pārvarēt vājākos tirgus posmus).⁶²⁰

2008.gadā pieņemtajā Eiropas ekonomikas atveseļošanas plānā EK ir paredzējusi *RSFF* paātrinātu īstenošanu, jo mūsdienu finanšu krīzes pārvarēšanai nepieciešama EIB grupas pastiprināta intervence. Tādēļ EIB palielinās savu ikgadējo intervenci ES par aptuveni 15 miljardiem eiro aizdevumu, pašu kapitāla, garantiju un *RSFF* veidā, kas varētu nodrošināt papildus ieguldījumus arī no privātiem avotiem. EIB ir apņēmusies palielināt finansējumu klimata pārmaiņu, energoapgādes drošības un infrastruktūras ieguldījumu jomā par apmēram 6 miljardiem eiro gadā, kā arī paātrināt *RSFF* īstenošanu, kas varētu veicināt privātā sektora lielāku līdzdalību.⁶²¹ Par šī mehānisma efektivitāti liecina tas, ka kopš *RSFF* ieviešanas 2007.gada jūlijā pētniecības, izstrādes un inovācijas jomas ieguldījumiem ir apstiprināti aizdevumi 4,4 miljardu eiro apmērā.⁶²²

Finanšu instrumenti MVU atbalstam. PPP pētniecības, tehnoloģiju attīstības, demonstrējumu un inovācijas jomā tiek veicinātas arī ar finanšu instrumentiem MVU atbalstam, kuri iekļauti ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2006.gada 24.oktobra lēmumu 1639/2006/EK izveidotajā Konkurētspējas un inovāciju pamatprogrammā (*Competitiveness and Innovation Programme – CIP*) laikposmam no 2007.gada 1.janvāra līdz 2013.gada 31.decembrim.⁶²³ *CIP* vienotā sistēmā ir apvienojusi ES atbalsta programmas un citu programmu attiecīgas daļas jomās, kas ir nozīmīgas Eiropas ražīguma, inovācijas spēju un ilgtspējīgas attīstības veicināšanā un vides problēmu risināšanā. *CIP* sniedz juridisko pamatu ES konkurētspējas un inovācijas stiprināšanas pasākumiem, tādējādi papildinot Septītās pamatprogrammas uz pētniecību orientētās darbības.⁶²⁴

---

⁶¹⁹ Padomes 2006.gada 19.decembra lēmums 2006/971/EK par īpašo programmu „Sadarbība”, ar ko īsteno Eiropas Kopienas Septīto pamatprogrammu pētniecībai, tehnoloģiju attīstībai un demonstrāciju pasākumiem (2007. līdz 2013.gads), III pielikums, 75.lpp. Oficiālais Vēstnesis, 2006. 30.decembris, L 54.

⁶²⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes 2006.gada 18.decembra lēmums 1982/2006/EK par Eiropas Kopienas Septīto pamatprogrammu pētniecībai, tehnoloģiju attīstībai un demonstrējumu pasākumiem (2007. līdz 2013.gads), III pielikums, 41.lpp. Oficiālais Vēstnesis, 2006. 30.decembris, L 412.

⁶²¹ Communication from the Commission to the European Council „European Economic Recovery Plan”, COM(2008)800 final of 26 November 2008, 2.1.3.p., action 5. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0800:FIN:EN:PDF> [skatīts 2010.gada 13.aprīlī].

⁶²² Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the Regions „Mobilising private and public investment for recovery and long term structural change: developing Public Private Partnerships”, COM (2009) 615 final of 19 December 2009, p.9. Pieejams: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/european-economic-recovery-plan/ppp_en.pdf [skatīts 2010.gada 13.aprīlī].

⁶²³ Eiropas Parlamenta un Padomes 2006.gada 24.oktobra lēmums 1639/2006/EK, ar ko izveido konkurētspējas un inovāciju pamatprogrammu (2007. līdz 2013.gads). Oficiālais Vēstnesis, 2006. 9.novembris, L 310.

⁶²⁴ EK priekšlikums „Eiropas Parlamenta un Padomes lēmums par konkurētspējas un inovāciju pamatprogrammas izveidi (no 2007. līdz 2013.gadam)”, COM(2005)121 galīgā redakcija, 2., 3.lpp.

Lai novērstu tirgus nepilnības, kuru rezultātā uzņēmumiem nav pietiekamā apjomā pieejams riska kapitāls (*risk/venture capital*⁶²⁵) un aizņēmumi, *CIP* ietvaros tiek īstenota Uzņēmējdarbības un inovāciju programma (*Entrepreneurship and Innovation Programme*), kurā galvenā uzmanība pievērsta MVU kā “Eiropas ekonomikas pamatam”. Tādējādi, izmantojot ES finanšu instrumentus, tiek veicinātas privātās investīcijas jaunu un inovatīvu uzņēmumu izveidei, kā arī atvieglota kredītu piešķiršana jau pastāvošu MVU konkurētspējas un izaugsmes potenciāla nostiprināšanai.⁶²⁶

CIP ietvaros MVU atbalstam galvenokārt tiek pielietoti trīs PPP finanšu instrumenti. Lai palīdzētu MVU ieviest tirgū jaunus produktus un pakalpojumus un turpināt pētniecības un attīstības darbības, tiek izmantots **Straujas izaugsmes un inovatīvu MVU mehānisms** (*High Growth and Innovative SME Facility - GIF*). Tas sniedz ieguldījumu uzņēmumu izveidē un finansēšanā un samazina starp pamatkapitālu (*equity capital*) un riska kapitāla tirgu pastāvošo neatbilstību. Šis instruments palielina nodrošinājumu ar „atbalsta kapitālu” inovatīviem MVU to darbības sākuma un paplašināšanās posmā. **MVU garantiju mehānisms** (*SME Guarantee Facility*) sniedz šķērs garantijas (*counter-guarantees*) vai vajadzības gadījumā saistītās garantijas īpašās programmās (*co-guarantees for guarantee schemes*) tajās valstīs, kas piedalās *CIP*. Tas koncentrējas uz tirgus nepilnību novēršanu, lai uzlabotu aizņēmumu (vai aizņēmumu aizstājēju, tādu kā līzings) pieejamību MVU, uzlabotu mikrokredītu piešķiršanu un pamatkapitāla pieejamību. Instruments nodrošina papildus finansējumu MVU paredzētajiem aizdevumiem saskaņā ar atbilstošiem riska dalīšanas pasākumiem ar attiecīgajām iestādēm. **Kapacitātes palielināšanas metode** (*Capacity Building Scheme*) uzlabo to fondu investīcijas un pieredzi tehnoloģijās un finanšu starpniecībā, kas iegulda inovatīvos MVU, kā arī veicina kredītu nodrošināšanu ar kredītu novērtēšanas procedūrām. Šī metode atbalsta finanšu starpnieku spēju koncentrēties uz papildus investīcijām un tehnoloģiju aspektiem, it īpaši sekmējot MVU finansēšanu tajās valstīs, kur banku starpniecības pakalpojumi ir mazāk attīstīti kā vidēji ES.⁶²⁷ Par šo PPP instrumentu efektivitāti liecina tas, ka līdz 2009.gada otrā ceturkšņa beigām saskaņā ar *CIP* tika noslēgtas 16 vienošanās ar privāto sektoru, kuru ietvaros 14 valstis nodrošināja riska kapitāla fondus. Attiecībā uz MVU garantiju mehānismu PPP rezultātā tika

---

⁶²⁵ Riska kapitāls ir ilgtermiņa ieguldījums uzņēmumu pašu kapitālā, kad riska kapitāla kompānija iegulda uzņēmumā naudu, bet pretī saņem uzņēmuma daļas vai akcijas, tas ir, kļūst par līdzvērtīgu uzņēmuma līdzīpašnieku. Ieguldījuma mērķis ir veicināt uzņēmumu straujāku izaugsmi un attīstību. Riska kapitāla fonds līdz ar pārējiem uzņēmuma īpašniekiem uzņemas daļu no uzņēmējdarbības riska, atbilstoši tam arī sagaida paaugstinātu atdevi uz ieguldījumiem. Riska kapitāls ir vitāli svarīgs jauniem un strauji augošiem uzņēmējiem. Pieejams: http://www.liaa.gov.lv/lv/biznesa_abc/finanses/ [skatīts 2009.gada 23.decembrī].

⁶²⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes 2006.gada 24.oktobra lēmums 1639/2006/EK, ar ko izveido konkurētspējas un inovāciju pamatprogrammu (2007. līdz 2013.gads), (4).-(6)., (27).p. Oficiālais Vēstnesis, 2006. 9.novembris, L 310.

⁶²⁷ Turpat, 18.-20.pants. Ska.arī: COM(2005)121 galīgā redakcija, 4.-6.lpp.

noslēgtas 16 vienošanās ar finanšu starpniekiem no 10 valstīm. Līdz 2009.gada otrā ceturkšņa beigām vairāk nekā 30 000 MVU saņēma finansējumu, kas nodrošināts ar šiem instrumentiem.⁶²⁸

Latvijā atbalsta piešķiršanas nosacījumus aizdevuma veidā komersantu konkurētspējas uzlabošanai nosaka MK 2009.gada 17.februāra noteikumi Nr.164 „Noteikumi par aizdevumiem komersantu konkurētspējas uzlabošanai”.⁶²⁹ Minētie aizdevumi papildina finanšu tirgū pieejamo kredītiestāžu finansējumu, un to mērķis ir uzlabot MVU un lielo komersantu konkurētspēju, lai veicinātu valsts tautsaimniecības attīstību. Kopējais aizdevumu apmērs līdz 2013.gada 31.decembrim ir 210 000 000 latu. MVU un lielajiem komersantiem, kuriem ir ekonomiski pamatoti turpmākās darbības plāni, bet nav pieejams kredītiestāžu finansējums paaugstinātu risku dēļ, var sniegt atsevišķi apgrozāmo līdzekļu aizdevumu vai investīciju aizdevumu, vai abus minētos aizdevumus kopā. Kopējā aizdevumu summa konkurētspējas uzlabošanai vienam komersantam nedrīkst pārsniegt 6 000 000 latu. Apgrozāmo līdzekļu aizdevumi paredzēti komersantu apgrozāmo līdzekļu papildināšanai un tos sniedz kā *de minimis* atbalstu saskaņā ar EK 2006.gada 15.decembra regulu 1998/2006 par Līguma 87. un 88.panta piemērošanu *de minimis* atbalstam.⁶³⁰ Investīciju aizdevumi ir paredzēti sākotnējo ieguldījumu veikšanai LR teritorijā, kurus sniedz kā reģionālo atbalstu ieguldījumiem saskaņā ar EK 2008.gada 6.augusta regulu 800/2008, kas atzīst noteiktas atbalsta kategorijas par saderīgām ar kopējo tirgu, piemērojot Līguma 87. un 88.pantu (Vispārējā grupu atbrīvojuma regula).⁶³¹

3.2.4. Privātā sektora līdzdalības veicināšana Eiropas transporta tīklu attīstībā

Konkurētspējīga ekonomika nepastāv bez konkurētspējīgiem komunikāciju tīkliem. Lai sasniegtu iekšējā tirgus mērķus, dalībvalstis Eiropas Kopienas dibināšanas līguma XV sadaļā apņēmas izveidot Eiropas komunikāciju tīklus (*Trans-European Networks – TEN*) transporta, telekomunikāciju un enerģētikas infrastruktūru jomās.⁶³² Tādējādi Eiropas Kopienas līguma 154.pants, kas ir pārstrādāts Līguma par Eiropas Savienības darbību 170.pantā un 194.panta d) apakšpunktā (enerģētikas joma), nodrošina stingru juridisko pamatu attiecībā uz *TEN*.

---

⁶²⁸ Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the Regions „Mobilising private and public investment for recovery and long term structural change: developing Public Private Partnerships”, COM (2009) 615 final of 19 December 2009, p.9. Pieejams: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/european-economic-recovery-plan/ppp_en.pdf [skatīts 2010.gada 13.aprīlī].

⁶²⁹ LR Ministru kabineta noteikumi Nr.164 „Noteikumi par aizdevumiem komersantu konkurētspējas uzlabošanai”, 1.-3., 5., 9., 10., 14., 21.punkts. Latvijas Vēstnesis, 2009. 4.marts, nr.35.

⁶³⁰ Oficiālais Vēstnesis, 2006. 28.decembris, L 379.

⁶³¹ Oficiālais Vēstnesis, 2008. 9.augusts, L 214.

⁶³² Treaty of the Establishing the European Community, art.154 (amended by the Treaty of Nice, consolidated version 2002, art.9, 266). Official Journal, C 325 of 24 December 2002.

TEN ir finanšu instrumenti Eiropas iekšējā tirgus izaugsmes veicināšanai. Lai gan saskaņā ar subsidiaritātes principu ES nav ekskluzīvas kompetences infrastruktūras projektēšanā un finansēšanā un par to galvenokārt atbildīgas ir dalībvalstis, ES sniedz ievērojamu ieguldījumu šo tīklu attīstībā, nodrošinot finansiālo atbalstu vispārējas nozīmes infrastruktūrām, jo īpaši projektu sākuma posmos. Šādu tīklu izveidei piesaistīti dažādi finanšu mehānismi, no kuriem PPP tiek izmantots galvenokārt Eiropas transporta tīkla attīstībā,⁶³³ jo pašreizējie ES finanšu instrumenti nav spējuši nodrošināt projektu savlaicīgu īstenošanu.

Eiropas transporta tīkla (*Trans-European Transport Network – TEN-T*) politika tika veidota 1990.-1995.gadā, to sasaistot ar vienota tirgus izveides nepieciešamību.⁶³⁴ *TEN-T* pamatnostādnes oficiāli apstiprināja tikai 1996.gada 23.jūlijā ar Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumu.⁶³⁵ Projekta pirmajā posmā (1996.g.-2003.g.) dalībvalstis galvenokārt pabeidza autoceļu infrastruktūras projektus. Kopš tā laika transporta infrastruktūras projektos ir ieguldīti 400 miljardi eiro, aptuveni 30% no kuriem ir līdzekļi no ES avotiem (*TEN-T* budžeta, KF, ERAB un EIB). Lai attīstītu tādu *TEN-T* paplašinātajā ES, kādu to 2004.gada 29.aprīlī apstiprināja Padome un Parlaments, kopējais investīciju apjoms līdz 2020.gadam pārsniegs 600 miljardus eiro. Ieguldījumiem tikai prioritārajiem projektiem līdz 2013.gadam ir nepieciešami gandrīz 160 miljardi eiro.⁶³⁶ Līdz ar to *TEN-T* ir jāpārorientē, atrodot līdzsvaru starp ekonomikas attīstības un vides aizsardzības interesēm, sekmējot ilgtspējīgu un efektīvu transporta sistēmu, kuras pamatā ir

---

⁶³³ Bult-Spiering M., Dewulf G. *Strategic Issues in Public-Private Partnerships. An International Perspective.* Oxford: Blackwell Publishing, 2007, p.64.

⁶³⁴ Evans A. *The EU Structural Funds.* Oxford: Oxford University Press, 1999, p.193.

⁶³⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes 1996.gada 23.jūlija lēmums 1692/96/EK par Kopienas pamatnostādņēm Eiropas transporta tīkla attīstībai (grozīts ar 2004.gada 29.aprīļa lēmumu 884/2004/EK), 1.pants. Oficiālais Vēstnesis, 1996. 9.septembris, L 228. Lēmumā sniegts raksturojums par dažādu transporta veidu tīkliem, uzskaitīti atbilstīgie vispārējas nozīmes projekti, kā arī prioritārie projekti. Uzsvars likts uz videi nekaitīgākajiem transporta veidiem, īpaši dzelzceļu tīkla projektiem. *TEN-T* attiecas uz visiem transporta veidiem, tie aptver visu ES teritoriju, turklāt tos var pieslēgt EBTA valstu, Dienvideiropas un Rietumeiropas valstu, kā arī Vidusjūras reģiona valstu tīkliem. Šis lēmums, pirmkārt, attiecas uz 14 Esenes Eiropadomes pieņemtajiem vispārējas nozīmes projektiem. Eiropas Parlamenta un Padomes 2001.gada 22.maija lēmums 1346/2001/EK, ar kuru groza *TEN-T* pamatnostādnes attiecībā uz jūras ostām, iekšējām ostām un kombinētā transporta termināliem, vēlāk pievienoja jaunus kritērijus šiem elementiem, kuri nebija ietverti *TEN-T*, tādējādi nodrošinot Kopienas transporta attīstības plānu, kas aptver visus transporta veidus. Pamatnostādnes paredz plānošanu divos līmeņos: pirmais līmenis ir visaptverošs tīkls (dzelzceļa, autoceļu, iekšzemes ūdensceļu, kombinētā transporta, lidostu un ostu tīkls), bet otrais līmenis ir 30 izraudzītie prioritārie, respektīvi, kopējas ieinteresētības projekti.

⁶³⁶ Eiropas Komisija, Enerģētikas un transporta ģenerāldirektorāts, *TEN-T* prioritāro projektu īstenošana. Progresā ziņojums, 2008.gada maijs. Līdz 2020.gadam *TEN-T* ietvers 100 345 km ceļu un 106 845 km dzelzceļu, to skaitā 30 000 km ātrgaitas dzelzceļu (vismaz 200 km/h). Turklāt *TEN-T* ietver arī 14 630 km iekšējo ūdensceļu tīklu, 120 iekšzemes ūdensceļu ostas, 23 iekšzemes ūdensceļu/jūras ostas, 264 starptautiskas nozīmes A klases jūras ostas un 407 lidostas. Lai pilnībā izveidotu *TEN-T*, ir jāīsteno iztrūkstošie posmi, uzbūvējot vai uzlabojot pašreizējo ceļu tīklu, kas 2005. gadā bija 20 300 km ar autoceļiem vai augstas kvalitātes ceļiem, kā arī 18 975 km ātrgaitas dzelzceļa tīklu (jaunas vai uzlabotas parastās līnijas). Turklāt jāuzlabo apmēram 3 500 km ceļu, 12 300 km dzelzceļu un 1740 km iekšējo ūdensceļu. Pieejams: http://infoeuropa.sliven.bg/eu_fact_sheets/policies/transeuropean/article_7272_lv.htm [skatīts 2009.gada 20.novembrī].

komodalitātes (*co-modality*)⁶³⁷ princips.⁶³⁸ Ņemot vērā minēto, EK 2009.gadā uzsāka izvērtēšanas procesu ar Zaļo grāmatu, kurā norādīts, ka *TEN-T* politikai jāsekmē dalībvalstu sadarbība ar privāto sektoru, jo ar ES finanšu instrumentiem to pašreizējā veidolā nav bijis iespējams panākt visu projektu pilnīgu un savlaicīgu pabeigšanu, tādēļ jākāpina privātā sektora iesaistīšanās projektu īstenošanā un jāpilnveido ES instrumenti PPP atbalstam.⁶³⁹

Lai sekmētu kopīgas ieinteresētības projektu īstenošanu, *TEN* pamatnostādnēm ir piesaistīti dažādi finanšu instrumenti (tiešs finansējums no Kopienas budžeta, SF un KF, EIB atbalsts, kā arī privātā sektora ieguldījums). To pamatā ir attiecīgie tiesību akti, tostarp arī pašreiz spēkā esošā Eiropas Parlamenta un Padomes 2007.gada 20.jūnija regula (EK) 680/2007, ar ko paredz vispārīgus noteikumus Kopienas finansiālā atbalsta piešķiršanai Eiropas transporta un enerģētikas tīklu jomā (*TEN* Finanšu regula).⁶⁴⁰ Šīs regulas mērķi, proti, Eiropas transporta un enerģētikas tīklu (*Trans-European Energy Network – TEN-E*)⁶⁴¹ izveidošanu, var realizēt vienīgi stabili finansiālo saistību ietvaros, kas ļautu mobilizēt pietiekoši lielus publiskā un privātā sektora ieguldītājus.⁶⁴² Tādēļ ir lietderīgi veicināt apvienotā publiskā un privātā finansējuma formas (gan institucionālās, gan līgumiskās).⁶⁴³

---

⁶³⁷ Komodalitāte nozīmē efektīvu transporta veidu izmantošanu un paredz, ka jāuzlabo dzelzceļa, jūras, iekšējo ūdensceļu, gaisa transporta un autotransporta, kā arī attiecīgo transporta mezglu savstarpēja savietojamība, lai panāktu to pilnīgu integrāciju un nodrošinātu nevainojami funkcionējošu pakalpojumu „no durvīm līdz durvīm” (sk.: COM(2007)606 galīgā redakcija).

⁶³⁸ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu „Zaļā grāmata „TEN-T: politikas pārskats. Ceļā uz integrētāku Eiropas transporta tīklu, kas sekmētu kopējās transporta politikas īstenošanu””, 1.1., 2.6., 2.7.p. Oficiālais Vēstnesis, 2009. 23.decembris, C 318.

⁶³⁹ Eiropas Komisijas „Zaļā grāmata TEN-T: politikas pārskats. Ceļā uz integrētāku Eiropas Transporta tīklu, kas sekmētu kopējās transporta politikas īstenošanu”, 4., 13.lpp. COM(2009) 44 galīgā redakcija, 2009. 4.februāris. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0044:FIN:LV:PDF> [skatīts 2010.gada 10.martā].

⁶⁴⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes 2007.gada 20.jūnija regula (EK) 680/2007, ar ko paredz vispārīgus noteikumus Kopienas finansiālā atbalsta piešķiršanai Eiropas transporta un enerģētikas tīklu jomā. Oficiālais Vēstnesis, 2007. 22.jūnijs, L 162.

⁶⁴¹ *TEN-E* atjaunošanai Eiropas Parlaments un Padome 2006.gada 6.septembrī pieņēma lēmumu 1364/2006/EK, ar ko nosaka pamatnostādnes Eiropas enerģētikas tīkliem un atceļ lēmumu 96/391/EK un lēmumu 1229/2003/EK. Oficiālais Vēstnesis, 2006. 22.septembris, L 262. Ar šīm jaunajām pamatnostādnēm ES noteica tos projektus, kuriem var piešķirt ES finansējumu, un iedalīja tos trīs kategorijās. Tie ir vispārējas nozīmes projekti, kas attiecas uz elektroenerģijas un gāzes tīkliem un kam ir potenciālā ekonomiskā dzīvotspēja; prioritārie projekti, kuriem ir priekšrocības saistībā ar Eiropas līdzekļu piešķiršanu; un Eiropas nozīmes projekti, kuriem arī tiek piešķirtas priekšrocības, bet kuriem ir arī pārrobežu nozīme vai nozīmīga ietekme uz pārrobežu pārvades spēju dalībvalstu starpā. Finanšu perspektīvās 2007.–2013.gadam *TEN-E* ir paredzēti 155 miljoni eiro.

⁶⁴² Lai gan starptautiski ir atzīts, ka starptautisko investoru interesi var izraisīt PPP projekti ar vērtību vismaz 20 miljonu eiro apmērā, transporta un vides jomā nepieciešami tā saucamie lieli projekti, t.i., projekti, kuru kopējās izmaksas ir virs 50 miljoniem eiro. Saskaņā ar SIA „PricewaterhouseCoopers” 2010.gada janvāra intervijām ar starptautisko projektu attīstītājiem *Hochtief*, *Vinci*, *Bouygues* tika norādīts, ka minimālais projekta apmērs Latvijā būtu zem 100 miljoniem eiro (Sk.: SIA „PricewaterhouseCoopers” pētījums par Kohēzijas fonda piesaisti publiskās un privātās partnerības (PPP) projektiem, 2010, 16.lpp. Pieejams: http://www.ppp.gov.lv/view_6660_361.html [skatīts 2011.gada 30.janvārī]).

⁶⁴³ Eiropas Parlamenta un Padomes 2007.gada 20.jūnija regula (EK) 680/2007, ar ko paredz vispārīgus noteikumus Kopienas finansiālā atbalsta piešķiršanai Eiropas transporta un enerģētikas tīklu jomā, (19). un (20).p. Oficiālais Vēstnesis, 2007. 22.jūnijs, L 162.

Sakarā ar to, ka *TEN-T* projektiem paredzētās PPP bieži vien saskaras ar grūtībām piesaistīt privāto finansējumu par konkurētspējīgu cenu, Finanšu regula privātā sektora līdzdalības palielināšanai ievieša *TEN-T* projektiem paredzētus 3 finanšu instrumentus.

Aizdevuma garantijas instruments (*Loan Guarantee Instrument for TEN-T Projects - LGTT*) regulā paredzēts kā garantija, ko EIB izsniedz projektiem transporta jomā zaudējumu segšanai pieprasījuma samazināšanās rezultātā (pieprasījuma risks). Aizdevuma garantijas instrumentu izmanto vienīgi projektiem, kuru pamatā ir ieņēmumi no galalietotāju maksājumiem,⁶⁴⁴ proti, koncesijām. Šis instruments jau ir izmantots 3 PPP shēmās⁶⁴⁵ un paredzams, ka līdz 2013.gadam ar aizdevuma garantijas instrumentu kopumā tiks sniegts atbalsts līdz 25 *TEN-T* projektiem. Plānotie projekti ietver ātrgaitas dzelzceļa līnijas, lidostas ekspresus, autoceļu koncesijas dažās jaunajās dalībvalstīs un inovatīvus projektus kravu pārvadājumu jomā.⁶⁴⁶

Cits finanšu instruments ir **pieejamības maksājumu shēmas** (*availability payment schemes*), kas paredzētas *DBFO* infrastruktūras projektiem. Maksājums tiek veikts periodiski visā līguma darbības laikā atkarībā no tā, ciklā ir sasniegti līguma rezultāti. Šīs shēmas ietvaros ES var sniegt finansiālo atbalstu subsīdiju veidā, kuras var sasniegt līdz pat 30% no kopējām būvniecības izmaksām⁶⁴⁷ un piešķiramas tikai pēc projekta pabeigšanas. Līdz ar to instruments mudina publisko sektoru noslēgt PPP līgumu ar privāto investoru, jo riska uzņemšanās joprojām attiecas uz privāto sektoru.⁶⁴⁸

Kopienas finansiālo atbalstu, kas veicina privātā kapitāla piesaisti, var īstenot arī **riska kapitāla nodrošināšanas** (*providing of risk capital*) veidā. Šis finanšu instruments paredz kapitāla līdzdalību *TEN-T* projektos, izmantojot speciālu infrastruktūras fondu un iesaistot privātā sektora ieguldījumus. Šāda dalība riskā kapitālā nepārsniedz 1% no Finanšu regulas īstenošanai paredzētā finansējuma, kas *TEN-T* no 2007.gada līdz 2013.gadam ir 80,13 miljoni eiro.⁶⁴⁹ Pašlaik EK izskata

---

⁶⁴⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes 2007.gada 20.jūnija regula (EK) 680/2007, ar ko paredz vispārīgus noteikumus Kopienas finansiālā atbalsta piešķiršanai Eiropas transporta un enerģētikas tīklu jomā, 2.panta 12.punkts. Oficiālais Vēstnesis, 2007. 22.jūnijs, L 162.

⁶⁴⁵ Autoceļu projekti „*IP4 Amarante – Villa Real*” un „*Baixo Alentejo*” Portugālē un PPP projekts „*A5 Autobahn A-model*” Vācijā.

⁶⁴⁶ Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the Regions „Mobilising private and public investment for recovery and long term structural change: developing Public Private Partnerships”, COM (2009) 615 final of 19 December 2009, p.8 Pieejams: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/european-economic-recovery-plan/ppp_en.pdf [skatīts 2010.gada 13.aprīlī].

⁶⁴⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes 2007.gada 20.jūnija regula (EK) 680/2007, ar ko paredz vispārīgus noteikumus Kopienas finansiālā atbalsta piešķiršanai Eiropas transporta un enerģētikas tīklu jomā, 2.panta 13.punkts, 6.panta pirmās daļas b) apakšpunkts un otrās daļas b) apakšpunkts. Oficiālais Vēstnesis, 2007. 22.jūnijs, L 162.

⁶⁴⁸ Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the Regions „Mobilising private and public investment for recovery and long term structural change: developing Public Private Partnerships”, COM (2009) 615 final of 19 December 2009, p.8. Pieejams: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/european-economic-recovery-plan/ppp_en.pdf [skatīts 2010.gada 13.aprīlī].

⁶⁴⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes 2007.gada 20.jūnija Regula (EK) Nr.680/2007, ar ko paredz vispārīgus noteikumus Kopienas finansiālā atbalsta piešķiršanai Eiropas transporta un enerģētikas tīklu jomā, 6.panta pirmās daļas e) apakšpunkts un 18.pants. Oficiālais Vēstnesis, 2007. 22.jūnijs, L 162.

šā instrumenta izmantošanas iespējas ieguldījumiem 2020.gada Eiropas Fondā enerģētikai, klimata pārmaiņām un infrastruktūrai (*Marguerite Fund*),⁶⁵⁰ kura aptuvenais budžets ir 1,5 miljardi eiro.⁶⁵¹

Kā uzsver EK, šāds atbalsts PPP projektiem nav tikai kapitāla nodrošināšana, bet kalpo arī kā ES politiskā apņemšanās, kas finansētājiem liek labvēlīgāk raudzīties uz projektu riska profilu un atvieglo finansējuma saņemšanu ar labvēlīgākiem nosacījumiem. Turklāt EK ir apņēmusies veikt konkrētus pasākumus PPP attīstības jomā. Pirmkārt, EK pastiprinās *LGTT*, Eiropas PPP kompetences centru, kā arī citas iniciatīvas, kuras nav tieši paredzētas PPP projektiem, bet var sniegt atbalstu to īstenošanai (*JASPERS, JESSICA, RSFF, Marguerite Fund*). Otrkārt, veicinās EIB līdzdalību ES infrastruktūras finansēšanā, it īpaši sociāli ekonomisku un Eiropas līmeņa iniciatīvu (pārrobežu projekti, videi draudzīgas iniciatīvas utt.) jomā. Treškārt, atbalstīs PPP attīstības iekļaušanu EIB galveno mērķu lokā. Ceturtkārt, EK veicinās EIB garantiju instrumentu īstenošanu.⁶⁵²

3.2.5. Eiropas PPP kompetences centrs

Lai stiprinātu publiskā sektora kapacitāti PPP projektu īstenošanā, sekmētu ES dalībvalstu publisko institūciju efektīvāku dalību partnerības darījumos, pieredzes un zināšanu apmaiņu PPP projektu īstenošanā, līgumu sagatavošanā, kā arī normatīvo aktu un plānošanas dokumentu izstrādē, EIB sadarbībā ar EK un dalībvalstīm 2008.gada 16.septembrī Parīzē nodibināja Eiropas PPP kompetences centru (*European PPP Expertise Centre – EPEC*).⁶⁵³ Centra galvenais uzdevums ir palīdzēt publiskajam sektoram pārvarēt zināšanu deficītu par PPP projektiem un nodrošināt labākās pieredzes apmaiņu. *EPEC* darbības rezultātā pašlaik apgūtas investīcijas vairāk kā 200 miljardu eiro vērtībā, bet turpmākajos 5 gados vairāk kā 100 miljardu eiro tiks investēti transporta, veselības, izglītības, vides un citos publiskās investīcijas projektos.⁶⁵⁴ Sadarbībā ar *EPEC* EK ir apņēmusies noteikt veidus, kā uzlabot ilgtermiņa atbalstu tām dalībvalstīm, kuras pielieto PPP mehānismu

⁶⁵⁰ Eiropadome 2008.gada decembrī apstiprināja priekšlikumu par fonda *Marguerite* izveidi, kas sniegtu ieguldījumu ES galvenajās infrastruktūras jomās.

⁶⁵¹ Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the Regions „Mobilising private and public investment for recovery and long term structural change: developing Public Private Partnerships”, COM (2009) 615 final of 19 December 2009, pp.8, 9. Pieejams: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/european-economic-recovery-plan/ppp_en.pdf [skatīts 2010.gada 13.aprīlī].

⁶⁵² *Ibid.*, p. 8, 13.

⁶⁵³ *EPEC* dibināšanas līgumu parakstīja *EIB* prezidents Filips Maistads (*Philippe Maystadt*) un ES komisārs Ekonomikas un Monetārajās lietās Joakins Almunia (*Joaquín Almunia*). *EPEC* vadības komandā ir pieredzējušais *EIB* personāls, kā arī eksperti no nacionālajām PPP institūcijām. Pirmā *EPEC* darba tikšanās notika pēc oficiālās atklāšanas ceremonijas, kuru apmeklēja PPP specializēto institūciju pārstāvji no 20 valstu ministrijām. Latvijas Republikas Ekonomikas ministrija ir pievienojusies *EPEC* dalībinstīciju lokam, parakstot *EPEC* dibināšanas memorandu. Pieejams: http://www.ppp.gov.lv/view_1660_361.html [skatīts 2010.gada 12.aprīlī].

⁶⁵⁴ Publiskā un privātā partnerība. Pieejams: http://www.ppp.gov.lv/view_1660_361.html [skatīts 2010.gada 28.jūnijā].

struktūrfondu un kohēzijas fonda izmantošanas optimizācijā. EK ieskatā *EPEC* nepieciešams pastiprināt un pārveidot par informācijas un labākās prakses apmaiņas platformu, kas darbotos kā Eiropas valstu iestāžu tīkla atbalsts.⁶⁵⁵

Viens no jaunākajiem *EPEC* ieguldījumiem PPP attīstībā ir 2009.gada augustā publicētais pētījums „Finanšu krīze un PPP tirgus. Iespējamie pasākumi stāvokļa uzlabošanai”. Tajā norādīts, ka pašreizējā krīze negatīvi ietekmēja PPP projektus, jo strauji samazinājās banku aizdevumu un citu kredīta veidu pieejamība. Pašreiz PPP attīstību ierobežo kredītu izmaksu pieaugums, īsāki aizdevuma termiņi (iepriekš lielajiem infrastruktūras projektiem piemēroja 25–30 gadu termiņus, bet šobrīd tirgus standarts ir 7–10 gadi), kā arī tas, ka apsolītais finansējums ir pieejams vienīgi iepirkuma procesa beigās.⁶⁵⁶ Tādēļ atsevišķas valdības un reģionālās institūcijas ir samazinājušas vai uz laiku apturējušas savas PPP programmas. Savukārt citas valstis veic atbalsta pasākumus, piemēram, valsts garantiju shēmas, kas ir ieviestas Francijā, Beļģijā un Portugālē, vai publiskā sektora aizdevumu mehānismi, kas ieviesti Lielbritānijā, Vācijā un Francijā.⁶⁵⁷ Līdz 2010.gada 31.decembrim tiesiskais pamats šiem pasākumiem bija EK 2008.gada paziņojums „Valsts atbalsta pasākumu Kopienas pagaidu shēma, lai veicinātu piekļuvi finansējumam”. Paziņojumā ietverti vairāki noteikumi, kas attiecas arī uz PPP. Šī shēma nodrošināja papildus instrumentu piemērošanu, lai reaģētu uz krīzes radītajiem ārkārtas apstākļiem.⁶⁵⁸

3.2.6. ES atbalsts globālajiem PPP projektiem. Pasaules energoefektivitātes un atjaunojamās enerģijas fonds

Starptautiskā Enerģijas aģentūra (*International Energy Agency – IEA*) prognozē, ka pieprasījums pēc enerģijas līdz 2030.gadam pasaulē varētu pieaugt par vairāk kā 60%. Šī pieprasījuma apmierināšanai nākamajos gados enerģētikas nozarē būs jāiegulda gandrīz 16 triljoni

---

⁶⁵⁵ Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the Regions „Mobilising private and public investment for recovery and long term structural change: developing Public Private Partnerships”, COM (2009) 615 final of 19 December 2009, pp.13, 14. Pieejams: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/european-economic-recovery-plan/ppp_en.pdf [skatīts 2010.gada 13.aprīlī].

⁶⁵⁶ The financial crisis and the PPP market. Potential Remedial Action (Abridged version, August 2009), EPEC, pp.5-7. Pieejams: http://www.eib.org/epec/infocentre/documents/EPEC_Credit_crisis_paper-abridged.pdf [skatīts 2010.gada 18.jūnijā].

⁶⁵⁷ Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the Regions „Mobilising private and public investment for recovery and long term structural change: developing Public Private Partnerships”, COM (2009) 615 final of 19 December 2009, p.10. Pieejams: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/european-economic-recovery-plan/ppp_en.pdf [skatīts 2010.gada 13.aprīlī].

⁶⁵⁸ Komisijas 2008.gada 17.decembra Paziņojums „Valsts atbalsta pasākumu Kopienas pagaidu shēma, lai veicinātu piekļuvi finansējumam pašreizējās finanšu un ekonomiskās krīzes apstākļos”. Oficiālais Vēstnesis, 2009. 7.aprīlis, C 83.

ASV dolāru jeb vidēji 568 miljardi gadā.⁶⁵⁹ Tikai Eiropā vien nākamajos 20 gados būs vajadzīgi aptuveni 1 triljonu eiro lieli ieguldījumi nozares attīstībā un novecojušās infrastruktūras nomaiņā.⁶⁶⁰ Tādējādi tradicionālo enerģijas avotu un investīciju mehānismu izmantošana ierobežotā publiskā finansējuma apstākļos radītu ievērojamas finansiālas grūtības un nenodrošinātu ilgtspējīgu attīstību. Tādēļ lielākā daļa nākotnes investīciju šajā jomā būs jāpiesaista no privātajiem avotiem un jāveicina atjaunojamo energoresursu izmantošana.

Atjaunojamā enerģija⁶⁶¹ pēc akmeņoglēm un gāzes jau ir trešais lielākais elektroenerģijas ražošanas avots pasaulē, un tai ir potenciāls tālākai izaugsmei ar visām priekšrocībām vides un ekonomikas kontekstā. Cenu ziņā atjaunojamā enerģija konkurē ar fosilajām degvielām. Piemēram, ES atjaunojamās enerģijas tirgus gada apgrozījums ir 15 miljardi eiro (puse no pasaules tirgus), tajā nodarbināti 300 000 cilvēki, un šī nozare ir viena no galvenajiem eksportētājiem.⁶⁶² Nepieciešamība palielināt atjaunojamu enerģijas avotu izmantošanu tika apstiprināta arī jaunajā stratēģijā „Eiropa 2020” saistībā ar „20/20/20” mērķa īstenošanu klimata un enerģētikas jomā (samazināt siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas vismaz par 20% salīdzinājumā ar 1990.gada līmeni vai par 30%, ja tam ir atbilstoši nosacījumi; atjaunojamo enerģijas avotu izmantošanu galīgajā enerģijas patēriņā palielināt līdz 20%; par 20% palielināt energoefektivitāti). Kā ir uzsvērusi EK, tikai izpildot ES mērķi izmantot 20% enerģijas no atjaunojamiem enerģijas avotiem, iespējams radīt vairāk nekā 600 000 darbavietu un samazināt naftas un gāzes importu līdz 2020.gadam par 60 miljoniem eiro, kas ir arī būtisks energoapgādes drošības nosacījums. EK šajā jomā apņēmusies strādāt pie tā, lai ES finanšu instrumentus (lauku attīstības fondu, struktūrfondus, pētniecības un attīstības pamatprogrammu, TEN, EIB) apvienotu ar dalībvalstu publisko un privāto finansējumu.⁶⁶³

Pasaules samitā par ilgtspējīgu attīstību (*World Summit on Sustainable Development – WSSD*), kurš norisinājās 2002.gadā no 26.augusta līdz 4.septembrim Johannesburgā

---

⁶⁵⁹ World Energy Outlook 2004. Paris: OECD/IEA, 2004, pp.29, 30. Pasaules enerģijas pārskats ir autoritatīva ikgadēja publikācija par globālā ilgtermiņa enerģijas tirgus analīzi, ko izdod Starptautiskā Enerģētikas aģentūra - autonoma struktūra, kas izveidota 1974.gadā Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (*Organisation for Economic Cooperation and Development – OECD*) ietvaros plašas starptautiskās sadarbības programmas enerģijas jomā īstenošanai.

⁶⁶⁰ Eiropas Komisijas 2006.gada 8.marta Zaļā grāmata „Eiropas stratēģija ilgtspējīgai, konkurētspējīgai un drošai enerģijai”, COM (2006) 105 galīgā redakcija, 3.lpp. Pieejams: eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0105:FIN:LV:PDF [skatīts 2009.gada 30.novembrī].

⁶⁶¹ Atjaunojamie energoresursi ir vējš, ūdens, saules starojums, biomasas, ģeotermālā enerģija jeb zemes siltums, viļņi, kā arī paisuma – bēguma procesi u.c. Atjaunojamie energoresursi var tikt izmantoti tieši vai arī pastarpināti, piemēram, no biomasas iegūstot transporta degvielas un cita veida šķidro kurināmo (LR Vides ministrija. Pieejams: http://www.vidm.gov.lv/lat/darbibas_veidi/atjaunojamie_energoresursi/ [skatīts 2010.gada 10.janvārī].

⁶⁶² Eiropas Komisijas 2006.gada 8.marta Zaļā grāmata „Eiropas stratēģija ilgtspējīgai, konkurētspējīgai un drošai enerģijai”, COM (2006) 105 galīgā redakcija, 10.lpp. Pieejams: eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0105:FIN:LV:PDF [skatīts 2009.gada 30.novembrī].

⁶⁶³ Komisijas 2010.gada 3.marta paziņojums „Eiropa 2020 - Stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei”, COM(2010)2020 galīgā redakcija, 11., 15., 16.lpp. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:LV:PDF> [skatīts 2010.gada 2.maijā].

(Dienvidāfrikā), tika pieņemts Johannesburgas Īstenošanas plāns (*Johannesburg Plan of Implementation*), kurā valstu vadītāji vienojās, ka ievērojami jāpalielina atjaunojamās enerģijas īpatsvars pasaules enerģijas veidu sadalījumā.⁶⁶⁴ Lai īstenotu WSSD lēmumus, ES izveidoja Johannesburgas Atjaunojamās enerģijas koalīciju (*Johannesburg Renewable Energy Coalition – JREC*).⁶⁶⁵ 2003.gada 4.jūnijā Briselē notika augsta līmeņa pirmā starptautiskā JREC konference, kuras dalībnieki uzsvēra privāto investīciju piesaistīšanas nepieciešamību atjaunojamās enerģijas tehnoloģijās.⁶⁶⁶ JREC kontekstā EK 2004.gadā aizsāka iniciatīvu „Mērķtiecīgais kapitāls” (*Patient Capital Initiative – PCI*), lai veicinātu atjaunojamās enerģijas pielietošanas iespējas, izveidojot publiski privātu finansēšanas mehānismu riska kapitāla nodrošināšanai.

Turpinot PCI īstenošanu, EK 2006.gada 6.oktobrī nāca klajā ar paziņojumu „Publiskā un privātā finansējuma mobilizēšana, lai nodrošinātu globālu piekļuvi klimatam labvēlīgiem, lētiem un drošiem energopakalpojumiem: Pasaules energoefektivitātes un atjaunojamās enerģijas fonds”. Šajā paziņojumā EK ierosināja izveidot jaunu PPP ar nosaukumu „Pasaules energoefektivitātes un atjaunojamās enerģijas fonds” (*Global Energy Efficiency and Renewable Energy Fund – GEEREF*) starptautisko ilgtspējīgas attīstības programmu veicināšanai, it īpaši jaunattīstības valstīs un valstīs ar pārejas ekonomiku, kurās enerģijas ražošana parasti ir neefektīvāka un vairāk piesārņo apkārtējo vidi.⁶⁶⁷

Vienlaikus EK uzsver, ka ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanai jāmaina energopakalpojumu sniegšanas un energoresursu izmantošanas veids, piesaistot privātās investīcijas, jo šajā nozarē joprojām trūkst riska kapitāla nodrošinājuma sakarā ar to, ka atjaunojamās enerģijas tehnoloģiju sākumkapitāla izmaksas ir 3–7 reizes augstākas nekā tradicionālajai enerģijas ražošanai no fosilā kurināmā. Lai gan šīs izmaksas kompensē daudz zemākas un stabilākas ekspluatācijas izmaksas, privātā sektora investori ilgāku investīciju atmaksāšanās periodu vēl joprojām uzskata par riskantu. Turklāt atjaunojamās enerģijas tehnoloģijas ir īpaši piemērotas nelieliem investīciju projektiem, bet starptautiskās finanšu iestādes vai privātais sektors labprātāk piedāvā liela mēroga investīcijas, kuru nosacījumi nav piemēroti projektiem ar kopējo kapitālu zem 10 miljoniem eiro. Bez tam privātie investori vēlas saņemt

---

⁶⁶⁴ WSSD Johannesburg Plan of Implementation, para.20 (c), (d). Pieejams:

http://www.un.org/esa/sustdev/documents/WSSD_POI_PD/English/POIToc.htm [skatīts 2010.gada 23.maijā].

⁶⁶⁵ JREC ir valdību koalīcija, kuras apņēmušās būtiski palielināt atjaunojamās enerģijas īpatsvaru, īstenojot uz mērķiem un grafikiem balstītu sadarbību ieguldījumu vadībai. Kopš 2002.gada koalīcijas biedru skaits ir pieaudzis no 66 līdz 90 valdībām. Koalīciju vada EK kopā ar Maroku (JREC). Pieejams: http://ec.europa.eu/environment/jrec/index_en.htm [skatīts 2009.gada 26.novembrī].

⁶⁶⁶ Conclusions from the 1st International JREC Conference in Brussels, June 4th 2003. Pieejams:

http://ec.europa.eu/environment/jrec/documents_en.htm [skatīts 2010.gada 23.maijā].

⁶⁶⁷ Komisijas 2006.gada 6.oktobra paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam „Publiskā un privātā finansējuma mobilizēšana, lai nodrošinātu globālu piekļuvi klimatam labvēlīgiem, lētiem un drošiem energopakalpojumiem: Pasaules energoefektivitātes un atjaunojamās enerģijas fonds”, COM(2006)583 galīgā redakcija, 3.lpp. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52006DC0583:LV:NOT> [skatīts 2010.gada 19.maijā].

papildus garantijas, lai atsvērtu dažādus riskus jaunattīstības valstīs. Šo iemeslu dēļ atjaunojamā enerģija ir ļoti neizdevīgā stāvoklī, kā rezultātā šajā nozarē trūkst finansējuma. Tādēļ EK uzsver, ka šo finansiālo šķēršļu pārvarēšanai valdībām nāksies strādāt kopā ar privāto sektoru. Valsts politikas uzdevums ir radīt atbilstošus stimulus un izveidot vidi, kas nodrošinātu privāto investīciju izmantošanu videi draudzīgu energopakalpojumu finansēšanai.⁶⁶⁸

Tādēļ *GEEREF* piedāvā risku sadales un līdzfinansēšanas iespējas, īpašu uzmanību pievēršot riska kapitāla trūkumam, kā arī palīdz rast izeju no finansiālā strupceļa, kurā nonākuši atjaunojamās enerģijas un energoefektivitātes projekti un uzņēmumi. *GEEREF* atbalsta atjaunojamās enerģijas un energoefektivitātes projektu attīstītājus un MVU. Priekšroka tiek dota komerciālo investoru apietiem projektiem, kuru vērtība ir mazāka par 10 miljoniem eiro, atbalstot reģionālos apakšfondus Zemsahāras Āfrikā, Karību un Klusā okeāna salu valstīs, Eiropas kaimiņvalstīs (arī Ziemeļāfrikas valstīs un Austrumeiropas valstīs, kas nav ES valstis, ieskaitot Krieviju), Latīņamerikā un Āzijā (Centrālāzijā un Tuvajos Austrumos), it īpaši tajās valstīs vai reģionos, kur darbojas atjaunojamās enerģijas un energoefektivitātes politika un tiek veicināta privātā sektora iesaistīšana. *GEEREF* līdzdalība ir no 25% līdz 50% apmērā projektiem ar vidēju vai augstu risku, un līdz 15% – projektiem ar zemu risku. Turklāt partnerība paredz īpašu finansējumu tehniskajai palīdzībai. Tās apjoms ir 10–20% no kopējā finansējuma, kas ļauj izmantot vietējo un starptautisko tehnisko pieredzi. Tādējādi fonds nodrošina riska kapitālu un tehnisko palīdzību, kas samazina darījumu izmaksas un uzlabo projektu darbību. Lai projektiem būtu ietekme globālajā līmenī un finansējums būtu pietiekams PPP izveidošanai, *GEEREF* minimālais finansēšanas mērķis ir noteikts 100 miljonu eiro apmērā. Laika gaitā fonds apņēmies pāriet uz pašfinansējumu un apakšfondu, projektu un MVU līmenī varētu mobilizēt papildus kapitālu līdz 1 miljardam eiro.⁶⁶⁹

Pašlaik šo globālo PPP projektu finansē EK, kā arī Vācijas un Norvēģijas valdības, un no tā tiek veikti ieguldījumi privāto akciju kapitāla fondos, kas specializējas pamatkapitāla finansējuma nodrošināšanā (finansējums apmaiņā pret akciju daļām) MVU un reģionālajiem projektiem.⁶⁷⁰ 2009.gada septembrī fonds nodrošinājis finansējumu 108 miljonu eiro apmērā, plānojot to palielināt līdz 200-250 miljoniem eiro. Turklāt *OECD* šo partnerību ir iekļāvusi Oficiālās attīstības palīdzības

⁶⁶⁸ Komisijas 2006.gada 6.oktobra paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam „Publiskā un privātā finansējuma mobilizēšana, lai nodrošinātu globālu piekļuvi klimatam labvēlīgiem, lētiem un drošiem energopakalpojumiem: Pasaules energoefektivitātes un atjaunojamās enerģijas fonds”, COM(2006)583 galīgā redakcija, 2.-4.lpp. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52006DC0583:LV:NOT> [skatīts 2010.gada 19.maijā].

⁶⁶⁹ Turpat, 5., 7.-9.lpp.

⁶⁷⁰ Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the Regions „Mobilising private and public investment for recovery and long term structural change: developing Public Private Partnerships”, COM (2009) 615 final of 19 December 2009, p.9. Pieejams: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/european-economic-recovery-plan/ppp_en.pdf [skatīts 2010.gada 13.aprīlī].

(*Official Development Assistance – ODA*) instrumentos, lai veicinātu jaunattīstības valstu ekonomisko izaugsmi un labklājību.⁶⁷¹

EK ir secinājusi, ka pilnībā apgūstot *GEEREF* iespējas, jaunattīstības valstu tirgos varētu nodrošināt gandrīz 1 gigavatu videi draudzīgas enerģijas jaudas, kas līdz 3 miljoniem cilvēku ļautu izmantot ilgtspējīgus energopakalpojumus un gadā aizstātu 1-2 miljonus tonnu siltumnīcas efektu izraisošas gāzes – oglekļa dioksīda (CO₂) – ekvivalenta. *GEEREF* varētu palīdzēt veidot sinerģiju ar Eiropas Tehnoloģijas platformām, KTI un partnerībām klimata pārmaiņu un enerģētikas jomā ar, piemēram, Krieviju, Ķīnu un Indiju.⁶⁷²

3.2.7. ES pirmspievienošanās finanšu instrumenti

ES paplašināšanās procesā EK ir piedalījusies PPP, galvenokārt izmantojot divus finanšu instrumentus.⁶⁷³ Lai sniegtu atbalstu pilnvērtīgai dalībai ES pirmsiestāšanās periodā Centrāleiropas un Austrumeiropas valstīm, ES īstenoja Palīdzības programmu Austrumeiropas valstu ekonomikas pārstrukturēšanai (*Poland and Hungary Action for Restructuring of the Economy*).⁶⁷⁴ Tās sākotnējā nosaukuma saīsinājums no angļu valodas – *PHARE* – arī kļuva par šī finanšu instrumenta nosaukumu. Programma izveidota ar Padomes 1989.gada 18.decembra regulu (EEK) 3906/89 par ekonomisku un finansiālu atbalstu Polijai un Ungārijai ekonomikas pārejas periodā.⁶⁷⁵ Paplašinoties ES sadarbībai ar citām Centrālās un Austrumeiropas valstīm, palielinājās arī *PHARE* programmas finansiālā atbalsta saņēmējvalstu loks. Sekojot 1997.gada 12. un 13.decembrī Luksemburgā notikušās Eiropadomes sanāksmes lēmumam uzsākt paplašināšanās procesu, *PHARE* programmas mērķis ir palīdzēt kandidātvalstīm sagatavoties pilnvērtīgai dalībai ES.⁶⁷⁶ *PHARE* programmu

---

⁶⁷¹ Global Energy Efficiency and Renewable Energy Fund. Pieejams: <http://geeref.com/posts/display/1> [skatīts 2010.gada 31.maijā].

⁶⁷² Komisijas 2006.gada 6.oktobra paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam „Publiskā un privātā finansējuma mobilizēšana, lai nodrošinātu globālu piekļuvi klimatam labvēlīgiem, lētiem un drošiem energopakalpojumiem: Pasaules energoefektivitātes un atjaunojamās enerģijas fonds”, COM(2006)583 galīgā redakcija, 9.lpp. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52006DC0583:LV:NOT> [skatīts 2010.gada 19.maijā].

⁶⁷³ Līdz 2007.gada 1.janvārim ES pielietoja trīs pirmsiestāšanās finanšu instrumentus. *ISPA* (atbalsts transporta un vides infrastruktūrai) un *SAPARD* (atbalsts lauksaimniecībai un lauku attīstībai) bija orientēti uz konkrētām nozarēm, turpretī *PHARE* programma sniedza plašāku atbalstu pirmsiestāšanās procesā visām nozarēm, izņemot militāro sfēru (LR Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija. Pieejams: <http://www.raplm.gov.lv> [skatīts 2010.gada 1.jūnijā]).

⁶⁷⁴ Evans A. *The EU Structural Funds*. Oxford: Oxford University Press, 1999, p.231. Sk. arī: Eiropas Savienības finanšu instrumentu *PHARE* programmas un Pārejas programmas likums, 1.panta 1.punkts. Latvijas Vēstnesis, 2006. 29.jūnijs, nr.100.

⁶⁷⁵ Council Regulation (EEC) No 3906/89 of 18 December 1989 on economic aid to the Republic of Hungary and the Polish People's Republic, art.1. Official Journal, L 375 of 23 December 1989.

⁶⁷⁶ Latvijas sadarbība ar ES sākās 1991.gadā, kad EK un Latvijas valdība parakstīja pamatlīgumu par *PHARE* programmas finansiālā atbalsta saņemšanu ekonomikas un politisko reformu ieviešanai pārejas periodā. Laikā no 1992. līdz 1999.gadam Latvijai no *PHARE* programmas piešķirti 248,2 miljoni eiro. Laikā no 2000. līdz 2006.gadam Latvijai no *PHARE* programmas ik gadu saņēma aptuveni 30 miljonus eiro. Tradicionāli Latvijā *PHARE* atbalsts tika piešķirts normatīvo aktu saskaņošanai ar *acquis communautaire*, sabiedrības integrācijai un Austrumu robežas nostiprināšanai.

veidoja šādi komponenti: publiskās pārvaldes institūciju stiprināšana,⁶⁷⁷ investīcijas *acquis communautaire*⁶⁷⁸ ieviešanā, investīcijas ekonomiskajā un sociālajā izlīdzināšanā un pārrobežu sadarbība.⁶⁷⁹

Lai nodrošinātu palīdzību ekonomiskās un sociālās kohēzijas, vides un transporta politikas jomā Bulgārijai, Čehijai, Igaunijai, Ungārijai, Latvijai, Lietuvai, Polijai, Rumānijai, Slovākijai un Slovēnijai, Padome ar 1999.gada 21.jūnija regulu (EK) 1267/1999 izveidoja ES strukturālās politikas pirmsiestāšanās finanšu instrumentu – Pirmspievienošanās struktūrpolitikas programmu (*Instrument for Structural Policies for Pre-Accession – ISPA*).⁶⁸⁰ Programmas īstenošana kandidātvalstīm bija pirmā saskarsme ar plaša mēroga ieguldījumiem, kurus līdzfinansē ES. *ISPA* līdzfinansējuma daļa varēja būt līdz 75% no valsts izdevumiem. Kopējais finanšu piešķirums bija 7280 miljoni eiro 2000.-2006.gada posmam (1040 miljoni eiro 1999.gada cenās). *ISPA* atbalstīja lielus infrastruktūras projektus vides un transporta sektorā, izvirzot trīs galvenās prioritātes: kandidātvalstu iepazīstināšana ar ES politiku un procedūrām transporta (infrastruktūras atjaunošana un būvniecība) un vides jomā (dzeramā ūdens apgāde, notekūdeņu attīrīšana, cieta atkritumu apsaimniekošana un gaisa piesārņojums), palīdzības sniegšana kandidātvalstīm pietuvināties ES vides standartiem un kandidātvalstu transporta tīklu savienošana ar ES transporta infrastruktūru.⁶⁸¹ Pēc pievienošanās ES jauno dalībvalstu *ISPA* projekti tika pārveidoti par Kohēzijas fonda projektiem.

PHARE devusi ieguldījumu lauksaimniecības, vides un transporta sektoru (līdz 2000.gadam) attīstībā (LR Ārlietu ministrija. Pieejams: <http://www.am.gov.lv/lv> [skatīts 2009.gada 15.novembrī]). Kopš Latvija kļuva par pilntiesīgu ES dalībvalsti (2004.gada 1.maijā), tai ir pieejami ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda finansējums, līdz ar to *PHARE* programmas finansiālais atbalsts vairs netiek piešķirts.

⁶⁷⁷ *PHARE* programmas komponenta „institūciju stiprināšana” sastāvdaļa ir ES dalībvalstu un kandidātvalsts administrāciju mērķsadarbības projekts „*Twining project*” un neliela apjoma mērķsadarbības projekts „*Twining light project*”.

⁶⁷⁸ *Acquis communautaire* (no franču valodas burtiski – Kopienas ieguvums) – ES tiesību kopums, kas ir Eiropas integrācijas institucionālā un normatīvā bāze. Tajā ietilpst: 1) ES pamatlīgumu saturs, principi un mērķi; 2) Savienības tiesību akti, kas pieņemti atbilstoši šiem līgumiem; 3) Eiropas Savienības Tiesas judikatūra; 4) ES ietvaros pieņemtie lēmumi; 5) starptautiskās konvencijas, kuras noslēgusi ES; 6) vienošanās starp ES dalībvalstīm, kuras attiecas uz ES darbības jomu (sk.arī: Eiropas tiesības. Otrais papildinātais izdevums. V.Blūzma, A.Buka, E.B.Deksnis, K.Jarinovska, I.Jundze, T.Jundzis, E.Levits. Rīga: Juridiskā koledža, 2007, 596.lpp.).

⁶⁷⁹ Ministru kabineta 2003.gada 25.jūnija noteikumi Nr.331 „Kārtība, kādā sagatavo, apstiprina, īsteno, uzrauga un izvērtē Eiropas Savienības pirmsiestāšanās finanšu instrumenta *PHARE* programmu”, 3.un 4.p. Latvijas Vēstnesis, 2003. 1.jūlijs, nr.97; zaudējuši spēku 2006.gada 1.novembrī.

⁶⁸⁰ Padomes 1999.gada 21.jūnija regula (EK) 1267/1999, ar kuru paredz Pirmspievienošanās struktūrpolitikas programmu, 1.pants. Oficiālais Vēstnesis, 1999. 26.jūnijs, L 161.

⁶⁸¹ Latvijas Nacionālā *ISPA* stratēģija 2000-2006.gadam ietvēra prioritātes visos transporta apakšsektoros - autoceļi, dzelzceļi, ostas un lidostas, taču galvenā uzmanība tika pievērsta *Via Baltica* autoceļu koridora attīstībai un uzlabošanai un Austrumu - Rietumu dzelzceļa koridora modernizācijai. Latvija katru gadu varēja saņemt 3,5-5,5% no kopējā *ISPA* budžeta (LR Ārlietu ministrija. Pieejams: <http://www.am.gov.lv/lv> [skatīts 2009.gada 15.novembrī]). Sk.arī: Instrument for Structural Policies for Pre-Accession. Pieejams: http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/ispa/ispa_en.htm [skatīts 2010.gada 31.maijā]).

Padome Koordinācijas regulā ir noteikusi, ka saņēmējas valstis piedalās investīciju finansēšanā⁶⁸² un *ISPA* regulā atzinusi, ka programmas svarīgs elements ir pasākumu līdzfinansējums, jo īpaši kopā ar starptautiskajām finanšu institūcijām un privātajām struktūrām.⁶⁸³ Saistībā ar minētajām regulām, lai nodrošinātu projektu plānošanu un īstenošanu saskaņā ar labāko praksi, EK ir izdevusi *ISPA* rokasgrāmatu, kurā cita starpā norādīts, ka investīciju finansēšanas nacionālo atbalstu var sniegt no publiskajiem resursiem, EIB vai starptautisko finanšu institūciju aizdevumiem un privātajiem resursiem. Šajā dokumentā EK uzsver, ka privātā finansējuma piesaiste infrastruktūras attīstībai ir svarīgs ES politikas mērķis, kura īstenošana nodrošinātu papildus līdzekļus infrastruktūras attīstībai un lielāku investīciju efektivitāti. PPP mehānisma izmantošanai *ISPA* resursu apgūšanā īpaša uzmanība jāvelta tiesiskā ietvara pilnveidošanai, ņemot vērā šādus aspektus: vienādas iespējas visiem nozares uzņēmumiem, konkurences noteikumu respektēšana koncesijas piešķiršanā un investīciju līgumu noslēgšanā, koncesijas noteikumu stingra ievērošana un izvairīšanās no nesamērīgas atlīdzības noteikšanas par kapitāla lietošanu.⁶⁸⁴

Ņemot vērā pieaugošo interesi par PPP un tās straujo attīstību, rokasgrāmatā EK izvirzīja šādus privātā sektora un pirmsiestāšanās finanšu instrumentu partnerības (*ISPA/PPP*) pamatprincipus:

- **publisko interešu garantēšana:** EK un kandidātvalsts nodrošina *ISPA* finansējuma izmantošanu publiskajās interesēs, vienlaikus definējot privāto interešu nosacījumus un izveidojot neatkarīgu regulējošu institūciju tarifu un sabiedrisko pakalpojumu kvalitātes jautājumos;
- **labākās izvēles nodrošināšana:** ES līdzfinansējums pieprasa procedūras caurskatāmību, vienlīdzīgu attieksmi un konkurences noteikumu ievērošanu;
- **līguma nosacījumu godīgums:** cenas koncesijas gadījumā jānosaka caurskatāmā un objektīvā procesā un *ISPA* finansējums jāizmanto visas sabiedrības interesēs, kā arī jāievieš starptautiskajiem standartiem atbilstošs strīdu risināšanas mehānisms;
- **noregulēšana un monitorings:** precīza tiesiskā ietvara izveidošana privātā partnera darbībai publisko pakalpojumu nodrošināšanā (skaidri definēti „spēles noteikumi”) un regulatora institūcijas izveidošana;

---

⁶⁸² Par *ISPA* regulu tiek dēvēta Padomes 1999.gada 21.jūnija regula (EK) 1266/1999 par atbalsta koordināciju kandidātvalstīm sakarā ar pirmspievienošanās stratēģiju un par regulas (EEK) 3906/89 grozījumiem, 7.p. Oficiālais Vēstnesis, 1999. 26.jūnijs, L 161.

⁶⁸³ Par Koordinācijas regulu tiek dēvēta Padomes 2001.gada 4.decembra regula (EK) 2382/2001, ar kuru groza regulu (EK) 1267/1999 par atbalsta koordināciju kandidātvalstīm sakarā ar pirmspievienošanās stratēģiju, (3).p. Oficiālais Vēstnesis, 2001. 7.decembris L 323.

⁶⁸⁴ *ISPA* Manual. European Commission, DG Regio, April 2002, pp.29, 30. Pieejams: http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/ispa/docum_en.htm [skatīts 2010.gada 2.jūnijā].

- **agrīna EK līdzdalība:** veiksmīgu *ISPA*/PPP projektu īstenošanai nepieciešama EK informēšana un konsultēšanās projekta sākuma stadijā. Tādēļ dalībvalsts pienākums ir nodrošināt EK ar informāciju par konkrētā projekta īstenošanu.⁶⁸⁵ EK un kandidātvalsts atbilstošajai institūcijai nepieciešams identificēt tos projektus, kuru īstenošanā iespējama PPP mehānisma izmantošana, vienojoties par projekta nosacījumiem un privātā partnera līdzdalību;

- **EK interešu nodrošināšana:** saskaņā ar Finanšu memorandu⁶⁸⁶ EK patur tiesības pārskatīt *ISPA* palīdzības summu, ja piecu gadu laikā pēc darbu pabeigšanas saimnieciskās darbības apstākļi (tarifi, ieņēmumi utt.) būtiski atšķiras no sākotnējiem pieņēmumiem, uz kuru pamata tika noteikts dotācijas apjoms, un/vai ir notikušas citas būtiskas izmaiņas.⁶⁸⁷

Lai risinātu ārējās sadarbības jautājumus paplašināšanās procesos PPP jomā, 2003.gadā EK izstrādāja Vadlīnijas sekmīgai publiskās un privātās partnerības īstenošanai (*Guidelines for Successful Public-Private Partnerships*). Analizējot bezatmaksas finansiāla atbalsta (dotāciju/piešķirumu) un PPP projektu savstarpējas integrācijas iespējas, EK šajā dokumentā norāda, ka publiskā sektora dotācijas (*grants*) tradicionāli nepieciešamas tādu sabiedriski nozīmīgu projektu īstenošanai, kuriem grūti piesaistīt citus finansējuma avotus sakarā ar paaugstinātu risku vai apjomu, kā arī publiskās sociālās infrastruktūras izveidošanai, jo bez publiskā sektora dotācijām šādi projekti vispār netiktu realizēti. Tomēr, samazinoties publisko resursu pieejamībai, dotācijas nepieciešams apvienot ar komerciāliem finansēšanas veidiem, it īpaši ar PPP projektiem. Turklāt starptautiskas publiskās institūcijas finansiāla līdzdalība projektā dotācijas vai garantijas veidā var būtiski samazināt projekta risku, tādējādi samazinot arī kopējās izmaksas un palielinot projekta nozīmību privātajiem investoriem. Visos gadījumos, kad EK ir piešķirusi līdzfinansējumu PPP projektiem (galvenokārt *ISPA* un *PHARE* ietvaros), tās galvenais mērķis publisko interešu nodrošināšanā ir optimizēt dotāciju tādā veidā, lai projekts tiktu pilnībā īstenots un stabili darbotos, būtu finansiāli dzīvotspējīgs un sniegtu maksimālu labumu sabiedrībai, vienlaikus saprātīgā apmērā ierobežojot privātā sektora peļņu (sk.3.attēlu). Turklāt dotācijām ir jāatbilst patiesajām PPP projekta vajadzībām, izvairoties no „Ferrari efekta”, kad tiek finansēti nevajadzīgi un ambiciozi plāni, kā arī

---

⁶⁸⁵ Bollen F., Hartwig I., Nicolaidis P. *EU Structural Funds beyond Agenda 2000. Reform and Implications for Current and Future Member States*. Maastricht: European Institute of Public Administration, 2000, p.83. Šāds pienākums izriet arī no EST 1996.gada 15.oktobra sprieduma lietā: C-311/94, IJssel-Vliet Combinatie BV v. Minister van Economische Zaken. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61994J0311:EN:HTML> [skatīts 2011.gada 23.aprīlī].

⁶⁸⁶ Finanšu memorands ir kandidātvalsts un EK vienošanās par *ISPA* palīdzības piešķiršanu konkrēta projekta īstenošanai, kura 8.pantā tiek paredzēti EK interešu nodrošināšanas pasākumi.

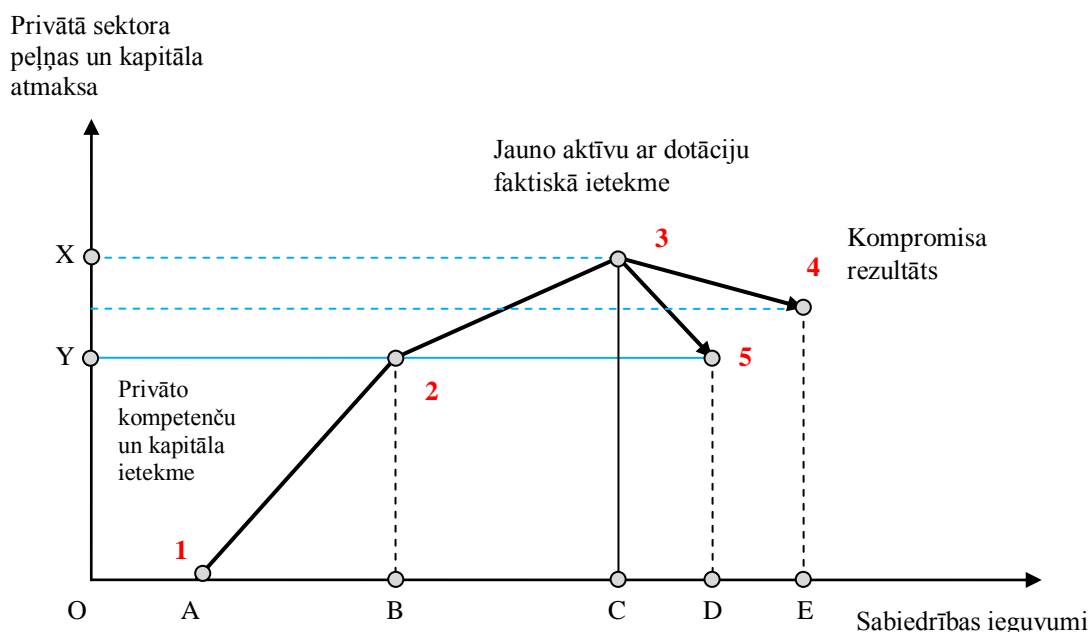
⁶⁸⁷ *ISPA Manual*. European Commission, DG Regio, April 2002, pp.31, 32. Pieejams: http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/ispa/docum_en.htm [skatīts 2010.gada 2.jūnijā].

normatīvajiem aktiem valsts atbalsta jomā, proti, finansējums nodrošina projekta dzīvotspēju un nerada nepamatotu peļņu.⁶⁸⁸

3.attēls

Privātā sektora peļņas un sabiedrības ieguvuma samērs

Avots: Guidelines for Successful Public-Private Partnerships, p.62.

Šajā attēlā uz vertikālās ass attēlota privātā sektora iespējamā peļņa, kur:

- O→Y privātā sektora ražošanas peļņa bez dotācijas piešķiršanas projektam;
  - Y→X privātā sektora ražošanas peļņas un aktīvu izmantošanas efektivitātes pieaugums dotācijas piešķiršanas gadījumā.
- Samazinājums no X uz Y = tīrās ražošanas peļņas pārdale dotācijas piešķiršanas gadījumā sabiedrības ieguvuma nodrošināšanai un samērīga peļņas līmeņa noteikšana atkārtotu pārrunu rezultātā.

Savukārt uz horizontālās ass attēlots sabiedrības ieguvums, kur:

- O→A sabiedrības ieguvums, finansējot projektu tikai no publiskajiem resursiem;
  - A→B sabiedrības ieguvuma pieaugums, piesaistot privāto sektoru un realizējot PPP projektu;
  - B→C sabiedrības ieguvuma pieaugums dotācijas piešķiršanas PPP projektam rezultātā;
  - C→D, E atkārtotu pārrunu rezultātā sasniegtais sabiedrības ieguvuma pieaugums no PPP projekta realizācijas, kuram piešķirta dotācija.
- 1.punkts attēlo tikai no publiskajiem resursiem finansētu projektu;
  - 2.punkts attēlo publiskā un privātā sektora līdzfinansētu projektu;
  - 3.punkts attēlo PPP projektu, kuram piešķirta dotācija;
  - 4.un 5.p. attēlo vēlamu rezultātu, kad PPP projektā tiek nodrošināts maksimāls sabiedrības ieguvums un optimāla privātā sektora peļņa.

Sākot ar 2007.gada 1.janvāri minētos pirmsiestāšanās finanšu instrumentus (*Phare, ISPA, Sapard*, kā arī *Cards* un finanšu instrumentu Turcijai) aizstāj jauns Pirmspievienošanās palīdzības instruments (*Instrument for Pre-Accession Assistance – IPA*), kas izveidots ar Padomes 2006.gada

⁶⁸⁸ Guidelines for Successful Public-Private Partnerships (PPP Guidelines). European Commission, Directorate-General, March 2003, pp.60-64. Pieejams: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/ppp_en.pdf [skatīts 2010.gada 20.augustā].

17.jūlija regulu (EK) 1085/2006,⁶⁸⁹ un kuru piemēros līdz 2013.gada 31.decembrim. *IPA* aptver Horvātiju, bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku, Turciju, Albāniju, Bosniju un Hercegovinu, Melnkalni, Serbiju un Kosovu saskaņā ar ANO Drošības padomes rezolūciju 1244/99. Kopējais *IPA* piešķirtais līdzekļu apjoms pašreizējai finanšu struktūrai 2007.–2013.gadam ir 115 miljardi eiro. Saskaņā ar regulas 15.panta pirmo daļu palīdzība var *inter alia* izpausties kā finanšu investīcijas, iepirkuma līgumi, dotācijas, tostarp procentu likmju subsīdijas, īpaši aizdevumi, aizdevumu garantijas un finanšu palīdzība, budžeta atbalsts un citas specifiskas budžeta palīdzības formas, un ieguldījums starptautisku finanšu iestāžu kapitālā vai reģionālās attīstības bankās. Ja pirmspievienšanās palīdzība iepriekš koncentrējās uz iestāžu veidošanu un ieguldījumiem Kopienas politikas galvenajās jomās un Eiropas līmeņa tīklu un vides projektiem orientētu pieeju, tad izmantojot *IPA*, tiek pārvarētas tradicionālās robežas, un ieguldījumi infrastruktūrā tiek apvienoti ar pasākumiem, lai veicinātu konkurētspēju, inovāciju un darbavietu radīšanu,⁶⁹⁰ kas paver plašas iespējas privātā sektora resursu piesaistei EK noteiktajos ietvaros.

3.2.8. PPP ārējās tirdzniecības nolīgumos

Mūsdienu globālās ekonomikas apstākļos uzņēmumi gan Eiropā, gan citos reģionos ir atkarīgi no efektīvas piekļuves tirdzniecības partneru tirgiem, kas rada jaunas izaugsmes, nodarbinātības un ieguldījumu iespējas. Tādēļ ES 1996.gadā aizsāka Tirgus pieejamības stratēģiju, kuras mērķis bija īstenot daudzpusējus un divpusējus tirdzniecības darījumus un apgūt trešo valstu tirgus. Šī stratēģija pamatojās uz diviem pīlāriem: sniegt ES uzņēmējiem informāciju par tirgus pieejamības nosacījumiem, iesaistot visas attiecīgās ES ieinteresētās personas, un izstrādāt pieeju šķēršļu novēršanai. Ņemot vērā Lisabonas stratēģijā definēto nepieciešamību nodrošināt atvērtus tirgus visā pasaulē, 2006.gadā EK paziņojumā „Globālā Eiropa. Konkurence pasaulē” aicināja atjaunot ES Tirgus pieejamības stratēģiju.⁶⁹¹ Programma „Globālā Eiropa” kļuva par Lisabonas izaugsmes un nodarbinātības stratēģijas ārējā pīlāra būtisku sastāvdaļu un noteica mērķtiecīgu virzību uz vissvarīgāko tirgu atvēršanu, it īpaši Āzijā. Kopš 2007.gada aprīļa šīs programmas galvenais darbības virziens tiek īstenots jaunas Tirgus piekļuves stratēģijas ietvaros – „Globālā Eiropa. Spēcīgāka partnerība, lai Eiropas eksportētājiem sniegtu piekļuvi tirgum”, kura nosaka konkrētāku pieeju tirdzniecības šķēršļu novēršanai. Ja saistībā ar piekļuvi tirgum uzmanība kādreiz

⁶⁸⁹ Padomes 2006.gada 17.jūlija regula (EK) 1085/2006, ar ko izveido Pirmspievienšanās palīdzības instrumentu (*IPA*). Oficiālais Vēstnesis, 2006. 31.jūlijs, L 210.

⁶⁹⁰ Hübner D. Kandidātvalstu attīstības sekmēšana, izmantojot pirmspievienšanās palīdzības instrumentu. Inforegio Panorama, 4., 5.lpp. 2008. septembris, nr.27.

⁶⁹¹ Komisijas 2006.gada 4.oktobra paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai „Globālā Eiropa. Konkurence pasaulē”, COM(2006)567 galīgā redakcija, 2.lpp. Pieejams: http://europa.eu/legislation_summaries/external_trade/r11022_en.htm [skatīts 2010.gada 25.maijā].

bija pievērsta galvenokārt tarifiem, ko piemēro uz robežas, tad patlaban, ņemot vērā izmaiņas pasaules ekonomikā, aizvien būtiskākas ir beztarifu likmes un citi šķēršļi „aiz robežas” (apgrūtinošas muitošanas procedūras, negodīgi vai diskriminējoši nodokļu noteikumi un prakse, nepamatoti tehniskie noteikumi un standarti, sanitāro un fitosanitāro pasākumu ļaunprātīga izmantošana, ierobežojumi piekļuvei izejmateriāliem, intelektuālā īpašuma tiesību nepietiekama aizsardzība, pakalpojumu tirdzniecības šķēršļi, ierobežojoši publisko iepirkuma noteikumi, valsts atbalsta un citu subsīdiju negodīga izmantošana u.c.).⁶⁹² Turklāt pastāv pamatots risks, ka pašreizējā finanšu un ekonomiskā krīze izraisīs lielāku protekcionismu.

Tādēļ EK ir apņēmusies saskaņotā veidā izmantot visu pieejamo ārējās ekonomikas instrumentu klāstu (sarunas par tirdzniecības nolīgumiem, divpusējie dialogi, uzstājīga tirdzniecības diplomātija, ar tirdzniecību saistīta palīdzība, paziņošanas procedūras, tirdzniecības šķēršļu regulas procedūra un Pasaules Tirdzniecības organizācijas strīdu risināšanas procedūra) tirdzniecības šķēršļu novēršanai, tajā skaitā arī visaptverošus **brīvās tirdzniecības nolīgumus** (*Free Trade Agreements – FTA*). Jaunās paaudzes *FTA* cita starpā paredz nodaļas par tirgus piekļuves jautājumu iekļaušanu pakalpojumu un ieguldījumu jomā un publiskajiem iepirkumiem.⁶⁹³ Izmantojot šos instrumentus sarunās ar tirdzniecības partneriem, EK tiecas panākt PPP projektu pieejamību tirgum.⁶⁹⁴ Šajā sakarā visjaunākais sasniegums ir „būvniecības, ekspluatācijas un nodošanas” (*BOT*) līgumu un būvdarbu koncesiju iekļaušana 2009.gada 15.oktobrī parafētājā brīvās tirdzniecības nolīgumā ar Dienvidkoreju.⁶⁹⁵

Uzsverot ārējās ekonomikas politikas instrumentu nozīmi Eiropas izaugsmes veicināšanā turpmākās desmitgades stratēģijā „Eiropa 2020”, EK norāda, ka vienam no svarīgākajiem mērķiem šajā jomā jābūt darbībai Pasaules Tirdzniecības organizācijā (PTO) un divpusējai sadarbībai ar citām valstīm, kas ES uzņēmumiem, tostarp MVU, nodrošinātu labāku piekļuvi tirgum un vienādus

---

⁶⁹² Komisijas 2007.gada 18.aprīļa paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai „Globālā Eiropa. Spēcīgāka partnerība, lai Eiropas eksportētājiem sniegtu piekļuvi tirgum”, COM(2007)183 galīgā redakcija, 3., 4.lpp. Pieejams: http://europa.eu/legislation_summaries/external_trade/r11022_en.htm [skatīts 2010.gada 6.jūnijā].

⁶⁹³ Komisijas 2008.gada 16.decembra paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai „Par Lisabobas izaugsmes un nodarbinātības stratēģijas ārējo dimensiju. Ziņojums par piekļuvi tirgum un pamatsistēmas izveidi efektīvākai starptautiskajai sadarbībai regulējuma jomā”, COM (2008) 874 galīgā redakcija, 1., 8., 9.lpp. Pieejams: http://europa.eu/legislation_summaries/external_trade/r11022_en.htm [skatīts 2010.gada 6.jūnijā].

⁶⁹⁴ Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the Regions „Mobilising private and public investment for recovery and long term structural change: developing Public Private Partnerships”, COM (2009) 615 final of 19 December 2009, p.9. Pieejams: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/european-economic-recovery-plan/ppp_en.pdf [skatīts 2010.gada 13.aprīlī].

⁶⁹⁵ The Free Trade Agreement between the EU and the Republic of Korea, Annex 9 „BOT Contracts and Public Works Concession”. Pieejams: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=443&serie=273&langId=en> [skatīts 2010.gada 6.jūnijā].

nosacījumus attiecībā pret ārējiem konkurentiem.⁶⁹⁶ Sakarā ar minēto īpašu nozīmi iegūst sarunas ar trešajām valstīm, kuras ir PTO 1996.gada 1.janvāra Nolīguma par valsts iepirkumu (*Government Procurement Agreement*) dalībnieces. Izmantojot dalību šajā starptautiskajā organizācijā, EK sarunās ar tirdzniecības partneriem veicina koncesiju un citu PPP līgumu ieviešanu tirgū publisko iepirkumu jomā.⁶⁹⁷

3.2.9. PPP loma informācijas sabiedrības izveidē

Eiropas informācijas sabiedrības politika XX gs. 90.gadu pirmajā pusē attīstījās telekomunikāciju un informāciju tehnoloģiju tirgus liberalizācijas gaisotnē, bet otrajā pusē tomēr sāka prevalēt sociālie aspekti,⁶⁹⁸ jo vienlaikus ar jaunām iespējām un priekšrocībām, kuras paver IKT, rodas arī jauni šķēršļi, kurus nenovēršot, tie cits citu pastiprinās un līdztekus tam, ka rodas digitālplaisa, iespējams, notiks arī dziļa Eiropas sabiedrības sociālā un ekonomiskā šķelšanās, jaunās IKT var radīt jaunus, spēcīgākus izstumšanas veidus, proti, digitālo izstumšanu.⁶⁹⁹

Sociālo ievirzi Eiropas informācijas sabiedrības attīstībā apliecināja 1999.gada decembrī EK aizsāktā e-Eiropas iniciatīva, kas turpmāk tika vairākkārtīgi papildināta un iekļauta Lisabonas stratēģijā. Tajā apliecināts, ka uz zināšanām balstītai sabiedrībai jābūt iekļaujošai sabiedrībai, tādējādi uzsverot informācijas sabiedrības sociālo jautājumu nozīmi. 2005.gada 1.jūnijā, uzsākot atjaunotu pieeju integrētas informācijas sabiedrības politikai, EK nāca klajā ar jaunu stratēģiju „i2010 – Eiropas informācijas sabiedrība izaugsmei un nodarbinātībai” (*“i2010 – A European Information Society for growth and employment”*)⁷⁰⁰ kas orientēta uz atjaunotās Lisabonas stratēģijas mērķu sasniegšanu un ir viens no tās pamatelementiem. Stratēģija balstīta uz trim pīlāriem: pirmais no tiem apvieno visus EK rīcībā esošos reglamentējošos instrumentus (*regulatory instruments*), ar kuru palīdzību var izveidot modernu tirgus mehānismu regulētu ekonomiku; otrais

⁶⁹⁶ Eiropas Komisijas 2010.gada 3.marta paziņojums „EIROPA 2020 - Stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei”, COM(2010)2020 galīgā redakcija, 23.lpp. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:LV:PDF> [skatīts 2010.gada 2.maijā].

⁶⁹⁷ Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the Regions „Mobilising private and public investment for recovery and long term structural change: developing Public Private Partnerships”, COM (2009) 615 final of 19 December 2009, p.9. Pieejams: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/european-economic-recovery-plan/ppp_en.pdf [skatīts 2010.gada 13.aprīlī].

⁶⁹⁸ Servaes J. (ed.) *European Information Society: A Reality Check*. Bristol, GBR: Intellect Books, 2003, p.12. Pieejams: <http://site.ebrary.com/lib/latvia/Doc?id=10044918&ppg=14> [skatīts 2009.gada 5.augustā].

⁶⁹⁹ Komisijas 2007.gada 8.novembra paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai „Eiropas i2010 iniciatīva par e-integrāciju „Iesaisties informācijas sabiedrībā””. Komisijas dienestu darba dokuments. Kopsavilkums. (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52007SC1470:LV:HTML>). Minētie jautājumi īpaši uzsvērti arī *WSIS* dokumentos.

⁷⁰⁰ Komisijas 2005.gada 1.jūnija paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai „i2010 - Eiropas informācijas sabiedrība izaugsmei un nodarbinātībai”, COM(2005)229. Pieejams: <http://www.eps.gov.lv/index.php?&30> [skatīts 2010.gada 15.augustā].

pīlārs balstās uz pētījumu un attīstības instrumentiem (*R&D instruments*) digitālās konverģences (*digital convergence*) procesā un nosaka PPP prioritātes inovāciju attīstībā; trešajam pīlāram ar EK instrumentiem jāsekmē iekļaujošas Eiropas informācijas sabiedrības izveidi, kas balstīta uz efektīviem un pieejamiem IKT pakalpojumiem. 2007.gadā EK pārskatīja stratēģijas pieeju un 2008.gada 17.aprīļa paziņojumā „Gatavojoties Eiropas digitālajai nākotnei. i2010 termiņa vidusposma pārskats”⁷⁰¹ iestrādāja priekšlikumus par stratēģijas pārorientāciju, lai turpinātu veicināt konkurētspēju un IKT izvēšanu Eiropā, kuros apliecināja, ka IKT joprojām ir galvenais ekonomikas un sociālās modernizācijas dzinējspēks.

2010.gada 19.maijā izsludinātajā „Digitālajā programmā Eiropai”, kura uzsākta atbilstoši stratēģijai „Eiropa 2020” kā pirmā no 7 galvenajām iniciatīvām,⁷⁰² EK nosauc šādus būtiskākos šķēršļus: digitālo tīklu sadrumstalotība, sadarbības trūkums, kibernetizācijas pieaugums un iespējamā neuzticība tīkliem, nepietiekami ieguldījumi tīklos, pētniecībā un inovācijās, digitālo prasmju trūkums, neizmantotas iespējas risināt sabiedrības problēmas (klimata pārmaiņas un ietekme uz vidi, iedzīvotāju novecošana un veselības aprūpes izmaksu pieaugums, efektīvāku sabiedrisko pakalpojumu izstrāde un invalīdu integrācija, Eiropas kultūras mantojuma digitalizācija un saglabāšana u.c.). Šie šķēršļi nopietni apdraud centienus pilnvērtīgi izmantot IKT priekšrocības, kā arī uzskatāmi parāda Eiropas trūkumus (tirgu sadrumstalotība un tiesiskā ietvara nepilnības, 30% eiropiešu vēl aizvien nekad nav lietojuši internetu, optiskās šķiedras ātrgaitas tīklu izplatība Eiropā ir tikai 1%, turpretim Japānā tā ir 12%, un Dienvidkorejā - 15%, bet ES izdevumi IKT izpētei un izstrādei nepārsniedz 40% no ASV līmeņa).⁷⁰³

Lai risinātu šīs problēmas, Eiropa cita starpā ir apņēmusies veicināt lielākus privātā sektora ieguldījumus, vieglāku un ātrāku piekļuvi ES pētniecības finansējumam un kopīgās pētniecības infrastruktūras, secinot, ka nepieciešamas PPP un ieinteresēto grupu forumi, lai inovācijas kalpotu sabiedriskajām vajadzībām.⁷⁰⁴ Tādēļ saskaņā ar 9.pamatpasākumu vairāk tiks iesaistīti privātie

⁷⁰¹ Komisijas 2008.gada 17.aprīļa paziņojums COM(2008)199 Padomei, Eiropas Parlamentam, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai „Gatavojoties Eiropas digitālajai nākotnei. i2010 termiņa vidusposma pārskats”. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0199:FIN:LV:PDF> [skatīts 2009.gada 24.novembrī].

⁷⁰² Komisijas 2010.gada 19.maija paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai „Digitālā programma Eiropai”, COM (2010) 245 galīgā redakcija, 3.lpp. Pieejams: http://ec.europa.eu/prelex/detail_dossier_real.cfm?CL=lv&DosId=199329 [skatīts 2010.gada 26.jūnijā]. Programmā ieskicētas septiņas prioritārās rīcības jomas: digitāla vienotā tirgus izveide, lielāka sadarbības spēja, interneta drošības un lietotāju uzticēšanās uzlabošana, daudz ātrāka piekļuve internetam, vairāk ieguldījumu pētniecībā un izstrādē, digitālās kompetences prasmju un iekļautības palielināšana, kā arī IKT piemērošana, lai risinātu sabiedrībā aktuālas problēmas, piemēram, klimata pārmaiņas un sabiedrības novecošanu.

⁷⁰³ Turpat, 5., 6.lpp.

⁷⁰⁴ EK priekšsēdētāja vietniece Nēli Krusa (*Neelie Kroes*), kas atbild par Digitālo programmu, uzsvēra, ka digitālās revolūcijas priekšplānā jāizvirza Eiropas iedzīvotāju un uzņēmumu intereses, tādējādi maksimāli izmantojot IKT sniegtās iespējas, lai veicinātu jaunu darbavietu radīšanu, ilgtspējību un sociālo iekļautību (Paziņojums presai „Digitālā programma. Komisija ieskicē rīcības plānu labklājības un dzīves kvalitātes uzlabošanai Eiropā”, IP/10/581, 2010.gada 19.maijs. Pieejams: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/581> [skatīts 2010.gada 26.jūnijā]).

ieguldījumi, stratēģiski izmantojot iepirkumu un PPP: 2011.–2013.gadā Septītās pamatprogrammas ietvaros EK atbalstīs sešus PPP projektus IKT jomā ar kopējo finansējumu 1 miljards eiro un apmēram 2 miljardu eiro privāto līdzekļu iesaisti, izmantojot struktūrfondus pētniecībai un inovācijai un saglabājot IKT izpētes un izstrādes budžeta pieauguma tempu 20% gadā. Savukārt dalībvalstīm līdz 2020.gadam nāksies divkārsot publiskā sektora ikgadējos kopējos izdevumus IKT izpētei un izstrādei no 5,5 uz 11 miljardiem eiro (ieskaitot ES programmas), nodrošinot līdzvērtīgu privāto izdevumu pieaugumu no 35 uz 70 miljardiem eiro, kā arī būs jāiesaistās plaša mēroga izmēģinājuma projekts, kurus finansē Konkurētspējas un inovāciju programma.⁷⁰⁵

Paplašinoties jauno tehnoloģiju pielietošanai sfērai, pieaug arī to ietekme uz sabiedrību un sociālajiem procesiem. Ignorējot tradicionālās politiskās, ekonomiskās un nacionālās robežas, mūsdienās turpinās digitālo tehnoloģiju strauja attīstība. Kā norādīts Eiropas ekonomikas atveseļošanas plānā, šo attīstību veicina ātrgaitas interneta⁷⁰⁶ pieslēgumi, kas savukārt rada pieprasījumu pēc jauniem produktiem un pakalpojumiem. Tādēļ EK uzsver, ka Eiropas nodrošināšana ar moderno infrastruktūru šobrīd ir tikpat svarīga kā dzelzceļa izveide XIX gs. Šajā procesā EK un dalībvalstīm būtu jāsadarbjas ar ieinteresētajām personām,⁷⁰⁷ lai izveidotu uz zināšanām balstītu ekonomiku un vienotu tirgu, kurā zināšanu un inovāciju aprīte tiek popularizēta kā „piektā brīvība”. Šādā sabiedrībā galvenais ekonomikas dzinējspēks un valstu ekonomiskās izaugsmes faktors ir jaunās tehnoloģijas, kuru attīstība saistīta ar nozīmīgiem finanšu ieguldījumiem. Ierobežotā valsts potenciāla un budžeta līdzekļu apstākļos resursi lielā mērā ir koncentrēti privātajā sektorā, tādēļ PPP mehānisma iespēju pilnvērtīga izmantošana informācijas sabiedrības izveidē varētu kļūt par nozīmīgu faktoru tautsaimniecības izaugsmē un ievērojami atslogotu valstu budžetus. Publiskā sektora uzdevums šajā jomā būtu koriģēt tirgus nepilnības, nodrošināt godīgu konkurenci un sociālo jautājumu risinājumu iekļaujošas informācijas sabiedrības izveides procesā saskaņā ar ANO un ES attīstības programmu pamatnostādņem.

Secinājumi. Eiropā PPP attīstības pamatā ir EK un biznesa pārstāvju neformālā sadarbība XX gs. 80.gados, politikā par nozīmīgāko mērķi izvirzot Eiropas starptautisko konkurētspēju, kuras sasniegšanā galvenā loma tika atvēlēta spēcīgam privātajam sektoram. Vienlaikus virzība uz

⁷⁰⁵ Komisijas 2010.gada 19.maija paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai „Digitālā programma Eiropai”, COM (2010) 245 galīgā redakcija, 6., 25.lpp. Pieejams: http://ec.europa.eu/prelex/detail_dossier_real.cfm?CL=lv&DosId=199329 [skatīts 2010.gada 26.jūnijā].

⁷⁰⁶ EK uzsver, ka nemitīgi attīstoties plašpatēriņa elektronikai, izzūd robežas starp digitālajām ierīcēm. Pakalpojumi konverģē un pārvietojas no fiziskās pasaules digitālajā, kas ir vispārēji pieejama ar dažādām ierīcēm: viedtālruniņiem, planšetdatoriem, personālajiem datoriem, digitālajiem radioaparātiem un augstas izšķirtspējas televizoriem. Tiek prognozēts, ka ap 2020.gadu digitālais saturs un lietojumi gandrīz pilnībā tiks piegādāti tiešsaistē (ibid., 4.lpp.).

⁷⁰⁷ Communication from the Commission to the European Council „European Economic Recovery Plan”, COM(2008)800 final of 26 November 2008, p.17. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0800:FIN:EN:PDF> [skatīts 2010.gada 13.aprīlī].

vienotu Eiropas iekšējo tirgu, privatizāciju veicinošas liberālās idejas un konkurences politika radīja nepraktisku publiskā iepirkuma normatīvo regulējumu, kas nonāca pretrunā ar PPP un ierobežoja tā attīstību. To daļēji novērsa konkursa dialoga procedūras ieviešana ES iepirkumu tiesību jomā.

PPP tiesisko ietvaru veido ES pamatlīgumi un tiesību akti par iekšējo tirgu, īpaši caurskatāmības, vienādas attieksmes, proporcionalitātes un savstarpējas atzīšanas principi, pamatlīgumu prasības par komercdarbības atbalsta nosacījumiem, sekundārie tiesību akti publisko iepirkumu jomā, kuru būtu jāpapildina ar vienotu koncesiju regulējumu, kā arī EST prakse, lai gan partnerību tiesiskie aspekti spriedumos pagaidām ir maz skaidroti. Šīs jomas juridiskā regulējuma īpatnība ir plaša ieteikuma tiesību (*soft-law*) piemērošana, kurām ir liela praktiskā nozīme ES tiesību ieviešanā. Saskaņā ar šajās tiesībās noteikto ES līmenī PPP uzdevums ir veicināt Eiropas starptautisko konkurētspēju, sniedzot atbalstu galvenajiem projektiem alternatīvo enerģijas avotu jomā, resursu efektīvā izmantošanā, transporta infrastruktūras un informācijas sabiedrības attīstībā, pētniecības projektu īstenošanā, cīņā pret klimata pārmaiņām u.c. Īpaša interese PPP izmantošanā ES ir finanšu un ekonomikas krīzes pārvarēšanā un ilgtermiņa strukturālās attīstības nodrošināšanā.

ES tiesībās PPP ir inovatīvs instruments, kuru EK definē kā ilgtermiņa sadarbību starp publisko un privāto sektoru infrastruktūras modernizēšanas un stratēģisko sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas jomā. Tomēr šāds formulējums ir nepilnīgs un neatspoguļo ieteikumu tiesību iniciatīvas, tajā skaitā kopīgās tehnoloģiju ierosmes pētniecības un attīstības jomā.

Pašlaik PPP veido tikai nelielu daļu no publiskā sektora kopējā ieguldījuma, un dalībvalstīm ir ļoti ierobežota partnerību pieredze vai arī tā vispār nav iegūta, ko vēl vairāk sarežģī finanšu krīze. Tādēļ šajos apstākļos ieguldījumiem projektos nepieciešami jauni risinājumi, kuri Eiropā tiek meklēti struktūrfondu, transporta tīklu, EIB un *R&D* finanšu instrumentu ietvaros, kuru sasaistei ar PPP mehānismu nepieciešams atbilstošs ES līmeņa normatīvs regulējums.

PPP ieviešana pieprasa augstu publiskā sektora kompetenci un neatbrīvo no atbildības. PPP saistībām būtībā ir tāda pati ietekme uz budžetu kā ilgtermiņa aizņēmumam. Tādēļ nepamatota partnerību projektu uzsākšana var negatīvi ietekmēt dalībvalstu ilgtermiņa finansiālo stabilitāti.

4. PARTNERĪBU MEHĀNISMA IEVIEŠANA UN TIESISKAIS REGULĒJUMS LATVIJĀ

Kā uzsvērts LR Saeimā 2010.gada 10.jūnijā apstipinātajā Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030.gadam, globālie izaicinājumi, stratēģiskie uzdevumi, ekonomiskā krīze, fiskālā spriedze valsts budžetā, kā arī pieaugošās valsts parādsaistības un demogrāfiskās problēmas ir nopietns izaicinājums Latvijas publisko finanšu ilgtspējai un iespējām uzsākt un īstenot investīciju ietilpīgus, ilglaicīgus projektus.⁷⁰⁸ Tas nosaka nepieciešamību atteikties no ierastajiem scenārijiem un meklēt jaunus mehānismus ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanā, kas Latvijas tautsaimniecībā radītu jaunus ieņēmumu avotus, jaunu infrastruktūru un jaunus pakalpojumu veidus, paverot iespējas izvairīties no nodokļu likmju turpmākās paaugstināšanas. Par vienu no iespējamiem risinājumiem šajā jomā varētu kļūt PPP mehānisms.

4.1. PPP attīstības teorētiskie un praktiskie aspekti

Latvijas PPP politikas mērķis – panākt, lai PPP kļūst par nozīmīgu mehānismu publisko pakalpojumu un infrastruktūras nodrošināšanā, sasniedzot lielāku īstenoto investīciju projektu skaitu ar privātā kapitāla piesaisti – tika formulēts Ministru kabineta 2005.gada 23.martā ar rīkojumu Nr.188 apstiprinātajā politikas plānošanas dokumentā „Latvijas valsts un privātās partnerības veicināšanas pamatnostādnes”, kas noteica politikas pamatprincipus un prioritātes PPP veicināšanai 2005.-2009.gadā.⁷⁰⁹ Tas tika nostiprināts Latvijas hierarhiski augstākajā vidēja termiņa attīstības plānošanas dokumentā – Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2007.-2013.gadam – uzsverot, ka publiskā sektora un privātā sektora sadarbība ir nozīmīgs valsts veiksmīgas un demokrātiskas attīstības nosacījums. Plāns cita starpā paredz veidot sadarbību starp publisko un privāto sektoru un panākt, ka partnerība kļūst par nozīmīgu mehānismu publisko pakalpojumu un infrastruktūras nodrošināšanā, kā arī funkcionālas un daudzveidīgas dzīvojamās vides izveidē.⁷¹⁰ Ņemot vērā šīs pamatnostādnes, kā arī Latvijas Nacionālajā Lisabonas programmā noteiktos mērķus

---

⁷⁰⁸ Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam, 459.punkts. Pieejams: <http://www.latvija2030.lv/page/319> [skatīts 2010.gada 25.jūlijā].

⁷⁰⁹ Latvijas valsts un privātās partnerības veicināšanas pamatnostādnes, 14.lpp.; Ministru kabineta 2005.gada 23.marta rīkojums nr.188. Pieejams: <http://www.em.gov.lv> [skatīts 2009.gada 23.augustā]. Sk. arī: Informatīvais ziņojums par Latvijas valsts un privātās partnerības veicināšanas pamatnostādņu īstenošanu. Ekonomikas ministrija, 2008. 22.februāris. Pieejams: <http://www.em.gov.lv> [skatīts 2009.gada 23.augustā].

⁷¹⁰ Noteikumi par Latvijas Nacionālo attīstības plānu 2007.-2013.gadam, 4.2.1., 6.3.2.punkts; Ministru kabineta 2006.gada 4.jūlija noteikumi nr.564. Latvijas Vēstnesis, 2006. 11.jūlijs, nr.108. Latvijas Nacionālais attīstības plāns tiek īstenots ar nozaru un teritoriju (reģionu, pašvaldību) attīstības politiku starpniecību, tajā skaitā plānojot valsts un pašvaldību, ES politiku instrumentu un citu finanšu avotu investīciju programmas. Atsevišķs Saeimas lēmums nosaka, ka valdībai nekavējoties jāsāk darbs pie Nacionālā attīstības plāna 2014.-2020.gadam.

un Saeimas apstiprinātajā ilgtermiņa koncepcijā „Latvijas izaugsmes modelis: Cilvēks pirmajā vietā” noteikto, Latvijas Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007.-2013.gada periodam (VSID)⁷¹¹ kā vienu no stratēģijas pamatprincipiem nosauc PPP. Apzinoties publiskā sektora budžeta līdzekļu ierobežotās iespējas, kas nozīmē nepietiekamu infrastruktūras uzturēšanu un attīstību un negatīvas sekas tautsaimniecībā, VSID uzsvērts, ka Latvijai ES fondu apguvē jāveicina PPP pielietojums, kas ļautu racionāli lietot valsts budžeta līdzekļus un izmantot privātā sektora priekšrocības, apvienojot abu sektoru stiprās puses un izmantojot privātā komersanta jaunievedumu spējas pakalpojumu sniegšanā.⁷¹²

Šīs politikas izstrādi līdz 2009.gada 1.jūnijam nodrošināja LR Ekonomikas ministrija (EM), kad to pārņēma Finanšu ministrija (FM), izveidojot Publiskās un privātās partnerības konsultatīvo padomi - konsultējošu un koordinējošu PPP institūciju.⁷¹³ Papildus FM partnerības procesu uzrauga Iepirkumu uzraudzības birojs (IUB) un tā sauktā „uzraudzības institūcija”, par kuru ar 2009.gada 20.oktobra MK noteikumiem Nr.1216 „Noteikumi par uzraudzības institūcijas darbību un publiskā partnera vai tā pārstāvja līguma izpildes pārskata sniegšanu”⁷¹⁴ noteikta FM pārraudzībā esošā valsts pārvaldes iestāde Centrālā finanšu un līgumu aģentūra (CFLA). Tāpat PPP īstenošanas struktūrā ir iesaistīta Valsts kontrole un Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs, kā arī EM, kura nepieciešamības gadījumā pirms PPP projekta īstenošanas sniedz atzinumu par finanšu un ekonomiskajiem aprēķiniem, tieslietu ministra pārraudzībā esošais Uzņēmumu reģistrs, kas pēc PPP līguma noslēgšanas veic tā reģistrēšanu Publiskās un privātās partnerības reģistrā,⁷¹⁵ LR Ministru kabinets, citas ministrijas, pašvaldības un pārējie subjekti. Šāda struktūra, iespējams, tika iecerēta PPP mehānisma ieviešanas efektivitātes palielināšanai, lai gan autora ieskatā tajā prevalē nevis konsultēšanas un koordinācijas funkcijas, bet gan uzraudzības un kontroles uzdevumi, kas rada papildus problēmas projektos iesaistītajām pusēm un būtiski apgrūtina PPP ieviešanu.

---

⁷¹¹ Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007.-2013.gadu periodam ir Latvijas līmeņa galvenais struktūrfondu un kohēzijas fonda plānošanas dokuments, kas nodrošina kohēzijas politikas sasaisti ar nacionālajām prioritātēm un pamato šo prioritāšu izvēli, kā arī nosaka fondu apguves stratēģiju, vadības ietvaru, nodrošina koordināciju starp darbības programmām un citiem finanšu instrumentiem (Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007.-2013.gada periodam; Finanšu ministrija, 2007. Pieejams: http://www.esfondi.lv/upload/04-kohezijas_politikas_nakotne/VSID_2009.pdf [skatīts 2010.gada 15.aprīlī]).

⁷¹² Turpat, 181., 182.p.

⁷¹³ Sākotnēji šo padomi izveidoja Ekonomikas ministrija un līdz 2009.gada jūnijam to sauca par Valsts un privātās partnerības konsultatīvo padomi (Publiskā un privātā partnerība. Pieejams: http://www.ppp.gov.lv/view_6476.html [skatīts 2010.gada 28.jūnijā]).

⁷¹⁴ Latvijas Vēstnesis, 2009. 29.oktobris, nr.172 (stājās spēkā 2009.gada 30.oktobrī).

⁷¹⁵ Skaidrojošais materiāls par Publiskās un privātās partnerības likumu, 5.lpp.; Finanšu ministrija, 2010. Pieejams: http://www.ppp.gov.lv/view_6568_361.html [skatīts 2010.gada 4.augustā].

2005.gadā tika veikta 5 potenciālo projektu⁷¹⁶ izpēte, lai noteiktu PPP piemērotību konkrētā projekta īstenošanā, no kuriem tika atbalstīti Jēkabpils siltumapgādes sistēmas rekonstrukcijas projekts, īstenojot to kā koncesiju, un jaunas pirmsskolas izglītības iestādes būvniecības projekts Cēsīs, īstenojot to ar publiskā pakalpojuma līgumu atbilstoši PPP. 2006.gadā tika uzsākta arī Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta līdzfinansētā programma „Valsts un privātās partnerības veicināšana Latvijā”. Programmas ietvaros laikposmā no 2008.gada 14.augusta līdz 14.novembrim publiskās institūcijas varēja iesniegt apakšprojektu iesniegumus finansiālā atbalsta saņemšanai finanšu un ekonomisko aprēķinu veikšanai vai konkursa dokumentācijas izstrādei (kopsummā 1 940 135 eiro). Šo iespēju izmantoja 7 ministrijas un 10 vietējās pašvaldības un tika uzsākti 13 apakšprojekti ar īstenošanas termiņu līdz 2011.gada 30.aprīlim.⁷¹⁷ Turklāt, ņemot vērā mācību vietu trūkumu pirmsskolas izglītības iestādēs, 2007.gada 11.decembrī tika noslēgts sadarbības līgums starp EM, Rīgas domi un SIA „Rīgas Pilsēt būvnieks” par Rīgas mikrorajonā „Dreiliņi-2” īstenojamā pirmsskolas izglītības iestādes tehniskā projekta „Bērnu dārzs 136 vietām” dokumentācijas atkārtotu bezmaksas izmantošanu visās ieinteresētajās Latvijas pašvaldībās. Šo iespēju līdz 2009.gada beigām izmantoja 12 pašvaldības.⁷¹⁸ Tādējādi nedaudzie PPP projekti līdz 2008.gadam tika uzsākti galvenokārt transporta nozarē, izglītības un būvniecības nozarē,⁷¹⁹ lai gan Latvijā būtiskākās nozares, kurās ir perspektīvas PPP izmantošanai, ir satiksmes infrastruktūras nodrošināšana, sabiedriskais transports, siltumapgāde, mājokļu būvniecība un uzturēšana, ūdensapgāde, atkritumu apsaimniekošana, IKT⁷²⁰ un sabiedriskie pakalpojumi.

Ņemot vērā pēdējo gadu finanšu situāciju un Latvijas valdības saistības ar starptautiskajiem aizdevējiem, 2009.gadā tika noteikts ierobežojums PPP projektu īstenošanai. 2009.gada 8.septembrī MK pieņēma lēmumu neuzsākt PPP projektus, ja līgums paredz samaksu veikt no publiskā partnera budžeta līdzekļiem.⁷²¹ Atbilstoši Latvijas valdības 2010.gada 22.janvāra un 5.jūlija vēstulei SVF, arī 2010. un 2011.gadā paredzēts neuzsākt jaunu PPP projektu īstenošanu, izņemot koncesijas, kurās centrālā valdība (*general government*) neuzņemas riskus vai saistības.⁷²²

---

⁷¹⁶ „Mājokļu būvniecība ar sociāliem dzīvokļiem Salaspilī”, „Jaunas pirmsskolas izglītības iestādes būvniecība Cēsīs”, „Ogres mākslas skolas renovācija”, „Jēkabpils siltumapgādes sistēmas rekonstrukcija” un „Cēsu pilsētas ielu rekonstrukcija un remonts”.

⁷¹⁷ PPP konsultatīvās padomes 2010.gada 17.jūnija sēdes materiāli, 3.punkts „Plānotās darbības PPP politikas ieviešanā”. Pieejams: http://www.ppp.gov.lv/view_6476.html [skatīts 2010.gada 25.novembrī].

⁷¹⁸ Latvijas valsts un privātās partnerības veicināšanas pamatnostādņu gala ietekmes novērtējums, 9.lpp.; Finanšu ministrijas 2010.gada 29.marta ziņojums. Pieejams: http://www.mk.gov.lv/doc/2005/FMZino_290310.897.doc [skatīts 04.08.2010.gada 4.augustā].

⁷¹⁹ Ar jaunu elpu publiskajā un privātajā partnerībā. Komersanta Vēstnesis, 2008. 27.augusts, nr.35, 16.-17.lpp.

⁷²⁰ Latvijas valsts un privātās partnerības veicināšanas pamatnostādnes, 7.lpp.: Ministru kabineta 2005.gada 23.marta rīkojums nr.188. Pieejams: <http://www.em.gov.lv> [skatīts 2009.gada 23.augustā].

⁷²¹ Kā izņēmums ir 4 pirmsskolas izglītības iestāžu būvniecības un apsaimniekošanas projekts, kā īstenošanas līgums tika noslēgts 2009.gada 25.jūnijā.

⁷²² PPP konsultatīvās padomes 2010.gada 17.jūnija sēdes materiāli, 2.punkts „PPP projektu īstenošanas iespējas 2010.un 2011.gadā” Pieejams: http://www.ppp.gov.lv/view_6476.html [skatīts 2010.gada 25.novembrī].

Lai gan šie lēmumi neierobežo PPP projektu īstenošanu pilnībā un neaizliedz veikt PPP projektu sagatavošanas darbus, vairāku lielu 2009. un 2010.gada projektu īstenošana tika atlikta vai apturēta,⁷²³ izņemot 2009.gada PPP projektu „Jaunu pirmsskolas izglītības iestāžu būvniecība un apsaimniekošana četrās pašvaldībās”⁷²⁴ Ogres, Mārupes, Tukuma un Ķekavas novados. Tomēr, kā norāda PPP konsultatīvās padome, noteiktais PPP projektu īstenošanas ierobežojums nav jāuztver kā „attieksme” pret PPP kopumā, bet kā kopējo valsts saistību apmēra nepalielināšana turpmākajos gados Latvijas valdības īstenotās ekonomikas atveseļošanas politikas ietvaros.⁷²⁵ Te būtu jāpiebilst, ka SVF argumenti un Latvijas valdības nostāja partnerības projektu ierobežojumu jomā vērtējama kritiski, jo PPP var kļūt par noderīgu instrumentu Māstrihtas kritēriju izpildē.

Neskatoties uz to, ka interese par PPP instrumentu pasaulē ievērojami pieaug, ņemot vērā infrastruktūras deficītu, ierobežotos budžeta līdzekļus un vēlmi samazināt publiskā sektora iesaisti infrastruktūras un pakalpojumu nodrošināšanā, pašlaik Latvijā infrastruktūras projektus un publiskos pakalpojumus joprojām finansē galvenokārt publiskais sektors. 2010.gada FM ziņojumā norādīts, ka viens no šādas situācijas galvenajiem cēloņiem ir kompetences (izpratnes, pieredzes un zināšanu) trūkums. Bez tam nepastāv dažādu finanšu instrumentu sasaistes mehānisms, nav sakārtots jautājums par PPP projektu finansējuma iekļaušanu ilgtermiņa saistībās, kā arī nav definētas tautsaimniecības nozares PPP projektu īstenošanai.⁷²⁶ Diemžēl līdzšinējā prakse un ierobežojumu noteikšana ir veicinājusi sabiedrības šaubas par PPP mehānisma iespējām. Tādēļ šajā jomā FM ieskatā nepieciešami šādi pasākumi: pārdomātas un saskaņotas investīciju politikas nodrošināšana (jāpārskata Latvijai pieejamās ārvalstu finanšu palīdzības, tajā skaitā ES fondu, iespējas, veidojot koordinētu mehānismu infrastruktūras sakārtošanai ar privātā kapitāla iesaistīšanu infrastruktūras atjaunošanā un publisko pakalpojumu nodrošināšanā,⁷²⁷ it īpaši uz koncesiju pamata); PPP projektu sagatavošanas un vadības uzlabošana (jāparedz ne vien projekta izdevīgums publiskajam partnerim, bet arī tā pievilcība finansētājam un privātajam partnerim); PPP projektu finanšu plānošanas un menedžmenta pilnveidošana atbilstoši ilgtermiņa saistībām (līdz 30 un, atsevišķos gadījumos, arī vairāk gadiem), kas ievērojumi pārsniedz jebkura politiskā cikla ilgumu;

---

⁷²³ Autoceļa E77/A2 posma „Rīgas apvedceļš-Sēnīte” rekonstrukcijas un uzturēšanas projekts, daudzfunkcionālā ciklatrona centra izveides projekts, ceļu satiksmes drošības uzlabošanai nepieciešamo mērierīču (fotoradaru) sistēmas iespiešanas un apkalpošanas projekts, Valmieras policijas kompleksa būve, kā arī starptautiskās lidostas „Rīga” infrastruktūras attīstības projekts.

⁷²⁴ Latvijas valsts un privātās partnerības veicināšanas pamatnostādņu gala ietekmes novērtējums, 15.lpp.; Finanšu ministrijas 2010.gada 29.marta ziņojums. Pieejams: http://www.mk.gov.lv/doc/2005/FMZino_290310.897.doc [skatīts 04.08.2010.gada 4.augustā].

⁷²⁵ PPP konsultatīvās padomes 2010.gada 17.jūnija sēdes materiāli, 2.punkts „Plānotās darbības PPP politikas ieviešanā”. Pieejams: http://www.ppp.gov.lv/view_6476.html [skatīts 2010.gada 25.novembrī].

⁷²⁶ Interesanti, ka šajā jautājumā pēdējo piecu gadu laikā nav notikušas būtiskas izmaiņas. Autora ieskatā FM 2010.gadā minētie PPP attīstības šķēršļi būtiski neatšķiras no 2005.gada Latvijas valsts un privātās partnerības veicināšanas pamatnostādņu secinājumiem, kas, iespējams, liecina par vājo progresu šajā jomā.

⁷²⁷ Plašāk sk.: SIA „PricewaterhouseCoopers” pētījums par Kohēzijas fonda piesaisti publiskās un privātās partnerības (PPP) projektiem, 2010. Pieejams: http://www.ppp.gov.lv/view_6660_361.html [skatīts 2011.gada 30.janvārī].

publiskā sektora finanšu saistību uzskaites jautājumu sakārtošana (PPP projektu īstenošanai nepieciešamā finansējuma iekļaušanu ilgtermiņa saistībās atbilstoši ES Statistikas biroja izstrādātajiem nosacījumiem); PPP tiesiskā regulējuma sakārtošana un harmonizēšana ar kopējo tiesisko regulējumu valstī (iespējamā publisko iepirkumu un PPP normatīvā regulējuma apvienošana un PPP līguma noslēgšanas tiesību piešķiršanas regulējuma efektivitātes praktisks izvērtējums).⁷²⁸

Kā secināts auditorkompānijas „Ernst&Young Baltic” pētījumā par PPP attīstības veicināšanu, salīdzinot ar Lietuvu un Igauniju, Latvijā noslēgts visvairāk PPP līgumu. Patlaban Latvijā ir spēkā 60 PPP līgumi par kopējo ieguldījumu summu vairāk nekā 39 miljoni latu, no kuriem 56 ir koncesiju līgumi. Šo līgumu ietvaros tiek īstenoti projekti izglītības jomā (4 pirmsskolas izglītības iestāžu būvniecības un apsaimniekošanas projekti Ķekavā, Mārupē, Tukumā un Ogrē, kā arī Ogres mākslas skolas renovācijas un apsaimniekošanas projekts), 10 sabiedrisko pakalpojumu projekti (siltumapgāde Siguldā, Ventspilī un Inčukalnā, atkritumu apsaimniekošana Siguldā u.c.), 48 projekti transporta un sakaru nozarēs, kā arī projekts veselības aprūpes jomā (Jelgavas rajona slimnīca). Pētījums liecina, ka Lietuvā līdz 2010.gadam attīstīti 34 PPP projekti, izmantojot koncesijas modeli. Lielākā daļa projektu īstenoti atkritumu apsaimniekošanas, veselības un enerģijas ražošanas jomā, kā arī kultūras, sporta un atpūtas kompleksu būvniecībā. Šajos projektos privātā sektora partneri Lietuvā apņēmušies veikt investīcijas vairāk nekā 238 miljonu litu (48,4 miljonu latu) apmērā. Savukārt Igaunijā PPP projekti nav tik attīstīti kā Latvijā un Lietuvā, jo Igaunijā nav normatīvās bāzes, kas regulē šādu projektu piemērošanu. Līdz šim lielākie realizētie PPP projekti ir Tallinas pašvaldības ēkas projekts 2006.gadā un 3 Tallinas skolu projekti 2006.gadā, 2007.gadā un 2009.gadā.⁷²⁹

Vistiešāk infrastruktūras objektu izveidē un sabiedrisko pakalpojumu sniegšanā ir iesaistītas vietējās pašvaldības. To uzdevumus sabiedrības vajadzību nodrošināšanā noteica jau vēsturiskā attīstība, kad valsts kļuva tik liela, ka vairs neiespēja noregulēt visus ar sabiedrisko dzīvi saistītos jautājumus, savukārt sabiedrība vairs nevēlējās valsts pārlieku iejaukšanos savā dzīvē. Tādējādi kopējā valsts pārvalde tiek veidota uz vietējo pašvaldību pamata. Tās ir valstiskuma pamatā. Mūsdienās vietējās pašvaldības tiek saprastas kā leģitīma, decentralizēta pārvaldes forma, kas tiek īstenota demokrātijas un vertikālo funkciju (varas) dalīšanas ceļā, un ir būtiska demokrātiskas valsts pazīme.⁷³⁰ Nozīmīgākais starptautiskais dokuments, kas izskaidro vietējo

⁷²⁸ Latvijas valsts un privātās partnerības veicināšanas pamatnostādņu gala ietekmes novērtējums, 18.-21.lpp.; Finanšu ministrijas 2010.gada 29.marta ziņojums. Pieejams: http://www.mk.gov.lv/doc/2005/FMZino_290310.897.doc [skatīts 2010.gada 4.augustā].

⁷²⁹ Nezināšana par publiskās un privātās partnerības modeli traucē tā ieviešanu Latvijā. Pieejams: <http://business.delfi.lv/archive/print.php?id=38154389> [skatīts 2011.gada 23.aprīlī].

⁷³⁰ Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2004, 626.-628., 649.lpp.

pašvaldību principus, ir Eiropas vietējo pašvaldību harta (*European Charter of Local Self-Government*). To kā daudzpusēju līgumu 1985.gada 15.oktobrī Strasbūrā pieņēma Eiropas Padome (Latvijā spēkā kopš 1996.gada 28.februāra).⁷³¹ Saskaņā ar Hartas 2.pantu vietējās pašvaldības principam ir jābūt nostiprinātam valsts likumdošanā un, kur iespējams, konstitūcijā. Turklāt kopš Lisabonas līguma spēkā stāšanās 2009.gada 1.decembrī reģionālo un vietējo pašvaldību tiesības pirmo reizi tika atzītas arī ES primārajos tiesību aktos.⁷³²

Latvijā pašvaldību darbību reglamentē LR likums „Par pašvaldībām”,⁷³³ kura 3.panta pirmajā daļā vietējā pašvaldība definēta kā vietējā pārvalde, kas ar pilsoņu vēlētas pārstāvniecības - domes - un tās izveidoto institūciju un iestāžu starpniecību nodrošina likumos noteikto funkciju (autonomo funkciju), Ministru kabineta doto uzdevumu un pašvaldības brīvprātīgo iniciatīvu izpildi, ievērojot valsts un attiecīgās administratīvās teritorijas iedzīvotāju intereses.

Situācijā, kad neizbēgami pieaug pašvaldību funkciju⁷³⁴ apjoms, PPP mehānisms varētu veicināt to kvalitatīvu izpildi, izmantojot privātā sektora efektīvās darba metodes un vienlaikus samazinot pašvaldību administratīvo kapacitāti un slogu uz budžetu vietējās infrastruktūras attīstības jomā. Latvijas Pašvaldību savienības 21.kongresā 2010.gada 21.maijā pieņemtajā vidēja termiņa politikas dokumentā „Latvijas pašvaldību attīstības vadlīnijās” cita starpā tika uzsvērtā nepieciešamība novērst šķēršļus plašai PPP izmantošanai pašvaldību pakalpojumu attīstībā,⁷³⁵ kas vienlaikus rada nepieciešamību paaugstināt kompetences līmeni pašvaldībās, lai stratēģisku jautājumu risināšana notiktu pēc iespējas īsākā termiņā.

Lai gan PPP ieviešanai vietējās pašvaldībās ir liels potenciāls, pašlaik to ierobežo nesamērīgs kontroles mehānisms, kas koncentrēts tiešās pārvaldes institūcijās, kā arī kompetences trūkums pašvaldībās un vietējās varas politiskā tuvredzība. Autora ieskatā ir jāatsakās no sarežģītās pārvaldes procedūras PPP jomā, atstājot vienu koordinējošu un konsultējošu valsts iestādi, kuras galvenā funkcija ir palīdzēt pašvaldībām apgūt PPP mehānismu. Savukārt pašvaldībām ir svarīgi izveidot vietējos PPP kompetences centrus, kas palīdzētu pārvarēt zināšanu trūkumu un sekmētu PPP efektīvu ieviešanu. Šajā jomā būtu noderīgi LR likuma „Par pašvaldībām” 95.panta kārtībā

---

⁷³¹ „Par 1985.gada 15.oktobra Eiropas vietējo pašvaldību hartu”, kas stājās spēkā 1996.gada 28.februārī. Latvijas Vēstnesis, 1996. 28.februāris, nr.37.

⁷³² Līguma par Eiropas Savienību 4.panta otrā daļa. Oficiālais Vēstnesis, 2010. 30.marts, C83.

⁷³³ Par pašvaldībām; LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1994. 24.maijs, nr.61.

⁷³⁴ Saskaņā ar likuma „Par pašvaldībām” 15.pantu pašvaldību autonomās funkcijas ir organizēt iedzīvotājiem komunālos pakalpojumus (ūdensapgāde un kanalizācija; siltumapgāde; sadzīves atkritumu apsaimniekošana; notekūdeņu savākšana, novadīšana un attīrīšana), gādāt par savas administratīvās teritorijas labiekārtošanu un sanitāro tīrību (ielu, ceļu un laukumu būvniecība, rekonstruēšana un uzturēšana; ielu, laukumu un citu publiskai lietošanai paredzēto teritoriju apgaismošana; parku, skvēru un zaļo zonu ierīkošana un uzturēšana; atkritumu savākšanas un izvešanas kontrole) u.c.

⁷³⁵ „Latvijas pašvaldību attīstības vadlīnijās”. Latvijas Pašvaldību savienības 21.kongress, 2010.gada 21.maijs. Latvijas Pašvaldību savienības izdevums „Logs”, 2010. jūnijs/jūlijs, nr.6/7, 11.lpp.

noslēgti pašvaldību sadarbības līgumi, kas dod iespējas kopīgiem spēkiem risināt uzdevumus, kuros ir ieinteresētas visas vai vairākas pašvaldības.

Autora ieskatā precīzs, skaidrs, starptautiskiem labas pārvaldības standartiem atbilstošs tiesiskais regulējums ir viens no galvenajiem priekšnosacījumiem PPP mehānisma efektīvai izmantošanai, jo regulējuma nepilnības rada nedrošību gan publiskajam, gan privātajam sektoram. Kā norāda J.Briede, publiskās institūcijas, darbodamies privāto tiesību jomā vai darbodamies ar privāto tiesību metodēm, nedrīkst pilnīgi atbrīvoties no ierobežojumiem, kurus tām uzliek publiskās tiesības. Tas nozīmē, ka jebkurai valsts institūcijas darbībai jābūt atrunātai pozitīvajās tiesībās.⁷³⁶ Pirmais nozīmīgākais solis tiesiskās vides sakārtošanas virzienā bija Publiskās un privātās partnerības likuma⁷³⁷ (PPP likums) pieņemšana Saeimā 2009.gada 18.jūnijā (stājās spēkā 2009.gada 1.oktobrī), kura atsevišķu aspektu analīzei autors veltījis pētījuma nākamo sadaļu.

4.2. Tiesiskā ietvara problēmjautājumi

Līdz 2009.gadam PPP Latvijā varēja īstenot, pamatojoties uz 2000.gada Koncesiju likuma normām, kas noteica koncesiju piešķiršanas kārtību, nosacījumus, procedūru, reģistrāciju, uzskaiti, kā arī citu būtisku informāciju, un Publisko iepirkumu likuma 67.panta trešo daļu par pakalpojumu līgumu termiņiem PPP gadījumos, kuros privātais partneris bija atbildīgs par objekta finansēšanu, projektēšanu, būvniecību un apsaimniekošanu. Kapitālsabiedrību veidošanai bija jāņem vērā Eiropas Kopienas līgums, likums „Par valsts un pašvaldību finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanu”, Valsts pārvaldes iekārtas likums, likums „Par valsts un pašvaldību kapitāla daļām un kapitālsabiedrībām” un Komerclikums. Tomēr šis regulējums neietvēra ES direktīvu prasības par publiskajiem iepirkumiem⁷³⁸ un PPP jomā bija nepilnīgs.

PPP likuma pieņemšana 2009.gadā šos trūkumus novērsa. Sakārtojot normatīvo vidi PPP jomā, tika veikti grozījumi ar PPP jautājumiem saistītajos likumos⁷³⁹ un pieņemti vairāki Ministru kabineta noteikumi.⁷⁴⁰

⁷³⁶ Briede J. Administratīvais akts. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2003, 82., 88.lpp.

⁷³⁷ Publiskās un privātās partnerības likums; LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2009. 9.jūlijs, nr.107.

⁷³⁸ 2004.gada 31.marta direktīva 2004/17/EK un direktīva 2004/18/EK.

⁷³⁹ Likums „Par uzņēmumu ienākuma nodokli” tika papildināts 13.pantu ar 8.¹ daļu par privāto partneru kapitāla izdevumu pakāpenisku atzīšanu nodokļu aprēķināšanas vajadzībām visā PPP līgumā paredzētajā periodā (grozījumi spēkā no 2009.gada 18.novembra. Latvijas Vēstnesis, 2009. 4.novembris, nr.175). Gada pārskatu likums tika papildināts ar 29.¹ pantu par izmaiņām gada pārskatā (grozījumi spēkā no 2010.gada 25.marta. 29.¹ pantu gada pārskatiem piemēro, sākot ar 2010.pārskata gadu. Latvijas Vēstnesis, 2010. 11.marts, nr.40). Likumā „Par pievienotās vērtības nodokli” ar grozījumiem noteikts, ka ar nodokli apliekamajā vērtībā neiekļauj procentu maksājumus par preču piegādes vai sniegto pakalpojumu atlikto maksājumu (grozījumi spēkā no 2010.gada 1.janvāra. Latvijas Vēstnesis, 2009. 21.decembris, nr.200), kā arī tiek izskatīts jautājums par nodokļa apgrieztās (reversās) maksāšanas kārtību. Valsts pārvaldes iekārtas likuma 45.pants papildināts ar ceturto daļu, nosakot, ka, deleģējot pārvaldes uzdevumu privātpersonai, priekšroka dodama pārvaldes uzdevumu deleģēšanai PPP ietvaros (grozījumi spēkā no 2010.gada

PPP likums 1.panta 1.punktā PPP definē kā publiskā un privātā sektora sadarbību, kuru vienlaikus raksturo šādas pazīmes:

- a) sadarbība notiek starp vienu vai vairākiem publiskajiem partneriem un vienu vai vairākiem PPP procedūrā iesaistītajiem privātajiem partneriem,
- b) sadarbība notiek, lai nodrošinātu sabiedrības vajadzības būvdarbu veikšanā vai pakalpojumu sniegšanā,
- c) tā ir ilgtermiņa sadarbība, kas ilgst līdz 30 gadiem, bet likumā paredzētajos gadījumos arī ilgāk,
- d) publiskais un privātais partneris apvieno un izmanto tam pieejamos resursus (piemēram, īpašumu, finanšu līdzekļus, zināšanas un pieredzi),
- e) atbildība un riski tiek dalīti starp publisko partneri un privāto partneri.

Šo kumulatīvo pazīmju raksturojumā būtiska nozīme ir jēdzienam „**sabiedrības vajadzības**”. Lai gan likumā tas nav skaidrots, FM ieskatā ar to saprot labumus sabiedrībai kopumā vai noteiktai sabiedrības daļai, ko nodrošina konkrētā PPP projekta īstenošana. Sabiedrības vajadzības parasti saistītas ar jomām, kurās īstenojama PPP – transporta, vides, veselības, izglītības u.c. (piemēram, infrastruktūras attīstība un uzturēšana, pašvaldību mājokļu būvniecība, mācību iestāžu celtniecība, ūdensapgāde un notekūdeņu attīrīšana, atkritumu saimniecība, sabiedriskā transporta nodrošināšana, veselības aprūpe un aizsardzības objektu un ieslodzījuma vietu būvniecība).⁷⁴¹ Šāds skaidrojums principā atbilst PPP starptautiskajiem standartiem, kuri akcentē sabiedrības interešu un vajadzību prioritāti PPP projektos un kuru nodrošināšana ir viena no mūsdienu valsts pamatfunkcijām. Kā noteikusi EST *Arnhem and Rheden* lietā, vispārējās jeb sabiedrības intereses attiecas uz jomu, par kuru institucionāli atbildīgas ir publiskā sektora iestādes

---

15.jūnija. Latvijas Vēstnesis, 2010. 26.maijs, nr.82). Likums „Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru” tika papildināts ar 2.¹⁸ pantu par Uzņēmumu reģistra pienākumu vest PPP līgumu reģistru (grozījumi spēkā no 2009.gada 29.oktobra. Latvijas Vēstnesis, 2009. 28.oktobris, nr.171). Likums „Par nekustamā īpašuma nodokli” 1.panta otrās daļas 1.punkts papildināts ar nosacījumu, ka ar nodokli neapliek nekustamo īpašumu, kas radīts, īstenojot PPP projektu, un tiek lietots pašvaldības funkciju izpildes nodrošināšanai (grozījumi spēkā no 2010.gada 1.janvāra. Latvijas Vēstnesis, 2009. 21.decembris, nr.200). Turklāt FM ir izstrādājusi grozījumus PPP likumā par Eiropas Parlamenta un Padomes 2007.gada 11.decembra direktīvas Nr.2007/66/EK prasību ieviešanu par tā saucamo pēclīgumiskās pārskatīšanas procedūru, kā arī pārņemta Eiropas Parlamenta un Padomes 2009.gada 18.jūnija direktīva Nr.2009/52/EK par sankcijām pret darba devējiem, kas nodarbina trešo valstu valstspiederīgos, kuri dalībvalstīs uzturas nelikumīgi.

⁷⁴⁰ 2009.gada 22.septembra MK noteikumi Nr.1068 „Noteikumi par būvdarbu koncesiju līgumcenu robežām”. Latvijas Vēstnesis, 2009. 25.septembris, nr.153 (stājās spēkā 2009.gada 1.oktobrī); 2009.gada 29.septembra MK noteikumi Nr.1099 „Noteikumi par koncesijas procedūras paziņojumu saturu, to iesniegšanas kārtību un paziņojumu veidlapu paraugiem”. Latvijas Vēstnesis, 2009. 30.septembris, nr.155 (stājās spēkā 2009.gada 1.oktobrī); 2009.gada 6.oktobra MK noteikumi Nr.1152 „Kārtība finanšu un ekonomisko aprēķinu veikšanai, publiskās un privātās partnerības līguma veida noteikšanai un atzinuma par finanšu un ekonomiskajiem aprēķiniem sniegšanai”. Latvijas Vēstnesis, 2009. 14.oktobris, nr.163 (stājās spēkā 2009.gada 15.oktobrī); 2009.gada 13.oktobra MK noteikumi Nr.1184 „Publiskās un privātās partnerības līgumu reģistrācijas un uzskaites kārtība”. Latvijas Vēstnesis, 2009. 20.oktobris, nr.166 (stājās spēkā 2009.gada 21.oktobrī).

⁷⁴¹ Skaidrojošais materiāls par Publiskās un privātās partnerības likumu, 10.lpp.; Finanšu ministrija, 2010. Pieejams: http://www.ppp.gov.lv/view_6568_361.html [skatīts 2010.gada 4.augustā].

vai kuru nodrošināšana ir saglabāta publiskā sektora izšķirošajā ietekmē.⁷⁴² Tātad publiskās varas institūciju tehnisks atbalsts līgumattiecību ietvaros, kas vērsts uz pamatfunkciju efektīvas izpildes veicināšanu (datorsistēmu ieviešana un apkalpošana, biroja iekārtu piegāde, ēku būvniecība iestāžu vajadzībām, vadības sistēmu ieviešana u.c.) PPP likuma izpratnē tomēr nebūtu atzīstams par sadarbību sabiedrības vajadzību nodrošināšanā. Šajā aspektā rodas jautājums, vai, piemēram, Valmieras policijas kompleksa būvniecība pamatoti tika uzsākta kā PPP projekts? Ņemot vērā pašlaik spēkā esošā PPP likuma redakciju, autora ieskatā apstiprinoša atbilde būtu sniedzama tikai tad, ja ir pārlicinoši argumenti par šāda ēku kompleksa sabiedrisko nozīmību. Jebkurā gadījumā, ja rodas šaubas par konkrētā PPP līguma tiesiskumu, t.i., atbilstību tiesību normām, galavārds būtu jāsaka tiesai.

Lai īstenotu valsts funkcijas, publiskā sektora rīcībā ir dažādi juridiskie instrumenti, tajā skaitā **publiskie līgumi** jeb publisko tiesību līgumi, kuri saskaņā ar Eiropas tiesībām ir līgumiskās partnerības pamatā.⁷⁴³ Savukārt PPP likuma 60.panta pirmā un otrā daļa *expressis verbis* norāda uz PPP līgumu (partnerības iepirkuma un koncesijas līgumu) civiltiesisko dabu, kas uzsvērts arī nedaudzajās PPP tēmai veltītajās publikācijās Latvijas juridiskajā literatūrā.⁷⁴⁴ Līdz ar to būtu jānoskaidro, vai PPP līgumi patiešām visos gadījumos ir privāttiesiski līgumi un vai Latvijas tiesību sistēmā pastāv objektīvi kritēriji šo līgumu nošķiršanai. Šiem jautājumiem nav tikai teorētisks raksturs, jo konkrēto līgumu tiesiskā daba noteiks no tiem izrietošo strīdu izskatīšanas kārtību tiesā.

Kā norāda I.Višķere, publisko tiesību līgumiem un to nošķiršanas metodēm no privāto tiesību līgumiem Latvijas likumdevējs nav veltījis izvērstu regulējumu, vien noteicis galvenos publisko tiesību līgumu veidus un to noslēgšanas pamatnosacījumus.⁷⁴⁵ Valsts pārvaldes iekārtas likuma 12.pantā uzskaitīti 4 publisko tiesību līgumu veidi, kurus iestāde var slēgt valsts pārvaldes funkciju efektīvas izpildes nodrošināšanai, proti, sadarbības, administratīvais, deleģēšanas un līdzdarbības līgums, katra konkrētā līguma detalizētas pazīmes nosakot likuma atbilstošajās nodaļās. Vienlaikus 12.panta trešā daļa pieļauj iespēju likumā noteikt arī citus publisko tiesību līgumu veidus un nosacījumus.⁷⁴⁶

---

⁷⁴² Eiropas Savienības (bij.Kopienas) tiesas 1998.gada 10.novembra spriedums lietā: C-360/96 Gemeente Arnhem and Gemeente Rheden v. BFI Holding BV, para.51. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61996J0360:EN:HTML> [skatīts 2011.gada 17.aprīlī].

⁷⁴³ Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the Regions „Mobilising private and public investment for recovery and long term structural change: developing Public Private Partnerships”, COM (2009) 615 final of 19 December 2009, p.5. Pieejams: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/european-economic-recovery-plan/ppp_en.pdf [skatīts 2010.gada 13.aprīlī].

⁷⁴⁴ Sk.: Indāne D. Publiskā un privātā partnerība Latvijā Eiropas Savienības kontekstā. Jurista vārds, 2011. 11.janvāris, nr.2, 20.lpp.

⁷⁴⁵ Višķere I. Publisko tiesību līgumi un to kontrole administratīvā procesa kārtībā. Jurista vārds, 2009. 3.februāris, nr.5, 22., 23.lpp.

⁷⁴⁶ Valsts pārvaldes iekārtas likums, 12.p.; LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2002. 21.jūnijs, nr.94.

Kā vispārējs publisko tiesību līguma noslēgšanas nosacījums Valsts pārvaldes iekārtas likumā noteikta prasība līgumu slēgt rakstveidā, ievērojot Civillikuma noteikumus un normatīvajos aktos noteiktos ierobežojumus. Privāttiesību līgumu noslēgšanas regulējuma attiecināmību uz publisko tiesību līgumiem atzinis arī EST tiesnesis E.Levits, skaidrojot, ka „publisko tiesību līgums „pamatā” ir civiltiesisks līgums, kuru „pārklāj” publisko tiesību elementi. Tādēļ nepareizs ir priekšskats, ka publisko tiesību līgums ir pilnīgi kas cits, nekā privāttiesisks līgums. Publisko tiesību elementi tikai papildina un modificē privāttiesisko līgumu un tā noslēgšanas apstākļus; šāds „papildināts un modificēts” līgums tad ir publisko tiesību līgums”.⁷⁴⁷ Tādējādi uz publiskajiem līgumiem būtu attiecināmas prasības par līgumu formu un sastāvdaļām, kā arī atsevišķiem privāttiesību principiem, piemēram, *pacta sunt servanda*, bet tas neatrisina jautājumu par šo līgumu nošķiršanas kritērijiem.

Skaidrību šajā jautājumā neievieš arī profesora K.Torgāna norāde, ka mūsdienās ir iezīmējies līgumu iedalījums publiskajos līgumos, kas publisko pakalpojumu sniedzējiem ir obligāti, un brīvas izvēles līgumos.⁷⁴⁸ Autora ieskatā šāds klasifikācijas pamatojums ir strīdīgs, jo par izšķirošo pazīmi izvirza imperatīvu pienākumu noslēgt līgumu par konkrētā pakalpojuma nodrošināšanu, kas var nonākt pretrunā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 12.panta pirmo daļu par iestādes tiesībām noslēgt publisko tiesību līgumu valsts pārvaldes funkciju efektīvas izpildes nodrošināšanai, kā arī nesniedz atbildi uz jautājumu par līguma imperatīvo vai dispozitīvo dabu, kas ir īpaši aktuāli PPP jomā.

Latvijas likumdevējs PPP likumā galvenokārt reglamentējis iepirkuma procedūras norisi, uz ko daļēji attiecinājis Publisko iepirkumu likumā paredzēto kārtību. Šo procedūru pamatā ir Eiropas Parlamenta un Padomes 2004.gada 21.marta direktīva 2004/18/EK, kuras mērķis ir panākt Savienības tiesību normu piemērošanu tādu līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanai, kas dalībvalstīs tiek noslēgti valsts, reģionālo vai vietējo varas iestāžu un citu publisko tiesību subjektu uzdevumā,⁷⁴⁹ ar to cita starpā saprotot arī būvdarbu un pakalpojumu publiskos līgumus. Šī direktīva ieviesa īpašu procedūru – konkursa dialogu, kas ir speciāli piemērota PPP projektiem, kad publiskais partneris ne vienmēr var iepriekš noteikt tehniskās specifikācijas un cenu līmeni. LR Publisko iepirkumu likums šo iepirkuma procedūru *expressis verbis* ir attiecinājis uz iepirkuma līgumiem, kas tiek slēgti PPP ietvaros un uzskatāmi par sevišķi sarežģītiem.⁷⁵⁰ Tādējādi direktīva reglamentē ne tikai tradicionālā publiskā iepirkuma kārtību, bet arī to kvalificētās formas –

⁷⁴⁷ Višķere I. Publisko tiesību līgumi un to kontrole administratīvā procesa kārtībā. Jurista vārds, 2009. 3.februāris, nr.5, 22.lpp. Cit.no Levits E. Valsts pārvaldes iekārtas likuma koncepcija. Latvijas Vēstnesis, 2002, nr.95.

⁷⁴⁸ Torgāns K. Saistību tiesības. I daļa. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 36.lpp.

⁷⁴⁹ Eiropas Savienības (bij.Kopienas) tiesas 2010.gada 25.marta spriedums lietā: C-451/08, Helmut Müller GmbH pret Bundesanstalt für Immobilienaufgaben, 46.p. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [skatīts 2011.gada 22.janvārī].

⁷⁵⁰ Publisko iepirkumu likums, 64.¹ panta pirmā daļa; LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2006. 25.aprīlis, nr.65

partnerības iepirkuma līgumu (publisko būvdarbu un publisko pakalpojumu līgumu) un būvdarbu koncesijas līgumu (uz pakalpojumu koncesijām direktīva neattiecas). Līdz ar to, kā pamatoti secina D.Indāne,⁷⁵¹ PPP likumā lietotais jēdziens „partnerības iepirkuma līgums” atbilst ES tiesībās lietotajam jēdzienam „publiskais līgums”.

Tomēr šī pētījuma autors nevar pievienoties D.Indānes „Jurista Vārdā” paustajam viedoklim⁷⁵² par to, ka partnerības iepirkuma līgumi pamatā ir tādi paši līgumi kā tradicionālajā iepirkumā noslēgtie publisko iepirkumu līgumi, kuru vienīgā atšķirība ir līgumu darbības termiņš un privātā partnera atbildības apjoms. Atsaucoties uz PPP likumu un tā dēvēto divpakāpju teoriju,⁷⁵³ izdarīts secinājums, ka partnerības iepirkuma līgums ir privāttiesisks līgums. Kā norāda raksta autore, arī Latvijas tiesību doktrīnā atzīts, ka līgums publisko iepirkumu jomā ir uzskatāms par privāttiesisku līgumu, nevis publisko tiesību līgumu.⁷⁵⁴

Šajā jautājumā jāņem vērā LR Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta norāde, ka līguma noslēgšana atbilstoši publisko iepirkumu procedūrai nenozīmē, ka tas tādēļ pārstājis būt publisko tiesību līgums un kļuvis par privāto tiesību līgumu. Iepirkuma līgums noteiktos gadījumos var būt arī publisko tiesību līgums.⁷⁵⁵ Senāts ir norādījis, lai nošķirtu publisko tiesību līgumu no privāttiesiska līguma, izšķirošais ir līguma priekšmets, kam jābūt publisko tiesību jomā, kā arī līguma kopējais raksturs un tajā ietvertie svarīgākie punkti. Būtiski ir novērtēt līguma mērķi (publisko tiesību līgumu mērķis ir efektīva valsts pārvaldes funkciju veikšana un sabiedrības labuma iegūšana) un konstatēt, vai eksistē cieša sasaiste ar publiski tiesiskajām tiesībām un pienākumiem. Turklāt, ja ir šaubas, tad jāpieņem, ka publisko tiesību līgums ar privāttiesību elementiem kopumā aplūkojams kā publisko tiesību līgums. Publisko tiesību līguma saturu var raksturot arī tas, ka līgumā vienai pusei tiek paredzētas tiesības kontrolēt vai vadīt līguma izpildi, piemērot sankcijas, apturēt līguma izpildi, to vienpusēji grozīt.⁷⁵⁶ Augstākās tiesas Senāts par publisko tiesību līgumiem ir atzinis, piemēram, pasažieru satiksmes maršruta apkalpošanas līgumu, vienošanos ar nodokļu administrāciju, līgumu par kredītam pielīdzinātās stipendijas saņemšanu

⁷⁵¹ Indāne D. Publiskā un privātā partnerība Latvijā Eiropas Savienības kontekstā. Jurista vārds, 2011. 11.janvāris, nr.2, 20.lpp.

⁷⁵² Turpat.

⁷⁵³ Latvijas tiesību doktrīnā ir vispārēji atzīts, ka, veicot publisko iepirkumu, pasūtītājs darbojas divās pakāpēs, proti, pirmajā tiek pieņemts publiski tiesiskais lēmums par pasūtījuma piešķiršanu, bet otrajā pakāpē notiek lēmuma īstenošana privāttiesiskā ceļā – tiek slēgts iepirkuma līgums, kuram piemērojami vispārīgie civiltiesību noteikumi. Sk.: Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2005.gada 22.februāra spriedumu Nr.SKA-30, 16.p.

⁷⁵⁴ Sk.: Danovskis E. Iestādes lēmuma un civiltiesiska līguma mijiedarbība. Jurista Vārds, 2009. 28.jūlijs, nr.30.

Vaivods F. Publisko iepirkumu divējādā tiesiskā daba. Likums un Tiesības, 2004, oktobris, nr.10. Višķere I. Publisko tiesību līgumi un to kontrole administratīvā procesa kārtībā. Jurista Vārds, 2009. 3.februāris, nr.5.

⁷⁵⁵ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2009.gada 27.novembra lēmums lietā: Nr.SKA – 853/2009, 14.p. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/info/archive/department3/2009/> [skatīts 2011.gada 5.janvārī].

⁷⁵⁶ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 15.jūnija spriedums lietā: Nr.SKA – 365, 11.2.p. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/info/archive/department3/2006/> [skatīts 2011.gada 5.janvārī]. Sk.arī: Paine F.J. Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 231.-232.lpp.

zinātniskā grāda ieguvei, līgumu par iedzīvotāju veselības aprūpes pakalpojumu īstenošanu starp ārstniecības iestādi un slimokasi, ostas piestātnes nomas līgumu, vadības līgumu. Savukārt līgumu par stipendijas kredītu, līgumu par teritorijas nodošanu apbūvei, dzelzceļa pārvadājumu līgumu tiesa nav atzinusi par publisko tiesību līgumu.⁷⁵⁷

Tādējādi līguma atsevišķi elementi – termiņš un atbildības sadalījums – nav noteicošie faktori publiskā un privātā līguma nošķiršanai, jo ir raksturīgi jebkuram juridiski korekti sastādītam līgumam. Saskaņā ar Senāta praksi izšķirošais ir līguma priekšmets, kas PPP līguma gadījumā ir sabiedrības vajadzību apmierināšana galvenokārt infrastruktūras objektu būvniecībā vai stratēģisku sabiedrisko pakalpojumu sniegšanā. Līdz ar to tiek nodrošinātas ar likumu uzdotās konkrētās valsts pārvaldes iestādes funkciju efektīva izpilde. Piemēram, LR likumā „Par pašvaldībām” 15.panta pirmajā daļā noteiktas pašvaldību autonomās funkcijas (organizēt iedzīvotājiem ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumus, siltumapgādi, sadzīves atkritumu apsaimniekošanu, notekūdeņu savākšanu, novadīšanu un attīrīšanu, gādāt par savas administratīvās teritorijas labiekārtošanu un sanitāro tīrību, ielu, ceļu un laukumu būvniecību, rekonstruēšanu un uzturēšanu, publiskai lietošanai paredzēto teritoriju apgaismošanu u.c.), kuru nodrošināšanā būtu iespējams izmantot PPP mehānismu. Jāpiebilst, ka pašlaik spēkā esošā PPP likuma redakcija daļēji ierobežo pakalpojumu īstenošanu koncesijas veidā.⁷⁵⁸ Iespējams, ka šāds ierobežojums liecina par likumdevēja saprātīgu piesardzību jaunu finanšu instrumentu apgūšanā, ko uzsver arī ANO EKE, atbalstot pakāpenisku PPP mehānisma ieviešanu. Līdz ar publiskā sektora kompetences pieaugumu, kas turpmāk dos iespējas realizēt sarežģītākus projektus un finansēšanas shēmas, šāds ierobežojums būtu atceļams, vienlaikus izvairoties no normatīvās vides pārsātināšanas ar ES noteikumus papildinošiem valsts tiesību aktiem, ko Eiropas tiesībās dēvē par „zelta apšuvumu” („*gold-plating*”).

Ārējā tiesību normatīvajā aktā noteikto iestādes funkciju būtība ir visas sabiedrības interešu nodrošināšana, kuru izpildei konkrētā valsts pārvaldes iestāde ir izveidota. Šīs funkcijas jānošķir no iestādes uzdevumiem, kuru īstenošana saistīta ar iestādes nodrošināšanu ar darba organizācijai nepieciešamajiem resursiem, piemēram, datortehniku, kuras iegādei atbilstoši divpakāpju teorijai tiek noslēgts privāttiesisks publiskā iepirkuma līgums. Savukārt, ja, piemēram, pašvaldība noslēdz publisko būvdarbu līgumu par pirmsskolas izglītības iestādes būvniecību un tās apsaimniekošanu, īstenojot likumā „Par pašvaldībām” 15.panta pirmās daļas 4.punktā noteiktās autonomās funkcijas izpildi, tad šādu līgumu, kura mērķis ir efektīva pašvaldības pārvaldes funkciju veikšana un visas sabiedrības labuma nodrošināšana, nevarētu uzskatīt par privāttiesisku līgumu.

---

⁷⁵⁷ Neimanis J. Publisko tiesību līgumi. Latvijas Republikas Augstākā tiesa. Konference, 2009.gada 27.marts. Pieejams: www.at.gov.lv/files/docs_en/conferences/.../t_neimanis.doc [skatīts 2011.gada 20.janvārī].

⁷⁵⁸ Plašāk sk.: Indāne D. Publiskā un privātā partnerība Latvijā Eiropas Savienības kontekstā. Jurista vārds, 2011. 11.janvāris, nr.2, 21.lpp.

Tādējādi PPP līguma priekšmets, kopējais raksturs un svarīgākie nosacījumi norāda, ka tas galvenokārt ir publisko tiesību līgums, tādēļ nodalāms no tradicionālā publiskā iepirkuma līgumiem un apspriežams atbilstoši normatīvajiem aktiem publisko tiesību līgumu jomā. Par šo līgumu tiesiskās dabas atšķirībām liecina arī vēsturiskā attīstība, kad XX gs. izveidojās atšķirīga PPP un publisko iepirkumu līgumiskā struktūra. Kā iepriekš pētījumā uzsvērts, PPP jomā privātā partnera izvēle tika balstīta uz *intuitus personae* principu, ņemot vērā uzņēmēja fundamentālo ilgtermiņa ieguldījumu, turpretim publisko iepirkumu jomā prevalēja bezpersoniskāka izvēle sakarā ar iespēju izraudzīties pretendentu no samērā liela piedāvājumu skaita un izpildāmo darbu vienkāršību, īstermiņa līgumi, investīciju vispārējs raksturs un stingra administratīvā kontrole. Minētais liecina, ka būtu nepieciešams izvērtēt PPP likuma 60.panta kategoriskumu, kurā *expressis verbis* noteikta šo līgumu privāttiesiskā daba. PPP līgumu publiskais raksturs būtu arī papildus arguments pret Publisko iepirkumu likuma un PPP likuma apvienošanu.

Latvijā saskaņā ar PPP likuma 1.panta 2. un 3.punktu PPP iedalīta divos galvenajos veidos. Līgumiskās partnerības gadījumā publiskā sektora un privātā sektora sadarbība notiek, publiskajam partnerim un privātajam partnerim PPP procedūras rezultātā slēdzot un izpildot PPP līgumu – partnerības iepirkuma līgumu vai koncesijas līgumu. Ja publiskais partneris vēlas veikt pastiprinātu PPP līguma izpildes kontroli, sadarbība tiek īstenota institucionālās partnerības veidā. Tādā gadījumā publiskais partneris piedalās kapitālsabiedrības pārvaldē, proti, neatkarīgi no kapitāla daļu daudzuma publiskajam partnerim ir vismaz viena valdes un padomes locekļa vieta.⁷⁵⁹

Lai gan likums prezumē, ka institucionālās partnerības gadījumā publiskais partneris veiks pastiprinātu PPP līguma izpildes kontroli, autora ieskatā šāds likumdevēja viedoklis ir pārāk optimistisks.⁷⁶⁰ Precīzāks būtu apgalvojums, ka dalība kapitālsabiedrības pārvaldē publiskajam partnerim, iespējams, nodrošinātu labāku informētību par projekta attīstības gaitu un aktīvāku dalību kopuzņēmuma darbā. Savukārt publiskā partnera kā kapitālsabiedrības dalībnieka kontroles funkcijas ir būtiski ierobežotas ar Komerclikuma normām par dalībnieku sapulces kompetenci un PPP likuma 113.panta otro daļu, atbilstoši kurai katra kopsabiedrības⁷⁶¹ kapitāla daļa dalībniekam dod vienu balsi.

---

⁷⁵⁹ Publiskās un privātās partnerības likums, 7.panta pirmā daļa, 114.panta pirmā daļa; LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2009. 9.jūlijs, nr.107.

⁷⁶⁰ Kā piemērs šādam apgalvojumam varētu kalpot pārvaldes problēmas valstij daļēji piederošajā akciju sabiedrībā „Air Baltic Corporation”. Lai gan šis uzņēmums, kurā Latvijas Republikai saskaņā ar „Lursoft” datiem (skatīts 2011.gada 1.martā) pieder 46,77% pamatkapitāla, nav veidots kā institucionālā PPP, tā pārvaldes juridiskie aspekti būtiski neatšķiras no PPP kopsabiedrības. Neskatoties uz valstij piederošo kontrolpaketi, „Air Baltic Corporation” 2009.gada decembrī netraucēti pārdeva uzņēmuma preču zīmes, lai gan šāda darījuma veikšana valsts interesēs ir apšaubāma.

⁷⁶¹ „Kopsabiedrība” ir īpašs termins, kuru ievieš PPP likums, lai apzīmētu kapitālsabiedrību, ko izveido publiskais partneris un PPP procedūras rezultātā noteiktais pretendents (privātais partneris). Publiskās un privātās partnerības likums, 1.panta 22.punkts.

Institucionālajai partnerībai jāatbilst šādiem noteikumiem: komercdarbību, ko veiks kopsabiedrība saskaņā ar PPP līgumu, atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likumam var veikt arī publiskais partneris; kopsabiedrība veiks kādu publiskajam partnerim normatīvajos aktos noteiktu vai Valsts pārvaldes iekārtas likumā noteiktajā kārtībā deleģētu pārvaldes uzdevumu, ja tas atbilst deleģēšanas noteikumiem.⁷⁶² Kā norāda Senāts, pirmkārt, deleģētajam pārvaldes uzdevumam ir jāietver sevī pārvaldes lēmumu pieņemšana. Valsts pārvaldes iekārtas likuma 1.panta 7.punktā pārvaldes lēmums definēts kā individuāls tiesību akts, kas vērsts uz tiesisku seku nodibināšanu, grozīšanu, konstatēšanu vai izbeigšanu valsts pārvaldes jomā. Pārvaldes lēmums regulē konkrētas publiski tiesiskas attiecības ar citu iestādi vai amatpersonu (rīkojums u.c.) vai privātpersonu (it īpaši – administratīvais akts). Otrkārt, privātpersonai pārvaldes uzdevumu var deleģēt ar līgumu tikai likumā noteiktajos gadījumos. Treškārt, atbilstoši likuma noteikumiem par deleģēšanas līgumu, deleģējot pārvaldes uzdevumu ar līgumu, pilnvarotā persona atrodas tās iestādes padotībā, kura slēdz līgumu.⁷⁶³

PPP līgums tiek noslēgts ar kopīgi izveidotu kopsabiedrību (kapitālsabiedrību) kā ar privāto partneri, ko saskaņā ar Komerclikumu un ievērojot Valsts pārvaldes iekārtas likumu izveido publiskais partneris un PPP procedūras rezultātā noteiktais pretendents (privātais dalībnieks). Saskaņā ar Komerclikuma prasībām un PPP likuma speciālajām normām kopsabiedrība tiek izveidota, dalībniekiem apmaksājot pamatkapitālu noteiktā apmērā. Tātad institucionālās partnerības gadījumā publiskais un privātais partneris apvieno savus resursus kopīgu mērķu sasniegšanai. Šajā gadījumā dalībnieki nevis sadala riskus un atbildību, bet gan uzņemas līdzatbildību par projekta riskiem un ieguvumiem, kas *stricto sensu* neatbilst likumā noteiktajām PPP pazīmēm. Bez tam uz publiskā partnera resursiem, kas atsavināti ieguldīšanai pamatkapitālā, neattieksies PPP likuma 77.panta otrajā daļā noteiktā aizsardzība kopsabiedrības maksātnespējas gadījumā.

Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, jāsecina, ka institucionālā partnerības pielietošana PPP projektos ir samērā komplicēta un ierobežota. Iespējams, ka institucionālā partnerība varētu kļūt par efektīvu instrumentu *R&D* jomas attīstībā, kas strauji globalizējas. Kā norādīts Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā, publiskais sektors varētu piedāvāt uzņēmumiem finansiālu atbalstu integrācijai globālajos *R&D* tīklos, subsidējot inovāciju fondus, kas darbojas kopā ar privāto kapitālu. Par šādu atbalstu varētu kļūt atbilstoši PPP principiem izveidota minētā riska kapitāla nozare, kas dotu iespējas vieglāk piesaistīt investīcijas *R&D* jomai. Veicinot ārvalstu

---

⁷⁶² Turpat, 7.panta pirmā daļa.

⁷⁶³ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2009.gada 30.janvāra lēmums lietā: Nr.SKA-0104-09, 16.4.p. Pieejams: <http://juridika.tiesas.lv/template/index.php?type=3&id=637&cat=4> [skatīts 2011.gada 25.janvārī].

riska kapitāla sabiedrību klātbūtni Latvijā, tiktu radīta iespēja uzņēmējiem pārņemt zināšanas un pieredzi, it īpaši produktu virzīšanai Eiropas, Āzijas un ASV tirgos. PPP, kur Latvijas puse sniegtu *R&D* pakalpojumus, bet ārvalstu puse – mārketinga un pārdošanas pakalpojumus, veicinātu daudznacionālo korporāciju īstenotus *R&D* projektus Latvijā. Infrastruktūras atbalsts šādu inovatīvu klasteru⁷⁶⁴ veidošanai būtu jāsniedz gadījumos, kad uzņēmumi ir gatavi sadarboties ar lielām kompānijām vai piedalīties MVU grupu veidošanā, paverot iespējas uzņēmumiem iekļauties šajās ražošanas ķēdēs.⁷⁶⁵

Tātad gan līgumiskās, gan institucionālās partnerības gadījumā tiek noslēgts vai nu partnerības iepirkuma līgums, kas likuma 1.panta 4.punktā definēts kā publisko būvdarbu līgums (ja tas paredz arī uzceltās būves apsaimniekošanu) vai publisko pakalpojumu līgums (ja tas paredz arī būvdarbus, kas ir šā līguma priekšmeta nebūtiska daļa), kuru noslēdzis publiskais partneris un privātais partneris uz laiku, kas ir ilgāks par 5 gadiem, vai arī koncesijas līgums (sk.4.attēlu).

Likuma 1.panta 6. un 7.punkts koncesijas līgumu iedala būvdarbu un pakalpojumu koncesijas līgumos. Būvdarbu koncesijas līgumā pēc publiskā partnera pasūtījuma privātais partneris veic būves projektēšanu un būvdarbus vai tikai būvdarbus, kā atlīdzību vai atlīdzības būtiskāko daļu iegūstot tiesības ekspluatēt uzcelto būvi, proti, tiesības saņemt samaksu no būves vai pakalpojuma galalietotājiem⁷⁶⁶ vai tiesības saņemt no publiskā partnera atlīdzību, kuras apmērs ir atkarīgs no galalietotāju pieprasījuma pēc būves vai pakalpojuma, vai arī saņemt gan samaksu no būves vai pakalpojuma galalietotājiem, gan arī minēto atlīdzību no publiskā partnera, bet vienlaikus tam tiek nodoti arī šīs būves ekspluatācijas riski⁷⁶⁷ vai šo risku būtiskākā daļa. Noslēdzot pakalpojumu koncesijas līgumu, pēc publiskā partnera pasūtījuma privātais partneris sniedz pakalpojumus un kā atlīdzību vai atlīdzības būtiskāko daļu par šo pakalpojumu sniegšanu iegūst

---

⁷⁶⁴ Klasteris ir komersantu, pētniecības, izglītības un citu saistīto institūciju sadarbības tīkls, kas darbojas noteiktā tautsaimniecības nozarē vai savstarpēji saistītās nozarēs, izmanto radniecīgas tehnoloģijas un līdzīga profila darbaspēka resursus, sastāv no juridiski neatkarīgiem komersantiem, kas ir savstarpēji konkurējoši, un vienlaicīgi realizē savstarpēju sadarbību.

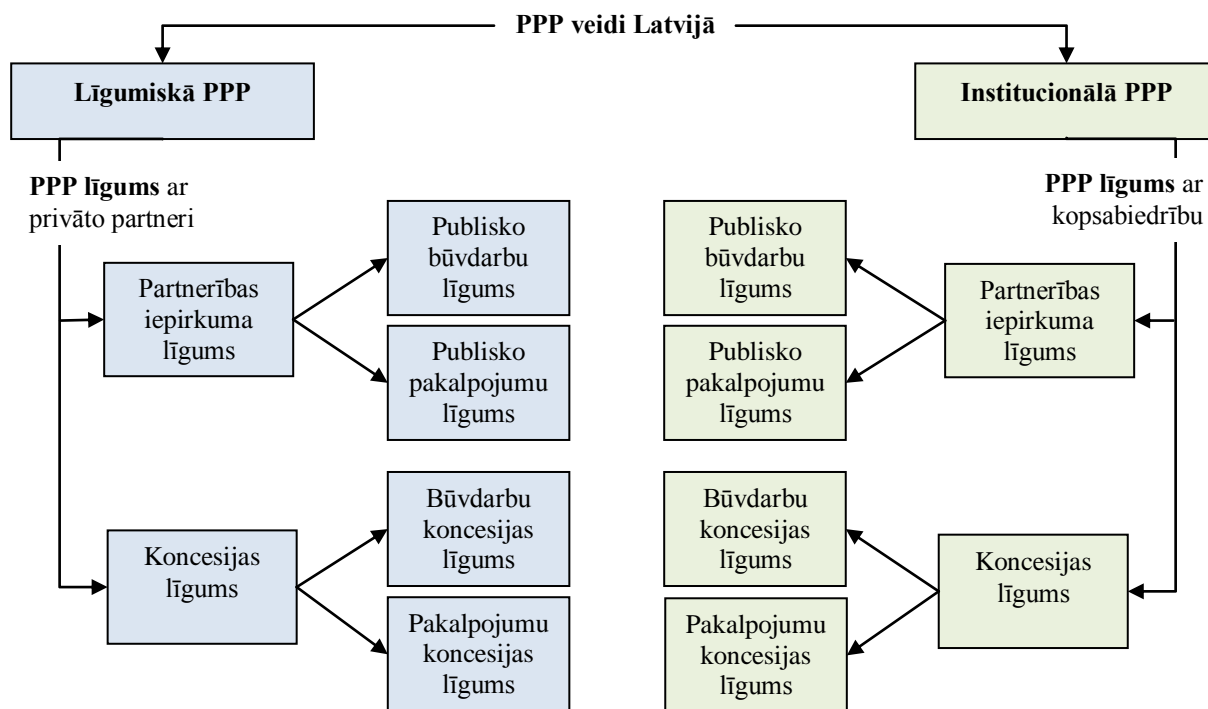
⁷⁶⁵ Šāda veida politika tiek sekmīgi realizēta Izraēlā, kur tā sauktā *BIRD* programma apmaksā 50% no *R&D* projekta izdevumiem, kurā viena puse ir tipiski vidēja vai liela ASV kompānija ar zināšanām par lietotāju vajadzībām un tirgū, bet otra puse – Izraēlas kompānija, kura apņemas veikt *R&D* darbu. Šādi ASV puse saņem bezmaksas un zema riska *R&D*, kamēr Izraēlas puse piekļūst zināšanām par tirgvedību un lietotāju vajadzībām, kā arī sekmīgi atgūst *R&D* ieguldītos naudas līdzekļus (Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam, 181., 182., 187.p. Pieejams: <http://www.latvija2030.lv/page/319> [skatīts 2010.gada 25.jūlijā]).

⁷⁶⁶ Par galalietotājiem PPP likuma izpratnē tiek uzskatītas personas, izņemot publisko partneri un privāto partneri, kuras koncesijas līguma noslēgšanas gadījumā lieto būvi vai izmanto pakalpojumu, kuru ekspluatē privātais partneris (PPP likuma 1.panta 10.punkts). Tātad tikai tās personas, kuras veiks maksājumus un lieto pakalpojumus vai infrastruktūru, būs uzskatāmas par galalietotājiem.

⁷⁶⁷ Būves vai pakalpojumu ekspluatācijas riski - ekonomiskie riski, kad privātā partnera ienākumi ir atkarīgi no būves vai pakalpojuma galalietotāja pieprasījuma pēc šīs būves vai pakalpojuma (pieprasījuma risks) vai no tā, vai šī būve vai pakalpojums tiek piedāvāts galalietotājam atbilstoši tām prasībām, kuras noteiktas noslēgtajā koncesijas līgumā (pieejamības risks), vai arī gan no pieprasījuma riska, gan no pieejamības riska (PPP likuma 1.panta 9.punkts).

tiesības ekspluatēt šos pakalpojumus, bet vienlaikus tam tiek nodoti arī šo pakalpojumu ekspluatācijas riski vai šo risku būtiskākā daļa.⁷⁶⁸

4.attēls

Kā uzsver FM, Latvija ir viena no pirmajām valstīm Eiropā, kas savos normatīvajos aktos ietvēra regulējumu par institucionālo PPP un finansētāja **iejaukšanās tiesībām** (*step-in*),⁷⁶⁹ proti, aizņemtā kapitāla finansētāja tiesībām piedāvāt publiskajam partnerim jaunu privāto partneri vai jaunu privāto dalībnieku, ja privātais partneris nespēj pildīt savas saistības un PPP projekts var tikt vai tiek apdraudēts. Aizņemtā kapitāla finansētāji visbiežāk ir komercbankas, ja privātais partneris neuzņemas finansējuma nodrošināšanu no pašu kapitāla. Finansējumu PPP projektam var piesaistīt ne tikai no kredītiestādes, bet arī no citiem finanšu instrumentiem, piemēram, ES struktūrfondiem un Kohēzijas fonda. Arī Eiropas Attīstības un investīciju banka un Ziemeļu investīciju banka ir plaši pazīstamas ar savu finansējumu attīstības projektos. Lai saņemtu kredīta galvojumu iespējams izmantot arī Latvijas Garantiju aģentūras⁷⁷⁰ piedāvātās finansējuma iespējas – eksporta garantijas⁷⁷¹ un kredīta garantijas.⁷⁷²

⁷⁶⁸ Ja pakalpojumu koncesijas līgumā ir iekļauta arī Publisko iepirkumu likumā minēto būvdarbu veikšana, kas ir šā līguma priekšmeta būtiskākā daļa, šādu līgumu uzskata par publisko pakalpojumu līgumu (PPP likuma 1.panta 7.punkts).

⁷⁶⁹ Likumprojekta „Publiskās un privātās partnerības likums” anotācija. Pieejams: http://www.ppp.gov.lv/fetch_1822.html [skatīts 2010.gada 10.aprīlī].

⁷⁷⁰ Latvijas Garantiju aģentūra (LGA) ir valsts kapitālsabiedrība. Kopš 2003.gada LGA īsteno tos uzdevumus komersantu atbalsta sektorā, kuri palīdz uzņēmējiem piesaistīt jaunas investīcijas savas darbības paplašināšanai, un nodrošina mehānismu, kā komersanti var saņemt finanšu atbalstu, saņemot garantiju kredīta vai līzīngā saņemšanai Latvijas komercbankās. Pieejams: <http://www.lga.lv/> [skatīts 2010.gada 23.janvārī].

Normatīvā regulējuma mērķis PPP jomā ir veicināt publiskā un privātā sektora sadarbību, efektīvi izmantojot publiskā partnera un privātā partnera resursus sabiedrības vajadzību apmierināšanai, nodrošinot atklātību, brīvu konkurenci, vienlīdzīgu un taisnīgu attieksmi PPP īstenošanā, kā arī sekmēt noslēgtā PPP līguma saistību izpildi līdz tā darbības termiņa beigām, veicinot līgumā paredzēto būvdarbu vai pakalpojumu nepārtrauktību.⁷⁷³ Tā kā iespējami dažādi sabiedrisko pakalpojumu nodrošināšanas varianti, PPP ir tikai viens no publiskā sektora uzdevumu izpildes organizēšanas veidiem līdz ar tradicionālo publiskā iepirkuma procedūru. Tādēļ PPP likums nesatur imperatīvu pienākumu publiskajam sektoram savu funkciju nodrošināšanā iesaistīt trešās personas. PPP projekts nedrīkst būt pašmērķis, bet tam jābūt saimnieciski izdevīgākajam risinājumam, kura pamatā ir detalizēti ieguldījumam atbilstošās vērtības aprēķini. Arī starptautiskie un ES tiesību akti PPP jomā, tajā skaitā par publiskajiem līgumiem un koncesijām, nereglamentē valstu izvēli nodrošināt publiskos pakalpojumus patstāvīgi vai uzticēt šo uzdevumu trešajai personai. Ņemot vērā ekskluzīvās publiskā sektora tiesības noteikt privātā kapitālā iesaistīšanas nepieciešamību un nosacījumus publisko funkciju nodrošināšanā, autora ieskatā nav pamatots juridiskajā literatūrā izteiktais viedoklis⁷⁷⁴ par to, ka PPP regulējums ir neefektīvs un pretējs ES tiesībām, jo neuzliek par pienākumu publiskajam partnerim obligāti ievērot PPP likumā noteiktās normas, ja publiskā un privātā sektora sadarbība pēc būtības atbilst PPP. Gluži pretēji - valsts iestādēm ir jābūt iespējai patstāvīgi izlemt, vai tās savus uzdevumus veic pašas vai uztic to izpildi privātajam sektoram neatkarīgi no tā, vai ir konstatējamas PPP likumā norādītās pazīmes. Tikai tad, ja publiskā sektora iestāde ir secinājusi, ka PPP mehānisma izmantošana dos vislabāko rezultātu, tai ir tiesības, nevis pienākums, piemērot PPP likumā noteikto procedūru. Turklāt šī procedūra ir laika un resursu ietilpīga, kura atmaksājas tikai tad, ja projekta rezultātā ir sasniegta ieguldījumam atbilstošā vērtība.

---

⁷⁷¹ Eksporta kredīta garantija ir LGA uzņemtas saistības atlīdzināt eksportētājam vai eksportētāju finansējošai bankai zaudējumus, ja iestājas kāds no komerciālajiem vai politiskajiem riskiem un ārvalstu pircējs neveic atlikto maksājumu par piegādātajām precīm un/vai pakalpojumu eksporta līgumā noteiktajā termiņā. Eksporta kredīta garantija sedz līdz 90% no atliktā maksājuma apjoma, bet ne vairāk kā 1 miljonu eiro. Atliktā maksājuma termiņš nevar pārsniegt 2 gadus. Eksporta kredīta garantiju izsniegšanu regulē 2009.gada 12.maija MK noteikumi Nr.436 „Īstermiņa eksporta kredītu garantēšanas noteikumi”.

⁷⁷² Kredīta garantijas ir LGA uzņemtās saistības kompensēt komercbankai komersanta neatmaksāto finansējuma pamatsummu garantijas apmērā, iestājoties garantijas gadījumam. Par garantijas gadījumu tiek uzskatīti tādi apstākļi, kas komercbankai rada tiesības atprasīt finansējuma pamatsummas samaksu saskaņā ar finanšu pakalpojuma līgumu. Garantiju izsniegšanas un valsts atbalsta piešķiršanas un uzskaites nosacījumus regulē 2009.gada 24.marta MK noteikumi Nr.269 „Noteikumi par garantijām komersantu un atbilstošu lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību konkurētspējas uzlabošanai”.

⁷⁷³ Publiskās un privātās partnerības likums, 2.pants; LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2009. 9.jūlijs, nr.107.

⁷⁷⁴ Plašāk sk.: Indāne D. Publiskā un privātā partnerība Latvijā Eiropas Savienības kontekstā. Jurista vārds, 2011. 11.janvāris, nr.2, 27.lpp., secinājumu 6.p.

Secinājumi. Precīzs, skaidrs, starptautiskajiem labas pārvaldības standartiem atbilstošs tiesiskais regulējums ir viens no galvenajiem priekšnosacījumiem PPP mehānisma efektīvai izmantošanai. Latvijā pirmais nozīmīgākais solis PPP tiesiskās vides sakārtošanā bija Publiskās un privātās partnerības likuma pieņemšana 2009.gada 18.jūnijā.

Likums daļēji ierobežo pakalpojumu īstenošanu koncesijas veidā, kas ir atbalstāma, lai nodrošinātu pakāpenisku PPP mehānisma ieviešanu. Šāds ierobežojums būtu atceļams līdz ar publiskā sektora kompetences pieaugumu, kas dos iespējas realizēt sarežģītākus projektus.

Jā saglabā publiskā sektora iespējas izlemt, vai tas savus uzdevumus veic patstāvīgi vai uztic to izpildi privātajam sektoram neatkarīgi no tā, vai ir konstatējamas likumā norādītās PPP pazīmes. Tikai tad, ja iestāde ir secinājusi, ka PPP mehānisma izmantošana dos vislabāko rezultātu, tai ir tiesības piemērot PPP likumā noteikto procedūru.

PPP līguma priekšmets, kopējais raksturs un svarīgākie nosacījumi norāda, ka tas galvenokārt ir publisko tiesību līgums, tādēļ nodalāms no tradicionālā publiskā iepirkuma līguma un apspriežams atbilstoši normatīvajiem aktiem publisko tiesību līgumu jomā. Tātad nepieciešams izvērtēt PPP likuma 60.panta kategoriskumu, kurā *expressis verbis* noteikta šo līgumu privāttiesiskā daba.

Institucionālā partnerība nenodrošina publiskajam partnerim plašākas PPP līguma izpildes kontroles iespējas, bet gan labāku informētību par projekta attīstības gaitu un aktīvāku dalību kopuzņēmuma darbā. Institucionālās partnerības gadījumā publiskais un privātais partneris apvieno savus resursus kopīgu mērķu sasniegšanai. Šajā gadījumā dalībnieki nevis sadala riskus un atbildību, bet gan uzņemas līdzatbildību par projekta riskiem un ieguvumiem, kas *stricto sensu* neatbilst likumā noteiktajām PPP pazīmēm.

KOPSAVILKUMS

1. Publiskā un privātā sektora varas un interešu savstarpējā atkarība starptautiskajā līmenī radījušas ilgtermiņa strukturālās izmaiņas, kurās privātais sektors iegūst aizvien lielāku nozīmi. Tādēļ publisko un privāto partnerību (PPP) nodibināšana kļuvusi par vienu no XXI gs. sākuma dominējošām idejām un jaunu filozofiju, kas ietekmējusi starptautisko un Eiropas tiesību attīstību.

2. PPP ir publiskā un privātā sektora institucionāla vai līgumiska brīvprātīga ilgtermiņa sadarbība publisko funkciju nodrošināšanā visas sabiedrības interesēs, apvienojot nepieciešamos resursus un sadalot riskus atbilstoši partneru spējām tos pārvaldīt.

3. Koncesijas ir senākās starptautiskajās privāttiesībās pieminētās partnerības, kuras plašāk sāka pielietot ieguves industrijā XIX gs., kad līgumos dominēja koloniālisma politiskā ietekme un daudznacionālo korporāciju intereses. Izmaiņas starptautiskajās publiskajās tiesībās XX gs. 70.gados, kas saistītas ar nāciju suverenitātes koncepcijas attīstību un pastāvīgās suverenitātes doktrīnas pār dabas resursiem atzīšanu, noteica jaunu koncesiju struktūru un citu diagonālo līgumu veidu attīstību, liecinot par starptautisko publisko tiesību tiešo ietekmi uz investīciju tiesisko regulējumu. Āzijas valstu valdības bija pirmās šo koncepciju apguvē, sasaistot tās ar ekonomikas attīstības funkciju un papildus finansējuma piesaisti. Vienlaikus šo līgumu uzdevums bija politiskā riska samazināšana ārvalsts investoram, tādējādi sekmējot interešu līdzsvaru un samazinot daudznacionālo korporāciju dominējošo lomu. Kopš 90.gadiem pieaug starptautisko investīciju pielietošana arī infrastruktūras projektu īstenošanā, ieviešot jaunus diagonālo līgumu veidus (*BOO*, *BOT u.c.*).

4. Tātad mūsdienu PPP pamatā ir izmaiņas starptautiskajās investīciju tiesībās, kas liecina par jauniem aspektiem jautājumā par līdzsvara noteikšanu starp pieņemošās valsts un investora tiesībām un pienākumiem, akcentējot korporatīvās pilsonības, vides aizsardzības, ilgtspējīgas attīstības un cilvēktiesību aizsardzības jautājumus. Līdz ar to PPP kļūst par vienu no starptautisko investīciju piesaistīšanas un starptautisko investīciju projektu organizācijas veidiem, kas nodrošina visas sabiedrības ieguvumus. PPP priekšrocība ir iespēja savienot šo instrumentu ar tiešajām ārvalstu investīcijām.

5. Izmaiņas investīciju līgumu struktūrā tos tuvinājušas publiskajiem līgumiem, kas vairāk pakļauti publiski tiesiskajam regulējumam nekā starptautiskajām privāttiesībām, un veicinājušas PPP mehānisma un ārvalstu investīciju sintēzi. Šo jauno aspektu iekļaušana divpusējos investīciju līgumos sekmētu investoru un sabiedrības interešu līdzsvarošanu un drošu, investīcijas veicinošu tiesisko vidi.

6. No reģionālajiem PPP projektiem, kas tiek realizēti galvenokārt infrastruktūras objektu attīstības un stratēģisko sabiedrisko pakalpojumu jomā, jānošķir Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) partnerību programmas, kuru globālie uzdevumi saistīti ar Tūkstošgades attīstības mērķu īstenošanu. Šo partnerību galvenais juridiskais pamats ir starptautisko publisko tiesību pamatlīgums - ANO Statūti, kuros partnerību mehānisms tika iekļauts jau 1945.gadā, kad Ekonomiskajai un sociālajai padomei Statūtu 71.pantā tika piešķirtas konsultāciju tiesības ar nevalstiskajām organizācijām. Pašlaik partnerības ir ANO sistēmas reformas neatņemama sastāvdaļa.

7. Konceptuālās izmaiņas starptautiskajās privāttiesībās veicināja koncesiju potenciāla „atklāšanu” XX gs. 80.gados ASV enerģētikas un pilsētībūvniecības jomā un privātās finanšu iniciatīvas attīstību Lielbritānijā 90.gados. Turpmākā koncepcijas attīstība noteica principiālas novitātes atbildības un risku sadalīšanā, finansēšanas mehānismā un juridiskajos instrumentos, radot plašu PPP līgumisko modeļu klāstu, kas vēl aizvien turpina attīstīties.

8. Starptautiskajās un Eiropas tiesībās dominē PPP iedalījums institucionālajās un līgumiskajās partnerībās. Institucionālās partnerības gadījumā publiskais un privātais partneris uzņemas līdzbildību par projekta riskiem un ieguvumiem, kas to nošķir no līgumiskās partnerības, kuras būtība ir risku un atbildības nodošana privātajam partnerim. Eiropā līgumiskās partnerības pamatā ir publiskie līgumi, kuru īpatnība PPP jomā ir visas sabiedrības interešu nodrošināšana.

9. Eiropas tiesībās PPP līgumus no citiem publiskajiem līgumiem nošķir dažādu kategoriju risku (celtniecības, finanšu, pieprasījuma, pieejamības u.c.) un atbildības nodošana privātajam partnerim. Atkarībā no apjoma, kādā privātais partneris ir uzņēmis riskus, var izdalīt atsevišķus PPP līgumu modeļus, kuru mērķis ir dot publiskajam sektoram iespēju izmantot privāto uzņēmumu projektēšanas, būvniecības, apsaimniekošanas un finanšu pārvaldības prasmes, vienlaikus saglabājot publiskā sektora kontroli pār sabiedriski nozīmīgu projektu īstenošanu. Tātad PPP ir īstenojamas visas sabiedrības labuma iegūšanai publiskā sektora pārvaldes funkciju jomā.

10. PPP līgumu grupā savu nozīmību saglabā koncesijas, kuras atšķiras ar veidu, kādā privātais partneris atpeln savus ieguldījumus. Koncesiju līgumiem raksturīgas koncesionāra tiesības saņemt galalietotāju maksājumus, tieša saikne starp koncesionāru un galalietotāju, koncesionāra tiesības ekspluatēt tam nodoto būvi vai pakalpojumu un šādai ekspluatācijai raksturīgais risks, kas jāuzņemas koncesionāram. Līdz ar to koncesijas ir komplicēts PPP instruments, kas prasa augstu publiskā sektora kompetenci, tādēļ atbalstāma šī mehānisma pakāpeniska ieviešana. Īpaša uzmanība jāvelta tiesiskajai noteiktībai un līgumu termiņam, kuram jānodrošina privātā partnera investīciju pilnvērtīga izmantošana un ieguldīto līdzekļu atpelnīšana.

11. Starptautiskajās un Eiropas tiesībās ir vispāratzīts, ka partnerības neaizvieto suverēnās publiskās varas autoritāti un leģitimitāti. Partnerību īstenošana pieprasa paaugstinātu publiskā

sektora kompetenci un profesionalitāti. Tikai saprātīga un pamatota PPP izmantošana var radīt sinerģiju un ieguvumus visai sabiedrībai. Tādēļ PPP iespējas nedrīkst pārvērtēt un pieļaut publiskā sektora atbildības un kompetences samazināšanos.

12. PPP īstenošanas starptautiskie standarti izpaužas labas pārvaldības principu un korporatīvās pilsonības koncepcijas apvienošanā. Atteikšanās no brīvprātības principa korporatīvās pilsonības koncepcijas jautājumā un tās nostiprināšana starptautiskajās investīciju tiesībās, piemēram, *BIT* preambulās un diagonālajos līgumos, sekmētu starptautisku PPP projektu realizāciju un jaunu starptautisko standartu izveidi investīciju jomā.

13. Starptautiskās tiesības nereglamentē valstu izvēli nodrošināt projektu īstenošanu vai publiskos pakalpojumus patstāvīgi, vai arī uzticēt šos uzdevumus ārvalsts vai vietējam investoram. Tā ir valsts suverenitātes izpausme, kas nosaka valsts augstāko varu iekšējās attiecībās un neatkarību starptautiskajā arēnā. PPP ir viens no publiskā sektora funkciju izpildes organizēšanas veidiem, kuru izvēle ir konkrētās valsts iestādes ekskluzīvajā kompetencē. Tikai tad, ja iestāde ir secinājusi, ka PPP mehānisma izmantošana dos vislabāko rezultātu, tai ir tiesības, nevis pienākums, piemērot PPP procedūru.

14. Latvijā saskaņā ar Publiskās un privātās partnerības likumu PPP īstenojamās visas sabiedrības vajadzību nodrošināšanai. Šo vajadzību apmierināšana ir mūsdienu valsts pamatfunkcija, kas tiek īstenota ar tiešās un atvasinātās pārvaldes institūciju palīdzību. Tātad PPP līgumi, kuru priekšmets galvenokārt ir infrastruktūras objektu būvniecība vai stratēģisku sabiedrisko pakalpojumu sniegšana, īstenojami sabiedrības interesēs, lai nodrošinātu konkrētās valsts pārvaldes institūcijas likumā noteikto funkciju efektīvu izpildi. Tādējādi PPP līgumu priekšmets, kopējais raksturs un svarīgākie nosacījumi nosaka to publiski tiesisko dabu. Šādi līgumi nodalāmi no tradicionālā publiskā iepirkuma līgumiem un apspriežami atbilstoši normatīvajiem aktiem publisko tiesību līgumu jomā.

15. Tādēļ nepieciešams pilnveidot tiesisko regulējumu un pārvērtēt PPP doktrinālos aspektus, kā arī Publiskās un privātās partnerības likuma 60.panta kategoriskumu, kurā *expressis verbis* noteikta PPP līgumu privāttiesiskā daba. Šim jautājumam ir ne tikai teorētiska, bet arī praktiska nozīme no līgumiem izrietošo strīdu izskatīšanas procesuālās kārtības noteikšanā. PPP līgumu publiskais raksturs ir papildus arguments pret Publisko iepirkumu likuma un PPP likuma apvienošanu.

16. Lai gan ES tiesības un Latvijas PPP likums prezumē, ka institucionālās partnerības gadījumā publiskais partneris veiks pastiprinātu PPP līguma izpildes kontroli, šāds likumdevēja viedoklis ir strīdīgs, jo daļība kapitālsabiedrības pārvaldē publiskajam partnerim nodrošina vienīgi

labāku informētību par projekta attīstības gaitu un prezumē salīdzinoši aktīvāku dalību kopuzņēmuma darbā.

17. Institucionālās partnerības gadījumā publiskais un privātais partneris apvieno savus resursus kopīgu mērķu sasniegšanai. Šajā gadījumā dalībnieki nevis sadala riskus un atbildību, bet gan uzņemas līdzatbildību par projekta riskiem un ieguvumiem, kas *stricto sensu* neatbilst likumā noteiktajām PPP pazīmēm. Autora ieskatā institucionālās partnerības izmantošanas iespējas ir ierobežotas. Eventuāli institucionālās partnerības varētu būt optimāls risinājums pētniecības un inovāciju jomā.

ANOTĀCIJA

Starptautiskā sabiedrība ir atzinusi būtisku līdzekļu trūkumu ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā un ekonomikas stabilitātes atjaunošanā pēc smagākās ekonomiskās krīzes kopš 1930.gada, jo ne publiskajam, ne arī privātajam sektoram katram atsevišķi vairs nepietiek resursu, lai patstāvīgi un neatkarīgi no citiem pārvarētu kompleksas globalizētās pasaules problēmas. Tādēļ pēdējās desmitgadēs ir izveidojusies īpaša publiskā un privātā sektora sadarbības forma, kuru parasti apzīmē ar terminu „publiskās un privātās partnerības” (PPP). Šī tendence ir publiskā un privātā sektora praktisko vajadzību izpausme, XXI gs. sākuma dominējošā ideja un jauna filozofija, kas tieši ietekmē starptautisko un Eiropas tiesību attīstību.

Starptautiskajās un Eiropas tiesībās PPP galvenais uzdevums tiek saskatīts visas sabiedrības vajadzību apmierināšanā, pielietojot šo mehānismu gan globālā, gan reģionālā līmenī. Ja Apvienoto Nāciju Organizācija (ANO) īsteno partnerību programmas universālu Tūkstošgades deklarācijā formulēto mērķu īstenošanā, tad Eiropā publiskā un privātā sektora sadarbības mērķis ir infrastruktūras modernizēšana un stratēģisko sabiedrisko pakalpojumu nodrošināšana. To kopējā iezīme ir publiskās varas ilgtermiņa institucionāla un organizatoriska sadarbība ar biznesa aprindām uz abpusēji izdevīgiem nosacījumiem, izmantojot riska sadali un privātā sektora īpašās zināšanas.

Disertācijas „Publiskā un privātā sektora partnerību veidošanas starptautiski tiesiskie aspekti ilgtermiņa strukturālo pārmaiņu procesā” galvenais mērķis ir partnerību institūta ietekmes izvērtējums uz starptautiskajām tiesībām. Tādēļ autors veicis pētījumus dažādās tiesību nozarēs, kas nosaka disertācijas starpnozaru raksturu. Atbilstoši formulētajam mērķim, autors uzstādījis 4 uzdevumus. Pirmais no tiem ir PPP veidošanas teorētisko aspektu analīze starptautiskajās tiesībās, kura ietvaros aplūkoti PPP attīstības jautājumi, sniegts pārskats par starptautiskās integrācijas strukturālo pārmaiņu ietekmi, definēti galvenie starptautisko partnerattiecību subjekti, kā arī PPP starptautiski tiesiskie standarti. Īpaša uzmanība veltīta PPP klasifikācijai starptautiskajās tiesībās, par ko juridiskajā literatūrā nepastāv vienots viedoklis. Otrais uzdevums ir PPP mehānisma nozīmes noskaidrošana ANO reformas kontekstā, kura risinājumā autors par būtisku uzskatījis ANO partnerību programmu, kategoriju un sadarbības ar pilsonisko sabiedrību aspektu noskaidrošanu, kā arī konkrētu piemēru analīzi. Trešais uzdevums veltīts partnerību īpatnībām Eiropas Savienības tiesībās un praksē, noskaidrojot PPP attīstības priekšnosacījumu un šķēršļus Eiropas tiesībās, kā arī konkrētas turpmākās Eiropas Savienības institūciju iniciatīvas šajā jomā. Partnerību mehānisma ieviešanas tiesību problēmjaucājumi Latvijā analizēti ceturta uzdevuma ietvaros, kritiski izvērtējot Latvijas juridiskajā literatūrā paustās atziņas par partnerību tiesiskajiem un PPP līgumu doktrinārajiem aspektiem Latvijas tiesību sistēmā. Disertācijā analizēti 315 literatūras avoti,

izmantojot Latvijas bibliotēkās un Hāgas Miera pils bibliotēkā (Nīderlandē) pieejamos resursus, kā arī interneta materiālus.

Darba nobeigumā autors secinājis, ka mūsdienu PPP pamatā ir izmaiņas starptautiskajās investīciju tiesībās, sasaistot diagonālo līgumu jaunās koncepcijas ar ekonomikas attīstības funkciju un papildus finansējuma iespējām. Autora ieskatā tas sekmēja PPP potenciāla „jaunatklāšanu” XX gs. 80.gados ASV enerģētikas jomā un privātās finanšu iniciatīvas attīstību Lielbritānijā 90.gados, turpmāk ieviešot principiālas novitātes atbildības un risku sadalīšanā, finansēšanas mehānismā un juridiskajos instrumentos, Eiropas tiesībās radot plašu PPP līgumisko modeļu klāstu, kas aizvien turpina attīstīties. Autors īpaši vēlējies uzsvērt, ka PPP īstenojamas visas sabiedrības labuma iegūšanai publiskā sektora pārvaldes funkciju jomā, kas nosaka PPP līgumu publiski tiesisko dabu arī Latvijas tiesību sistēmā, kā arī publiskā sektora ekskluzīvo kompetenci patstāvīgi noteikt likumā definēto funkciju izpildes veidu.

ANNOTATION

The international community has noted current estimates of dramatic shortfalls in resources required to achieve the sustainable development goals and restoring economic stability and returning public finances to a sustainable path after the worst economic crisis since the 1930s: because neither the public nor the private sector, each individually, has enough resources to overcome complex problems of the globalized world without assistance and independently. Therefore, a special form of public-private cooperation has been created in recent decades, usually defined by the term "Public-Private Partnerships" (Partnerships or PPPs). This trend has been described as one of the dominating organizational ideas circulating at the beginning of the 21st century and a new philosophy directly affecting the development of international and European law.

The main task of the PPPs in the context of international and European Law should be considered to meet the needs of society as a whole by using this mechanism at the global and regional levels. That is why in recent years the United Nations has been engaged in continuous Partnerships programmes in business. An important component of this process is implementing the universal goals formulated in the Millennium Declaration. In its turn, the objectives of cooperation between public authorities and private sector in the European Union are to modernize infrastructure and to provide strategic public services. A common feature of these initiatives is long term mutually beneficial institutional and organizational cooperation between public authorities and business sector through risk sharing and harnessing private sector expertise.

The main aim of the dissertation "International legal aspects of the development of public and private sector partnerships in the process of long term structural changes" is to explore legal issues concerning the reasons for developing and operating Partnerships at the international level and ascertain the development of PPPs in the context of impact upon international law. Therefore, the author has conducted an extensive research in various fields of law that determine an interdisciplinary nature of the dissertation. According to the stated aim the author has formulated four tasks. The first task is to analyse the theoretical aspects of the formation of public-private partnerships (PPP) in international law, within the framework of which development issues of PPPs have been dealt with, an overview on the influence of structural changes of international integration has been presented, the main international partnership entities, as well as international legal standards for PPPs have been defined. The emphasis is given to understanding and classification of PPPs in international law for which there is no consensus in the legal literature. The second task is to ascertain the potential of PPPs as a tool for institutional change and reform of the United Nations. The second task is to clarify the importance of the mechanism of PPPs in the

context of United Nations reform, where the author pays great attention to the clarification of the United Nations partnership programs, categories and the aspects of cooperation with civil society, as well as the specific case studies. The third task deals with peculiarities of Partnerships in law and practice of the European Union. Therefore the author has clarified the preconditions and obstacles of PPPs development in European law and the initiatives of European Union institutions in this area. The development of PPPs in Latvia and legal challenges in this field are described within the framework of the fourth task. The author has critically evaluated the findings of legal literature and doctrinal aspects of the PPPs agreements in the legal system of Latvia. The dissertation is based on an extensive literature search (315 sources) from the Peace Palace Library (Netherlands), Latvian libraries and on-line data bases, as well as any other published materials.

Finally the author concludes that PPPs is based on current developments in international investment law. This trend of events brings together the new concepts of diagonal contracts, the functions of economic development and additional funding opportunities. From the point of view of the author this trend promoted “rediscovering” of PPPs in the United States of America during the 1980’s and Private Finance Initiative (PFI) in Great Britain during the 1990’s, introducing fundamental novelties concerning responsibility and risk sharing, financing mechanisms and legal instruments, creating a wide range of PPP contractual models in European Law, which continue to develop. The author particularly wants to stress that PPPs projects must be implemented on the basis of public interest, so that a public authority is institutionally responsible for providing it and has exclusive competence to choose the manner of providing services. At the same time it determines that PPPs agreements are structured around public contracts and when public contracts are involved, they are subject to the provisions of public law.

ANNOTATION

Die internationale Gemeinschaft hat den wesentlichen Mangel an Mitteln für Erreichung der Ziele einer nachhaltigen Entwicklung und Wiederherstellung der wirtschaftlichen Stabilität nach der schwersten Wirtschaftskrise seit dem Jahre 1930 anerkannt, weil weder der öffentliche, noch der private Sektor jeder einzeln ausreichend Ressourcen haben, um selbständig und unabhängig von den anderen komplexe Probleme der globalisierten Welt zu überwinden. Deshalb ist in den letzten Jahrzehnten eine besondere Kooperationsform des öffentlichen und des privaten Sektors entstanden, die gewöhnlich mit dem Begriff „öffentlich-private Partnerschaft“ (ÖPP) bezeichnet wird. Diese Tendenz ist der Ausdruck der praktischen Bedürfnisse des öffentlichen und des privaten Sektors, die am Anfang des XXI Jhs. dominante Idee und eine neue Philosophie, die die Entwicklung des internationalen und des europäischen Rechts unmittelbar beeinflussen.

Im internationalen und europäischen Recht gilt als Hauptaufgabe der ÖPP die Befriedigung der Bedürfnisse der ganzen Gesellschaft, indem dieser Mechanismus sowohl auf der globalen, als auch auf der regionalen Ebene angewendet wird. Wenn die Organisation der Vereinten Nationen (UNO) die Partnerschaftsprogramme zur Realisierung der universalen in der Millenniumserklärung formulierten Ziele umsetzt, dann ist in Europa das Ziel der Zusammenarbeit des öffentlichen und des privaten Sektors Modernisierung der Infrastruktur und Gewährleistung der strategischen öffentlichen Dienste. Ihr gemeinsames Kennzeichen ist langfristige institutionelle und organisatorische Zusammenarbeit der öffentlichen Gewalt mit Geschäftskreisen zu beiderseitig günstigen Bedingungen, unter Benutzung der Risikoverteilung und besonderen Kenntnisse des privaten Sektors.

Das Hauptziel der Dissertation „International rechtliche Aspekte der Bildung der Partnerschaften des öffentlichen und des privaten Sektors im Prozess der langfristigen Strukturänderungen“ ist die Auswertung des Einflusses des Partnerschaftsinstituts auf das internationale Recht. Deshalb hat der Autor die Forschungen auf unterschiedlichen Rechtsgebieten durchgeführt, was den interdisziplinären Charakter der Dissertation bestimmt. Entsprechend dem formulierten Ziel hat der Autor 4 Aufgaben gestellt. Die erste von denen ist die Analyse der theoretischen Aspekte der Bildung von ÖPP im internationalen Recht, im Rahmen dessen die Fragen der Entwicklung der ÖPP betrachtet sind, ein Bericht über den Einfluss der Strukturänderungen der internationalen Integration gegeben ist, die Hauptsubjekte der internationalen Partnerschaften, als auch internationale Rechtsstandards der ÖPP definiert sind. Besondere Aufmerksamkeit ist der Klassifikation der ÖPP im internationalen Recht geschenkt, worüber es in der juristischen Literatur kein einheitlicher Gesichtspunkt besteht. Die zweite

Aufgabe ist die Feststellung der Bedeutung des Mechanismus der ÖPP im Kontext der UNO-Reform, zur dessen Lösung der Autor das UNO-Partnerschaftsprogramm, die Feststellung der Kategorien und der Aspekte der Zusammenarbeit mit der Zivilgesellschaft, als auch die Analyse konkreter Beispiele als wesentlich angesehen hat. Die dritte Aufgabe ist den Eigenartigkeiten der Partnerschaften im Recht und in der Praxis der Europäischen Union gewidmet, es werden die Voraussetzung und die Hindernisse der Entwicklung der ÖPP im europäischen Recht, als auch konkrete weitere Initiativen der Institutionen der Europäischen Union auf diesem Gebiet geklärt. Die Problemfragen der Einführung des Partnerschaftsmechanismus in Lettland sind im Rahmen der vierten Aufgabe analysiert, die in der lettischen juristischen Literatur ausgedrückten Erkenntnisse über Rechtsaspekte der Partnerschaften und doktrinäre Aspekte der ÖPP-Verträge im lettischen Rechtssystem werden kritisch ausgewertet. In der Dissertation sind 315 Literaturquellen analysiert, es wurden die in den Bibliotheken Lettlands und in der Peace Palace Library in den Haag (Niederlande) zugänglichen Ressourcen, als auch Materialien aus Internet verwendet.

Am Ende der Arbeit hat der Autor schlussfolgert, dass den heutigen ÖPP die Änderungen im internationalen Investitionsrecht zugrunde liegen, die neuen Konzeptionen der diagonalen Verträge werden mit der Funktion der Wirtschaftsentwicklung und den Möglichkeiten der zusätzlichen Finanzierung verknüpft. Der Meinung des Autors nach hat das die „Neuentdeckung“ des ÖPP-Potentials in den 80-er Jahren des XX Jhs. im Bereich der Energetik der USA und die Entwicklung der privaten Finanzinitiative in Großbritannien in den 90-er Jahren gefördert, in der Folge wurden prinzipielle Novitäten in der Verteilung der Verantwortung und der Risiken, im Finanzierungsmechanismus und Rechtsinstrumenten eingeführt, im Europarecht wurde eine Fülle von ÖPP-Vertragsmodellen geschaffen, die sich immer weiter entwickelt. Der Autor möchte besonders hervorheben, dass die ÖPP zur Gewinnung des Nutzens für die ganze Gesellschaft im Bereich der Verwaltungsfunktionen des öffentlichen Sektors umzusetzen sind, was den öffentlich-rechtlichen Charakter der ÖPP-Verträge auch im Rechtssystem Lettlands, als auch die ausschliessliche Kompetenz des öffentlichen Sektors bestimmt, die Art der Erfüllung der im Gesetz definierten Funktionen festzusetzen.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS, NORMATĪVO AKTU UN JURIDISKĀS PRAKSES SARAKSTS

I. Izmantotā literatūra

1. Akadēmiskā terminu datu bāze „AkadTerm”. Pieejams: <http://www.termini.lza.lv> [skatīts 2010.gada 12.augustā].
2. Ar jaunu elpu publiskajā un privātajā partnerībā. Komersanta Vēstneša informācija. Komersanta Vēstnesis, 2008. 27.augusts, nr.35.
3. Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2007, 383 lpp. ISBN 978-9984-40-493-6.
4. BNS. Trešo valstu investoriem jāliedz pārņemt stratēģiskus ES uzņēmumus. 2010. 27.decembris. Pieejams: <http://www.financenet.lv/zinas/359652> [skatīts 2010.gada 30.decembrī].
5. Bojārs J. Starptautiskās privāttiesības I. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2010, 423 lpp. ISBN 978-9934-0-1143-6.
6. Bojārs J. Starptautiskās privāttiesības II. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2010, 301 lpp. ISBN 978-9934-0-1355-3.
7. Bojārs J. Starptautiskās publiskās tiesības I. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2005, 843 lpp. ISBN 9984-36-361-9.
8. Bojārs J. Starptautiskās publiskās tiesības II. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2006, 754 lpp. ISBN 9984-37-378-9.
9. Briede J. Administratīvais akts. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2003, 176 lpp.
10. Briseles Eiropadomes prezidentvalsts secinājumi, 2005.gada 22.-23.marts. Pieejams: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/LV/ec/84348.pdf [skatīts 2009.gada 12.jūlijā].
11. Eiropadomes 2008.gada 11. un 12.decembra prezidentvalsts secinājumi, 17271/08. Pieejams: <http://europa.eu/pdf/lv/08/st17/st17271.lv08.pdf> [skatīts 2010.gada 9.jūnijā].
12. Eiropadomes 2010.gada 17.jūnija secinājumi par jauno nodarbinātības un gudras, ilgtspējīgas un integrējošas izaugsmes stratēģiju „Eiropa 2020”, EUCO 13/10. Pieejams: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/LV/ec/115357.pdf [skatīts 2010.gada 22.jūnijā].
13. Eiropadomes 2010.gada 25. un 26.marta secinājumi par Eiropas Savienības stratēģiju nodarbinātībai un izaugsmei „Eiropa 2020”. Pieejams: http://ec.europa.eu/eu2020/index_en.htm [skatīts 2010.gada 7.jūnijā].
14. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu „Zaļā grāmata „TEN-T: politikas pārskats. Ceļā uz integrētāku Eiropas transporta tīklu, kas sekmētu kopējās transporta politikas īstenošanu””. Oficiālais Vēstnesis, 2009. 23.decembris, C 318.
15. Eiropas labas administratīvās prakses kodekss. Luksemburga: Eiropas Kopienu Oficiālo publikāciju birojs, 2005, 20 lpp.
16. Eiropas Parlamenta Iekšējā tirgus un patērētāju aizsardzības komitejas 2006.gada 18.augusta ziņojuma projekts par Komisijas Zaļo grāmatu par valsts un privāto partnerību un Kopienas tiesību aktiem attiecībā uz publisko iepirkumu un koncesijām (2006/2043(INI)). Pieejams: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/pr/626/626826/626826lv.pdf [skatīts 2010.gada 19.jūnijā].

17. Eiropas Savienības tiesību īstenošana Latvijā. Alehno I. (visp.red.). Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2003, 392 lpp.
18. Eiropas tiesības. Otrais papildinātais izdevums. Blūzma V., Buka A., Deksnis E.B. u.c. Rīga: Juridiskā koledža, 2007, 628 lpp. ISBN 978-9984-4-1.
19. Ekonomikas skaidrojošā vārdnīca. Rīga: Zinātne, 2000, 702 lpp.
20. ES fondi. Pieejams: <http://www.esfondi.lv/page.php?id=478#up> [skatīts 2010.gada 16.aprīlī].
21. Globālā dienaskārtība. K.Rudzīte, I.Irbīte, S.Novicka, G.Ignatāne, T.Rostoks. Rīga: Zinātne, 2006, 288 lpp.
22. Hūbnere D. Kandidātvalstu attīstības sekmēšana, izmantojot pirmspievienšanās palīdzības instrumentu. Inforegio Panorama, 2008. septembris, nr.27, 3.-7.lpp.
23. Ieguldījumam atbilstošās vērtības noteikšanas kritēriji un metodoloģijas vadlīnijas publisko investīciju projektu izvērtēšanai Latvijā. Ernst & Young Baltic ziņojums, 2004. 26.maijs. Pieejams: <http://www.em.gov.lv/em/2nd/?cat=15278> [skatīts 2010.gada 6.aprīlī].
24. Indāne D. Publiskā un privātā partnerība Latvijā Eiropas Savienības kontekstā. Jurista vārds, 2011. 11.janvāris, nr.2, 17-27.lpp.
25. Kalniņš V. Romiešu civiltiesību pamati. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2010, 228 lpp. ISBN 978-9934-0-1157-3.
26. Konstitucionālās tiesības. J.Pleps, E.Pastars, I.Plakane. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2004. ISBN 9984-731-39-1. – 732 lpp.
27. Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam. Saeimā apstipināta 2010.gada 10.jūnijā. Pieejams: <http://www.latvija2030.lv/page/319> [skatīts 2010.gada 25.jūlijā].
28. Latvijas pašvaldību attīstības vadlīnijas. Latvijas Pašvaldību savienības 21.kongress, 2010.gada 21.maijs. Logs, 2010. jūnijs/jūlijs, nr.6/7, 10.-11.lpp.
29. Latvijas valsts un privātās partnerības veicināšanas pamatnostādņu gala ietekmes novērtējums; Finanšu ministrijas 2010.gada 29.marta ziņojums. Pieejams: http://www.mk.gov.lv/doc/2005/FMZino_290310.897.doc [skatīts 04.08.2010.gada 4.augustā].
30. Latvijas konversācijas vārdnīca. IX sējums. Rīga: A.Gulbja apgādniecība, 1933.
31. Latvijas vēsture. 20.gadsimts. Bleiere D., Butulis I., Feldmanis I., Stranga A., Zunda A. Rīga: Jumava, 2005, 443 lpp. ISBN 9984-05-865-4.
32. Likums par jaunbūvējamo dzelzceļu priekšdarbiem un par koncesijām jauniem dzelzceļiem. Likumu un ministru kabineta noteikumu krājums, 1.burtnīca. Rīga: Tieslietu ministrijas Kodifikācijas nodaļas izdevums, 1925.gada 30.janvārī, 718.lpp.
33. Likums par Liepājas-Aizputes un Aizputes-Kuldīgas-Tukuma dzelzceļa koncesiju. Likumu un Ministru kabineta noteikumu krājums. Rīga: Saeimas Kodifikācijas nodaļas izdevums, 1931, 1192.lpp.
34. LR Ārlietu ministrijas mājas lapa. Pieejams: <http://www.am.gov.lv/lv> [skatīts 2009.gada 15.novembris].
35. LR Ministru kabineta mājas lapa. Pieejams: <http://www.mk.gov.lv> [skatīts 2009.gada 7.decembrī].
36. LR Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas mājas lapa. Pieejams: <http://www.rapl.gov.lv> [skatīts 2010.gada 1.jūnijā].
37. Luksa M. Lisabonas stratēģija un tās mācības. LV.LV portāls, 2010.gada 21.janvāris. Pieejams: <http://www.lv.lv/?menu=doc&id=203980> [skatīts 2010.gada 2.maijā].
38. Mihailovs G. Lisabonas stratēģijas attīstība, plānošanas dokumenti. Latvija Eiropas Savienībā, 2006. maijs, nr.2, 17.-18.lpp.

39. Neimanis J. Publisko tiesību līgumi. Latvijas Republikas Augstākā tiesa. Konference, 2009.gada 27.marts. Pieejams: www.at.gov.lv/files/docs_en/conferences/.../t_neimanis.doc [skatīts 2011.gada 20.janvārī].
40. Nezināšana par publiskās un privātās partnerības modeli traucē tā ieviešanu Latvijā. Pieejams: <http://business.delfi.lv/archive/print.php?id=38154389> [skatīts 2011.gada 23.aprīlī].
41. Nodokļi. Pamati vienotam tirgum. Pieejams: http://europa.eu/pol/tax/overview_lv.htm [skatīts 2010.gada 1.jūlijā].
42. Noteikumi par elektriskās enerģijas apgādi. Ministru kabineta 1934.gada noteikumi. Likumkrājuma izvilks par laiku no 1919.g. līdz 1934.g. 15.maijam, Rīga: Tieslietu ministrijas Kodifikācijas departamenta izdevums, 1939, 776.lpp.
43. Paidere G. Sabiedrības līdzdalība valsts pārvaldē: Uzņēmumu reģistra pieredze. Jurista Vārds, 2010. 6.jūlijs, nr.27, 6.-11.lpp.
44. Paziņojums presei „Digitālā programma. Komisija ieskicē rīcības plānu labklājības un dzīves kvalitātes uzlabošanai Eiropā”, IP/10/581, 2010.gada 19.maijs. Pieejams: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/581> [skatīts 2010.gada 26.jūnijā].
45. Paziņojums presei „Jauna ES ieguldījumu pakete, lai veicinātu tirdzniecību un stiprinātu ieguldītāju tiesības”, IP/10/907, 2010.gada 7.jūlijs. Pieejams: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/907&format=HTML&aged=0&language=LV&guiLanguage=en> [skatīts 2010.gada 26.jūlijā].
46. Paziņojums presei „Kopīgi stiprināt informācijas un komunikāciju tehnoloģiju jomu – Eiropā jāapvieno privāto uzņēmumu, valsts un ES pētniecības darbs, lai palielinātu konkurētspēju”. Pieejams: <http://europa.eu/rapid/pressReleases> [skatīts 2009.gada 21.augustā].
47. Publiskā un privātā partnerība. Pieejams: <http://www.ppp.gov.lv> [skatīts 2010.gada 28.jūnijā].
48. Publiskās un privātās partnerības izmantošanas iespējas Latvijas tautsaimniecības nozarēs. SIA „NK konsultāciju birojs” pētījums, 2007.gada decembris. Pieejams: http://www.liaa.gov.lv/?object_id=48610 [skatīts 2010.gada 5.jūnijā].
49. Rifkins Dž. Jaunās ekonomikas laikmets. Rīga: Jumava, 2001, 279 lpp. ISBN 9984-05-712-7.
50. Rone D. Mediācijas konference Milānā. Jurista vārds, 2010. 8.jūnijs, nr.23, 5.lpp.
51. SIA „PricewaterhouseCoopers” pētījums par Kohēzijas fonda piesaisti publiskās un privātās partnerības (PPP) projektiem, 2010. Pieejams: http://www.ppp.gov.lv/view_6660_361.html [skatīts 2011.gada 30.janvārī]
52. Skaidrojošais materiāls par Publiskās un privātās partnerības likumu; Finanšu ministrija, 2010. Pieejams: http://www.ppp.gov.lv/view_6568_361.html [skatīts 2010.gada 4.augustā].
53. Skujeneeks M. Latvija. Zeme un eedzīvotāji. Trešais pārstrādātais un papildinātais izdevums. Rīga: M.Gulbja apgādneeciba, 1927, 752 lpp.
54. Stiglics Dž.E., Drifils Dž. Makroekonomika. Rīga: Latvijas Universitāte, 1994, 415 lpp.
55. Šenfelde M. Makroekonomika. 3.izdevums. Rīga: RTU izdevniecība, 2009, 241 lpp.
56. Tiltiņš A. Kompensācijas (offset) darījumi aizsardzības sektora iepirkumos un to izmantošanas pamatprincipi. Grām.: Škapars R., Šumilo Ē., Dunska M. (red.) Nodokļu politikas tiesiskie un ekonomiskie aspekti un to ietekme uz uzņēmējdarbības vidi Latvijā. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010, 151.-165.lpp. ISBN 978-9984-45-186-2.
57. Tiļļa A. Ieskats publiskās un privātās partnerības izpratnē. Jurista vārds, 2007. 29.maijs, nr.22.
58. Torgāns K. Saistību tiesības. I daļa. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 315 lpp. ISBN 9984-790-00-2.

59. Vadlīnijas līgumisko valsts un privātās partnerības projektu īstenošanai; Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra, 2006. Pieejams: <http://www.em.gov.lv> [skatīts 2009.gada 23.augustā].
60. Višķere I. Publisko tiesību līgumi un to kontrole administratīvā procesa kārtībā. Jurista vārds, 2009. 3.februāris, nr.5, 20.-29.lpp.
61. A Gateway to the UN System's Work on the MDGs. Pieejams: <http://www.un.org/millenniumgoals/bkgd.shtml> [skatīts 2009.gada 28.novembrī].
62. Abbott F.F., Johnson A.C. Municipal Administration in the Roman Empire. Princeton: Princeton University Press, 1926, p.598.
63. Ad municipalem et de incolis. Corpus Juris Civilis. The Roman Law Library. Pieejams: <http://www.thelatinlibrary.com/classics.html> [skatīts 2009.gada 28.novembrī].
64. Arner D.W. Financial Stability, Economic Growth and the Role of Law. New York: Cambridge University Press, 2007, p.344.
65. Arrowsmith S. Public Private Partnerships and the European Procurement Rules: EU Policies In Conflict? Common Market Law Review, vol.37, issue 3, 2000, pp.709-737.
66. August R. International Business Law. Fourth Edition. Text, Cases and Readings. New Jersey: Pearson Prentice Hall, 2004, p.806. ISBN 0-13-101410-2.
67. Bennett J. Public Private Partnerships: The Role of the Private Sector in Preventing Funding Conflict. Vanderbilt Journal of Transnational Law, 2002, vol.35, issue 2, pp.711-717.
68. Bishop R.D., Crawford J., Reisman W.M. (ed.) Foreign Investment Disputes. Hague: Kluwer Law International, 2005, p.1653. ISBN 90-411-2311-3.
69. Bollen F., Hartwig I., Nicolaidis P. EU Structural Funds beyond Agenda 2000. Reform and Implications for Current and Future Member States. Maastricht: European Institute of Public Administration, 2000, p.229. ISBN 90-6779-142-3.
70. Bovis Ch.H. EU Public Procurement Law. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, Inc., 2007, p.488. ISBN 978-1-84542-204-2.
71. Bovaird T. Public-Private Partnerships in Western Europe and the US: New Growths from Old Roots. In: Ghobadian A., Gallear D., O'Regan N. Public-Private Partnership. Policy and Experience. New York: Palgrave Macmillan, 2004, pp.221-250. ISBN 1-4039-2061-3.
72. Braun J., Pies I. United Nations Global Compact. In: Tietje Ch., Brouder A. (ed.) Handbook of Transnational Economic Governance Regimes. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2009, pp.253-265. ISBN 978-90-04-16330-0.
73. Brenninkmeijer O.A.J. Business and Civil Society Partnerships with the United Nations: Public Policy Challenges under the Impact of Globalization and Implications for International Order. In: Stivachtis Y.A. (ed.) International Order in a Globalizing Word. Hampshire: Ashgate, 2007, pp.15-37. ISBN 978-0-7546-4930-4.
74. Brownlie I. Principles of public international law. Sixth edition. New York: Oxford University Press, 2003, p.742.
75. Bult-Spiering M., Dewulf G. Strategic Issues in Public-Private Partnerships. An international perspective. Oxford: Blackwell Publishing, 2007, p.204. ISBN 13:978-1-4051-3475-0.
76. Carreau D, Juillard P. Droit International Économique. 4e édition refondue et augmentée. Paris: L.G.D.J., 1998. Карро Д., Жюйар П. Международное экономическое право. Москва: Международные отношения, 2002, с.608. ISBN 5-7133-1088-4.
77. Cassese A. International Law. New York: Oxford University Press, 2001, p.469. ISBN 0-19-829998-2.
78. CEEP opinion on Public-Private Partnerships (PPP), Concessions and In-house. CEEP.06/AVIS 14, August 2006.

79. Chalmers D., Tomkins A. *European Union Public Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007, p.501. ISBN 978-0-521-70902-6.
80. Clement-Davies Ch. *Public-Private Partnerships in Central and Eastern Europe: Structuring Concession Agreements*. *Law in transition* 2007, pp.39-49.
81. Code of Good Practice for Civil Participation in the Decision Making Process, adopted by the Conference of INGOs at its meeting on 1st October 2009. Pieejams: http://www.coe.int/t/ngo/Source/Code_good_practice_en.pdf [skatīts 2010.gada 29.jūlijā].
82. Communiqué. Meeting of Finance Ministers and Central Bank Governors, London, September 4-5, 2009. Pieejams: http://www.g20.org/Documents/FM__CBG_Comm_-_Final.pdf [skatīts 2009.gada 10.oktobrī].
83. Conclusions from the 1st International JREC Conference in Brussels, June 4th 2003. Pieejams: http://ec.europa.eu/environment/jrec/documents_en.htm [skatīts 2010.gada 23.maijā].
84. Corporate Sponsoring in the United Nations System. Principles and Guidelines. Joint Inspection Unit, JIU/NOTE/2009/1, Geneva: United Nations, 2009, p.29.
85. CSD Partnerships Database. Pieejams: <http://webapps01.un.org/dsd/partnerships/public/welcome.do> [skatīts 2010.gada 23.janvārī].
86. Dell S. *The United Nations and International Business*. London: Duke University Press, 1990, p.191.
87. Deva S. Global Compact: A Critique of the U.N.'s „Public-Private” Partnership for Promoting Corporate Citizenship. *Syracuse Journal of International Law and Commerce*, 2007, vol.34, issue 1, pp.107-151. ISSN 0093-0709.
88. Dolzer R., Schreuer C. *Principles of International Investment Law*. New York: Oxford University Press, 2008, p.433. ISBN 978-0-19-921175-3.
89. ESA 95 (The 1995 European System of Accounts) Manual on government deficit and debt. Part IV. Long term contracts between government units and non-government partners (public-private partnerships). Eurostat. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2004, p.26.
90. European Free Trade Association. Pieejams: <http://secretariat.efta.int/> [skatīts 2010.gada 19.martā].
91. European Investment Bank. Pieejams: <http://www.eib.europa.eu/> [skatīts 2010.gada 24.aprīlī].
92. European Investment Fund. Pieejams: <http://www.eif.europa.eu/> [skatīts 2010.gada 24.aprīlī].
93. European Parliament resolution of 18 May 2010 on new developments in public procurement (2009/2175(INI)), art.13. Pieejams: http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/partnerships/cooperation/legal_background_en.htm [skatīts 2011.gada 25.februārī].
94. European Parliament. *Public - Private Partnerships. Models and Trends in the European Union*, IP/A/IMCO/SC/2005-161, 2006. februāris. Pieejams: http://www.europarl.europa.eu/comparl/imco/studies/0602_ppp_briefingnote_en.pdf [skatīts 2010.gada 12.janvāris].
95. European PPP Expertise Centre. Pieejams: <http://www.eib.org/eppec/index.htm> [skatīts 2010.gada 19.martā].
96. Evans A. *The EU Structural Funds*. Oxford: Oxford University Press, 1999, p.348. ISBN 0-19-826828-9.
97. Faria J. International efforts to promote and harmonise concession law. *Law in transition* 2001, pp.29-31.

98. Fischer P. Historic Aspects of International Concession Agreements. In: Alexandrowich C.H. (ed.) *Grotian Society Papers. Studies in the History of the Law of Nations*. The Hague: Martinius Nijhoff, 1972, pp.222-261. ISBN 90-247-1331-5.
99. Friedman L.T. *World Is Flat: A Brief History of the Twenty-First Century*. New York: Farrar Straus & Giroux, 2006, p.600.
100. Garner B.A. (ed.) *Black's Law Dictionary*. Ninth Edition. St.Paul: West, Thomson Reuters, 2009, p.1920. ISBN 978-0-314-19949-2.
101. Giles C., Atkins R., Guha K. The undeniable shift to Keynes. *The Financial Times*, December 30, 2008. Pieejams: <http://www.ft.com/cms/s/0/c4cf37f4-d611-11dd-a9cc-000077b07658.html> [skatīts 2009.gada 9.oktobrī].
102. *Global Compact Critics*. Pieejams: <http://globalcompactcritics.blogspot.com/> [skatīts 2010.gada 18.janvārī].
103. *Global Energy Efficiency and Renewable Energy Fund*. Pieejams: <http://geeref.com/posts/display/1> [skatīts 2010.gada 31.maijā].
104. *Good News Bible. Today's English Version with Concordance*. Great Britain: HarperCollins Manufacturing, 1987, p.927, p.341. ISBN 0-564-05653-7.
105. *Governance in Public-Private Partnerships for Infrastructure Development*. Draft. United Nations Economic Commission for Europe (UNECE), 2004. Pieejams: http://www.em.gov.lv/em/images/modules/items/item_file_15397_302.pdf [skatīts 2009.gada 15.oktobrī].
106. *Green Paper „Partnership for a new organization of work”*. European Commission: Bulletin of the European Union, Supplement 4/97.
107. *Guidelines on Cooperation between the UN and the Business Community*, issued by the Secretary-General of the United Nations, July 17, 2000. Pieejams: http://www.un.org/partnerships/Docs/Guidelines_on%20UN_Business%20Cooperation.pdf [skatīts 2009.gada 6.decembrī].
108. Guzman A.T., Sykes A.O. *Research Handbook in International Economic Law*. Massachusetts: Edward Elgar Publishing, Inc., 2007, p.624. ISBN 978-1-84376-674-2.
109. Hamilton G. Promoting PPPs for infrastructure development, innovation and competitiveness: the role of the UNECE. *Law in transition 2007*, pp.23-28.
110. Hill T. Three Generations of UN-Civil Society Relations: A Quick Sketch. Pieejams: <http://www.un-ngls.org/orf/UNreform.htm> [skatīts 2009.gada 3.oktobrī].
111. Holman O. Public-private partnerships and transnational governance in the European Union. The case of the Lisbon Strategy. In: Graz J.C., Nölke A. (ed.) *Transnational Private Governance and its Limits*. London: Routledge, 2008, pp.171-184. ISBN 10: 0-415-41435-0.
112. *Instrument for Structural Policies for Pre-Accession*. Pieejams: http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/ispa/ispa_en.htm [skatīts 2010.gada 31.maijā].
113. *International Telecommunication Union*. Pieejams: <http://www.itu.int>. [skatīts 2009.gada 20.novembrī].
114. *ISPA Manual*. European Commission, DG Regio, April 2002. Pieejams: http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/ispa/docum_en.htm [skatīts 2010.gada 2.jūnijā].
115. Jordan S., Bird T. The Private Sector and the Business of Global Governance. In: *The New Dynamics of Multilateralism. Diplomacy, International Organizations, and Global Governance*. Muldoon J.P., Aviel J.F (Jr.), Reitano R., Sullivan E. (ed.). Boulder: Westview Press, 2010, pp.197-206. ISBN 978-0-8133-4481-2.
116. Kruck A., Rittberger V. Multilateralism Today and Its Contribution to Global Governance. In: *The New Dynamics of Multilateralism. Diplomacy, International Organizations, and Global*

- Governance. Muldoon J.P., Aviel J.F. (Jr.), Reitano R., Sullivan E. (ed.). Boulder: Westview Press, 2010, pp.43-65. ISBN 978-0-8133-4481-2.
117. Lawrence L.M., Stutte C.T. Public-Private Partnerships. In: Thai K.V. (ed.) International Handbook of Public Procurement. London: Taylor&Francis Group, 2009, pp.703-724. ISBN 978-1-4200-5457-6.
  118. Leader's Statement. The Pittsburgh Summit, September 24-25, 2009. Pieejams: http://www.g20.org/Documents/pittsburgh_summit_leaders_statement_250909.pdf [skatīts 2009.gada 10.oktobrī].
  119. Lee D., Clegg F., Roper M. (Eds.) Global Guide to Public-Private Partnerships. London: Allen&Overy LLP, 2010, p.327.
  120. Lefevre S. Interpretative communications and the implementation of Community law at national level. *European Law Review*, 2004, vol.29(6), pp.808-822.
  121. Louis P. Ancient Rome at Work: An Economic History of Rome from the Origins to the Empire. London: Kegan Paul, Trench, Trubner, 1927, p.349.
  122. Lux J., Thorsen S.S., Meisling A. The European Initiatives. In: Mullerat R. (ed.) Corporate Social Responsibility. The Corporate Governance of the 21st Century. Hague: Kluwer Law International, 2005, pp.279-298. ISBN 90-411-2324-5.
  123. Marsden T.Ch. (ed.) Regulating The Global Information Society. New York: Routledge, 2000, p.388. Pieejams: <http://site.ebrary.com/lib/latvia/Doc?id=10094849&ppg=5> [skatīts 2010.gada 5.jūnijā].
  124. Muchlinski P. Corporate Social Responsibility. In: Muchlinski P., Ortino F., Schreuer C. (ed.) The Oxford Handbook of International Investment Law. New York: Oxford University Press, 2008, pp.638-685. ISBN 978-0-19-923138-6.
  125. Muchlinski P. Policy Issues. In: Muchlinski P., Ortino F., Schreuer C. (ed.) The Oxford Handbook of International Investment Law. New York: Oxford University Press, 2008, pp.3-47. ISBN 978-0-19-923138-6.
  126. OECD Guidelines for Multinational Enterprises. Pieejams: http://www.oecd.org/document/24/0,2340,en_2649_34887_1875736_1_1_1_1,00.html [skatīts 2010.gada 27.jūnijā].
  127. Osborne S.P. Public-Private Partnerships. Theory and practise in international perspective. London: Routledge, 2000. ISBN 0-415-21268-5, p.348.
  128. Press Releases „Commission Communication on Public Private Partnerships – Frequently asked questions”, MEMO/09/509, 19 November 2009. Pieejams: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/09/509> [skatīts 2010.gada 15.jūnijā].
  129. Public-Private Infrastructure Advisory Facility (PPIAF). Pieejams: <http://www.ppiaf.org/> [skatīts 2010.gada 13.aprīlī].
  130. Public-Private Partnerships in Infrastructure Development. An Introduction to Issues From Different Perspectives. Prepared for the High-level Expert Group Meeting Jointly organized by UNESCAP and the Ministry of Planning and Budget, Republic of Korea 2-4 October 2007, Seoul. Pieejams: http://www.unescap.org/ttdw/ppp/PPP2007/ppps_infrastructure_development.pdf [skatīts 2009.gada 15.oktobrī].
  131. Public-Private Partnerships. Policy and Expierence. A.Ghobadian, D.Gallear, N.O'Regan, H.Viney (eds.). London: Palgrave Macmillan, 2004, p.318. ISBN 1-4039-2061-3.
  132. Qureshi A.H. (ed.) Perspectives in International Economic Law. London/Hague/New York: Kluwer Law International, 2002, p.338. ISBN 90-411-9866-0.

133. Qureshi A.H., Ziegler A.R. International Economic Law. London: Sweet & Maxwell, 2007, p.548. ISBN 978-0-421-94720-7.
134. Reference document on the participation of civil society in United Nations conferences and special sessions of the General Assembly during the 1990s, Version 1, August 2001. Prepared by Office of the President of the Millennium Assembly 55th session of the United Nations General Assembly. Pieejams: <http://www.un.org/ga/president/55/speech/civilsociety1.htm> [skatīts 2010.gada 3.janvārī].
135. Report - Commission on Sustainable Development 11th Session, April 28 - May 9, 2003, document no.E/CN.17/2003/6 - E/2003/29. Pieejams: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N03/384/79/PDF/N0338479.pdf?OpenElement> [skatīts 2010.gada 23.janvārī].
136. Report of the Secretary-General „Enhanced cooperation between the United Nations and all relevant partners, in particular the private sector”, General Assembly, 64th session, agenda item 61, document no.A/64/337, September 1, 2009. Pieejams: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/500/61/PDF/N0950061.pdf?OpenElement> [skatīts 2009.gada 27.novembrī].
137. Report of the Secretary-General on the work of the Organization (A/63/1), General Assembly, 63th session, document no. A/63/PV.5, September 23, 2008. Pieejams: [http://disarmament.un.org/Library.nsf/11298c5c8b17d907852573f40068d2a7/73037a5decc34b4d8525752700692209/\\$FILE/A-63-PV5.pdf](http://disarmament.un.org/Library.nsf/11298c5c8b17d907852573f40068d2a7/73037a5decc34b4d8525752700692209/$FILE/A-63-PV5.pdf) [skatīts 2009.gada 12.decembrī].
138. Report of the Secretary-General „Enhanced cooperation between the United Nations and all relevant partners, in particular the private sector”, General Assembly, 60th session, agenda item 61, document no.A/60/214, August 10, 2005. Pieejams: http://www.unglobalcompact.org/docs/issues_doc/un_business_partnerships/A_60_214.pdf [skatīts 2009.gada 27.novembrī].
139. Report of the Secretary-General „In larger freedom: towards development, security and human rights for all” General Assembly, 59th session, agenda item 45 and 55, document no.A/59/2005, March 21, 2005. Pieejams: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/270/78/PDF/N0527078.pdf?OpenElement> [skatīts 2010.gada 5.februārī].
140. Report of the Panel of Eminent Persons on United Nations – Civil Society Relations „We the peoples: civil society, the United Nations and global governance”, General Assembly, 59th session, agenda item 59, document no.A/58/817, June 11, 2004. Pieejams: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/376/41/PDF/N0437641.pdf?OpenElement> [skatīts 2010.gada 2.janvārī].
141. Report of the Secretary-General in response to the report of the Panel of Eminent Persons on United Nations - Civil Society Relations, General Assembly, 59th session, agenda item 55, document no.A/59/354, September 13, 2004. Pieejams: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/507/26/PDF/N0450726.pdf?OpenElement> [skatīts 2010.gada 2.janvārī].
142. Report of the Secretary-General „Enhanced cooperation between the United Nations and all relevant partners, in particular the private sector”, General Assembly, 58th session, agenda item 47, document no.A/58/227, August 18, 2003. Pieejams: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N03/461/70/PDF/N0346170.pdf?OpenElement> [skatīts 2009.gada 27.novembrī].
143. Report of the Secretary-General „Strengthening of the United Nations: an agenda for further change”, General Assembly, 57th session, agenda item 53, document no.A/57/387, September 9, 2002. Pieejams: [http://daccess-dds-](http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/461/01/PDF/N0246101.pdf?OpenElement)

- ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/583/26/PDF/N0258326.pdf?OpenElement [skatīts 2009.gada 15.novembrī].
144. Report of the Secretary-General „Cooperation between the United Nations and all relevant partners, in particular the private sector”, General Assembly, 56th session, agenda item 39, document no.A/56/323, October 9, 2001. Pieejams: <http://www.un.org/documents/ga/docs/56/a56323.pdf> [skatīts 2009.gada 27.novembrī].
  145. Report of the Secretary-General „We the peoples: the role of the United Nations in the twenty-first century”, General Assembly, 54th session, agenda item 49 (b), document no.A/54/2000, March 27, 2000. Pieejams: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan000923.pdf> [skatīts 2009.gada 26.decembrī].
  146. Report of the Secretary-General „Renewing the United Nations: A Programme for Reform”, General Assembly, 51th session, agenda item 168, document no.A/51/950, July 14, 1997. Pieejams: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N97/189/79/IMG/N9718979.pdf?OpenElement> [skatīts 2009.gada 8.decembrī].
  147. Rubins N., Kinsella N.S. International Investment, Political Risk and Dispute Resolution. A Practitioner’s Guide. New York: Oceana Publications, Inc., 2005, p.769. ISBN 0-379-21522-5.
  148. Sagafi-nejad T., Dunning J.H. The UN and Transnational Corporations. From Code of Conduct to Global Compact. Bloomington: Indiana University Press, 2008, p.284. ISBN 978-0-253-352125.
  149. Schwab K. Global Corporate Citizenship. Working with Governments and Civil Society. Foreign Affairs, January 2008, vol.87, No1, pp.107-118.
  150. Servaes J. (ed.) European Information Society: A Reality Check. Bristol, GBR: Intellect Books, 2003, p.249. Pieejams: <http://site.ebrary.com/lib/latvia/Doc?id=10044918&ppg=14> [skatīts 2009.gada 5.augustā].
  151. Shafer G.C. Defending Interests. Public-Private Partnerships in WTO Litigation. Washington: Brookings Institution Press, 2003, p.227. ISBN 0-8157-7830-9.
  152. Shestack J.J. Corporate Social Responsibility In a Changing Corporate World. In: Mullerat R. (ed.) Corporate Social Responsibility. The Corporate Governance of the 21st Century. Hague: Kluwer Law International, 2005, pp.97-109. ISBN 90-411-2324-5.
  153. Smith E.E. Concessions, Production Sharing, and Participation Agreements for Developing a Country’s Resources. In: Bishop R.D., Crawford J., Reisman W.M. (ed.) Foreign Investment Disputes. Hague: Kluwer Law International, 2005, pp.215-218. ISBN 90-411-2311-3.
  154. Sornarajah M. The International Law on Foreign Investment. Third Edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2010, p.524. ISBN 978-0-521-74765-3.
  155. Sornarajah M. The Settlement of Foreign Investment Disputes. In: Bishop R.D., Crawford J., Reisman W.M. (ed.) Foreign Investment Disputes. Hague: Kluwer Law International, 2005, pp.218-220. ISBN 90-411-2311-3.
  156. Teisman G.R., Klijn E.H. Public-private partnerships in the European Union. In: Osborne S.P. Public-Private Partnerships. Theory and practise in international perspective. London: Routledge, 2000, pp.165-186. ISBN 0-415-21268-5.
  157. Tesner S., Kell G. The United Nations and Business. A Partnership Recovered. New York: St.Martin’s Press, 2000, p.200. ISBN 0-312-23071-0.
  158. The 2010 State of the Union Address. Joint session of Congress pursuant to House Concurrent Resolution 228 to receive a message from The President. Congressional Record:

- January 27, 2010, pp.H414, H420 Pieejams: http://frwebgate.access.gpo.gov/cgi-bin/getdoc.cgi?dbname=2010_record&docid=cr27ja10-109.pdf [skatīts 2010.gada 7.februārī].
159. The financial crisis and the PPP market. Potential Remedial Action (Abridged version, August 2009), EPEC. Pieejams: http://www.eib.org/epec/infocentre/documents/EPEC_Credit_crisis_paper-abridged.pdf [skatīts 2010.gada 9.jūnijā].
  160. The Global Alliance for Vaccines and Immunisation. Pieejams: <http://www.gavialliance.org/index.php> [skatīts 2010.gada 9.janvārī].
  161. Trepte P. Public Procurement In the EU. A Practitioner's Guide. Second edition. Oxford: Oxford University Press, 2007, p.704. ISBN 978-0-19-928691-1.
  162. UNCTAD. World Investment Report 2008: Transnational Corporations and the Infrastructure Challenge. Geneva: United Nations Publication, 2008, p.292. ISBN 978-92-1-112755-3.
  163. UNCTADstat. Pieejams: <http://unctadstat.unctad.org/> [skatīts 2010.gada 8.novembrī].
  164. UNDP Private Sector Strategy. Promoting Inclusive Market Development. Final Version. September, 2007. Pieejams: http://www.undp.org/partners/business/resources/strategy_paper_ps_undp.pdf [skatīts 2010.gada 26.novembrī].
  165. UNICEF's corporate partnerships. Pieejams: http://www.unicef.org/corporate_partners/index.html [skatīts 2010.gada 3.februārī].
  166. UNIDO Business Partnerships for Industrial Development. Pieejams: http://www.unido.org/fileadmin/media/documents/pdf/Services_Modules/csr_joining_hands_with_business_to_promote.pdf [skatīts 2010.gada 12.decembrī].
  167. United Nations and Civil Society. Pieejams: <http://www.un.org/en/civilsociety/index.shtml> [skatīts 2009.gada 29.decembrī].
  168. United Nations Department of Economic and Social Affairs. Pieejams: <http://esango.un.org/paperless/Web?page=static&content=intro> [skatīts 2009.gada 28.decembrī].
  169. United Nations Department of Public Information. Pieejams: <http://www.un.org/dpi/ngosection/index.asp> [skatīts 2009.gada 28.decembrī].
  170. United Nations Development Programme. Pieejams: <http://www.undp.org/> [skatīts 2010.gada 3.februārī].
  171. United Nations Economic and Social Council. Pieejams internetā: <http://www.un.org/ecosoc/about/subsidiary.shtml> [skatīts 2009.gada 21.novembrī].
  172. United Nations Economic Commission for Europe (UNECE). Guidebook on Promoting Good Governance in Public-Private Partnerships. Geneva: United Nations, 2007, p.98.
  173. United Nations Economic Commission for Europe (UNECE) Forum on Public-Private Partnerships for Infrastructure: The Next Steps (PPPs). Draft Guidelines for Private Public Partnerships for Infrastructure Development, December 2000. Pieejams: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/en-guide2.pdf> [skatīts 2009.gada 15.oktobrī].
  174. United Nations Fund for International Partnerships. Pieejams: <http://www.un.org/partnerships/YWhatIsUNFIP.htm> [skatīts 2010.gada 24.janvārī].
  175. United Nations Global Compact. Pieejams: <http://www.unglobalcompact.org/AboutTheGC/> [skatīts 2009.gada 11.novembrī].
  176. United Nations Industrial Development Organization. Pieejams: <http://www.unido.org/> [skatīts 2010.gada 4.februārī].
  177. United Nations Non-governmental Liaison Service. Pieejams: <http://www.un-ngls.org/spip.php?page=sommaire> [skatīts 2009.gada 28.decembrī].

178. Uvin P., Weiss G.T. The United Nations and NGOs: Global Civil Society and Institutional Change. In: Glassner M.I. The United Nations at Work. London: Praeger, 1998, p.213-235. ISBN 0-275-95944-9.
179. Wiss M.A., Faria T.M. Public-Private Partnerships in Latin America: Governmental Salvation or Deception? *Business, Law, International*, May 2007, vol.8, No.2, pp.186-206.
180. Witte J.M., Reinicke W. Business Unusual. Facilitating United Nations Reform Through Partnerships. New York: United Nations, 2005, p.96.
181. World Energy Outlook 2004. Paris: OECD/IEA, 2004, p.570.
182. World Trade Organization. Pieejams: <http://www.wto.org> [skatīts 2010.gada 7.jūnijā].
183. Yescombe E.R. Public-Private Partnerships. Principles of Policy and Finance. London: Elsevier, 2007, p.350. ISBN 978-0-7506-8054-7.
184. Zverev A., Zatezalo M. Concessions Laws in transition countries: the EBRD's assessment. *Law in transition* 2007, pp.6-15.
185. Дерябина М. Государственно-частное партнерство: теория и практика. Pieejams: <http://www.institutiones.com/general/1079-gosudarstvenno-chastnoe-partnerstvo.html> [skatīts 2009.gada 5.oktobrī].
186. Киселев А.Ф., Шагин Э.М. (ред.). Новейшая история Отечества. Том 1. Москва: Гуманит.изд.центр ВЛАДОС, 1991, с.496.
187. Ленин В.И. Полное собрание сочинений. Том 44. Издание пятое. Москва: Издательство политической литературы, 1964, с.725.
188. Сломан Дж. Экономикс. 5-е издание.СПб: Питер, 2005, с.832.
189. Чернов А.А. Становление глобального информационного общества: проблемы и перспективы. Москва: Дашков и К°, 2003, с.232. Pieejams: http://window.edu.ru/window_catalog/files/r49327/chernov.pdf [skatīts 2010.gada 10.maijā].
190. Щетинов Ю.А. История России. XX век. Учебное пособие. Москва: Фаир-Пресс, 1999, с.352.

II. Normatīvie akti

191. Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūti. Pieņemti Apvienoto Nāciju konferencē par starptautisko organizāciju Sanfrancisko 1945.gada 26.jūnijā. Spēkā no 1945.gada 24.oktobra Pieejams: <http://www.am.gov.lv/lv/ano/sistema/statuti/statuti/> [skatīts 2009.gada 21.novembrī].
192. Konvencija par pieeju informācijai, sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanā un pieeju tiesu varai vides jautājumos (Orhūsas konvencija). ANO Ekonomikas komisija Eiropai, Orhūsa, Dānija, 1998.gada 25.jūnijs. Saeima 2002.gada 18.aprīlis. Latvijai spēkā no 2002.gada 12.septembra. Latvijas Vēstnesis, 2002. 26.aprīlis, nr.64.
193. 1991.gada 25.februāra ANO Konvencija par ietekmes uz vidi novērtējumu pārrobežu kontekstā. Latvijai spēkā no 1998.gada 29.novembra. Latvijas Vēstnesis, 1997. 2.aprīlis, nr.86.
194. 1958.gada Ņujorkas Konvencija par ārvalsts šķērējtiesu nolēmumu atzīšanu un izpildīšanu. Latvijā spēkā no 1992.gada 13.jūlija. Latvijas Vēstnesis, 2003. 1.aprīlis, nr.50.
195. Resolution A/RES/63/303 „Outcome of the Conference on the World Financial and Economic Crisis and its Impact on Development”, adopted by General Assembly on July 9, 2009. Pieejams: <http://www.un.org/ga/63/resolutions.shtml> [skatīts 2009.gada 27.novembrī].

196. Resolution A/RES/63/239 „Doha Declaration on Financing for Development: outcome document of the Follow-up International Conference on Financing for Development to Review the Implementation of the Monterrey Consensus”, adopted by General Assembly on December 24, 2008. Pieejams: <http://www.un.org/ga/63/resolutions.shtml> [skatīts 2010.gada 21.janvārī].
197. Resolution A/RES/62/211 „Towards global partnerships”, adopted by General Assembly on December 19, 2007. Pieejams: <http://www.un.org/ga/62/resolutions.shtml> [skatīts 2009.gada 27.novembrī].
198. Resolution A/RES/60/215 „Towards global partnerships”, adopted by General Assembly on December 22, 2005. Pieejams: <http://www.un.org/Depts/dhl/resguide/r60.htm> [skatīts 2010.gada 18.janvārī].
199. Resolution A/RES/60/1 „2005 World Summit Outcome”, adopted by General Assembly on September 15, 2005. Pieejams: <http://www.un.org/Depts/dhl/resguide/r60.htm> [skatīts 2010.gada 1.janvārī].
200. Resolution A/RES/58/76 „Model Legislative Provisions on Privately Financed Infrastructure Projects of the United Nations Commission on International Trade Law”, adopted by General Assembly on December 9, 2003. Pieejams: <http://www.un.org/Depts/dhl/resguide/r58.htm> [skatīts 2010.gada 8.augustā].
201. Resolution A/RES/56/76 „Towards global partnerships”, adopted by General Assembly on December 11, 2001. Pieejams: <http://www.un.org/Depts/dhl/resguide/r56.htm> [skatīts 2010.gada 23.janvārī].
202. Resolution A/RES/55/215 „Towards global partnerships”, adopted by General Assembly on December 21, 2000. Pieejams: <http://www.un.org/Depts/dhl/resguide/r55.htm> [skatīts 2009.gada 4.decembrī].
203. Resolution A/RES/55/2 „United Nations Millennium Declaration”, adopted by General Assembly on September 8, 2000. Pieejams: <http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.htm> [skatīts 2009.gada 21.augustā].
204. Resolution 13(I) „Organization of the Secretariat”, adopted by General Assembly on February 1, 1946. Pieejams: <http://www.un.org/documents/ga/res/1/ares1.htm> [skatīts 2009.gada 30.decembrī].
205. Resolution 1996/31 „Consultative relationship between the United Nations and non-governmental organizations”, adopted by Economic and Social Council, July 25, 1996. Pieejams: <http://esango.un.org/paperless/Web?page=static&content=resolution> [tiesšaiste; atsauce 2009.gada 28.decembrī].
206. Resolution 1297(XLIV) „Non-governmental organizations”, adopted by Economic and Social Council, May 27, 1968. Pieejams: <http://www.randytv.com/secret/enclosure10use.htm> [skatīts 2009.gada 30.decembrī].
207. Resolution 1296(XLIV) „Arrangements for Consultation With Non-governmental Organizations”, adopted by Economic and Social Council, May 23, 1968. Pieejams: <http://www.globalpolicy.org/component/content/article/177/31832.html> [skatīts 2009.gada 30.decembrī].
208. Monterrey Consensus of the International Conference on Financing for Development, adopted at the UN International Conference on Financing for Development, Monterrey, Mexico, 18-22 March, 2002. Pieejams: <http://www.un.org/esa/ffd/monterrey/MonterreyConsensus.pdf> [skatīts 2009.gada 11.jūlijā].
209. Declaration. Summit on Financial Markets and the World Economy, Washington, USA, November 15, 2008. Pieejams: http://www.g20.org/Documents/g20_summit_declaration.pdf [skatīts 2009.gada 10.oktobrī].

210. UNECE Convention on Access to Information, Public Participation in Decision - making and Access to Justice in Environmental Matters. The Aarhus Convention: An Implementation Guide. Foreword. Pieejams: <http://www.unece.org/env/pp/acig.pdf> [skatīts 2010.gada 23.martā].
211. World Summit on the Information Society Geneva Declaration of Principles „Building the Information Society: a global challenge in the new Millennium”, adopted on December 12, 2003. Pieejams: http://www.itu.int/dms_pub/itu-s/md/03/wsis/doc/S03-WSIS-DOC-0004!!PDF-E.pdf [skatīts 2010.gada 27.jūnijā].
212. World Summit on the Information Society Geneva Plan of Action, adopted on December 12, 2003. Pieejams: http://www.itu.int/dms_pub/itu-s/md/03/wsis/doc/S03-WSIS-DOC-0005!!PDF-E.pdf [skatīts 2010.gada 20.jūnijā].
213. World Summit on the Information Society Tunis Agenda for the Information Society, adopted on November 18, 2005. Pieejams: <http://www.itu.int/wsis/docs2/tunis/off/6rev1.pdf> [skatīts 2010.gada 27.jūnijā].
214. WSSD Johannesburg Plan of Implementation. Pieejams: http://www.un.org/esa/sustdev/documents/WSSD_POI_PD/English/POIToc.htm [skatīts 2010.gada 23.maijā].
215. Guidelines on Cooperation between the United Nations and the Business Sector, issued by the Secretary-General of the United Nations, November 20, 2009. Pieejams: http://www.unglobalcompact.org/docs/news_events/9.1_news_archives/2009_11_23/un_business_guidelines.pdf [skatīts 2009.gada 11.decembrī].
216. United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL) Legislative Guide on Privately Financed Infrastructure Projects, 29 June 2000. Pieejams: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/procurem/pfip/guide/pfip-e.pdf>[tiešsaiste [skatīts 2010.gada 21.martā].
217. United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL) Model Legislative Provisions for Privately Financed Infrastructure Projects, 7 July 2003. Pieejams: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/procurem/pfip/model/03-90621_Ebook.pdf [skatīts 2010.gada 21.martā].
218. Līgums par Eiropas Savienību un Līgums par Eiropas Savienības darbību (ietverot grozījumus, kas izdarīti ar Lisabonā 2007.gada 31.decembrī parakstīto Lisabonas līgumu, kas stājies spēkā 2009.gada 1.decembrī). Oficiālais Vēstnesis, 2010. 30.marts, C83.
219. Eiropas Savienības Pamattiesību harta. Oficiālais Vēstnesis, 2007. 14.decembris, C 303.
220. Eiropas Parlamenta un Padomes 2007.gada 20.jūnija regula (EK) 680/2007, ar ko paredz vispārīgus noteikumus Kopienas finansiālā atbalsta piešķiršanai Eiropas transporta un enerģētikas tīklu jomā. Oficiālais Vēstnesis, 2007. 22.jūnijs, L 162.
221. Eiropas Parlamenta un Padomes 2006.gada 18.decembra regula (EK) 1906/2006, ar ko paredz noteikumus uzņēmumu, pētniecības centru un universitāšu līdzdalībai Septītās pamatprogrammas darbībā un pētījumu rezultātu izplatīšanai (2007. līdz 2013.gads). Oficiālais Vēstnesis, 2006. 30.decembris, L 391.
222. Padomes 2006.gada 17.jūlija regula (EK) 1085/2006, ar ko izveido Pirmspievienšanās palīdzības instrumentu (IPA). Oficiālais Vēstnesis, 2006. 31.jūlijs, L 210.
223. Padomes 2006.gada 11.jūlija regula 1083/2006, kas nosaka vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu un atceļ Regulu (EK) Nr.1260/1999. Oficiālais Vēstnesis, 2006. 31.jūlijs, L 210.
224. Padomes 2001.gada 4.decembra regula (EK) 2382/2001, ar kuru groza regulu (EK) 1267/1999 par atbalsta koordināciju kandidātvalstīm sakarā ar pirmspievienšanās stratēģiju. Oficiālais Vēstnesis, 2001. 7.decembris, L 323.

225. Padomes 1999.gada 21.jūnija regula (EK) 1267/1999, ar kuru paredz Pirmspievienošanās struktūrpolitikas programmu. Oficiālais Vēstnesis, 1999. 26.jūnijs, L 161.
226. Eiropas Parlamenta un Padomes 2008.gada 21.maija direktīva 2008/52/EK par konkrētiem mediācijas aspektiem civillietās un komercietās. Oficiālais Vēstnesis, 2008. 24.maijs, L 136.
227. Eiropas Parlamenta un Padomes 2005.gada 16.novembra direktīva 2005/75/EK par labojumiem direktīvā 2004/18/EK par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru. Oficiālais Vēstnesis, 2005. 9.decembris, L 323.
228. Eiropas Parlamenta un Padomes 2004.gada 31.marta direktīva 2004/18/EK par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru. Oficiālais Vēstnesis, 2004. 30.aprīlis, L 134.
229. Eiropas Parlamenta un Padomes 2004.gada 31.marta direktīva 2004/17/EK, ar ko koordinē iepirkuma procedūras, kuras piemēro subjekti, kas darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs. Oficiālais Vēstnesis, 2004. 30.aprīlis, L 134.
230. Eiropas Parlamenta un Padomes 2003.gada 26.maija direktīva 2003/35/EK ar ko paredz sabiedrības līdzdalību dažu ar vidi saistītu plānu un programmu izstrādē un ar ko attiecībā uz sabiedrības līdzdalību un iespēju griezties tiesās groza Padomes direktīvas 85/337/EEK un 96/61/EK. Oficiālais Vēstnesis, 2003. 25.jūnijs, L 156.
231. Eiropas Parlamenta un Padomes 2001.gada 27.jūnija direktīva 2001/42/EK par noteiktu plānu un programmu ietekmes uz vidi novērtējumu. Oficiālais Vēstnesis, 2001. 21.jūlijs, L 197.
232. Eiropas Parlamenta un Padomes 2006.gada 6.septembra lēmums 1364/2006/EK, ar ko nosaka pamatnostādnes Eiropas enerģētikas tīkliem un atceļ lēmumu 96/391/EK un lēmumu 1229/2003/EK. Oficiālais Vēstnesis, 2006. 22.septembris, L 262.
233. Eiropas Parlamenta un Padomes 2006.gada 24.oktobra lēmums 1639/2006/EK, ar ko izveido konkurētspējas un inovāciju pamatprogrammu (2007. līdz 2013.gads). Oficiālais Vēstnesis, 2006. 9.novembris, L 310.
234. Eiropas Parlamenta un Padomes 2006.gada 18.decembra lēmums 1982/2006/EK par Eiropas Kopienas Septīto pamatprogrammu pētniecībai, tehnoloģiju attīstībai un demonstrējumu pasākumiem (2007. līdz 2013.gads). Oficiālais Vēstnesis, 2006. 30.decembris, L 412.
235. Eiropas Parlamenta un Padomes 1996.gada 23.jūlija lēmums 1692/96/EK par Kopienas pamatnostādņēm Eiropas transporta tīkla attīstībai (grozīts ar 2004.gada 29.aprīļa lēmumu 884/2004/EK). Oficiālais Vēstnesis, 1996. 9.septembris, L 228.
236. Eiropas Parlamenta 2007.gada 13.marta rezolūcija par korporatīvo sociālo atbildību: jauna partnerība (2006/2133(INI)). Oficiālais Vēstnesis, 2007. 13.decembris, C 301.
237. Eiropas Parlamenta 2006.gada 26.oktobra rezolūcija par valsts un privāto partnerību un Kopienas tiesību aktiem attiecībā uz publisko iepirkumu un koncesijām (2006/2043(INI)), P6_TA(2006)0462. Oficiālais Vēstnesis, 2006. 20.decembris, C 313 E.
238. Padomes 2008.gada 20.oktobra lēmums, ar kuru Eiropas Kopienas vārdā apstiprināts 1991.gada ANO/EEK Espo konvencijas "Par ietekmes uz vidi novērtējumu pārrobežu kontekstā" Protokols par stratēģisko vides novērtējumu, 2008/871/EK. Oficiālais Vēstnesis, 2008. 19.novembris, L 308.
239. Padomes 2006.gada 19.decembra lēmums 2006/971/EK par īpašo programmu „Sadarbība”, ar ko īsteno Eiropas Kopienas Septīto pamatprogrammu pētniecībai, tehnoloģiju attīstībai un demonstrāciju pasākumiem (2007. līdz 2013.gads). Oficiālais Vēstnesis, 2006. 30.decembris, L 54.
240. Padomes 2006.gada 6.oktobra lēmums „Par Kopienas kohēzijas stratēģijas pamatnostādņēm”, 2006/702/EK. Oficiālais Vēstnesis, 2006. 21.oktobris, L 291.

241. Eiropas Mazo uzņēmumu harta, apstiprināta Eiropadomes 2000.gada 19. un 20.jūnija sanāksmē. Pieejams: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/files/charter/docs/charter_lv.pdf [skatīts 2010.gada 26.jūnijā].
242. Komisijas 2010.gada 19.maija paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai „Digitālā programma Eiropai”, COM (2010) 245 galīgā redakcija. Pieejams: http://ec.europa.eu/prelex/detail_dossier_real.cfm?CL=lv&DosId=199329 [skatīts 2010.gada 26.jūnijā].
243. Komisijas 2010.gada 3.marta paziņojums „EIROPA 2020 - Stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei”, COM(2010)2020 galīgā redakcija. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:LV:PDF> [skatīts 2010.gada 2.maijā].
244. Komisijas 2009.gada 4.februāra Zaļā grāmata „TEN-T: politikas pārskats. Ceļā uz integrētāku Eiropas Transporta tīklu, kas sekmētu kopējās transporta politikas īstenošanu”, COM (2009) 44 galīgā redakcija. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0044:FIN:LV:PDF> [skatīts 2010.gada 26.aprīlī].
245. Komisijas 2008.gada 17.decembra paziņojums „Valsts atbalsta pasākumu Kopienas pagaidu shēma, lai veicinātu piekļuvi finansējumam pašreizējās finanšu un ekonomiskās krīzes apstākļos”. Oficiālais Vēstnesis, 2009. 7.aprīlis, C 83.
246. Komisijas 2008.gada 16.decembra paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai „Par Lisabobas izaugsmes un nodarbinātības stratēģijas ārējo dimensiju. Ziņojums par piekļuvi tirgum un pamatsistēmas izveidi efektīvākai starptautiskajai sadarbībai regulējuma jomā”, COM (2008) 874 galīgā redakcija. Pieejams: http://europa.eu/legislation_summaries/external_trade/r11022_en.htm [skatīts 2010.gada 6.jūnijā].
247. Komisijas 2008.gada 25.jūnija paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai „Vispirms domāt par mazākajiem”, Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akts („Small Business Act”), COM (2008) 394 galīgā redakcija. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52008DC0394:en:NOT> [skatīts 2010.gada 26.jūnijā].
248. Komisijas 2008.gada 17.aprīļa paziņojums Nr.COM (2008) 199 Padomei, Eiropas Parlamentam, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai „Gatavojoties Eiropas digitālajai nākotnei. i2010 termiņa vidusposma pārskats”. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0199:FIN:LV:PDF> [skatīts 2010.gada 6.jūnijā].
249. Komisijas 2008.gada 5.februāra skaidrojošais paziņojums par to, kā Kopienas tiesību aktus attiecībā uz publisko iepirkumu un koncesijām piemērot institucionalizētajai valsts un privātā sektora partnerībai, C(2007)6661. Pieejams: http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/docs/ppp/comm_2007_6661_en.pdf [skatīts 2010.gada 19.jūnijā].
250. Komisijas 2007.gada 20.novembra paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai „Vienots tirgus 21.gs. Eiropai”, COM (2007)724. Pieejams: http://eur-lex.europa.eu/Result.do?T1=V5&T2=2007&T3=724&RechType=RECH_naturel&Submit=Search [skatīts 2009.gada 2.augustā].

251. Komisijas 2007.gada 18.aprīļa paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai „Globālā Eiropa: Spēcīgāka partnerība, lai Eiropas eksportētājiem sniegtu piekļuvi tirgum”, COM (2007) 183 galīgā redakcija. Pieejams: http://europa.eu/legislation_summaries/external_trade/r11022_en.htm [skatīts 2010.gada 6.jūnijā].
252. Komisijas 2006.gada 6.oktobra paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam „Publiskā un privātā finansējuma mobilizēšana, lai nodrošinātu globālu piekļuvi klimatam labvēlīgiem, lētiem un drošiem energopakalpojumiem: Pasaules energoefektivitātes un atjaunojamās enerģijas fonds”, COM(2006)583 galīgā redakcija. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52006DC0583:LV:NOT> [skatīts 2010.gada 19.maijā].
253. Komisijas 2006.gada 4.oktobra paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai „Globālā Eiropa. Konkurence pasaulē”, COM (2006) 567 galīgā redakcija. Pieejams: http://europa.eu/legislation_summaries/external_trade/r11022_en.htm [skatīts 2010.gada 6.jūnijā].
254. Komisijas skaidrojošais paziņojums par Kopienas tiesību aktiem, ko piemēro līguma slēgšanas tiesību piešķiršanā, uz ko neattiecas vai tikai daļēji attiecas publiskā iepirkuma direktīvu noteikumi, 2006/C179/02. Oficiālais Vēstnesis, 2006. 1.augusts, C 179.
255. Komisijas 2006.gada 8.marta Zaļā grāmata „Eiropas stratēģija ilgtspējīgai, konkurētspējīgai un drošai enerģijai”, COM (2006) 105 galīgā redakcija. Pieejams: eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0105:FIN:LV:PDF [skatīts 2010.gada 26.aprīlī].
256. Komisijas 2005.gada 1.jūnija paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai „i2010 - Eiropas informācijas sabiedrība izaugsmei un nodarbinātībai”, COM (2005) 229. Pieejams: <http://www.eps.gov.lv/index.php?&30> [skatīts 2009.gada 2.decembrī].
257. Treaty of the Establishing the European Community, amended by the Treaty of Nice, consolidated version 2002. Official Journal, December 24, 2002, C 325.
258. Single European Act. Official Journal, June 29, 1987, L 169.
259. The Free Trade Agreement between the EU and the Republic of Korea. Pieejams: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=443&serie=273&langId=en> [skatīts 2010.gada 6.jūnijā].
260. Council Regulation (EC) 2157/2001 of October 8, 2001 on the Statute for a European Company (SE), as amended by Council Regulation 885/2004. Official Journal, May 1, 2004, L 168.
261. Council Regulation (EEC) No 3906/89 of 18 December 1989 on economic aid to the Republic of Hungary and the Polish People's Republic. Official Journal, December 23 1989, L 375.
262. European Commission Green paper on the modernisation of EU public procurement policy. Towards a more efficient European Procurement Market. COM (2011) 15 final of 27 January 2011. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:DKEY=556316:EN:NOT> [skatīts 2011.gada 22.februārī].
263. European Commission Guidelines for Successful Public-Private Partnerships. March 2003 Pieejams: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/ppp_en.pdf [skatīts 2010.gada 24.martā].
264. Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the Regions „Mobilising

- private and public investment for recovery and long term structural change: developing Public Private Partnerships”, COM (2009) 615 final of 19 December 2009. Pieejams: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/european-economic-recovery-plan/ppp_en.pdf [skatīts 2010.gada 13.aprīlī].
265. Communication from the Commission to the European Council „European Economic Recovery Plan”, COM (2008) 800 final of 26 November 2008. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0800:FIN:EN:PDF> [skatīts 2010.gada 13.aprīlī].
266. Recommendation CM/Rec(2007)14 of the Committee of Ministers to member states on the legal status of non-governmental organisations in Europe, adopted by the Committee of Ministers on 10 October 2007 at the 1006th meeting of the Ministers’ Deputies. Pieejams: <https://wcd.coe.int/> [skatīts 2010.gada 8.augustā].
267. Communication on Public-Private Partnerships and Community Law on Public Procurement and Concessions, COM (2005) 569 of 15 November 2005. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0569:FIN:EN:PDF> [skatīts 2010.gada 29.martā].
268. Opinion of the European Economic and Social Committee on the role of the EIB in public-private partnerships (PPPs) and their impact on growth. Official Journal, September 22, 2005, C 234.
269. European Commission Green Paper on Public-Private Partnerships and Community Law on Public Contracts and Concessions. COM (2004) 327 final of 30 April 2004. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2004:0327:FIN:EN:PDF> [skatīts 2010.gada 23.aprīlī].
270. Commission Recommendation of 6 May 2003 concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises. Official Journal, May 20, 2003, L 124.
271. Guidelines for Successful Public-Private Partnerships (PPP Guidelines). European Commission, Directorate-General, March 2003. Pieejams: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/ppp_en.pdf [skatīts 2010.gada 20.augustā].
272. Commission interpretative communication on concessions under Community law. Official Journal, April 29, 2000, C 121.
273. Mikrouzņēmumu nodokļa likums; LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2010. 19.augusts, nr.131.
274. Publiskās un privātās partnerības likums; LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2009. 9.jūlijs, nr.107.
275. Attīstības plānošanas sistēmas likums; LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2008. 23.maijs, nr.80.
276. Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības likums; LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007. 23.februāris, nr.33.
277. Eiropas Savienības finanšu instrumentu PHARE programmas un Pārejas programmas likums; LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2006. 29.jūnijs, nr.100.
278. Publisko iepirkumu likums; LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2006. 25.aprīlis, nr.65.
279. Biedrību un nodibinājumu likums; LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2003. 14.novembris, nr.161.
280. Valsts pārvaldes iekārtas likums; LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2002. 21.jūnijs, nr.94.
281. Komerclikums; LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2000. 4.maijs, nr.158/160.
282. Koncernu likums; LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2000. 13.aprīlis, nr.131/132.
283. Par nekustamā īpašuma nodokli; LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1997. 17.jūnijs, nr.145/147.

284. Par 1985.gada 15.oktobra Eiropas vietējo pašvaldību hartu; LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1996. 28.februāris, nr.37.
285. Par pašvaldībām; LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1994. 24.maijs, nr.61.
286. Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu un zemnieka vai zvejnieka saimniecību; LR likums. Ziņotājs, 1992. 13.februāris, nr.6.
287. Noteikumi par uzraudzības institūcijas darbību un publiskā partnera vai tā pārstāvja līguma izpildes pārskata sniegšanu; Ministru kabineta 2009.gada 20.oktobra noteikumi nr.1216. Latvijas Vēstnesis, 2009. 29.oktobris, nr.172.
288. Publiskās un privātās partnerības līgumu reģistrācijas un uzskaites kārtība; Ministru kabineta 2009.gada 13.oktobra noteikumi Nr.1184. Latvijas Vēstnesis, 2009. 20.oktobris, nr.166.
289. Kārtība finanšu un ekonomisko aprēķinu veikšanai, publiskās un privātās partnerības līguma veida noteikšanai un atzinuma par finanšu un ekonomiskajiem aprēķiniem sniegšanai; Ministru kabineta 2009.gada 6.oktobra noteikumi Nr.1152. Latvijas Vēstnesis, 2009. 14.oktobris, nr.163.
290. Noteikumi par koncesijas procedūras paziņojumu saturu, to iesniegšanas kārtību un paziņojumu veidlapu paraugiem; Ministru kabineta 2009.gada 29.septembra noteikumi Nr.1099. Latvijas Vēstnesis, 2009. 30.septembris, nr.155.
291. Noteikumi par būvdarbu koncesiju līgumcenu robežām; Ministru kabineta 2009.gada 22.septembra noteikumi Nr.1068. Latvijas Vēstnesis, 2009. 25.septembris, nr.153.
292. Noteikumi par aizdevumiem komersantu konkurētspējas uzlabošanai; Ministru kabineta 2009.gada 17.februāra noteikumi Nr.164. Latvijas Vēstnesis, 2009. 4.marts, nr.35.
293. „Par koncepciju „Mediācijas ieviešana civiltiesisku strīdu risināšanā””; Ministru kabineta 2009.gada 18.februāra rīkojums Nr.121. Latvijas Vēstnesis, 2009. 20.februāris, nr.29.
294. Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007.-2013.gada periodam; Finanšu ministrija, 2007. Pieejams: http://www.esfondi.lv/upload/04-kohezijas_politikas_nakotne/VSID_2009.pdf [skatīts 2010.gada 15.aprīlī].
295. Informācijas sabiedrības attīstības pamatnostādnes 2006.-2013.gadam; Ministru kabineta 2006.gada 18.jūlija sēdes protokols, nr.38, 31.§. Pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=2005> [skatīts 2009.gada 1.decembrī].
296. Latvijas valsts un privātās partnerības veicināšanas pamatnostādnes; Ministru kabineta 2005.gada 23.marta rīkojums nr.188. Pieejams: <http://www.em.gov.lv> [skatīts 2009.gada 23.augustā].

III. Juridiskās prakses materiāli

297. ANO Starptautiskās tiesas 1970.gada 5.februāra spriedums lietā: Case concerning the Barcelona Traction, Light, and Power Company, Ltd., I.C.J. Reports, 1970.
298. ANO Starptautiskās tiesas 1948.gada 28.decembra spriedums lietā: Reparation for Injuries Suffered in the Service of the United Nations. Pieejams: <http://www.icj-cij.org/docket/index.php?p1=3&p2=2> [skatīts 10.12.2010.].
299. Eiropas Savienības (bij.Kopienu) tiesas 2010.gada 25.marta spriedums lietā: C-451/08, Helmut Müller GmbH pret Bundesanstalt für Immobilienaufgaben. Oficiālais Vēstnesis, 2009. 10.janvāris, C 6. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [skatīts 2011.gada 22.janvārī].
300. Eiropas Savienības (bij.Kopienu) tiesas 2009.gada 10.septembra spriedums lietā: C-206/08, Wasser und Abwasserzweckverband Gotha und Landkreisgemeinden (WAZV Gotha) v Eurawasser Aufbereitungs- und Entsorgungsgesellschaft mbH. Pieejams: <http://eur->

- lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62008J0206:EN:HTML [skatīts 2011.gada 25.februārī].
301. Eiropas Savienības (bij.Kopienu) tiesas 2005.gada 13.oktobra spriedums lietā: C-458/03, Parking Brixen GmbH pret Gemeinde Brixen (Briksenes pašvaldību) un sabiedrību Stadtwerke Brixen AG. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62003J0458:EN:HTML> [skatīts 2010.gada 19.jūnijā].
  302. Eiropas Savienības (bij.Kopienu) tiesas 2005.gada 11.janvāra spriedums lietā: C-26/03, Stadt Halle (Halles pilsētas pašvaldība, Vācija) un uzņēmējsabiedrība RPL Recyclingpark Lochau GmbH pret uzņēmējsabiedrību Arbeitsgemeinschaft Thermische Restabfall und Energieverwertungsanlage TREA Leuna. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62003J0026:LV:HTML> [skatīts 2010.gada 19.jūnijā].
  303. Eiropas Savienības (bij.Kopienu) tiesas 2001.gada 27.novembra spriedums apvienotajās lietās: C-285/99, Impresa Lombardini SpA - Impresa Generale di Costruzioni v. ANA un C-286/99, Impresa Ing. Mantovani SpA v. ANAS. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61999J0285:EN:HTML> [skatīts 2011.gada 16.aprīlī].
  304. Eiropas Savienības (bij.Kopienu) tiesas 2000.gada 7.decembra spriedums lietā: C-324/98, Telaustria Verlags GmbH, Telefonadress GmbH v. Telekom Austria AG. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61998J0324:EN:HTML> [skatīts 2011.gada 17.aprīlī].
  305. Eiropas Savienības (bij.Kopienu) tiesas 1999.gada 18.novembra spriedums lietā: C-107/98, Teckal Srl v. Comune di Viano, Azienda Gas-Acqua Consorziale (AGAC) di Reggio Emilia. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61998J0107:EN:HTML> [skatīts 2010.gada 19.jūnijā].
  306. Eiropas Savienības (bij.Kopienu) tiesas 1998.gada 10.novembra spriedums lietā: C-360/96, Gemeente Arnhem and Gemeente Rheden v. BFI Holding BV. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61996J0360:EN:HTML> [skatīts 2011.gada 17.aprīlī].
  307. Eiropas Savienības (bij.Kopienu) tiesas 1996.gada 15.oktobra spriedums lietā: C-311/94, IJssel-Vliet Combinatie BV v. Minister van Economische Zaken. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61994J0311:EN:HTML> [skatīts 2011.gada 23.aprīlī].
  308. Eiropas Savienības (bij.Kopienu) tiesas 1994.gada 26.aprīļa spriedums lietā: C-272/91, Commission of the European Communities v. Italian Republic. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61991J0272:EN:HTML> [skatīts 2011.gada 17.aprīlī].
  309. Eiropas Savienības (bij.Kopienu) tiesas 1994.gada 19.aprīļa spriedums lietā: C-331/92, Gestión Hotelera Internacional SA v. Comunidad Autónoma de Canarias, Ayuntamiento de Las Palmas de Gran Canaria and Gran Casino de Las Palmas SA. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61994J0331:EN:HTML> [skatīts 2011.gada 19.aprīlī].
  310. Eiropas Savienības (bij.Kopienu) tiesas 1989.gada 13.decembra spriedums lietā: C-322/88, Salvatore Grimaldi v. Fonds des maladies professionnelles. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61988J0322:EN:HTML> [skatīts 2011.gada 21.aprīlī].

311. Eiropas Savienības (bij.Kopienu) tiesas 1989.gada 5.decembra spriedums lietā: C-3/88 Commission of the European Communities v. Italian Republic (Data-processing). Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61988J0003:EN:HTML> [skatīts 2011.gada 17.aprīlī].
312. Eiropas Savienības (bij.Kopienu) Vispārējās tiesas 1998.gada 19.februāra spriedums apvienotajās lietās: T-369/94 & 85/95 DIR International Film Srl, Nostradamus Enterprises Ltd, Union PN Srl, United International Pictures BV, United International Pictures AB, United International Pictures APS, United International Pictures A/S, United International Pictures EPE, United International Pictures OY and United International Pictures y Cía SRC v. Commission of the European Communities. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61994A0369:EN:HTML> [skatīts 2011.gada 21.aprīlī].
313. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2009.gada 27.novembra lēmums lietā: Nr.SKA – 853/2009. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/info/archive/department3/2009/> [skatīts 2011.gada 5.janvārī].
314. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2009.gada 30.janvāra lēmums lietā: Nr.SKA-0104-09. Pieejams: <http://juridika.tiesas.lv/template/index.php?type=3&id=637&cat=4> [skatīts 2011.gada 25.janvārī].
315. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 15.jūnija spriedums lietā: Nr.SKA – 365. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/info/archive/department3/2006/> [skatīts 2011.gada 5.janvārī].

Autors: _____ /Imants Muižnieks/

2011.gada 17.maijā

IZMANTOTO SAĪSINĀJUMU SARAKSTS

Saīsinājumi un nosaukumi no svešvalodām, tāpat kā visā darbā, norādīti kursīvā.

ANO	Apvienoto Nāciju Organizācija (<i>United Nations – UN</i>).
AS	Akciju sabiedrība.
ASV	Amerikas Savienotās Valstis.
BBO	„Pērk-būvē-ekspluatē” līgums (<i>Buy-Build-Operate</i>).
BLOT	„Būvē-nomā-ekspluatē-nodod” līgums (<i>Build-Lease-Operate-Transfer</i>).
BOO	„Būvē-valda-ekspluatē” līgums (<i>Build-Own-Operate</i>).
BOOT	„Būvē-valda-ekspluatē-nodod” līgums (<i>Build-Own-Operate-Transfer</i>).
BOT	„Būvē-ekspluatē-nodod” līgums (<i>Build-Operate-Transfer</i>).
BIT	Divpusējie investīciju nolīgumi (<i>Bilateral Investment Treaties</i>).
CARS 21	Konkurētspējīgas autobūves nozares tiesiskais regulējums XXI gadsimtam (<i>Competitive Automotive Regulatory System for the 21st century</i>).
CECI	Ekonomiskās sadarbības un integrācijas komiteja (<i>Committee on Economic Cooperation and Integration</i>).
CFLA	Centrālā finanšu un līgumu aģentūra.
CIP	Konkurētspējas un inovāciju programma (<i>Competitiveness and Innovation Programme</i>).
COP	„Komunikācija progresam” („ <i>Communication on Progress</i> ”).
CSD	Ilgtermiņīgas attīstības komisija (<i>Commission on Sustainable Development</i>).
DB	„Projektē-būvē” līgums (<i>Design-Build</i>).
DBFO	„Projektēšanas-būvdarbu-finansēšanas-ekspluatācijas” līgums (<i>Design-Build-Finance-Operate</i>).
DPI	ANO Sekretariāta Publiskās informācijas departaments (<i>Department of Public Information</i>).
EBTA	Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācija (<i>European Free Trade Association – EFTA</i>)
ECA	Āfrikas Ekonomikas komisija (<i>Economic Commission for Africa</i>).
ECE	ANO Eiropas Ekonomikas komisija (<i>Economic Commission for Europe</i>).
ECLAC	Latīņamerikas un Karību reģiona Ekonomikas komisija (<i>Economic Commission for Latin America and the Caribbean</i>).
EIB	Eiropas Investīciju banka (<i>European Investment Bank</i>).
EIF	Eiropas Investīciju fonds (<i>European Investment Fund</i>).
EK	Eiropas Komisija.
EKA	Eksporta kredītu aģentūras.
EKOSOP	ANO Ekonomiskā un sociālā padome (<i>Economic and Social Council – ECOSOC</i>).
EM	Latvijas Republikas Ekonomikas ministrija.
EPEC	Eiropas PPP kompetences centrs (<i>European PPP Expertise Centre</i>).
ERAB	Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banka (<i>European Bank for Reconstruction and Development – EBRD</i>).
ERAF	Eiropas Reģionālās attīstības fonds.
ESCAP	Āzijas un Klusā okeāna valstu Ekonomikas un sociālā komisija (<i>Economic and Social Commission for Asia and the Pacific</i>).
ESCWA	Rietumāzijas Ekonomikas un sociālā komisija (<i>Economic Commission for Western Asia</i>).
ESF	Eiropas Sociālais fonds.
EST	Eiropas Savienības Tiesa.
FAO	ANO Pārtikas un lauksaimniecības organizācija (<i>Food and Agricultural Organization of the United Nations</i>).
FDI	Ārvalstu tiešās investīcijas (<i>Foreign Direct Investment</i>).

FM	Latvijas Republikas Finanšu ministrija.
FTA	Brīvās tirdzniecības nolīgumi (<i>Free Trade Agreements</i>).
GAVI	Globālā alianse vakcinācijas un imunizācijas jautājumos (<i>The Global Alliance for Vaccines and Immunisation</i>).
GEEREF	Pasaules energoefektivitātes un atjaunojamās enerģijas fonds (<i>Global Energy Efficiency and Renewable Energy Fund</i>).
GKP	Globālā korporatīvā pilsonība.
ĢA	Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālā asambleja.
ICAO	Starptautiskā civilās aviācijas organizācija (<i>International Civil Aviation Organization</i>).
ICC	Starptautiskā Tirdzniecības palāta (<i>International Chamber of Commerce</i>).
ICSID	Starptautiskais investīciju strīdu izlīdzināšanas centrs (<i>International Centre for Settlement of Investment Disputes</i>).
IFAD	Starptautiskais Lauksaimniecības attīstības fonds (<i>International Fund for Agricultural Development</i>).
IEA	Starptautiskā Enerģijas aģentūra (<i>International Energy Agency</i>).
IFC	Starptautiskā Finanšu korporācija (<i>International Finance Corporation</i>).
IKT	Informācijas un komunikāciju tehnoloģijas (<i>Information and Communication Technology – ICT.</i>)
IKP	Iekšzemes kopprodukts.
ILO	Starptautiskā Darba organizācija (<i>International Labour Organization</i>).
IMO	Starptautiskā Jūras organizācija (<i>International Maritime Organization</i>).
IPA	Pirmspievienošanās palīdzības instruments (<i>Instrument for Pre-Accession Assistance</i>).
ISPA	Pirmspievienošanās struktūrpolicies programma (<i>Instrument for Structural Policies for Pre-Accession</i>).
ITU	Starptautiskā Telekomunikāciju savienība (<i>International Telecommunication Union</i>).
IUB	Iepirkumu uzraudzības birojs.
JASPERS	Kopējā palīdzība projektu sagatavošanai Eiropas reģionos (<i>Joint Assistance to Support Projects in the European Regions</i>).
JEREMIE	Eiropas apvienoto resursu mehānisms mikrouzņēmumiem un MVU (<i>European Resources for Micro to Medium Enterprises</i>).
JESSICA	Vienotais Eiropas atbalsts ilgtspējīgiem ieguldījumiem pilsētu apvidos (<i>Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas</i>).
KF	Kohēzijas fonds.
KfW	„Kreditīestāde tālākai attīstībai” („ <i>Kreditanstalt für Wiederaufbau</i> ”).
KS	Komandītsabiedrība.
KSP	Kopienas kohēzijas stratēģijas pamatnostādnes 2007.-2013.gadam.
KTI	Kopīgās tehnoloģiju ierosmes (<i>Joint Technology Initiatives</i>).
LGTT	Aizdevuma garantiju instruments TEN-T projektiem (<i>Loan Guarantee Instrument for TEN-T Projects</i>).
LR	Latvijas Republika.
MDG	Tūkstošgades attīstības mērķi (<i>Millennium Development Goals</i>).
MIGA	Daudzpusējā investīciju garantiju aģentūra (<i>Multilateral Investment Guarantee Agency</i>).
MK	Latvijas Republikas Ministru kabinets.
MVU	Mazie un vidējie uzņēmumi (<i>small and medium enterprises – SME</i>).
NGLS	Nevalstisko organizāciju koordinācijas dienests (<i>United Nations Non-Governmental Liaison Service</i>).
ODA	Oficiālā attīstības palīdzība (<i>Official Development Assistance</i>).
OECD	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (<i>Organisation for Economic Cooperation and Development</i>).

<i>O&M</i>	„Ekspluatācijas un uzturēšanas” līgums (<i>Operation&Maintenance Contract</i>).
<i>JREC</i>	Johannesburgas Atjaunojamās enerģijas koalīcija (<i>Johannesburg Renewable Energy Coalition</i>).
<i>PFI</i>	Privātā finanšu iniciatīva (<i>Private Finance Initiative</i>).
<i>PHARE</i>	ES Palīdzības programma Austrumeiropas valstu ekonomikas pārstrukturēšanai (<i>Poland and Hungary Action for Restructuring of the Economy</i>).
<i>PB</i>	Pasaules Banka (<i>World Bank</i>).
<i>PS</i>	Pilnsabiedrība.
<i>PTO</i>	Pasaules Tirdzniecības organizācija (<i>World Trade Organization – WTO</i>).
<i>PVN</i>	Pievienotās vērtības nodoklis.
<i>R&D</i>	Pētniecība un attīstība (<i>Research & Development</i>).
<i>RSFF</i>	Risku dalīšanas finanšu mehānisms (<i>Risk Sharing Finance Facility</i>).
<i>SIA</i>	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību.
<i>SF</i>	Eiropas Savienības struktūrfondi.
<i>SVF</i>	Starptautiskais Valūtas fonds (<i>Internationally Monetary Fund</i>).
<i>SWF</i>	Valsts investīciju fonds (<i>Sovereign wealth funds</i>).
<i>sk.</i>	Skatīt.
<i>TEN</i>	Eiropas komunikāciju tīkls (<i>Trans-European Network</i>).
<i>TEN-E</i>	Eiropas enerģētikas tīkls (<i>Trans-European Energy Network</i>).
<i>TEN-T</i>	Eiropas transporta tīkls (<i>Trans-European Transport Network</i>).
<i>UNAIDS</i>	ANO Apvienotā programma HIV/AIDS jautājumā (<i>Joint United Nations Programme on HIV/AIDS</i>).
<i>UNCED</i>	ANO Vides un attīstības konference jeb Zemes samits (<i>United Nations Conference on Environment and Development or the Earth Summit</i>).
<i>UNCITRAL</i>	ANO Starptautiskās tirdzniecības tiesību komisija (<i>United Nations Commission on International Trade Law</i>).
<i>UNCTAD</i>	ANO Tirdzniecības un attīstības konference (<i>United Nations Conference on Trade and Development</i>).
<i>UNDCP</i>	ANO Programma narkotiku starptautiskās kontroles jautājumos (<i>United Nations International Drug Control Programme</i>).
<i>UNDP</i>	ANO Attīstības programma (<i>United Nations Development Programme</i>).
<i>UNEP</i>	ANO Vides programma (<i>United Nations Environment Programme</i>).
<i>UNFIP</i>	ANO Starptautisko partnerību fonds (<i>United Nations Fund for International Partnerships</i>).
<i>UNFPA</i>	ANO iedzīvotāju fonds (<i>United Nations Population Fund</i>).
<i>UNHCR</i>	ANO Augstā komisāra biroja bēgļu jautājumos (<i>Office of the United Nations High Commissioner for Refugees</i>).
<i>UNICEF</i>	ANO Bērnu fonds (<i>United Nations Children’s Fund</i>).
<i>UNIDO</i>	ANO Rūpniecības attīstības organizācija (<i>United Nations Industrial Development Organization</i>).
<i>UPU</i>	Pasaules pasta savienība (<i>Universal Postal Union</i>).
<i>VSID</i>	Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007.-2013.gada periodam.
<i>WFP</i>	Pasaules pārtikas programma (<i>World Food Programme</i>).
<i>WIPO</i>	Pasaules intelektuālā īpašuma organizācija (<i>World Intellectual Property Organization</i>).
<i>WMO</i>	Starptautiskā Meteoroloģiskā organizācija (<i>World Meteorological Organization</i>).
<i>WSIS</i>	Pasaules Informācijas sabiedrības galotņu tikšanās (<i>World Summit on the Information Society</i>).
<i>WSSD</i>	Pasaules samits par ilgtspējīgu attīstību (<i>World Summit on Sustainable Development</i>).
<i>WWW</i>	Globālais tīmeklis (<i>World Wide Web</i>).

ALFABĒTISKAIS RĀDĪTĀJS

- aizdevuma garantija, 157
- antreprenieri, 11
- ārvalstu tiešās investīcijas, 6, 62
- biedrība, 53
- Bretonvudas sistēma, 117
- brīvās tirdzniecības nolīgumi, 169, 223
- būvdarbu koncesijas līgums, 188
- būves ekspluatācijas riski, 188
- daudznacionālās korporācijas, 48
- diagonālie līgumi, 7
- digitālplaisa, 120
- divpusējie investīciju nolīgumi, 62
- dotācijas, 166
- Eiropas PPP konsultāciju centrs, 86, 158
- Ekonomikas komisija Eiropai, 57
- Ekonomiskā un sociālā padome, 96, 193, 222
- eksporta garantijas, 190
- finanšu instrumenti MVU atbalstam, 152
- Gadu tūkstoša sagaita, 108
- globālā korporatīvā pilsonība, 92
- holdings, 48
- ieinteresētās puses koncepcija, 91
- iejaukšanās tiesības, 11, 83, 140
- ilgtspējīga attīstība, 88
- informācijas sabiedrība, 26
- institucionālā partnerība, 65, 186, 188, 193
- Jaunā ekonomikas politika, 13
- juridiskā persona, 47
- Kapacitātes palielināšanas metode, 153
- Kardozo ziņojums, 101
- Keinsa ekonomikas teorija, 32
- klasteris, 188
- Komunikācija progresam, 106
- koncerns, 47
- koncesija, 9, 71, 188
- konglomerāts, 48
- kooperatīvā sabiedrība, 46
- kopīgās tehnoloģiju ierosmes, 149, 150
- kredīta garantijas, 190
- laba pārvaldība, 78
- Latvija 2030, 27
- Lisabonas līgums, 132
- līgumiskā partnerība, 186, 188
- Māstrihtas konverģences kritēriji, 136
- mediācija, 84
- Monterejas konsenss, 117
- MVU garantiju mehānisms, 153
- nodibinājums, 53
- paju sabiedrība, 45
- pakalpojumu koncesijas līgums, 189
- Palīdzības programma Austrumeiropas valstu ekonomikas pārstrukturēšanai, 163
- partnerība, 125
- partnerības iepirkuma līgums, 188
- partnerības kategorijas, 115
- partnerības vispārējie principi, 126
- Pasaules energoefektivitātes un atjaunojamās enerģijas fonds, 161
- Pasaules Informācijas sabiedrības galotņu tikšanās, 120, 224
- pašvaldība, 178
- pieejamības maksājumu shēmas, 157
- Pirmspievienošanās palīdzības instruments, 167
- Pirmspievienošanās struktūrpolitikas programma, 164
- PPP *conditio sine qua non*, 79
- privātais sektors, 33, 44
- privātā finanšu iniciatīva, 75, 224
- publiskā sektora izmaksu salīdzinājuma metodika, 82
- Publiskās un privātās partnerības konsultatīvā padome, 175
- publisko būvdarbu līgums, 188
- publisko pakalpojumu līgums, 188
- riska dalīšanas finanšu mehānisms, 151
- riska kapitāla nodrošināšana, 157
- riska kapitāla nozare, 188
- risks, 80
- Septītā pamatprogramma, 149
- Starptautiskā elektrosakaru savienība, 120
- starptautiskās nevalstiskās organizācijas, 52, 53
- starptautiskās starpvaldību organizācijas, 37, 44
- Straujas izaugsmes un inovatīvu MVU mehānisms, 153
- šķirējtiesa, 84
- Trešā ceļa politika, 22
- Tūkstošgades deklarācija, 107
- Vašingtonas vienošanās, 32